BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

MAJ 2010

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35
1505 Ljubljana

Tel: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca marca 2010, razen če ni posebej navedeno drugače.

This publication is also available in English.

ISSN 1581-9752 (tiskana izdaja)
ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine

SKLEPNE UGOTOVITVE xiii

POVZETEK xv

1 MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI 1

2 GOSPODARSKA GIBANJA V SLOVENIJI 6
2.1 Gospodarska aktivnost in inflacija 6
2.2 Deželno tveganje 6

3 SEKTOR GOSPODINJSTEV 9
3.1 Zadolževanje gospodinjstev 9
3.2 Oblike finančnega premoženja gospodinjstev 13
3.3 Nepremičninski trg 15

4 SEKTOR PODJETIJ 25
4.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij 25
4.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja 32
4.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih 35

5 FINANČNI SISTEM 43
5.1 Struktura finančnega sistema 43
5.2 Domači finančni trgi 48

6 BANČNI SEKTOR 63
6.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja 63
6.2 Spreminjanje povpraševanja po posojilih in spreminjanje kreditnih standardov – ocene bank 65
6.3 Spreminjanje strukture bilance stanja 66
6.4 Donosnosti in kazalniki uspešnosti poslovanja bank 78
6.5 Tveganja v bančnem sistemu 81
6.6 Likvidnostno tveganje in tveganje refinanciranja bank 82
6.7 Kreditno tveganje 91
6.8 Obrestno tveganje 107
6.9 Valutno tveganje 110
6.10 Solventnost bank 114

7 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE 122
7.1 Zavarovalnice 122
7.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje 128
7.3 Investicijski skladi 130
7.4 Lizinška podjetja 138

8 FINANČNA INFRASTRUKTURA 142
8.1 Plačilni sistemi 142
8.2 Sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev 144

STATISTIČNA PRILOGA 145

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 3.1: Stanje finančnih obveznosti gospodinjstev po instrumentih 9
Tabela 3.2: Struktura ročnosti novih stanovanjskih posojil v odstotkih 11
Tabela 3.3: Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih 13
Tabela 3.4: Stanje neto naložb gospodinjstev v bankah, v mio EUR 14
Tabela 3.5: Medletne stopnje rasti transakcijskih cen stanovanj in hiš, računane po Fischerjevem indeksu v odstotkih 16
Tabela 3.6: Struktura tujih kupcev nepremičnin po davčnih uradih 21
Tabela 3.7: Donosnost investicij v stanovanje v Ljubljani ob upoštevanju odplačila posojil in primerjava donosnosti naložb v stanovanje z drugimi oblikami finančnih naložb v odstotkih 22
Tabela 3.8: Gibanje vezanih vlog in alternativnih finančnih naložb gospodinjstev, obseg prometa na nepremičninskem trgu in sprememba stanja stanovanjskih posojil 22
Tabela 3.9: Dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe 23
Tabela 4.1: Tokovi financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR 26
Tabela 4.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in % 26
Tabela 4.3: Stanje in struktura finančnih obveznosti po instrumentih ter dolg podjetij, v mio EUR in % 28
Tabela 4.4: Naložbe podjetij v tujini, stanja v mio EUR in % 30
Tabela 4.5: Posojila iz in v tujino glede na lastniške povezave, transakcije v mio EUR 31
Tabela 4.6: Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in % 31
Tabela 4.7: Posojila in vloge podjetij pri bankah, stanja ob koncu leta v mio EUR in % 31
Tabela 4.8: Delež posojil z variabilno obrestno mero v novih posojilih podjetjem[1] 34
Tabela 4.9: Nekateri kazalniki obremenjenosti podjetij z odplačevanjem obresti v odstotkih 35
Tabela 4.10: Struktura finančnih in poslovnih terjatev in obveznosti glede ročnosti v odstotkih 36
Tabela 4.11: Število dni zamude pri bankah ob koncu leta 2009 37
Tabela 4.12: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah 40
Tabela 4.13: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, skupaj in največje panoge 41
Tabela 4.14: Vrednost in število transakcij v sistemu Žiro kliring/SEPA IKP 42
Tabela 5.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto 43
Tabela 5.2: Naložbeno povezovanje med slovenskimi finančnimi institucijami 48
Tabela 5.3: Kazalnik P/E za prvo in standardno kotacijo Ljubljanske borze ter izbrane svetovne indekse 51
Tabela 5.4: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala 52
Tabela 5.5: Pregled naložbenega povezovanja s tujino 56
Tabela 5.6: Izdane obveznice države v obdobju januar 2009–marec 2010 58
Tabela 5.7: Značilnosti dražb ter število in vrednost odobrenih posojil podjetjem – stanje 24. marca 2010 59
Tabela 5.8: Bonitetna ocena posojilojemalcev po skupinah bank po prvih desetih avkcijah jamstvene sheme – stanje 24. marca 2010 v mio EUR 60
Tabela 5.9: Struktura odobrenih posojil podjetjem po dejavnosti 60
Tabela 5.10: Posojila na osnovi jamstvene sheme po namenu 60
Tabela 5.11: Kreditni potencial in vrednost odobrenih posojil bank na osnovi jamstvene sheme za podjetja po skupinah bank – stanje 24. marca 2010 v mio EUR 61
Tabela 5.12: Jamstvena shema za fizične osebe – stanje 19. marca 2010 61
Tabela 6.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP 63
Tabela 6.2: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu) 63
Tabela 6.3: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank 64
Tabela 6.4: Tržni deleži in stopnje rasti za bilančne vsote in posojila nebančnemu sektorju po posameznih skupinah bank v odstotkih 67
Tabela 6.5: Struktura in rast postavk bilance stanja bančnega sektorja za ob koncu leta v odstotkih 70
Tabela 6.6: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank 76
Tabela 6.7: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z različnimi oblikami financiranja po skupinah bank 77
Tabela 6.8: Struktura in rast postavk zunajbilance bančnega sektorja za konec leta v odstotkih 77
Tabela 6.9: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja 78
Tabela 6.10: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih 78
Tabela 6.11: Posojila in stroški oslabitev in rezervacij 79
Tabela 6.12: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih 80

Tabela 6.13: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike 81
Tabela 6.14: Zapadanje obveznosti do tujih bank in struktura ročnosti na dan 28. februarja 2010 za sistem in po skupinah bank v odstotkih 83
Tabela 6.15: Novosklenjena posojila bank pri bankah v tujini po ročnosti in valutah 84
Tabela 6.16: Zapadanje obveznosti bank do ECB 86
Tabela 6.17: Zapadanje obveznosti bank iz naslova depozitov ministrstva za finance RS pri bankah 86
Tabela 6.18: Potreben prirast virov glede napovedane rasti posojil nebančnemu sektorju in vlog gospodinjstev 87
Tabela 6.19: Nekatera razmerja med postavkami bilance stanja, ki opredeljujejo likvidnost bank v odstotkih 90
Tabela 6.20: Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca 91
Tabela 6.21: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnin, danih v zastavo v odstotkih 92
Tabela 6.22: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo vrednostnih papirjev, danih v zastavo 92
Tabela 6.23: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z oslabitvami in rezervacijami 93
Tabela 6.24: Deleži nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih 94
Tabela 6.25: Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, struktura in medletne stopnje rasti, v mio EUR in v odstotkih 95
Tabela 6.26: Prirasti posojil po dejavnostih, v mio EUR 96
Tabela 6.27: Povprečna tveganost razvrščenih terjatev v letu 2009 po skupinah bank v odstotkih 96
Tabela 6.28: Struktura razvrščenih terjatev po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, v mio EUR in v odstotkih 97
Tabela 6.29: Struktura razvrščenih terjatev na dan 31.12.2009 po posameznih skupinah bank glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, v mio EUR in v odstotkih 97
Tabela 6.30: Delež majhnih in srednjih podjetij (MSP) v razvrščenih terjatvah bank in pokritost z oslabitvami v odstotkih 98
Tabela 6.31: Zavarovanje razvrščenih terjatev po skupinah komitentov ob koncu leta 2009 v odstotkih 100
Tabela 6.32: Zavarovanje razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni po skupinah komitentov ob koncu leta 2009 v odstotkih 101
Tabela 6.33: Zavarovanje razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni po skupinah bank ob koncu leta 2009 v odstotkih 101
Tabela 6.34: Oslabitve in rezervacije terjatev do gradbeništva, december 2009 103
Tabela 6.35: Oslabitve in rezervacije terjatev do tujcev, december 2009 104
Tabela 6.36: Oslabitve in rezervacije terjatev do holdingov, december 2009 104
Tabela 6.37: Delež nedonosnih terjatev, stroški oslabitev in pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v 2009 (podatki do konca novembra) 106
Tabela 6.38: Ocenjeno povečanje stroškov oslabitev, deleža nedonosnih terjatev in pokritosti razvrščenih terjatev z oslabitvami pri upoštevanju različnih metod izračuna 107
Tabela 6.39: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere 110
Tabela 6.40: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere 110
Tabela 6.41: Valutna struktura aktive in pasive 111
Tabela 6.42: Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR 112
Tabela 6.43: Odprta devizna pozicija po skupinah bank v mio EUR, v decembru 2009 112
Tabela 6.44: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank 113
Tabela 6.45: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka po skupinah bank 113
Tabela 6.46: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih 114
Tabela 6.47: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na solo podlagi v odstotkih 115
Tabela 6.48: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na solo podlagi v odstotkih 116
Tabela 6.49: Regulatorni kapital in njegove sestavine, stanje in prirast v mio EUR, medletna rast v odstotkih 117
Tabela 6.50: Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR in njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih 120
Tabela 7.1: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah za Slovenijo za leto 2009 in za druge države za leto 2008 123
Tabela 7.2: Zbrana premija v mio EUR ter število zavarovancev življenjskega in pokojninskega zavarovanja zavarovalnic 124
Tabela 7.3: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva 129
Tabela 7.4: Struktura sredstev pokojninskih skladov za Slovenijo ob koncu leta 2009 in v izbranih evropskih državah ob koncu leta 2008 v odstotkih 129
Tabela 7.5: Pregled investicijskih skladov 130
Tabela 7.6: Gibanje sredstev vzajemnih skladov v odvisnosti od neto vplačil in drugih dejavnikov v mio EUR 133
Tabela 7.7: Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v celotnih sredstvih ob koncu meseca 137
Tabela 7.8: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja 141

Tabela 8.1: Vrednost in število transakcij sistemov BPRČ/TARGET/TARGET2 ter Žiro kliring/SEPA IKP 142

Slike:

Slika 1.1: Stopnja varčevanja, odstotek investicij in varčevanja v BDP ter neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev 1
Slika 1.2: Stopnja varčevanja ter finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija (neto premoženje) v % BDP gospodinjstev 1
Slika 1.3: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev Slovenije in evroobmočja (levo) ter struktura finančnih obveznosti gospodinjstev Slovenije (desno) 2
Slika 1.4: Struktura terjatev gospodinjstev do tujine glede na posrednika v % BDP (levo) ter glede na tuji lastniški kapital in dolžniške vrednostne papirje v odstotkih (desno) 3
Slika 1.5: Investicije, varčevanje, neto pozicija iz transakcij nefinančnih podjetij v % BDP in realna gospodarska rast preučevanih gospodarstev 3
Slika 1.6: Struktura finančnih sredstev in obveznosti nefinančnih podjetij v odstotkih 4
Slika 1.7: Neto finančna stanja do tujine v % BDP po sektorjih in finančnih instrumentih 5
Slika 1.8: Finančne terjatve, obveznosti in neto stanja do tujine v % BDP po sektorjih in finančnih instrumentih ob koncu leta 2009 5
Slika 2.1: Gibanje rasti BDP in njegovih ključnih komponent v odstotkih (levo) in gibanje indeksov inflacije v Sloveniji in evroobmočju 6
Slika 2.2: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško obveznico in izbrane države v bazičnih točkah (levo), gibanje cene stroška zavarovanja dolga v odstotkih (5-letnih CDS-jev) 7
Slika 3.1: Medletna rast mesečnih prejemkov prebivalstva (levo) in stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih 9
Slika 3.2: Rast posojil gospodinjstvom v % in v mio EUR 10
Slika 3.3: Kazalniki zadolženosti gospodinjstev pri bankah 10
Slika 3.4: Obseg novoodobrenih dolgoročnih (levo) in kratkoročnih (desno) potrošniških posojil, v mio EUR 11
Slika 3.5: Pribitki nad referenčno obrestno mero EURIBOR in povprečna ročnost za novoodobrena posojila v letih 11
Slika 3.6: Primerjava slovenskih obrestnih mer s povprečjem evroobmočja in razpršenost obrestnih mer po državah za stanovanjska posojila 12
Slika 3.7: Primerjava slovenskih obrestnih mer za potrošniška posojila z obrestnimi merami v evroobmočju glede na način obrestovanja v odstotkih 12
Slika 3.8: Disperzija obrestnih mer potrošniških posojil v evroobmočju v odstotkih 12
Slika 3.9: Struktura spremenljivosti obrestnih mer za posojila gospodinjstvom v odstotkih 13
Slika 3.10: Primerjava slovenskih obrestnih mer za nove vloge gospodinjstev do enega leta (levo) in nad enim letom (desno) 14
Slika 3.11: Razpršenost slovenskih obrestnih mer za vloge gospodinjstev (levo) in ročna struktura vlog (desno) v odstotkih 14
Slika 3.12: Razpršenost slovenskih obrestnih mer za vloge gospodinjstev v odstotkih 15
Slika 3.13: Razpršenost obrestnih mer za vloge gospodinjstev v evroobmočju v odstotkih 15
Slika 3.14: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin (levo) in regionalne razlike v ravneh transakcijskih cen stanovanj (desno) v odstotkih 16
Slika 3.15: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in poslovnih prostorov (desno) v Ljubljani v odstotkih 17
Slika 3.16: Preseganje oglaševanih nad realiziranimi cenami na kvadratni meter v Ljubljani v odstotkih 17
Slika 3.17: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100) (desno) 18
Slika 3.18: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj za Ljubljano (desno) 19
Slika 3.19: Odstotek stanovanjske najemnine brez tekočih stroškov v povprečni mesečni neto plači v Ljubljani 19
Slika 3.20: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno), v mio EUR 20
Slika 3.21: Stopnje rasti novoodobrenih bančnih posojil gradbenim in drugim podjetjem v odstotkih (levo) in stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu, v mio EUR (desno) 20
Slika 3.22: Četrtletne stopnje rasti prometa na nepremičninskem trgu in novoodobrenih stanovanjskih posojil v odstotkih (levo) in število evidentiranih transakcij s stanovanji in hišami (desno) 21
Slika 3.23: Struktura finančnih obveznosti (levo) in sredstev (desno) gradbenih podjetij (finančni računi) 22

Slika 3.24: Poslovne tendence in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) in letna stopnja rasti dodane vrednosti gradbeništva ter izdanih gradbenih dovoljenj (desno) v odstotkih 23
Slika 3.25: Poslovno stanje gradbenih podjetij (levo) in cene stanovanjskih stavb (desno) iz ankete o poslovnih tendencah v odstotnih točkah 24
Slika 4.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 25
Slika 4.2: Tokovi financiranja podjetij v tujini v mio EUR 26
Slika 4.3: Rast dospelih neporavnanih obveznosti podjetij (levo) v % in delež podjetij, ki med omejitvene dejavnike navajajo težave s financiranjem (desno) v % 27
Slika 4.4: Povprečna ročnost novoodobrenih posojil podjetjem pri bankah (levo) in tokovi posojil med nefinančnimi podjetji, letne drseče vsote v mio EUR (desno) 27
Slika 4.5: Rast posojil pri bankah v posameznih dejavnostih v odstotkih 28
Slika 4.6: Razmerje med lastniškim in dolžniškim financiranjem podjetij (levo) in naraščanje dolga podjetij v Sloveniji in evroobmočju v razmerju do BDP (desno) 29
Slika 4.7: Struktura dolga slovenskih podjetij v odstotkih (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2008 v odstotkih (desno) 29
Slika 4.8: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 30
Slika 4.9: Tokovi financiranja podjetij v tujini v mio EUR 30
Slika 4.10: Primerjava slovenskih obrestnih mer za posojila do 1 mio EUR med bankami v Sloveniji in evroobmočju in razlike med njimi v odstotnih točkah 32
Slika 4.11: Razpršenost obrestnih mer podjetjem v evroobmočju za posojila do 1 mio EUR v odstotkih 32
Slika 4.12: Povečanje pribitkov nad EURIBOR za posojila podjetjem (levo) in razlike v obrestnih merah za posojila podjetjem glede na velikost posojila (desno) 33
Slika 4.13: Gibanje premije za tveganje nad EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotnih točkah 33
Slika 4.14: Delež posojil s fiksno obrestno mero (levo) in distribucija posojil po ročnosti (desno) v odstotkih 34
Slika 4.15: Celoten dobiček oziroma izguba po letih (levo) in dejavnostih (desno) v mio EUR 35
Slika 4.16: Finančni vzvod po dejavnostih in njegova sprememba v zadnjih treh letih 36
Slika 4.17: Količnik likvidnosti po dejavnostih in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih 37
Slika 4.18: Primerjava zamud pri bankah med majhnimi in srednjimi podjetji ter vsemi podjetji, skupaj (levo) in po dejavnostih za zamude nad 90 dni (desno), v deležih obveznosti do bank 38
Slika 4.19: Skupna obrestna mera (levo) in pribitki nad EURIBOR (desno) za dolgoročna posojila bank po dejavnostih v % 39
Slika 4.20: Povprečen pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnimi kazalniki podjetij po dejavnostih 39
Slika 4.21: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti 40
Slika 4.22: Število pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti 41
Slika 4.23: Število začetih postopkov stečaja, prisilne poravnave in likvidacije 42
Slika 5.1: Finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija v odstotkih BDP glede na finančne podsektorje (levo) in struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva (desno) v odstotkih 43
Slika 5.2: Vrednosti finančnih sredstev po instrumentih v lasti posameznih sektorjev v odstotkih BDP v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno) 44
Slika 5.3: Struktura finančnih sredstev iz posredovanja za gospodinjstva za Slovenijo in evroobmočje v odstotkih 45
Slika 5.4: Število posameznih vrst finančnih institucij (levo); tržna koncentracija petih največjih med njimi – CC5 v odstotkih (desno) 45
Slika 5.5: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) finančnega sektorja v odstotkih 46
Slika 5.6: Struktura izdajateljev (levo) in imetnikov (desno) lastniškega kapitala v odstotkih 47
Slika 5.7: Lastniška struktura posameznih finančnih sektorjev v odstotkih 47
Slika 5.8: Stanje danih in prejetih nezavarovanih depozitov slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in slovenskem (desno) denarnem trgu v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in medbančnem obrestne mere na slovenskem denarnem trgu v odstotkih 49
Slika 5.9: Primerjava tržne obrestne mere EURIBOR z obrestno mero refinanciranja ECB v odstotkih 49
Slika 5.10: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad finančnega premoženja bank, ki je primeren za zastavo pri Evrosistemu v mio EUR (desno) 50
Slika 5.11: Obseg depozitov Ministrstva za finance Republike Slovenije pri bankah v mio EUR 50
Slika 5.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov 51
Slika 5.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS) 52
Slika 5.14: Delež trgovanja z delnicami, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, po načinu transakcije 53

Slika 5.15: Število zapadlih certifikatov knock-out, izdanih na slovenske delnice ali na indekse, ki vključujejo slovenske delnice, in gibanje volatilnosti osrednjega slovenskega borznega indeksa SBI TOP 53
Slika 5.16: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino (levo) in nerezidentov v Slovenijo (desno) v mio EUR 54
Slika 5.17: Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR (levo) in njihova regijska struktura (desno) 54
Slika 5.18: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih – celotnih (levo), posebej v obveznicah in delnicah (desno) 55
Slika 5.19: Kontinuiteta indeksov Ljubljanske borze 57
Slika 6.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank v odstotkih 64
Slika 6.2: Tržna koncentracija, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom v segmentu poslovanja bank z nebančnim sektorjem 65
Slika 6.3: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi 65
Slika 6.4: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih (levo) in potrošniških posojilih (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov 66
Slika 6.5: Medletne stopnje rasti naložb in posojil nebančnemu sektorju v odstotkih 67
Slika 6.6: Višina obrestnih mer za posojila podjetjem do 1 mio EUR (levo) in nad 1 mio EUR (desno) ter stopnja inflacije v odstotkih 68
Slika 6.7: Rast posojil nebančnemu sektorju (levo) in razmerje med obsegom posojil in BDP (desno) 68
Slika 6.8: Rast posojil nefinančnim družbam (levo) in razmerje med obsegom posojil in BDP (desno) 69
Slika 6.9: Rast posojil gospodinjstvom (levo) in razmerje med obsegom posojil in BDP (desno) 69
Slika 6.10: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po ročnosti ter deleži dolgoročnih in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih 69
Slika 6.11: Delež posojil nebančnemu sektorju in vrednostnih papirjev v bilančni vsoti v odstotkih 70
Slika 6.12: Struktura virov financiranja bank v odstotkih 71
Slika 6.13: Stopnje rasti virov sredstev v odstotkih (levo) ter razmerje med vlogami na vpogled, kratkoročnimi in dolgoročnimi obveznostmi bank do nebančnega sektorja v odstotkih (desno) 71
Slika 6.14: Višina obrestnih mer za vloge do enega leta (levo) in za vloge nad enim letom (desno) ter stopnja inflacije v odstotkih 72
Slika 6.15: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) in povprečni stroški lastniškega ter dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih 72
Slika 6.16: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov bank, uporabljenih v izračunu povprečnih stroškov financiranja (desno) v odstotkih 73
Slika 6.17: Mejni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura novih finančnih virov bank, uporabljenih v izračunu mejnih stroškov financiranja (desno) v odstotkih 73
Slika 6.18: Povprečni (levo) in mejni stroški financiranja bank (desno) v odstotkih 74
Slika 6.19: Struktura stanj (levo) in novih (desno) virov financiranja, upoštevanih v izračunu stroškov financiranja bank v odstotkih 74
Slika 6.20: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja (levo) in ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank 75
Slika 6.21: Povprečni in mejni stroški financiranja za obveznosti do tujih bank (levo) in za dolžniške vrednostne papirje (desno) po skupinah bank 75
Slika 6.22: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z obveznostmi do tujih bank in vlogami nebančnega sektorja v odstotkih 76
Slika 6.23: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih 79
Slika 6.24: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) in struktura bruto dohodka v odstotkih (desno) 79
Slika 6.25: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive 80
Slika 6.26: Gibanje donosnosti na kapital (desno) in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank 80
Slika 6.27: Primerjava rezultatov anket bank, izvedenih v letih 2007–2010, o glavnih tveganjih za leto vnaprej v odstotkih 81
Slika 6.28: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih 83
Slika 6.29: Struktura ročnosti novonajetih posojil za banke v domači lasti (levo) in banke v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih 84
Slika 6.30: Delež obveznosti do tujih bank v celotnem obsegu obveznosti s preostalo zapadlostjo do 30 dni (levo) oziroma do 180 dni (desno) po posameznih skupinah bank. 84
Slika 6.31: Struktura novosklenjenih posojil bank v tujini glede na način obrestovanja, povprečje leta 85

Slika 6.32: Pribitki nad EURIBOR za posojila bank, najeta v tujini, glede na pretežno lastništvo bank v odstotkih 85
Slika 6.33: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice 88
Slika 6.34: Količnika likvidnosti za prvi (levo) in drugi (desno) razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja 88
Slika 6.35: Struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (s preostalo zapadlostjo do 30 dni), v odstotkih 88
Slika 6.36: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR 89
Slika 6.37: Gibanje obsega sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih 89
Slika 6.38: Medletne stopnje rasti razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) in struktura terjatev po bonitetnih skupinah (desno) v odstotkih 93
Slika 6.39: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev (levo) in povprečna pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (desno) po skupinah bank ob koncu leta 2008 v odstotkih 94
Slika 6.40: Struktura celotne izpostavljenosti bank (levo) in razvrščenih terjatev 95
Slika 6.41: Delež zamud nad 90 dni v razvrščeni aktivi bank (levo) in primerjava zamud nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščeni aktivi decembra 2009, v odstotkih 98
Slika 6.42: Struktura zavarovanj vseh novih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih 99
Slika 6.43: Struktura zavarovanj vseh novih kratkoročnih (levo) in dolgoročnih (desno) posojil nefinančnim družbam v odstotkih 99
Slika 6.44: Struktura zavarovanj novih stanovanjskih (levo) in potrošniških (desno) posojil gospodinjstvom v odstotkih 100
Slika 6.45: Gibanje vsote in števila velikih izpostavljenosti bančnega sektorja 105
Slika 6.46: Povprečna velikost velike izpostavljenosti v odstotkih regulatornega kapitala (levo) in število velikih izpostavljenosti (desno) po posameznih skupinah bank 105
Slika 6.47: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih 108
Slika 6.48: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih, v mio EUR 109
Slika 6.49: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR 109
Slika 6.50: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih 111
Slika 6.51: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR ter gibanje tečaja EUR/CHF 113
Slika 6.52: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih 115
Slika 6.53: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih 115
Slika 6.54: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih 116
Slika 6.55: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti bank (levo) in kapitalskih ustreznosti prvega reda (desno), v odstotkih 116
Slika 6.56: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno), v odstotkih 117
Slika 6.57: Struktura temeljnega kapitala v odstotkih 118
Slika 6.58: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank v odstotkih 118
Slika 6.59: Regulatorni kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno) 119
Slika 6.60: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih 119
Slika 6.61: Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih 120
Slika 7.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva skala) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna skala) 123
Slika 7.2: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic 125
Slika 7.3: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih 125
Slika 7.4: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje) 126
Slika 7.5: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja (desno) v odstotkih 126
Slika 7.6: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih 127

Slika 7.7: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih 127
Slika 7.8: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih 128
Slika 7.9: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje) 128
Slika 7.10: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v odstotkih 130
Slika 7.11: Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov 131
Slika 7.12: Primerjava med Slovenijo in evroobmočjem – sredstva investicijskih skladov na prebivalca v 1000 EUR (levo) in delež sredstev v BDP v odstotkih (desno) 131
Slika 7.13: Lastniška struktura enot/delnic investicijskih skladov v odstotkih 132
Slika 7.14: Delež sredstev investicijskih skladov in posebej vzajemnih skladov ter investicijskih družb v upravljanju DZU v večinski lasti bank 132
Slika 7.15: Primerjava med vzajemnimi skladi v upravljanju DZU v večinski lasti bank in drugih – struktura naložb v odstotkih (levo); letna rast VEP v odstotkih in mesečna neto vplačila v mio EUR (desno) 133
Slika 7.16: Primerjava strukture vrste skladov glede na sredstva v Sloveniji in EU v odstotkih 134
Slika 7.17: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in višina letnih vplačil v vzajemne sklade v mio EUR (desno) 134
Slika 7.18: Delež vzajemnih skladov, ki so prejeli neto vplačila, in delež tistih vzajemnih skladov, ki so neto izplačevali, za delniške (levo) in mešane (desno) 135
Slika 7.19: Razvrstitev vzajemnih skladov glede na letne donosnosti ob koncu leta v odstotkih 135
Slika 7.20: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP 136
Slika 7.21: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno) 136
Slika 7.22: Primerjava skladov, katerih naložbena politika je usmerjena na Balkan, z vsemi domačimi vzajemnimi skladi glede na neto tokove v mio EUR (levo), ter letne donosnosti VEP v odstotkih (desno) 137
Slika 7.23: Mesečne (levo) in letne (desno) stopnje rasti nekaterih borznih indeksov držav nekdanje Jugoslavije 138
Slika 7.24: Mesečni promet z investicijskimi družbami v mio EUR in letne rasti SBI TOP (levo) ter struktura naložb investicijskih družb v odstotkih (desno) 138
Slika 7.25: Obseg odobrenih lizinških poslov v mrd EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo), letne rasti lizinške dejavnosti v odstotkih (desno) 139
Slika 7.26: Struktura lizinga nepremičnin (levo) in premičnin (desno) v odstotkih 139
Slika 7.27: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva v odstotkih 140
Slika 7.28: Stopnje rasti novoodobrenih lizinških poslov in obsega stanj danih bančnih posojil nebančnim sektorjem v odstotkih (levo) in delež lizinških v bančnih posojilih v odstotkih (desno) 141
Slika 8.1: TARGET2-Slovenija: domača in čezmejna plačila, vrednosti (v mrd EUR) ter število (v tisočih, desno) 143
Slika 8.2: Žiro kliring in SEPA IKP (skupaj): vrednost (v mrd EUR, levo) in število (v mio, desno) 143
Slika 8.3: Koncentracija števila transakcij v sistemih BPRČ/TARGET/TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno), brez Banke Slovenije 144

Okvirji:

Okvir 4.1: Plačilna nedisciplina 40
Okvir 5.1: Ljubljanska borza, skupina CEESEG in spremembe na slovenskem organiziranem trgu kapitala 56
Okvir 5.2: Protikrizni ukrepi Evrosistema in države 57
Okvir 6.1: Indikatorji ravnotežne kreditne rasti 68
Okvir 6.2: Ocena potreb bank po virih financiranja v letu 2010 87
Okvir 6.3: Ocene potencialnega povečanja nedonosnih terjatev in oslabitev 105

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
APP	Agencija za plačilni promet, nadziranje in informiranje
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ (sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BRIK	Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
BS	Banka Slovenije

CCBM	Korespondenčni centralnobančni model
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
ECBC	European Covered Bond Council
EMU	Ekonomska in monetarna unija
EMU16	Članice evroobmočja brez Slovenije
EONIA	Euro OverNight Index Average (ponderirana povprečna obrestna mera za posojila čez noč)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU8	Novo pridružene članice EU, ki niso države evroobmočja
EU25	Članice Evropske unije pred vključitvijo Bolgarije in Romunije
EU27	Članice Evropske unije
EU3	Članice Evropske unije pred širitvijo 1. 5. 2004, ki niso članice evroobmočja
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LTI	Razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca (ang. loan-to-income ratio)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
P/E	Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico
PIX	Indeks investicijskih skladov
SBI 20	Vodilni slovenski borzni indeks
SI O/N	Obrestna mera nezavarovanih medbančnih depozitov v evrih čez noč, ki so jih sklenile slovenske kreditne institucije s kreditnimi institucijami evroobmočja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SRS	Slovenski računovodski standardi
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
S&P	Standard and Poor's
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje lizinških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

SKLEPNE UGOTOVITVE

Kljub postopnemu okrevanju slovenskega gospodarstva, ki se kaže v nizkih, a nestabilnih tekočih stopnjah rasti BDP od drugega četrtletja preteklega leta, se razsežnosti posledic gospodarske krize za bančni sistem še razkrivajo. Krčenje gospodarske aktivnosti v preteklem letu za 7,8% se kaže v stagniranju kreditiranja nefinančnih družb in poslabševanju kakovosti kreditnega portfelja bank. Slovenija se v tem ne razlikuje od večine drugih držav evroobmočja.

Prestrukturiranje virov financiranja slovenskih bank je nedokončan proces. Banke so v preteklem letu pridobile predvsem kratkoročne vire, ki niso stabilna podlaga za začetek novega kreditnega cikla. Obveznosti do tujih bank so se lani znižale za petino, kar je bilo mogoče nadomestiti le s povečanjem obveznosti do Evrosistema in z vlogami države pri bankah. Sredstva za vloge je država pridobila z izdajanjem obveznic v tujini. Odvisnost slovenskega gospodarstva od tujih finančnih virov se tako ni zmanjšala. Še naprej ostaja na ravni 37% BDP, le zasebni dolg do tujine se je pretežno spremenil v javni dolg. Slovenija ostaja močno občutljiva za spreminjanje pogojev financiranja na mednarodnih finančnih trgih, zlasti v razmerah stopnjevanja dolžniških problemov nekaterih držav evroobmočja.

Nizka stopnja rasti posojil ni samo posledica spreminjanja strukture finančnih virov bank, ampak tudi neustrezne panožne strukture BDP, nastale v obdobju ekspanzije, in relativno visoke zadolženosti podjetij. Upad gospodarske aktivnosti, ki ga je spremljalo prociklično zaostrovanje kreditnih standardov v bankah, podjetij ni prizadel samo v financiranju prek bančnih kanalov. Močno je upadlo tudi komercialno financiranje. Vse to je povečalo finančne potrebe podjetij. Temu se je pridružila tudi slaba odzivnost podjetij na spremenjene razmere in pričakovanja, da bo lastno neodzivnost nadomestilo bančno financiranje. V teh razmerah so se hitro pokazale tudi napake, povezane s poslovnimi odločitvami iz obdobja konjunkture. Vsi ti elementi skupaj, zlasti v nekaterih gospodarskih panogah, danes poslabšujejo likvidnost in plačilno nedisciplino med podjetij.

Počasnost gospodarskega okrevanja, ki je posledica globalnih negotovosti in slabe poslovne presoje v obdobju ekspanzije, se je ob neustrezni strukturi bančnih virov odrazila v povečevanju stroškov financiranja in naraščanju kreditnega tveganja v bankah. Strukturni problemi v bančnih bilancah in naraščanje kreditnih tveganj so povečali pribitke na tržne obrestne mere in s tem razlike med slovenskimi posojilnimi obrestnimi merami in povprečnimi posojilnimi obrestnimi merami evroobmočja. Bankam je bil to pomemben dohodkovni vir – poleg povečanih neobrestnih prihodkov – za pokrivanje močno povečanih stroškov oslabitev in rezervacij.

Ob tveganju refinanciranja je bilo kreditno tveganje za banke v preteklem letu najpomembnejše tveganje. Počasnost gospodarskega okrevanja in zaostrene likvidnostne razmere med podjetji so vplivale na naraščanje zamud pri odplačevanju posojil. V nekaterih gospodarskih dejavnostih je bil lani odstotek zamud nad 90 dni pri odplačevanju posojil bistveno večji kot v letu 2008 in se leta 2010 še povečuje. Kakovost kreditnega portfelja bank se bo zato v letošnjem letu še slabšala. Delež nedonosnih terjatev v razvrščeni aktivi in njena pokritost z oslabitvami, ki sta februarja dosegla 2,3% oziroma 3,9%, se bosta še zvišala. Zato bodo banke morale letos bistveno več pozornosti posvetiti izterjavi neporavnanih obveznosti dolžnikov in ne samo agresivnejšemu oblikovanju oslabitev in rezervacij. Poslabšan dohodkovni položaj bank, ki je bil lani posledica nizke kreditne rasti in znižanja neto obrestne marže, se bo letos zaradi naraščajočih stroškov oslabitev in rezervacij odrazil v slabem poslovnem rezultatu. Zviševanje stroškov financiranja bank bo posledica zmanjšanja obsega relativno cenejših virov, predvsem obveznosti do Evrosistema in do države, in verjetnega zviševanja tržnih obrestnih mer. Vse to bo povečevalo dohodkovno tveganje v bankah in pomen trenutno še nizkega obrestnega tveganja.

Solventnost bank je lani ostala na skoraj enaki ravni kot leta 2008, kar kaže na spremenjen poslovni motiv bank. Skrb za ohranjanje kapitalske ustreznosti je postala pomembnejša od kreditne rasti. Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami, ki je lani s 30% odseval zadovoljivo absorpcijsko sposobnost bank za prevzemanje tveganj, se bo ob povečanju kreditnega tveganja in zniževanju dohodka bank le s težavo ohranil na tej višini. Zmanjševanje tega globalnega presežka v absorpcijski sposobnosti bank za prevzemanje tveganj, ki je individualno po bankah različno razporejen, lahko sproža obrambne reakcije za njegovo ohranjanje z neželenim krčenjem bilanc. To bi zaviralo vključevanje podjetij v proces okrevanja. Banke morajo poleg tega razmišljati tudi o bilančnih posledicah pripravljenih ukrepov v okviru Basla III, ki je pred vrati. Razmišljanja o dokapitalizaciji v takih pogojih postanejo del procesa bančnega prilaganja novim razmeram. Za izkazovanje finančne stabilnosti slovenskega bančnega sistema je to eden od ključnih dejavnikov, zato je za uprave in lastnike bank pomembno, da pravočasno pristopijo k procesu dokapitalizacije bank in s tem prevzamejo odgovornost za sanacijo preteklih odločitev glede prevzemanja kreditnega tveganja.

Poročilo o finančni stabilnosti razkriva, da so se v letu 2009 nekatera tveganja povečala. Občutljivost bančnega sistema in drugih finančnih posrednikov za potencialne šoke ostaja relativno visoka tudi v letu 2010.

dr. Marko Kranjec
Guverner

POVZETEK

Dogajanja v slovenskem finančnem sistemu so bila leta 2009 pod vplivom razvoja mednarodne finančne krize ter močnim vplivom negativnih makroekonomskih gibanj, ki jih odraža realno zmanjšanje BDP za 7,8%.

V slovenskem finančnem sistemu se je v zadnjih dveh letih pomen denarnih finančnih institucij močno povečal. Njihova bilančna vsota se je povečala za 9,2 mrd EUR, zaradi vpliva zmanjšanja BDP je odstotek njihove bilančne vsote v BDP narastel na 149%. Bilančna vsota nedenarnih finančnih institucij po zmanjšanju leta 2008 do konca leta 2009 ni dosegla ravni izpred dveh let, čeprav je narastla na 46% BDP. Vendar povečanje dinamike rasti nedenarnih finančnih institucij v razmerah okrevanja finančnih trgov po velikem padcu leta 2008 kaže, da vpliv negativnih posledic finančne krize na nedenarne finančne institucije popušča. Osamljeni primeri konsolidacij med nedenarnimi finančnimi institucijami kažejo na postopno prilagajanje spremenjenim razmeram, medtem ko se je število denarnih finančnih institucij v Sloveniji lani povečalo na 25. Tržna koncentracija v bančnem sistemu se je nekoliko povečala. Tržni delež petih največjih bank glede na bilančno vsoto je znašal 60%.

Bančni sistem so lani zaznamovali trije procesi. Prvi je bil prestrukturiranje virov zaradi odplačila zapadlih obveznosti do tujine. Banke so jih leta 2009 odplačale v vrednosti 3,2 mrd EUR in v prvem četrtletju leta 2010 še za 650 mio EUR. Banke so prestrukturiranje izvedle na tri načine. Evrosistem je bankam evrooobmočja zagotavljal potrebno likvidnost po fiksni obrestni meri s polno dodelitvijo ob dodatno podaljšani ročnosti refinanciranja, s katero je bankam zagotovil vire ročnosti vključno do enega leta. Obrestno mero refinanciranja je znižal na 1%. Zaradi presežne likvidnosti so bile obrestne mere denarnega trga na zgodovinsko nizkih ravneh. Slovenske banke so na medbančnem trgu nezavarovanih posojil evroobmočja ob zmanjšanem prometu ostale neto posojilodajalke do tujine, hkrati so si potrebne vire ročnosti do enega leta večinoma zagotavljale pri Evrosistemu. Od tega so si banke od junija do decembra na treh enoletnih operacijah dolgoročnega refinanciranja zagotovile 1,9 mrd EUR. Hkrati je država del sredstev, zbranih z izdajo obveznic v letu 2009 v skupni vrednosti 4,0 mrd EUR, naložila v obliki vlog pri bankah v Sloveniji. Povprečen obseg vlog države pri bankah je bil lani s 3,5 mrd EUR za 2,1 mrd EUR večji kot leta 2008. Tretji način prestrukturiranja virov poslovnih bank je bila izdaja triletnih obveznic z garancijo države v obsegu 2 mrd EUR. Aprila 2010 je sledila še izdaja petletne obveznice SID banke v vrednosti 750 mio EUR. Na prestrukturiranje virov bank je neto povečanje vlog gospodinjstev v višini 0,6 mrd EUR prispevalo precej manj kot v preteklih letih.

Drugi proces, značilen za preteklo leto in pol v slovenskem bančnem sistemu, je bilo zastajanje kreditne aktivnosti bank. Del vzrokov zanj je zmanjševanje kreditno sposobnega povpraševanja po posojilih. V sektorju podjetij so na zmanjšanje povpraševanja vplivali nižja gospodarska rast, relativno visoka zadolženost podjetij in pomanjkanje ustreznih oblik zavarovanja, medtem ko pri gospodinjstvih negotove razmere na trgu delovne sile in pričakovanje zmanjšanja cen stanovanjskih nepremičnin. Drugi del vzrokov za zastajanje kreditiranja je povezan s ponudbo posojil. Bančni sistem se je z zaostrovanjem kreditnih standardov do konca leta odzival na povečano kreditno tveganje kreditojemalcev pod vplivom izstopajočega poslabšanja poslovanja posameznih gospodarskih panog in vplivom naraščajoče finančne nediscipline. Hkrati je povečani previdnosti pri kreditiranju botrovala negotovost na finančnih trgih in tudi negotovost, povezana s pravočasnim zagotavljanjem ustreznih virov, potrebnih za prestrukturiranje bančnih pasiv. Zastajanje kreditne aktivnosti je z jamstvenima shemama za posojila bank podjetjem in fizičnim osebam omilila država. Rast bilančne vsote je bila z 8% za 4,5 odstotne točke počasnejša kot leta 2008.

Tretji proces, ključen za banke, je bil povečevanje oslabitev in rezervacij zaradi pospešenega slabšanja kakovosti naložbenega portfelja bank oziroma realizacije kreditnega tveganja. Poslabšanje rezultata poslovanja niso mogli preprečiti povečani prihodki iz trgovanja niti nekoliko zmanjšani operativni stroški bank. Posledično se je dobiček bank pred obdavčitvijo glede na leto 2008 prepolovil, donos na kapital pa zmanjšal na 3,83%. Leta 2009 je prišlo v slovenskem bančništvu do precejšnje realizacije kreditnega tveganja.

Podjetja so leta 2009 poslovala v pogojih relativno nizkega povpraševanja, omejenih virov financiranja, poslabšane likvidnosti in povečane plačilne nediscipline. Tok financiranja podjetij se je v primerjavi z letom 2008 drastično zmanjšal, in sicer pri bankah, nebančnih finančnih institucijah, tujini in v sektorju podjetij. Medpodjetniško financiranje je leto prej v glavnem še lahko nadomestilo zmanjšanje drugih virov. Zadolževanje podjetij v tujini se je lani zmanjšalo še bolj kot doma, predvsem v obliki komercialnih kreditov in posojil, najetih pri tujih podjetjih. To je bil eden od vzrokov povečevanja kreditnega povpraševanja po kratkoročnih virih pri slovenskih bankah. Banke so leta 2009 zaostrovale kreditne standarde. Eden od vzrokov za to je struktura financiranja podjetij. Podjetja v Sloveniji so prezadolžena, saj razmerje med dolžniškim in lastniškim kapitalom znaša 147%, medtem ko v evroobmočju 105%. Njihova odvisnost od domačega bančnega sistema je velika. Le redka imajo velikost in boniteto za dostop do bančnih virov ali kapitalskega trga v evropskem prostoru. V financiranju potreb slovenskih podjetij se odražajo tudi temeljni problemi domačih bančnih bilanc. Eden med njimi je skrajševanje ročnosti financiranja, ki krči prostor za naložbene aktivnosti. Vse to negativno vpliva na likvidnost podjetij, povečuje potrebe po refinanciranju in finančno posredništvo v razmerah povečane omejenosti virov otežuje in draži. Ker se slovenska podjetja le izjemoma financirajo z izdajanjem vrednostnih papirjev, so še bolj odvisna od bančnih posojil. Obrestne mere za posojila podjetjem so se lani v Sloveniji zniževale, vendar počasneje kot v evroobmočju. Hkrati so banke povečevale pribitke nad referenčnimi obrestnimi merami ob prevladujočem kreditiranju komitentov po variabilnih obrestnih merah. Tovrstno zadolževanje je lani povečevalo

tveganje poslovanja podjetij, ker se bo njihovo breme odplačevanja posojil z zviševanjem referenčnih obrestnih mer povečevalo. Breme odplačevanja je naraščalo že lani, predvsem zaradi pospešenega zadolževanja v preteklih letih. Najbolj se je povečalo pri nefinančnih holdingih, poslovanju z nepremičninami in v gradbeništvu. Slabša likvidnost podjetij je razlog povečevanja zamud pri vračanju posojil. Delež obveznosti podjetij do bank, ki jih poravnavajo z zamudo, daljšo od 90 dni, se je lani podvojil na 6,6% in je v prvem četrtletju leta 2010 še naraščal. Pri naraščanju zamud so izstopali nefinančni holdingi in gostinstvo ter od začetka leta 2010 naprej gradbeništvo in poslovanje z nepremičninami.

Gospodinjstva so se na povečano negotovost in zaostrene razmere na trgu delovne sile odzvala z upočasnitvijo zadolževanja. K temu so še dodatno prispevale visoke realne obrestne mere in zaostrovanje kreditnih standardov. Kljub razmeroma nizkemu številu transakcij na trgu stanovanjskih nepremičnin je bilo stanovanjsko kreditiranje solidno, medtem ko je potrošniško kreditiranje zastalo. Posledično se je podaljšala povprečna ročnost posojil gospodinjstvom. Na zadolževanje gospodinjstev je spodbudno vplivalo zniževanje obrestnih mer za novoodobrena posojilih z variabilno obrestno mero, kakršnih je bilo tri četrtine. Zadolženost gospodinjstev in obremenjenost njihovih dohodkov z odplačili posojil se je lani povečala. Kljub temu ostaja sektor gospodinjstev v Sloveniji glede na evroobmočje relativno nizko zadolžen, saj so celotne finančne obveznosti tega sektorja v Sloveniji ob koncu tretjega četrtletja 2009 v višini 34% BDP dosegala slabo polovico povprečja finančnih obveznosti sektorja gospodinjstev evroobmočja. V prihajajočem obdobju nadaljnjega zaostrovanja razmer na trgu delovne sile bodo povečanju tveganj izpostavljena predvsem bolj zadolžena gospodinjstva nižjih dohodkovnih razredov. Ključno povečanje tveganja gospodinjstev in možnost njegovega prenosa v bančni sistem je izpostavljenost tveganju spremembe tržnih obrestnih mer. Za zdaj še ostajajo relativno nizke, v obdobju njihovega naraščanja pa se bo obremenitev gospodinjstev z odplačili posojil povečala zaradi prevladujočega zadolževanja z variabilno obrestno mero in podaljševanjem povprečne ročnosti posojil gospodinjstvom.

Nepremičninski trg je bil v zadnjem letu in pol izrazito izpostavljen posledicam gospodarske krize. Zaloge neprodanih stanovanj so se povečale, promet na nepremičninskem trgu se je več kot prepolovil. Gradbeni sektor, ki je bil močno zadolžen že pred finančno krizo, se je lani močno zadolžil pri bankah predvsem zato, da je refinanciral zapadla posojila. Hkrati so gradbena podjetja odlagala ali ustavljala poravnavanje obveznosti do podizvajalcev in dobaviteljev ter zadrževala zniževanje prodajnih cen. Razpoložljivi podatki o cenah nepremičnin v Sloveniji kažejo, da so se lani znižale med 4,7% in 7,3%. Število evidentiranih transakcij na nepremičninskem trgu se je zmanjšalo za 24% Dostopnost stanovanj se je na podlagi podatkov za Ljubljano lani povečala. Kljub temu so prodajne cene še vedno višje od temeljnih cen, zato odlaganje nakupov gospodinjstev in pričakovanje nadaljnjega zniževanja cen ne presenečata. Za skoraj tri četrtine nižja vrednost sklenjenih novih pogodb za stanovanjske stavbe leta 2009 v primerjavi z letom 2008 ob visokih zalogah neprodanih stanovanj kaže, da je cenovnega prilagajanja ponudbe nizkemu obsegu povpraševanja izrazito počasen. Na slovenskem nepremičninskem trgu se ohranja motnja, da so gradbena podjetja pogosto hkrati tudi investitorji.

Realizacija kreditnega tveganja bank je bila leta 2009 pričakovana glede na zaostrovanje makroekonomskih razmer, značilnosti poslovanja podjetij in obnašanja gospodinjstev. Zmanjšanje kakovosti naložbenega portfelja bank leta 2009 odražajo 30% višje nedonosne terjatve v primerjavi s prejšnjim letom in 78% medletno povečanje oblikovanih oslabitev in rezervacij. Precej pa je bil podkrepljen s pospešenim prerazporejanjem terjatev iz bonitetnih razredov A in B v bonitetni razred C z verjetnostjo, da bo del teh terjatev prešel med nedonosne terjatve. Njihov delež je do konca leta 2009 narastel z 1,8% na 2,2%. Pri prerazporejanju terjatev v bonitetni razred C so prednjačile velike domače banke, pri prerazporejanju med nedonosne terjatve pa so bile najkonservativnejše majhne domače banke. Kakovost portfelja se je najmanj poslabšala pri skupini tujih bank, kar je deloma povezano z njihovim manj konservativnim načinom ocenjevanja bonitete dolžnikov in naraščajočim deležem posojil gospodinjstvom v strukturi kreditnega portfelja. Pri povečanju nedonosnih terjatev bank do nefinančnih podjetij izstopajo nefinančni holdingi ter podjetja iz gradbeništva, trgovine in gostinstva. Oslabitve in rezervacije do gradbenih podjetij so nadpovprečno visoke. Zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, ki presegajo 90 dni, so močno narastle, nadpovprečno med njimi zamude nefinančnih podjetij, tujcev in obrtnikov. Pri slednji skupini komitentov in pri malih in srednjih podjetjih se bo ob nadaljevanju zaostrenih likvidnostnih razmer in finančne nedisciplinepoložaj še poslabšal. Povečevanje števila stečajev je zato zelo verjetno, v bilancah bank pa se bodo oslabitve in rezervacije še povečevale in zmanjševale poslovni rezultat.

Zaradi povečevanja kreditnega tveganja so banke začele zniževati obseg nezavarovanih posojil v novoodobrenih posojilih. V povprečju je bilo leta 2009 nezavarovanih 40% vseh novoodobrenih posojil. Delež nezavarovanih posojil podjetjem se je znižal na 35%. Pri zavarovanih posojilih podjetij se je močno povečal delež posojil, zavarovanih z nepremičninami. Pri terjatvah z zamudami nad 90 dni do gradbenih podjetij se delež terjatev brez zavarovanj med skupinami bank giblje med 20% pri velikih domačih bankah in skoraj 40% pri bankah v večinski tuji lasti. Tveganje bank še povečuje dejstvo, da so lahko pri zavarovanih terjatvah z nepremičninami z eno nepremičnino zavarovane terjatve več bank, tako da so dejanske vrednosti zavarovanj z nepremičninami lahko nižje. Razvrščena aktiva bank do holdingov se je leta 2009 zniževala. Terjatve do holdingov so se med skupinami bank gibale med 3,5% in 5,5% razvrščene aktive. Do februarja 2010 je delež terjatev do holdingov z zamudo nad 90 dni narastel na četrtino, od tega je 60% nezavarovanih.

Kapitalska ustreznost bank se leta 2009 skoraj ni spremenila in je ob koncu leta znašala 11,6%. Rast regulatornega kapitala in kapitalskih zahtev je bila nizka. Velike domače banke imajo najvišjo kapitalsko ustreznost, ki je tudi nekoliko višja od kapitalske ustreznosti primerljivih bank v EU. Banke v večinski tuji lasti in majhne domače banke po kapitalski ustreznosti zaostajajo za primerljivimi bankami v EU. Za prve velja, da v zaostrenih razmerah ne morejo več tako

zagotovo kot prej računati na podporo matičnih bank. Za majhne domače banke pa velja, da so tudi po nekaterih drugih kriterijih ocenjevanja solventnosti najobčutljivejša skupina bank. Temeljni kapital bančnega sistema je ob koncu leta 2009 znašal 4,1 mrd EUR. Kakovost kapitala bančnega sistema se je s povečanjem njegovega deleža v strukturi kapitala pred odbitnimi postavkami povečala, vendar le zaradi vpliva sprememb v skupini velikih domačih bank. S prepolovitvijo dobička bančnega sistema pred obdavčitvijo in pričakovano nadaljnjo realizacijo dohodkovnega tveganja se vpliv zadržanih dobičkov kot vir povečevanja temeljnega kapitala zmanjšuje. Odvisnost bank od volje in sposobnosti lastnikov, da jih dokapitalizirajo, se je povečala. Banka Slovenije je januarja 2010 banke pozvala, da ocenijo potrebe po povečanju kapitala. Po razpoložljivih anketnih podatkih dokapitalizacijo v naslednjih treh letih načrtuje sedem bank, hkrati pa ocenjujemo, da ima bančni sistem tudi 1,4 mrd EUR potencialne možnosti povečanja podrejenega dolga. Bančni sistem ohranja 30-odstotni presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami. Zmanjševanje tega globalnega presežka v absorpcijski sposobnosti bank za prevzemanje tveganj, ki je individualno po bankah različno razporejen, lahko sproža obrambne reakcije za njegovo ohranjanje z neželenim krčenjem bilanc. To bi zaviralo vključevanje podjetij v proces okrevanja. Banke morajo razmišljati tudi o bilančnih posledicah pripravljenih ukrepov v okviru Basla III, ki je tik pred uveljavitvijo. Razmišljanja o dokapitalizaciji postanejo v takih pogojih del procesa bančnega prilaganja novim razmeram. Kapitalske zahteve so se leta 2009 povečale na 3,2 mrd EUR. Poslabševanje kreditnega portfelja odraža podvojitev kapitalskih zahtev za zapadle postavke. Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje je najmanj ugodna pri majhnih domačih bankah.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, narašča od polovice lanskega leta naprej. Verjetnost zvišanja obrestnih mer se povečuje in s tem verjetnost realizacije obrestnega tveganja. Valutno tveganje se je povečalo, vendar ostaja nizko. Delež postavk v tuji valuti se je namreč še zmanjšal, saj se je ob koncu leta 2009 delež devizne aktive gibal okoli 5%, devizne pasive pa okoli 3,5%. Zaradi zmanjševanja kreditiranja nebančnega sektorja v švicarskih frankih, se je v valutni strukturi bilance bančnega sistema delež švicarskih frankov zmanjševal.

Zavarovalnice so leta 2009 poslovale solidno, čeprav se je vrednost škod močno povečala že drugo leto zapored. Nekatere zavarovalnice so poslovale z izgubo. Čiste zavarovalno-tehnične rezervacije in njihova pokritost z naložbami kritnega premoženja se je povečala. Slednje so se s povečanjem na 4,1 mrd EUR povečale bolj kot bilančna vsota, s čimer se je povečala odpornost zavarovalnic proti morebitnim šokom. Bilančna vsota zavarovalnic se je povečala za razmeroma visokih 10,9% na 5,1 mrd EUR. Donosnost na kapital zavarovalnic je bila s povečanjem na 3% višja od povprečne donosnosti na kapital zavarovalnic evroobmočja. Šest zavarovalnic je leta 2009 izvedlo dokapitalizacije. V nasprotju z navedenimi pozitivnimi elementi poslovanja zavarovalnic je bila lani zbrana bruto premija najnižja po letu 2000. Zaskrbljuje, da se je najbolj znižala pri pokojninskem zavarovanju. Poleg tega sta se zmanjšala število zavarovancev, vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, in obseg premij. Razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami se je po visokem zvišanju leta 2008 ohranilo na enaki ravni predvsem zaradi povečanja naravnih nesreč. Obseg zavarovalništva v Sloveniji ostaja relativno nizek, saj s celotno premijo v višini 6,3% BDP oziroma 954 EUR na prebivalca dosega 38% premije na prebivalca v povprečju držav evroobmočja. Spodbudno je, da struktura naložb slovenskih zavarovalnic ostaja razmeroma konservativna, saj delež najvarnejših naložb (vloge ter državni in drugi dolžniški vrednostni papirji) z dobrimi 60% za 6 odstotnih točk presega primerljivega v povprečju držav evroobmočja. Obseg kreditnih zavarovanj se je lani zaradi zastajanja kreditne aktivnosti zmanjšal. Izrazito močno se je zmanjšal znesek zavarovalne vsote izvoznih posojil. Poslabšal se je tudi škodni rezultat kreditnih zavarovanj predvsem zaradi izvoznih zavarovanj.

Investicijski skladi so lani po več kot 50-odstotnem zmanjšanju sredstev leta 2008 lani povečali vrednost sredstev za skoraj 17% in hkrati povečali tudi donosnosti svojih naložb. Banke so kot solastniki družb za upravljanje upravljale 41% sredstev domačih investicijskih skladov. V strukturi investicijskih skladov je ob koncu marca 2010 delež vzajemnih skladov znašal 84% oziroma 1.969 mio EUR. V Sloveniji prevladujejo delniški vzajemni skladi, struktura pa se v primerjavi z državami EU v obdobju finančne krize ni omembe vredno spreminjala. Lansko leto je bil prirast sredstev investicijskih skladov v Sloveniji relativno večji glede na povprečje držav evroobmočja. Kljub temu je bil odstotek sredstev investicijskih skladov glede na BDP v Sloveniji s 6,4% skoraj šestkrat manjši. V strukturi sredstev investicijskih skladov je delež sredstev investicijskih družb ob koncu marca znašal 16%, vendar se njihov pomen zmanjšuje, ker se morajo do konca leta 2011 preoblikovati v vzajemne sklade.

Lizinško dejavnost je finančna kriza močno prizadela, saj se je obseg poslov leta 2009 zmanjšal za 46%. Lizing nepremičnin se je zmanjšal za več kot polovico, kar je bilo v skladu s hitrim upadanjem gradbene aktivnosti, povpraševanjem in številom transakcij na nepremičninskem trgu. Izpostavljenost bank do lizinških podjetij se je zmanjšala. Zmanjšanje obsega lizinških poslov je deloma posledica odziva lizinških družb na zaostrene poslovne razmere in bolj negotovega položaja potencialnih lizingojemalcev. Lizinške družbe so povečevale zahteve po udeležbi lizingojemalcev, zahtevale dodatna zavarovanja, povečevale marže ter krajšale ročnost sklenjenih poslov pri lizingu nepremičnin. Lizinška podjetja so omejevala izpostavljenost do podjetij s prestrukturiranjem poslov lizinga premičnin v korist lizinga osebnih vozil na račun zmanjševanja deleža lizinga komercialnih vozil in opreme. Tudi v lizinških podjetjih se poslabšuje razmerje med dolgom in kapitalom, vendar so banke do lizinških podjetij izpostavljene le s 4% vseh posojil nebančnemu sektorju.

Finančna infrastruktura zagotavlja zanesljivo, pravočasno in stroškovno učinkovito poravnavo finančnih terjatev in obveznosti. Za finančno stabilnost v Sloveniji je pomembno delovanje plačilnih sistemov TARGET2-Slovenija ter

plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila. Ta sistem plačil malih vrednosti je ob koncu julija 2009 nadomestil sistem Žiro kliring Banke Slovenije. Oba sistema sta lani z več kot 99,8-odstotno razpoložljivostjo dokazovala ustrezno obvladovanje operativnega tveganja.

Na finančno stabilnost v Sloveniji bodo v obdobju enega do dveh let negativno vplivali podkapitaliziranost podjetij, nadaljevanje realizacij kreditnega tveganja v bankah in negotove razmere v mednarodnem okolju, ki ga povzročajo najbolj zadolžene države evroobmočja. Finančni sistem lahko problem podkapitaliziranosti nefinančnih podjetij le blaži, ne more pa ga zmanjšati, medtem ko na dejavnike v mednarodnem okolju nima vpliva. Glede na okoliščine slovenski finančni sistem deluje razmeroma dobro, vendar v precej bolj negotovih razmerah. Morebitni šoki ga lahko zato prizadenejo bistveno hitreje kot pred leti. Ključno postaja, v kolikšnem obsegu bo finančni sistem sposoben vsaj ohranjati do zdaj zadovoljivo odpornost proti morebitnim šokom. V bančnem sistemu je zato nujno nadaljevati proces oblikovanja ustreznih oslabitev in rezervacij ter ga dopolnjevati s sprotnim prilagajanjem kapitalske ustreznosti bank tveganjem, ki so jih banke že prevzele.

1 MEDSEKTORSKE FINANČNE TERJATVE IN OBVEZNOSTI

Zaradi slabih gospodarskih razmer se je močno znižal delež investicij v BDP.

Z vidika presežka finančnih sredstev ostajajo gospodinjstva najpomembnejši narodnogospodarski sektor, ki zagotavlja sredstva za financiranje investicij preostalih sektorjev. V letu 2009 so nefinančna podjetja kljub zmanjšani gospodarski aktivnosti zaradi nižjih prihodkov in poravnavanja obveznosti povečala negativno pozicijo za 9 odstotnih točk v BDP. Največ novih finančnih sredstev so pridobila prek domačega bančnega sektorja, ki se je v tem obdobju financiral predvsem s sredstvi države. Ta pa jih je pridobila prek zadolževanja z obveznicami. Zato se je odvisnost od tujih virov kljub zmanjšani gospodarski aktivnosti povečala na 37% BDP. Stopnja narodnogospodarskega varčevanja znaša 23,4% in se je v primerjavi z letom 2008 znižala za 3,5 odstotne točke. Delež varčevanja v BDP se je znižal za 3,2 odstotne točke, kar je posledica višjega znižanja BDP od znižanja izdatkov za končno potrošnjo. Hkrati se je znižal tudi delež investicij v BDP za visoke 8,7 odstotne točke. To je posledica zastoja v povpraševanju, mednarodni menjavi in omejenega dostopa do finančnih virov.

Slika 1.1: Stopnja varčevanja,[1] odstotek investicij in varčevanja v BDP ter neto finančna pozicija posameznih gospodarskih sektorjev

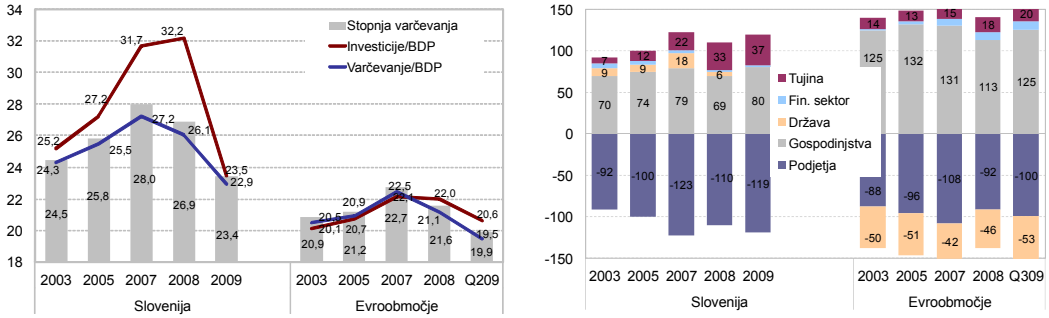

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Okrevanje na tujih trgih, ki je negotovo in različno glede na posamezne panoge, bo zaradi vpetosti Slovenije v mednarodne finančne tokove pomembneje vplivalo na domačo gospodarsko rast v letošnjem letu. Na oživljanje domače gospodarske aktivnosti bodo poleg tega vplivali dosegljivost in cena finančnih virov ter izboljšanje konkurenčnosti.

Gospodinjstva

Stopnja varčevanja gospodinjstev je bila tudi v letu 2008 s 16,4% ponovno višja od povprečja evroobmočja.

Gospodinjstva so leta 2008 povečala stopnjo varčevanja na 16,4%, kar je za 2,2 odstotne točke več od povprečja evroobmočja. Zvišanje je posledica vpliva gospodarske krize na negotovost položaja gospodinjstev, ki so tako odložila večje nakupe na prihodnje čase. V letu 2009 ne pričakujemo povečanega varčevanja zaradi poslabšanih razmer na trgu delovne sile.

Slika 1.2: Stopnja varčevanja ter finančna sredstva, obveznosti in neto finančna pozicija (neto premoženje) v % BDP gospodinjstev

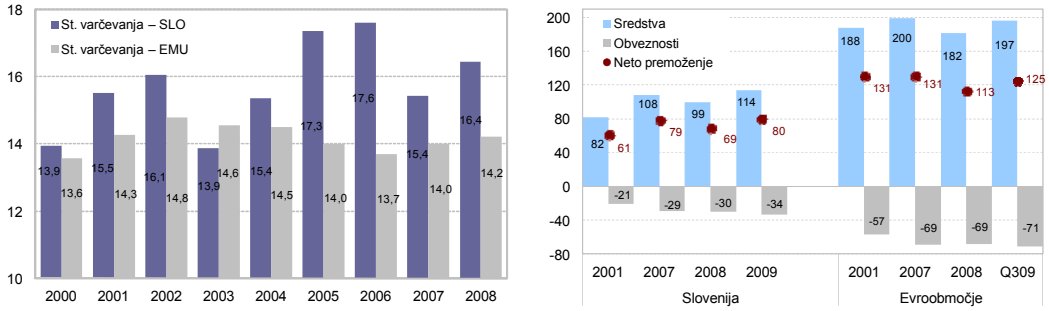

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB

[1] Stopnja varčevanja je indikator, izračunan iz sektorskih računov, in pomeni delež bruto varčevanja v bruto razpoložljivem dohodku. Poleg sredstev za zaposlene in socialnih prejemkov vključuje bruto poslovni presežek proizvodnje, druge tekoče transferje (npr. odškodnine iz neživljenjskih zavarovanj, dohodke od lastnine, kot so obresti, razdeljeni dohodek družb in podobno), ne vključuje pa vrednostnih sprememb oziroma kapitalskih dobičkov.

Strukturne reforme pokojninskega zavarovanja za razbremenitev s prispevki bi pripomogle k večanju sredstev gospodinjstev. S 114% BDP dosegajo gospodinjstva 58% finančnih sredstev povprečja držav evroobmočja. Proces konvergence je počasen, predvsem zaradi visoke obdavčitve dela oziroma visokih prispevkov za socialno varnost in zaradi prevladujoče proizvodnje proizvodov z nizko dodano vrednostjo, kjer je dohodek zaposlenih relativno nižji.

Neto premoženje slovenskih gospodinjstev zaostaja za 45 odstotnih točk BDP za povprečjem evroobmočja.

Zadolženost slovenskih gospodinjstev se povečuje predvsem s posojili finančnega sektorja bistveno hitreje kot zadolženost gospodinjstev držav evroobmočja. Vendar celotne finančne obveznosti slovenskih gospodinjstev ob koncu leta 2009 s 34% BDP še vedno dosegajo le slabo polovico povprečja finančnih obveznosti gospodinjstev v državah evroobmočja. Neto premoženje gospodinjstev se je ob koncu leta 2009 z 80% BDP dvignilo nad raven iz leta 2007, tako da se zaostanek za evroobmočjem le počasi zmanjšuje.

Slika 1.3: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev Slovenije in evroobmočja (levo) ter struktura finančnih obveznosti gospodinjstev Slovenije (desno)

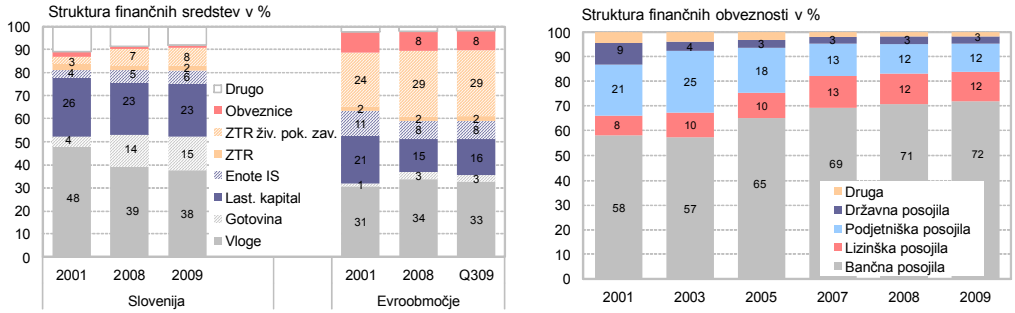

Opomba: ZTR – zavarovalno-tehnične rezervacije, IS – investicijski skladi. Upoštevan je sektor gospodinjstev (S.14) z neprofitnimi institucijami, ki opravljajo storitve za gospodinjstva (S.15).
Vir: Banka Slovenije, ECB

Struktura premoženja gospodinjstev ostaja z visokim deležem tveganih naložb in prenizkim deležem življenjskih in pokojninskih zavarovanj.

Slovenska gospodinjstva kljub krizi niso aktivneje preoblikovala strukture finančnih sredstev. Delež bančnih vlog, ki je bil v letu 2008 višji zaradi priliva sredstev iz prodaj finančnih instrumentov na kapitalskih trgih, se je ob koncu leta 2009 znižal za odstotno točko na 38%. Zmanjšanje je pogojeno s slabšim ekonomskim položajem gospodinjstev, saj so se celotni prejemki iz neto plač znižali ob hkratnem povečanju socialnih prejemkov, ki pa ne omogočajo varčevanja. Nezanimanje za varčevanje v obveznicah lahko pripisujemo finančni neozaveščenosti vlagateljev. V Sloveniji je tovrstno varčevanje kljub preteklim realiziranim izgubam na kapitalskih trgih zanemarljivo v primerjavi z evroobmočjem. Kar 29% sredstev je naloženih v lastniškem kapitalu in enotah investicijskih skladov, med katerimi prevladujejo tvegani skladi. Najpomembnejše strukturno neskladje je zaostajanje slovenskih gospodinjstev v varčevanju za varno prihodnost v obliki življenjskih in pokojninskih zavarovanj, ki je za 21 odstotnih točk nižje od povprečja tovrstnega varčevanja gospodinjstev držav evroobmočja. Finančna sredstva, namenjena varčevanju za tretje življenjsko obdobje, ostajajo nizka zaradi sedanje visoke obremenitve dohodkov s socialnimi prispevki, ki ne spodbujajo dodatnega varčevanja, hkrati pa obstoječi pokojninski sistem postaja dolgoročno nezadosten.

V strukturi finančnih obveznosti gospodinjstev so z 72% prevladujoča bančna posojila, s po 12% jim sledijo lizinška oziroma podjetniška posojila. Stopnja rasti zadolževanja gospodinjstev se je po 24% leta 2007 in 11% leta 2008 ob koncu leta 2009 umirila na 5%.

Slika 1.4: Struktura terjatev gospodinjstev do tujine glede na posrednika v % BDP (levo) ter glede na tuji lastniški kapital in dolžniške vrednostne papirje v odstotkih (desno)

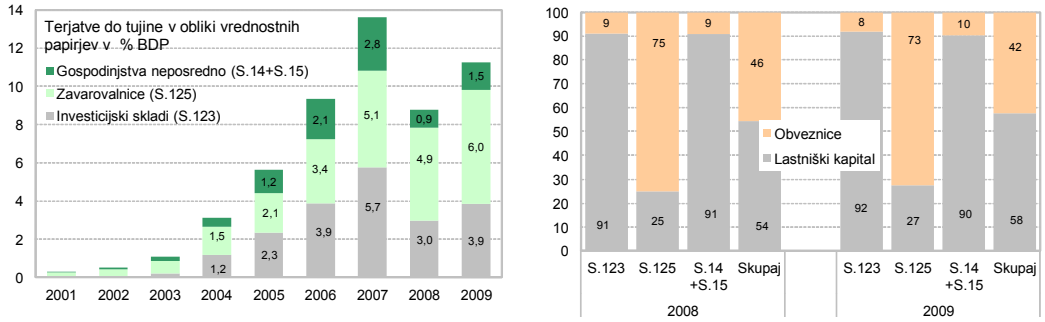

Opomba: S.123 – Drugi fin. Posredniki, vključno z investicijskimi skladi, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov; S.125 – Zavarovalnice in pokojninski skladi; S.14 in S.15 – Gospodinjstva in neprofitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva. Podatki vsebujejo poenostavitev: celotne naložbe sektorjev S.123 in S.125 v tuje vrednostne papirje se obravnavajo kot sredstva gospodinjstev, čeprav v določenem delu vključujejo tudi lastne naložbe ali naložbe podjetij.

Vir: Banka Slovenije, SURS

Terjatve slovenskih gospodinjstev do tujih vrednostnih papirjev so se zmanjšale za 2,4 odstotne točke na 11% BDP v primerjavi z obdobjem pred krizo.

Lani je bilo 11% BDP sredstev gospodinjstev naloženih v tujih vrednostnih papirjih ali za 2,4 odstotne točke manj kot pred finančno krizo. V obliki lastniškega kapitala jih je bilo 58%, kar je za 13 odstotnih točk manj kot v obdobju pred krizo. V letu 2008 se je ta delež znižal zaradi kapitalskih izgub. Neposredno zanimanje za tuje vrednostne papirje je bilo v preteklem letu nizko. Zvišanje neposrednih naložb gospodinjstev na 1,5% BDP v letu 2009 odraža poleg neto nakupov tudi prevrednotenje. Posredno so zavarovalnice prek institucionalnih investitorjev s 6% BDP dosegle največji delež terjatev v obliki vrednostnih papirjev do tujine. To je posledica naložbenih zavarovanj, vezanih na enote investicijskih skladov, ki so dolgoročna in manj občutljiva za finančno krizo.

Nefinančna podjetja

Slika 1.5: Investicije, varčevanje, neto pozicija iz transakcij nefinančnih podjetij v % BDP in realna gospodarska rast preučevanih gospodarstev

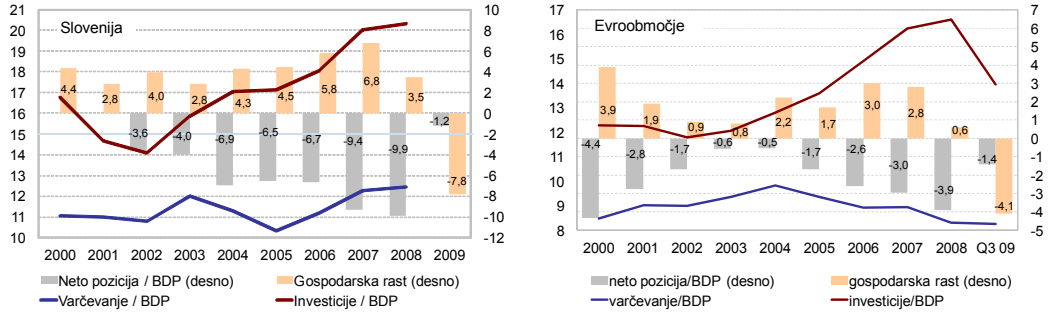

Opomba: Za Q3 2009 je za evroobmočje upoštevana vsota zadnjih štirih četrtletij. Neto finančna pozicija pomeni razliko med finančnimi transakcijami iz sredstev in obveznosti v posameznem obdobju.

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Nižje zadolževanje podjetij zaradi nižje gospodarske aktivnosti in zaostrenih pogojev pridobivanja posojil.

Neto negativna finančna pozicija nefinančnih družb iz transakcij se je zaradi visokega znižanja investicijske aktivnosti ob koncu preteklega leta znižala na 1,2% BDP. Zmanjšanje agregatnega povpraševanja je vplivalo na zmanjšanje zadolževanja podjetij. Poleg zaostrenih pogojev in upada kreditiranja domačih bank se je močno znižalo tudi najemanje posojil v tujini. Po podatkih finančnih računov je v letu 2008 znašala rast obsega tujih posojil slovenskim podjetjem 32,2%, leta 2009 pa se je znižala za 5,1% na 4,7 mrd EUR, kar je posledica višjih neto odplačil v zadnjem četrtletju. Kriza je prisilila nefinančne družbe v razmišljanje o zadolževanju prek obveznišega trga, ki je bilo sicer večje kot v preteklih letih, vendar v primerjavi z evroobmočjem še vedno zanemarljivo.

Slika 1.6: Struktura finančnih sredstev in obveznosti nefinančnih podjetij v odstotkih

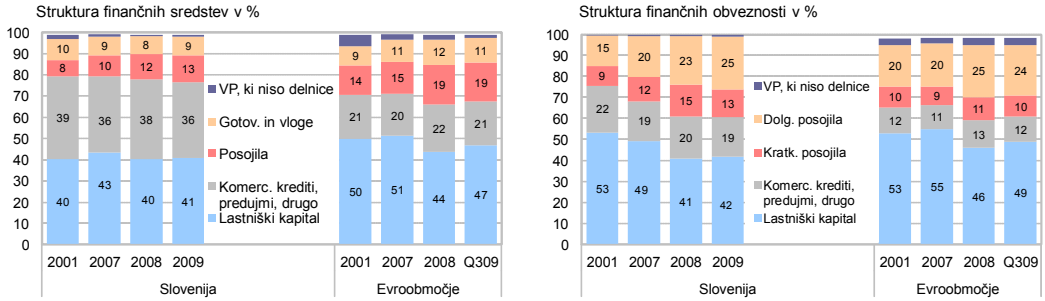

Vir: Banka Slovenije, ECB

Struktura finančnih sredstev ostaja ob koncu leta 2009 podobna kot ob koncu leta 2008. Delež lastniškega kapitala se kljub priložnostim za nakup ni povečal zaradi pomanjkanja sredstev za investiranje. V strukturi še vedno ostaja visok delež komercialnih kreditov, predujmov in drugega v primerjavi z državami evroobmočja. To je posledica višjega medsebojnega financiranja podjetij v Sloveniji.

Kljub težavam podjetij tudi v preteklem letu ni bilo večjih dokapitalizacij.

Čeprav bi podjetja potrebovala svež kapital za konkurenčnost in obstoj na trgu, večjih dokapitalizacij v letu 2009 ni bilo. Tako ostaja lastniški kapital z 42% za 7 odstotnih točk nižji od povprečja držav evroobmočja. Zaradi nizkega lastniškega kapitala in zaradi odsotnosti financiranja z dolžniškimi instrumenti so imela slovenska podjetja težave pri refinanciranju posojil, ki zavzemajo 38% strukture vseh obveznostih.

Finančni sektor

Finančni sektor je povečal zadolževanje doma in je imel neto odplačila obveznosti do tujine.

Po izbruhu finančne krize so slovenske banke močno zmanjšale zadolževanje v tujini, s katerim so prej financirale gospodarstvo v obdobju visoke gospodarske rasti. Banke so zato črpale enoletno likvidnost, ki jo je dodelila ECB, povečale vloge države, ki so bile naložene po izdaji dolgoročnih dolžniških vrednostnih papirjev, vloge gospodinjstev in izdale vrednostne papirje. V slovenskem bančnem sistemu še vedno nimamo delujočega trga hipotekarnih obveznic, ki je imel v obdobju krize v evroobmočju pomembno vlogo.

Leta 2009 je finančni sektor[2] povečal domače obveznosti za 27 odstotnih točk BDP. V tujini je povečal obveznosti iz dolžniških vrednostnih papirjev za 4,7 odstotne točke ob sočasnem znižanju obveznosti do gotovine, vlog in posojil.

Država

Sektor država je povečal domačo neto premoženje na 19,4% BDP in hkrati povečal neto zadolženost do tujine na 19% BDP.

Po večjem znižanju neto finančne pozicije države v letu 2008 se je ta v letu 2009 dodatno znižala za 5,2 odstotne točke na 0,4% BDP. Terjatve države so se v obliki vlog najbolj povečale do finančnega sektorja in so posledica naloženih sredstev iz zadolževanja na kapitalskem trgu. Visoko povečanje obveznosti iz naslova dolžniških vrednostnih papirjev do tujine in do slovenskega finančnega sistema je posledica izdaje treh obveznic v višini 4 mrd EUR. V strukturi obveznosti se je najbolj povečal delež dolžniških vrednostnih papirjev, ki je zajemal več kot polovico financiranja. Pomemben vir so s 14% postala tudi kratkoročna posojila.

Tujina

Zvišanje neto finančne pozicije do tujine zaradi visokega zadolževanja države.

Slovensko gospodarstvo je v letu 2009 povečalo neto finančne obveznosti do tujine na 37% BDP. Neto presežek gospodinjstev do tujine se je nekoliko povečal za 2 odstotni točki na 18% BDP. Pri finančnem sektorju se je znižala neto negativna pozicija za 3 odstotne točke na 22% BDP. Najočitnejša je bila sprememba pri sektorju država, kjer se je negativna finančna pozicija povečala za 9 odstotnih točk na 19% BDP. To je posledica odziva na razmere na finančnih trgih, ki so zahtevale spremenjen način financiranja.

[2] Vključuje celoten finančni sektor S.12 v skladu s klasifikacijo sistema finančnih računov.

Slika 1.7: Neto finančna stanja do tujine v % BDP po sektorjih in finančnih instrumentih

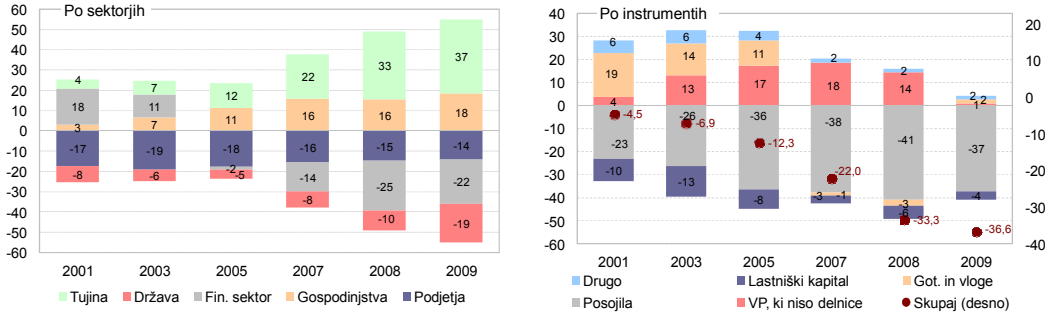

Vir: Banka Slovenije

Ob zmanjšanih finančnih virih iz tujine so se poslovne banke bolj razdolžile v tujini, kot je bilo zvišanje obveznosti do ECB. Država je v preteklem letu za namen financiranja proračuna in splošnega financiranja izdala večji obseg dolžniških vrednostnih papirjev, katerih kupci so bili večinoma nerezidenti. Posledično se je neto finančno stanje do tujine v obliki vrednostnih papirjev, ki niso delnice, zmanjšalo za 13,6 odstotne točke in z 0,8% BDP še vedno ostaja pozitivno. Do tujine so se lani znižale neto finančne obveznosti v obliki najetih posojil, kar je posledica odsotnosti medbančnih posojil in nižjega najemanja posojil podjetij v tujini.

Slika 1.8: Finančne terjatve, obveznosti in neto stanja do tujine v % BDP po sektorjih in finančnih instrumentih ob koncu leta 2009

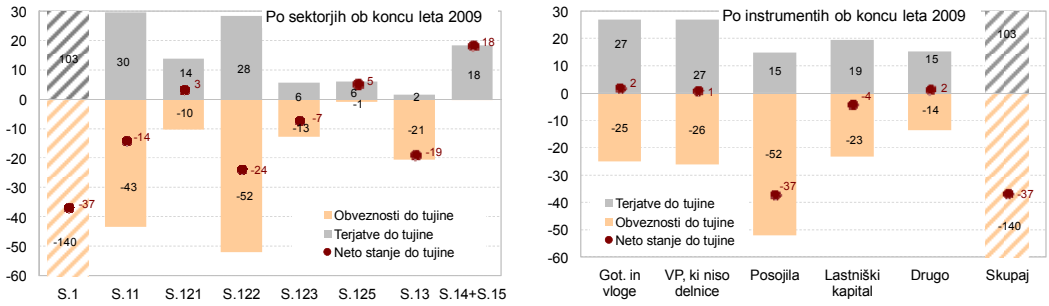

Opomba: S.1 – Gospodarstvo Slovenije; S.11 – Nefinančne družbe; S.121 – Centralna banka; S.122 – Druge denarne finančne institucije (vključuje poslovne banke in hranilnice); S.123 – Drugi finančni posredniki, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov (med drugim vključuje investicijske sklade in lizinška podjetja); S.125 – Zavarovalnice in pokojninski skladi; S.13 – Država; S.14 + S.15 – Gospodinjstva in nepridobitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva.

Vir: Banka Slovenije

2 GOSPODARSKA GIBANJA V SLOVENIJI

2.1 Gospodarska aktivnost in inflacija

Močno znižanje BDP v letu 2009.

V letu 2009 se je realni BDP v Sloveniji močno znižal, za 7,8%. Negativna gospodarska rast je bila rezultat globokega padca bruto investicij, ki so se lani zmanjšale za 30,2% in k temu so skoraj polovico prispevale zaloge. Lani se je znižala tudi potrošnja gospodinjstev, za 1,4%, medtem ko se je državna potrošnja povečala za 3,1%. Izvoz se je v letu 2009 zaradi zmanjšanega tujega povpraševanja znižal za 15,6%, uvoz pa za 17,9%, zato je prispevek menjave s tujino ublažil padec BDP za 2,1 odstotne točke. V drugem četrtletju lanskega leta se je zaustavil proces poglabljanja recesije, saj se je BDP tekoče zvišal za 0,3%. Glede na proizvodno strukturo BDP se je lani močno skrčila aktivnost v predelovalnih dejavnostih (–16,5%), vendar se je dinamika upadanja v zadnjem četrtletju upočasnila, na –4,3% medletno. Za lansko leto je značilen tudi močan padec za gradbeništvo (–15,9% na letni ravni), kjer se je tudi v zadnjem četrtletju leta ohranila visoka negativna rast, znašala je –18,2% (Vir: SURS).

Slika 2.1: Gibanje rasti BDP in njegovih ključnih komponent v odstotkih (levo) in gibanje indeksov inflacije v Sloveniji in evroobmočju

Vir: Banka Slovenije

S padcem gospodarske aktivnosti se je v letu 2009 znižala povprečna inflacija.

V letu 2009 je povprečna inflacija, merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin (HICP), v Sloveniji znašala 0,9% in se je tako glede na povprečje leta 2008 znižala za 4,6 odstotne točke. Na občutno znižanje inflacije v letu 2009 je vplival močan padec gospodarske aktivnosti. V prvih sedmih mesecih lanskega leta so na nižanje medletne stopnje inflacije vplivali tudi bazni učinki, to je visoka rast cen energentov v enakem obdobju predlanskega leta.

Primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance se je v primerjavi s prejšnjimi leti zelo zmanjšal.

Medtem ko se je primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance med letoma 2006–2008 hitro povečeval in v letu 2008 dosegel 6,2% BDP, se je v letu 2009 zmanjšal na samo 0,2 mrd EUR oziroma na 0,6% BDP. Ker se je obseg uvoza blaga medletno zmanjševal hitreje od izvoza, se je zmanjšal tudi primanjkljaj blagovne menjave in dosegel petino predlanskega.

2.2 Deželno tveganje

Bonitetne ocene deželnega tveganja

Bonitetna ocena deželnega tveganja Slovenije je lani ostala nespremenjena.

Bonitetne ocene deželnega tveganja Slovenije se lani niso spreminjale in še naprej kažejo stabilen položaj Slovenije v skupini držav z ratingom „AA“.

V agenciji Moody's ohranjajo za Slovenijo oceno Aa2 s stabilno možnostjo za prihodnost. Agencija je v zadnji bonitetni oceni za deželno tveganje oktobra 2009 ugotavljala, da navedena ocena povzema štiri najpomembnejše dejavnike: a) ekonomsko moč države, ki temelji na visokem dohodku in majhni ekonomiji, vendar pomanjkanju ekonomske diverzifikacije; b) visoko institucionalno moč, ki odraža učinkovitost vlade, moč zakonov in članstvo države v EU; c) finančno moč vlade, kjer agencija poudarja dostop države do financiranja na domačem in tujem trgu, zmožnost odplačevanja dolga in srednje do visoko fiskalno fleksibilnost in d) nizko občutljivost države za možnost znižanja bonitetne ocene

zaradi političnih, ekonomskih in finančnih šokov. Agencija v poročilu navaja, da je protikrizni program vlade razumno učinkovit kljub rigidnemu trgu dela in da se je vlada hitro odzvala z ukrepi za zaščito bančnega sistema.

Agencija S&P Sloveniji bonitetne ocene (AA/A-1+) v lanskem letu ni spreminjala. Med dejavniki, ki krepijo rating, je Agencija S&P v lanski oceni tveganosti navajala: srednje- in dolgoročno zavezanost države k fiskalni preudarnosti in stabilne izglede za prihodnost. Med dejavnike, ki odražajo šibkost države, je agencija navedla nizko raven blaginje v primerjavi z državami skupine „AA“ in obotavljivost pri nekaterih strukturnih reformah. Kot ključne dejavnike, ki bi vplivali na dolgoročno izboljšanje bonitetnih ocen za Slovenijo, je agencija izpostavila nadaljevanje gospodarskega prestrukturiranja.

Premija za tveganje za državne vrednostne papirje RS

Premije za tveganje za državne vrednostne papirje RS nad nemškimi so se v letu 2009 in prvih mesecih 2010 znižale.

Pribitki triletnih in desetletnih državnih obveznic RS nad nemškimi obveznicami so kazali jasen trend zviševanja po zaostritvi finančne krize jeseni 2008. Tako so ti v marcu 2009 za triletne državne obveznice RS znašali 170 bazičnih točk in podobno za desetletne državne obveznice RS 167 bazičnih točk. Do začetka aprila 2010 so se pribitki za triletne obveznice RS nad nemškimi znižali do 50 in pri desetletnih do 88 bazičnih točk. Vrednosti pribitkov triletnih državnih obveznic nad donosnostjo primerljive nemške obveznice so bile marca 2009 nižje od vrednosti pribitkov primerljive portugalske, irske in španske obveznice in nekoliko višje od primerljive italijanske obveznice.

Slika 2.2: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško obveznico in izbrane države v bazičnih točkah (levo), gibanje cene stroška zavarovanja dolga v odstotkih (5-letnih CDS-jev)

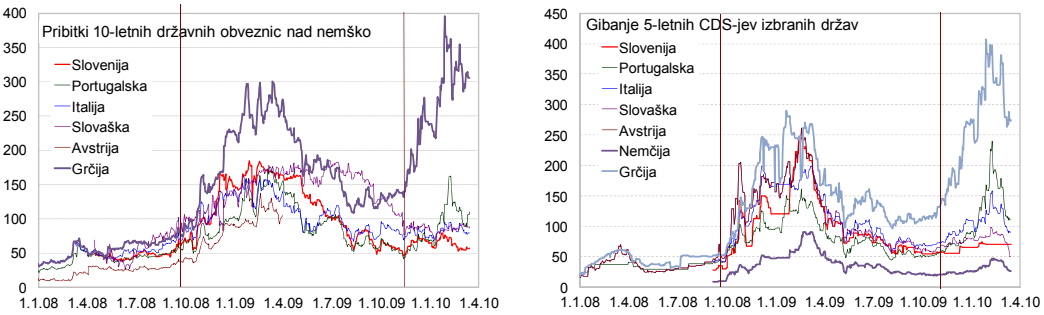

Opomba: Navpični črti na obeh slikah označujeta zaostritev finančne krize v septembru 2008 (levo) in začetek dolžniške krize jeseni 2009 v Grčiji (desno).
Vir: Banka Slovenije

Podobna gibanja kažejo tudi cene, ki ponazarjajo strošek zavarovanja dolga izbranih držav (ang. „Credit Default Swap rates“). Razlika med 5-letnim CDS za Slovenijo in Nemčijo je lani marca znašala kar 96 bazičnih točk, letos v prvi polovici marca pa 40 bazičnih točk.

Potencialno tveganje za slovenski finančni sistem, ki izvira iz dolžniških problemov nekaterih držav evroobmočja

Vpliv grške državne dolžniške krize na stroške zadolževanja v tujini.

Posredne posledice grške dolžniške krize v obliki povišanih premij za tveganje občutijo tudi države, katerih fiskalna situacija je vzdržna. Škodljiv vpliv na ceno zadolževanja držav članic evroobmočja z nižjimi bonitetnimi ocenami se utegne občutno povečati pri nadaljnjem zaostrovanju grške dolžniške krize in njeni morebitni razširitvi na druge države. Tudi v tem primeru bi bile posledice za slovenske banke posredne, podobno kot ob izbruhu finančne krize leta 2007. Ob koncu marca 2010 je namreč izpostavljenost do grških, španskih in portugalskih oblasti znašala 270 mio EUR. Z naraščanjem negotovosti se vlagatelji umikajo v državne obveznice držav evroobmočja z višjimi ratingi, kar viša stroške zadolževanja tudi za Slovenijo. Višji stroški servisiranja državnega dolga pomenijo tudi višje stroške zadolževanja slovenskega finančnega in nefinančnega sektorja v tujini. Zaostritev državne dolžniške krize v Grčiji in njena razširitev bi lahko, glede na visok delež tujih virov dolžniškega financiranja slovenskega finančnega in zlasti bančnega sistema, pomembneje podražili vire financiranja. Finančni sektor bi povečane stroške zadolževanja prenašal naprej na realni sektor gospodarstva v obliki višjih obrestnih mer za posojila in druge oblike financiranja. Zato je ključno, da Slovenija dosledno sledi priporočilom Evropskega sveta, oblikovanim za odpravo presežnega javnofinančnega deficita, in z implementacijo načrtovanih strukturnih reform (trg dela, pokojninski sistem, zdravstvo) zagotovi dolgoročno vzdržnost javnih financ. Samo tako bo ohranila kreditno

kredibilnost, ki jo je dosegla na mednarodnih finančnih trgih, in zagotovila dolgoročno vzdržnost financiranja svojega gospodarskega razvoja.

Znižanje bonitetnih ocen Grčije, Španije in Portugalske je sprožilo dodatno umikanje investitorjev v varnejše naložbe.

Ob koncu aprila je bonitetna agencija S&P znižala bonitetne ocene Grčije, Španije in Potrugalske. Grški državni dolg je zdaj klasificiran kot špekulativen, pribitki 10-letnih grških državnih obveznic nad nemško so dosegli nove rekordne vrednosti. Posledično sta se povečala nenaklonjenost tveganju in umik v varnejše državne dolžniške vrednostne papirje. Pribitek za desetletne obveznice RS nad nemškimi se je ob koncu aprila 2010 zvišal na 99 bazičnih točk.

3 SEKTOR GOSPODINJSTEV

3.1 Zadolževanje gospodinjstev

Precejšnja upočasnitev dinamike zadolževanja gospodinjstev v letu 2009.

Dinamika zadolževanja gospodinjstev se je v letu 2009 močno upočasnila. Finančne obveznosti gospodinjstev so se lani povečale le za 5,4%. Njihov delež v BDP pa se je zaradi padca BDP povečal za 3 odstotne točke na 33,5%. Znižanje rasti prejemkov gospodinjstev in povečanje brezposelnosti sta povečala breme servisiranja dolga, ki bo v letošnjem letu še narastlo. To bo vplivalo na povečanje sistemskega tveganja sektorja gospodinjstev za finančni sektor.

Struktura zadolženosti gospodinjstev glede na sektor posojilodajalca je leta 2009 ostala skoraj nespremenjena. Gospodinjstva so najbolj zadolžena v obliki posojil pri bankah in drugih finančnih posrednikih ter v obliki komercialnih kreditov pri podjetjih.

Tabela 3.1: Stanje finančnih obveznosti gospodinjstev po instrumentih

	2005	2006	2007	2008	2009
			(v mio EUR)		
Skupaj	6.882	8.093	10.054	11.204	11.805
st. rasti v %	19,7	17,6	24,2	11,4	5,4
v % BDP	24,0	26,1	29,2	30,2	33,5
			Struktura (v %)		
Posojila	79,7	83,7	85,7	86,6	87,3
podjetja	5,1	4,2	3,8	3,1	3,4
banke	62,5	67,8	68,9	70,6	71,9
drugi finančni posredniki	10,0	10,0	12,2	11,6	10,9
država	1,3	1,0	0,8	1,4	1,2
tujina	0,8	0,7	0,0	0,0	0,0
Trgovinski krediti in avansi	12,4	11,7	10,4	9,9	9,3
Drugo	7,9	4,6	3,8	3,5	3,4

Vir: Banka Slovenije

Nižje povpraševanje po posojilih je posledica negativnih pričakovanj gospodinjstev.

Na manjše povečanje zadolženosti gospodinjstev so na strani ponudbe vplivale povišane realne obrestne mere in zaostrovanje kreditnih standardov. Na zmanjšano povpraševanje po posojilih sta pomembno vplivala naraščajoča brezposelnost in zniževanje rasti prejemkov gospodinjstev, ki sta se odrazila v nizki vrednosti kazalnika zaupanja potrošnikov – indikator pričakovanj potrošnikov glede njihovega ekonomskega položaja v prihodnjih 12 mesecih.[3]

Slika 3.1: Medletna rast mesečnih prejemkov prebivalstva (levo) in stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih

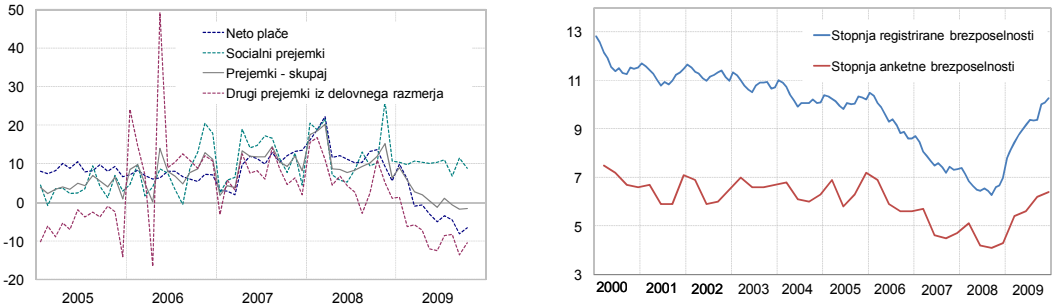

Vir: SURS, APP

Zadolževanje gospodinjstev pri bankah

Rast posojil gospodinjstvom pri bankah se je v letu 2009 znižala na 6,7%.

Rast posojil gospodinjstvom pri bankah se je v letu 2009 znižala za 8,2 odstotne točke na 6,7%. Pri tem je rast stanovanjskih posojil upadla na 15,7%, rast potrošniških posojil pa na 0,6%. Rast posojil gospodinjstvom se je zniževala do konca oktobra 2009, nato pa je

[3] Kazalnik izračunava in objavlja SURS v okviru rezultatov Ankete o mnenju potrošnikov.

prišlo do obrata. To ni posledica samo bazičnega učinka, saj je prišlo do obrata tudi v letnem prirastu stanj posojil gospodinjstvom.

Slika 3.2: Rast posojil gospodinjstvom v % in v mio EUR

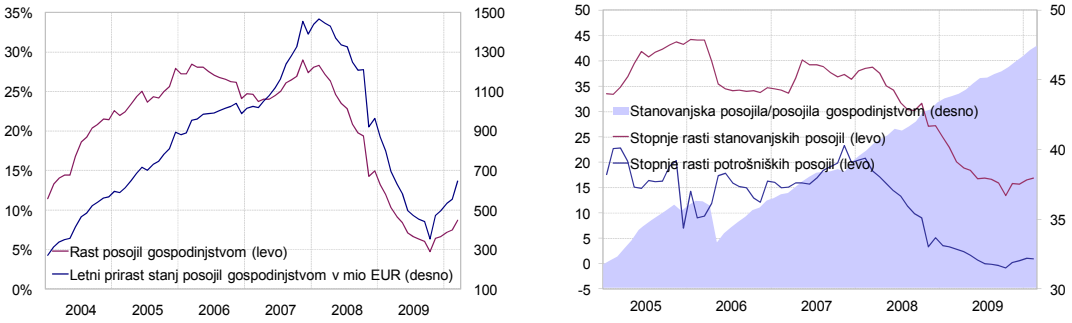

Vir: Banka Slovenije

Poslabševanje kazalnikov zadolženosti gospodinjstev se nadaljuje.

Kljub upočasnjeni dinamiki zadolževanja gospodinjstev se je poslabševanje kazalnikov zadolženosti gospodinjstev nadaljevalo. Zlasti to velja za primerjavo posojil gospodinjstvom s celotnimi prejemki iz dela in z BDP. Na poslabševanje kazalnikov je vplivalo zniževanje rasti celotnih prejemkov iz dela, ki je bilo izrazitejše kot znižanje rasti celotnih prejemkov gospodinjstev (vključno s socialnimi prejemki). Razmerje med posojili gospodinjstvom in mesečnimi prejemki iz dela se je v letu 2009 povečalo z 8,6 na 9,3. V obdobju zniževanja rasti prejemkov in naraščajoče brezposelnosti bodo povečanju tveganja izpostavljena gospodinjstva iz nižjih dohodkovnih razredov in z višjo stopnjo zadolženosti, katerih aktivni člani so zaposleni v zasebnem sektorju. Makroekonomski kazalnik zadolženosti gospodinjstev se je povečal predvsem zaradi negativne rasti BDP za 1,6 odstotne točke na 21,6%.

Slika 3.3: Kazalniki zadolženosti gospodinjstev pri bankah

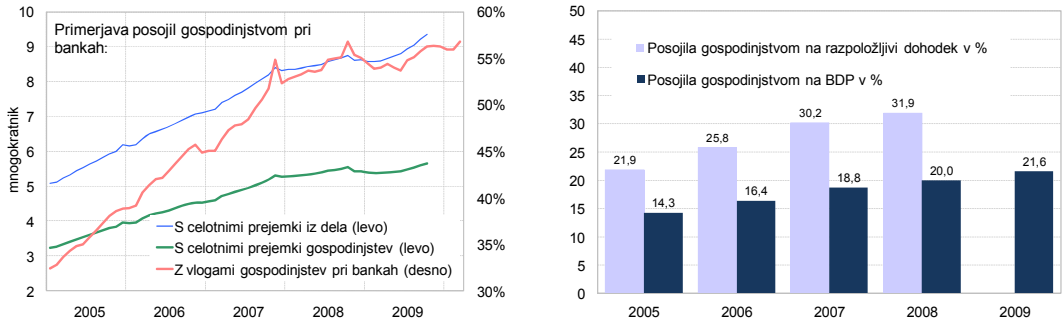

Vir: Banka Slovenije

Ankete po bankah kažejo, da se je nekoliko povečala obremenjenost dohodkov gospodinjstev z odplačili posojil.

Povprečna obremenjenost gospodinjstev z odplačevanjem posojil pri bankah je ocenjena na podlagi podatkov iz anket bank in statističnih podatkov. V letu 2009 se je obremenjenost prejemkov gospodinjstev iz dela z odplačili posojil povečala za 0,6 odstotne točke na 22,2%.[4] Obseg odplačil gospodinjstev se je v absolutnem znesku v letu 2009 celo nekoliko zmanjšal, kar je posledica upočasnjene kreditne rasti, podaljševanja ročnosti posojil gospodinjstvom in predvsem znižanja obrestnih mer. Delež plačanih obresti v prejemkih iz dela se je znižal za 0,7 odstotne točke na 3,6%. Kljub zanemarljivemu povečanju obremenjenosti prejemkov gospodinjstev z odplačili posojil so se zamude gospodinjstev pri odplačevanju posojil povečale. Po anketnih podatki se je v letu 2009 delež posojil gospodinjstvom z zamudami nad 30 dni povečal za 1,2 odstotne točke na 5,1%, delež posojil z zamudami nad 90 dni pa za 0,7 odstotne točke na 2,8%.

Podaljševanje ročnosti stanovanjskih in potrošniških posojil, odobrenih v letu 2009.

V letu 2009 se je obseg novoodobrenih posojil gospodinjstvom v primerjavi z letom 2008 zmanjšal, podaljševala pa se je njihova ročnost. Analiza četrtletnih podatkov pokaže, da je po četrtletjih obseg novoodobrenih posojil pri stanovanjskih in dolgoročnih potrošniških posojilih naraščal, pri kratkoročnih potrošniških posojilih pa upadal. Pri stanovanjskih posojilih se je povprečna ročnost do konca leta 2009 podaljšala za 1,1 leto, predvsem zaradi povečanja deleža posojil z originalno zapadlostjo nad 15 let. Pri potrošniških posojilih se je povprečna ročnost do konca leta 2009 podaljšala za 0,7 leta, kar je

[4] Za prejemke iz dela za leto 2009 je uporabljena vsota mesečnih prejemkov gospodinjstev za obdobje november 2008–oktober 2009.

posledica povečanja deleža novih potrošniških posojil z originalno zapadlostjo nad deset let.

Slika 3.4: Obseg novoodobrenih dolgoročnih (levo) in kratkoročnih (desno) potrošniških posojil, v mio EUR

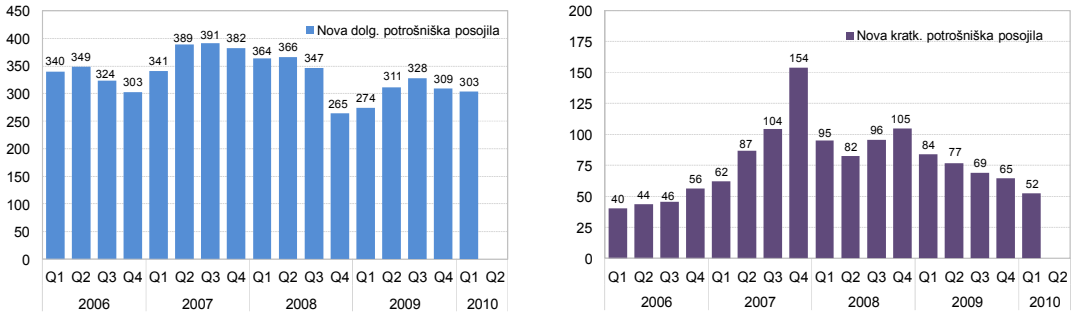

Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.2: Struktura ročnosti novih stanovanjskih posojil v odstotkih

(v %)	do 5	od 5 do 10	od 10 do 15	od 15 do 20	nad 20
2005	3,2	18,6	46,7	20,8	10,6
2006	2,2	13,0	35,0	24,2	25,6
2007	3,1	14,4	22,0	21,6	38,9
2008	3,9	13,6	19,0	20,0	43,6
2009	2,7	12,5	17,9	22,8	44,0

Opomba: Do konca leta 2005 se struktura nanaša na posojila osmih največjih bank, od leta 2006 pa na vse banke.
Vir: Banka Slovenije

Izrazito znižanje obrestnih mer za nova posojila gospodinjstvom.

Obrestne mere za nova posojila gospodinjstvom so se v letu 2009 znižale, kar je bilo izrazito pri posojilih, obrestovanih z variabilno obrestno mero. Pri stanovanjskih posojilih z variabilno obrestno mero se je povprečna obrestna mera do konca januarja 2010 znižala za 2,9 odstotne točke, pri potrošniških posojilih z variabilno obrestno mero pa za 2,5 odstotne točke. Znižanje variabilnih obrestnih mer za posojila gospodinjstvom je bilo nekoliko nižje od zniževanja referenčnih obrestnih mer, saj so banke povišale pribitke nad referenčne obrestne mere. Ti so bili v celem letu 2009 precej višji kot v letu 2008. To se bo v obdobju naraščanja referenčnih obrestnih mer odrazilo v višji obremenitvi dohodkov gospodinjstev z odplačili posojil in posledično višji verjetnosti neplačil.

Slika 3.5: Pribitki nad referenčno obrestno mero EURIBOR in povprečna ročnost za novoodobrena posojila v letih

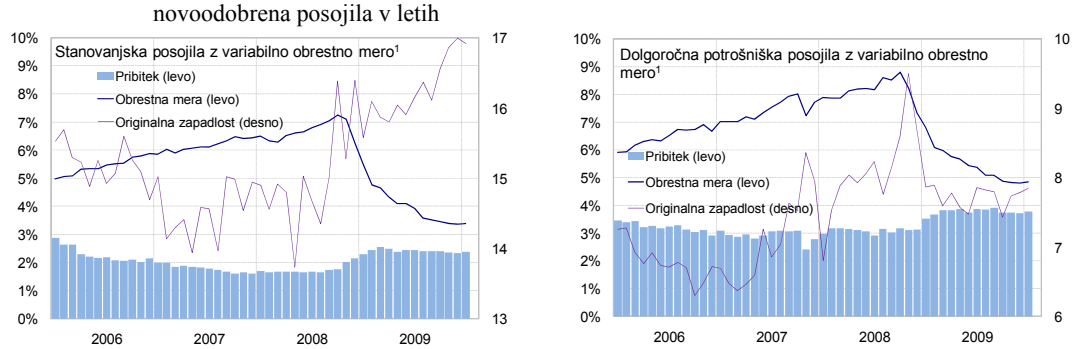

Opomba: [1] Upoštevana so posojila, pri katerih je pogodbena obrestna mera variabilna oziroma fiksna do enega leta, referenčna obrestna mera pa je EURIBOR.
Vir: Banka Slovenije

V letu 2009 so se slovenske obrestne mere za stanovanjska posojila zniževale hitreje od povprečja evroobmočja, kar se je odrazilo v znižanju razlike na 0,65 odstotne točke. V evroobmočju se je v letu 2009 povečala disperzija obrestnih mer po državah, kar je posledica različnega zaostrovanja kreditnih standardov med bankami iz različnih držav evroobmočja.

Slika 3.6: Primerjava slovenskih obrestnih mer s povprečjem evroobmočja in razpršenost obrestnih mer po državah za stanovanjska posojila

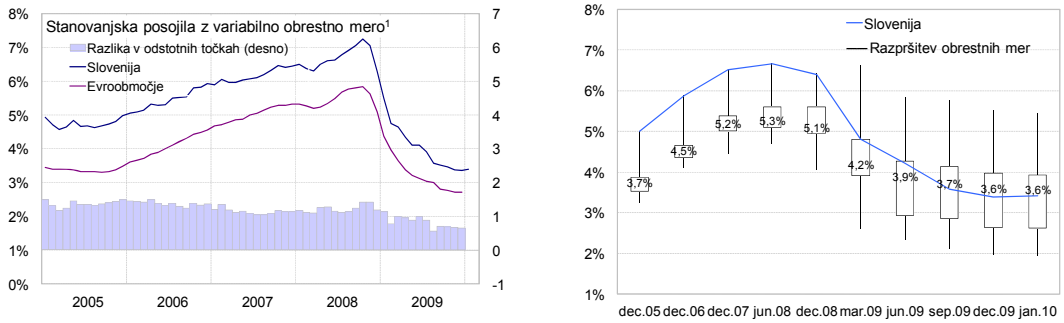

Opomba: [1] Upoštevana so posojila, pri katerih je pogodbena obrestna mera variabilna oziroma fiksna do enega leta. Stolpci v desnem grafu ponazarjajo razpršenost obrestnih mer po kvartilih. Odebeljeni del stolpca označuje drugi in tretji kvartil.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Obrestne mere za potrošniška posojila z variabilno obrestno mero so še naprej višje, s fiksno pa nižje od povprečja EMU.

Pri potrošniških posojilih z variabilno obrestno mero so bile slovenske obrestne mere tudi v letu 2009 krepko pod povprečjem evroobmočja. Zniževati so se začele hitreje od povprečja obrestnih mer evroobmočja in bile decembra 1,4 odstotne točke pod povprečjem evroobmočja. Pri potrošniških posojilih s fiksno obrestno mero za obdobje 1 do 5 let pa je bila razlika do obrestnih mer pozitivna na ravni s konca leta 2008.

Slika 3.7: Primerjava slovenskih obrestnih mer za potrošniška posojila z obrestnimi merami v evroobmočju glede na način obrestovanja v odstotkih

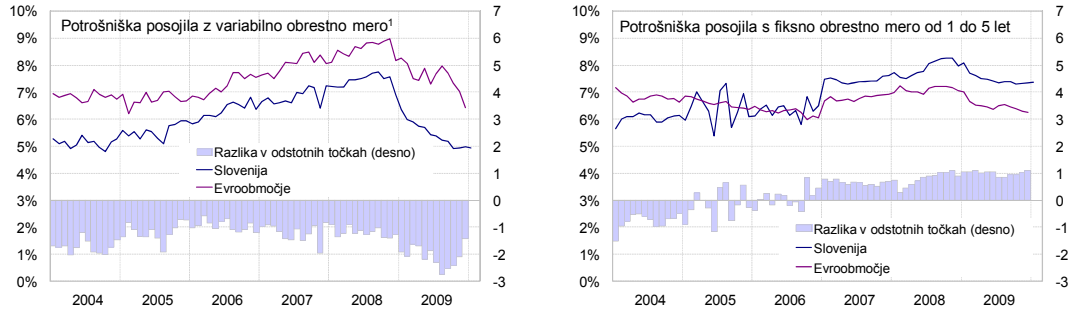

Opomba: [1] Upoštevana so posojila, pri katerih je pogodbena obrestna mera variabilna oziroma fiksna do enega leta.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Še bolj kot pri stanovanjskih posojilih se je v letu 2009 povečala disperzija obrestnih mer po posameznih državah evroobmočja za potrošniška posojila.

Slika 3.8: Disperzija obrestnih mer potrošniških posojil v evroobmočju v odstotkih

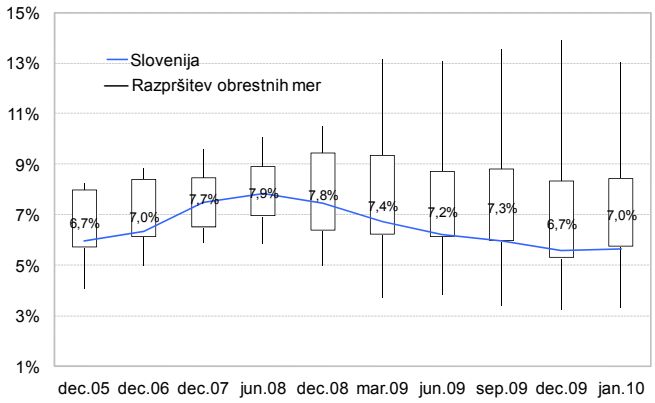

Opomba: Stolpci v grafu ponazarjajo razpršenost obrestnih mer po kvartilih. Odebeljeni del stolpca označuje drugi in tretji kvartil.
Vir: ECB

Delež novih posojil gospodinjstvom z variabilno obrestno mero se je v letu 2009 povečal.

V letu 2009 so bila posojila z variabilno obrestno mero privlačnejša kot posojila, obrestovana s fiksno obrestno mero, zaradi nizke ravni referenčnih obrestnih mer. Delež novih posojil, obrestovanih z variabilno obrestno mero, se je povečal med stanovanjskimi posojili na skoraj 96%, med potrošniškimi na 62% in med vsemi posojili gospodinjstvom na 75%. Posledično se je v stanju posojil gospodinjstvom delež variabilne obrestne mere povečal na 77%. Kratkoročno, v obdobju nizke ravni referenčnih obrestnih mer, je odplačevanje takih posojil manjša obremenitev dohodkov posojilojemalcev. Dolgoročno pa so gospodinjstva izpostavljena precejšnji negotovosti glede gibanja referenčnih obrestnih mer in s tem obrestnemu tveganju.

Slika 3.9: Struktura spremenljivosti obrestnih mer za posojila gospodinjstvom v odstotkih

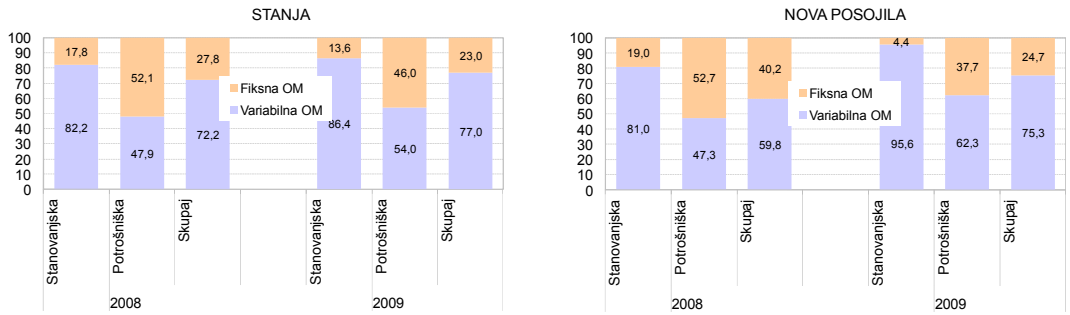

Vir: Banka Slovenije

3.2 Oblike finančnega premoženja gospodinjstev

Povečanje finančnega premoženja gospodinjstev za 8% v letu 2009.

Finančno premoženje gospodinjstev se je v letu 2009 povečalo za 8%. Povečanje vrednosti finančnih naložb gospodinjstev v višini 2,9 mrd EUR je v 31% posledica ponovne rasti borznih tečajev na večini svetovnih borz po marcu 2009.

Gospodinjstva so v letu 2009 tekoče finančne naložbe usmerjala v konservativnejše oblike, predvsem v vloge ter življenjska in pokojninska zavarovanja, vezana na dolgoročne pogodbe, sklenjene v preteklosti. Za naložbe v delnice in vzajemne sklade so se kljub visoki rasti delniških tečajev po februarju 2009 odločala redkeje. To je posledica slabih preteklih izkušenj na kapitalskih trgih in negotovosti glede prihodnjega ekonomskega položaja. Obseg sredstev v delnicah in vzajemnih skladih se je povečal predvsem zaradi pozitivnih vrednostnih sprememb v višini 0,8 mrd EUR.

Tabela 3.3: Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih

	2005	2006	2007	2008	2009
	(v mio EUR)				
Skupaj	28.272	31.979	37.404	36.881	39.817
st. rasti v %	8,8	13,1	17,0	-1,4	8,0
v % BDP	98,5	103,1	108,5	99,3	114,1
	Struktura (v %)				
Monetarno zlato	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gotovina in vloge	50,4	48,5	45,9	53,0	52,3
- vloge pri bankah	40,2	37,9	35,5	39,4	37,6
Vrednostni papirji razen delnic	1,8	1,6	1,3	1,3	1,3
Posojila	3,1	2,6	2,3	2,5	2,4
Delnice in drugi lastniški kapital	24,4	25,4	27,5	23,1	22,8
Enote in delnice investicijskih skladov	6,5	7,7	9,2	5,1	5,9
Življenjsko zavarovanje	4,0	4,5	4,5	4,7	5,2
Pokojninsko zavarovanje	1,8	2,0	2,2	2,5	2,7
Prenosne premije in škodne rezerv.	2,2	2,0	1,7	1,9	1,9
Druge terjatve	5,7	5,6	5,3	5,8	5,5

Vir: Banka Slovenije

V strukturi naložb gospodinjstev se je po prehodnem povečanju deleža vlog pri bankah v letu 2008 njihov delež nekoliko znižal, vendar je še vedno ostal nad ravnjo iz leta 2007. Na to so vplivale predvsem vrednostne spremembe pri naložbah v delnice in vzajemne sklade ter relativno visoke tekoče naložbe v življenjska in pokojninska zavarovanja, ki v celotnem finančnem premoženju gospodinjstev še vedno nimajo pomembnejšega deleža.

Tabela 3.4: Stanje neto naložb gospodinjstev v bankah, v mio EUR

	2005	2006	2007	2008	2009
			(v mio EUR)		
Obveznosti	4.480	5.558	6.965	7.938	8.514
- st. rasti v %	23,8	24,1	25,3	14,0	7,3
Naložbe	10.798	11.611	12.931	13.924	14.567
- st. rasti v %	6,0	7,5	11,4	7,7	4,6
Neto naložbe	6.318	6.053	5.967	5.986	6.054
- v % BDP	22,0	19,5	17,3	16,1	17,2

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za vloge gospodinjstev pri bankah

Znižanje obrestnih mer za vloge gospodinjstev.

Obrestne mere za vloge gospodinjstev pri slovenskih bankah so se v letu 2009 občutno znižale. Za nove vloge z originalno zapadlostjo do enega leta so se znižale za 2,5 odstotne točke na 2%. Njihovo preseganje povprečne obrestne mere evroobmočja se je prepolovilo. Obrestne mere za dolgoročne vloge so banke znižale za 1,8 odstotne točke na 3,6 odstotka; preseganje povprečja evroobmočja je ostalo na visoki ravni.

Slika 3.10: Primerjava slovenskih obrestnih mer za nove vloge gospodinjstev do enega leta (levo) in nad enim letom (desno)

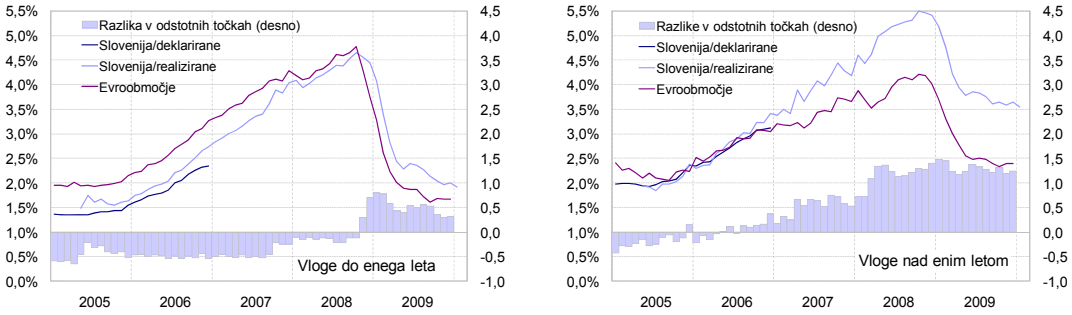

Vir: Banka Slovenije

Podaljševanje ročne strukture vlog.

Ročna struktura vlog gospodinjstev se še naprej podaljšuje. Delež dolgoročnih vlog je narastel za dobrih 6 odstotnih točk na 20,6%. To je posledica povečanja razlike med obrestnimi merami za dolgoročne in kratkoročne vloge ter zmanjšane naklonjenosti tveganjem pri alokaciji naložb. Ugodnim spremembam v ročnosti vlog ne sledi dinamika njihovega naraščanja, ki se od februarja 2009 znižuje. Na to vpliva zniževanje rasti prejemkov prebivalstva in zniževanje obrestnih mer za vloge.

Slika 3.11: Razpršenost slovenskih obrestnih mer za vloge gospodinjstev (levo) in ročna struktura vlog (desno) v odstotkih

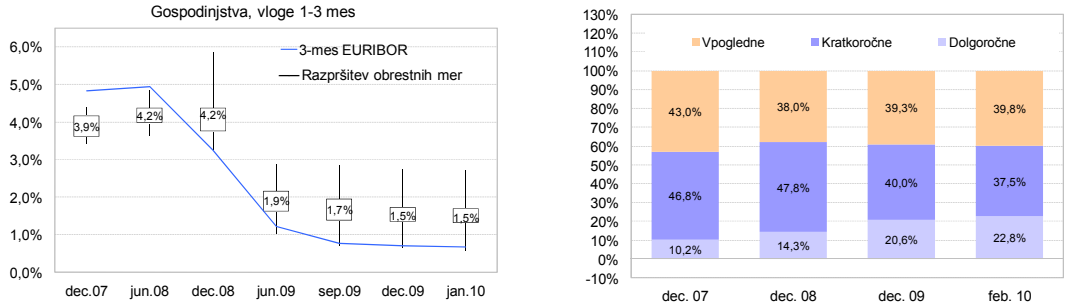

Opomba: Stolpci v levem grafu ponazarjajo razpršenost obrestnih mer po kvartilih. Odebeljeni del stolpca označuje drugi in tretji kvartil.
Vir: Banka Slovenije

Disperzija obrestnih mer za vloge gospodinjstev se je med slovenskimi bankami povečala.

Disperzija obrestnih mer po bankah v Sloveniji se je povečala v drugi polovici leta 2008 in je še naprej najvišja na segmentu vlog z originalno zapadlostjo med tremi meseci in enim letom, kjer je konkurenca med bankami za pridobivanje vlog gospodinjstev največja. Obrestne mere za vloge z originalno zapadlostjo nad 3 mesece še vedno krepko presegajo EURIBOR, medtem ko so bile te obrestne mere pred zaostritvijo finančne krize stabilno pod referenčno obrestno mero.

Slika 3.12: Razpršenost slovenskih obrestnih mer za vloge gospodinjstev v odstotkih

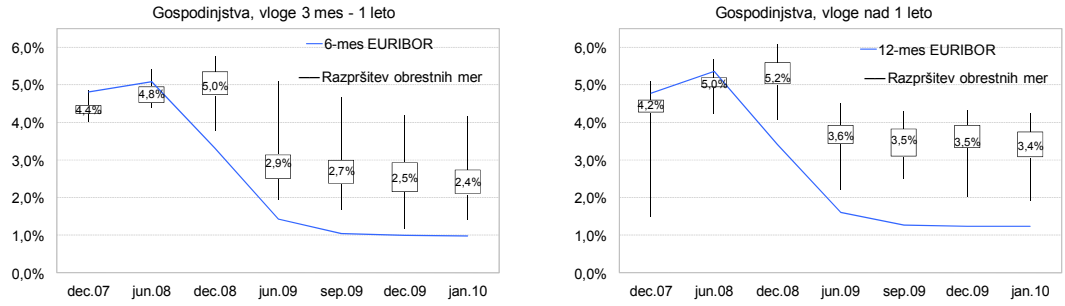

Opomba: Stolpci v grafu ponazarjajo razpršenost obrestnih mer po kvartilih. Odebeljeni del stolpca označuje drugi in tretji kvartil.
Vir: Banka Slovenije

Disperzija obrestnih mer za vloge gospodinjstev se je povečala tudi med državami evroobmočja.

Podobno kot med bankami v Sloveniji se je disperzija obrestnih mer za vloge gospodinjstev v zadnjem četrtletju leta 2008 povečala tudi med posameznimi državami članicami evroobmočja, predvsem za kratkoročne vloge. Slovenske obrestne mere za kratkoročne vloge so se v letu 2009 gibale na ravni tretjega kvartila (v eni četrtini držav članic so bile obrestne mere za vloge višje). Za dolgoročne vloge pa slovenske banke ponujajo ene najvišjih obrestnih mer v evroobmočju, kar kaže na močno konkurenco med slovenskimi bankami pri pridobivanju dolgoročnih vlog od zaostritve finančne krize v letu 2008.

Slika 3.13: Razpršenost obrestnih mer za vloge gospodinjstev v evroobmočju v odstotkih

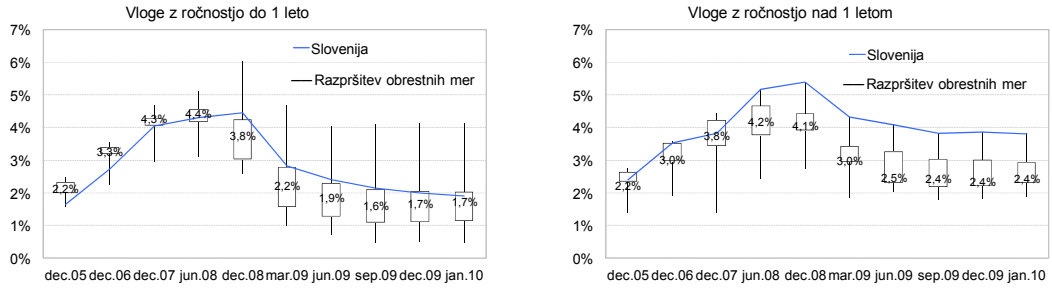

Opomba: Stolpci v grafu ponazarjajo razpršenost obrestnih mer po kvartilih. Odebeljeni del stolpca označuje drugi in tretji kvartil.
Vir: Banka Slovenije

3.3 Nepremičninski trg

Cene stanovanjskih nepremičnin so v Sloveniji dosegle vrh ob koncu prvega polletja 2008, ko se je število transakcij na trgu že tretje četrtletje zapored zniževalo. Sledilo je postopno zniževanje cen do konca preteklega leta. Nihanje cen pričakujemo tudi v tem letu, saj je kljub posameznim priložnostim odločitev za nakup stanovanja negotova zaradi vpliva poslabšanih gospodarskih razmer na potrošnjo gospodinjstev, pričakovanj o večjem znižanju cen stanovanj in pričakovanega dviga ključne obrestne mere ob koncu leta.

Dosegljivost finančnih virov večjih gradbenih investitorjev bo imelo precejšen vpliv na gibanje cen nepremičnin v prihodnje. Z njimi bodo morali med drugim poravnati nastale obveznosti do podizvajalcev. Na eni strani finančne institucije obnavljajo posojila gradbenim podjetjem, ki ciljajo na primeren zaslužek pri prodaji, in po drugi strani kreditirajo končne kupce. Na ta način se ustvarja denarni tok, ki na investitorjevi strani zagotavlja poravnavanje obveznosti, hkrati pa nastane nova terjatev finančne institucije do kupca stanovanja, ki je praviloma manj tvegana.

Zaradi večjih zalog dokončanih in nedokončanih stanovanj v bilancah gradbenih podjetij, težav s plačilno sposobnostjo in zaradi nižjega povpraševanja ni pričakovati načrtovanja večjih stanovanjskih projektov. Mnogi realizirani projekti so bili v preteklosti zaradi želje dohitevanja presežnega povpraševanja zamišljeni nepraktično in jih je na trgu v sedanjih razmerah presežne ponudbe zelo težko prodati. Promet na nepremičninskem trgu se je več kot prepolovil. V naslednjih četrtletjih se bo izkazalo, kolikšno je realno povpraševanje.

Zagotovo bo to ob odsotnosti pričakovanj po kratkoročno večji rasti cen in ob demografskih značilnostih nižje od preteklih nekaj let, ko je bilo spodbujeno tudi s špekulativnim povpraševanjem. Trg nepremičnin se bo še izraziteje segmentiral. Hkrati so neprodana stanovanja priložnost, da bi se ob ustrezni spremembi zakonodaje ustanovili nepremičninski skladi, ki bi prispevali k ureditvi slovenskega najemniškega trga stanovanj. Na slovenskem nepremičninskem trgu se ohranja motnja, da so gradbena podjetja hkrati investitorji, medtem ko so v tujini investitorji v stanovanjske in poslovne nepremičnine praviloma naložbena podjetja ter finančne institucije. Tako gradbena podjetja prevzemajo tudi tveganja neustreznih investicijskih odločitev, ki bi jih sicer prevzemali investitorji.

Javno objavljene stopnje rasti cen nepremičnin v Sloveniji

Znižanje cen nepremičnin v Sloveniji je bilo leta 2009 od 4,7% do 7,3% po metodološko različnih indeksih cen nepremičnin.

Po podatkih Geodetske uprave RS (GURS) so se cene stanovanj ob koncu 2009 letno znižale za 4,7% oziroma od vrha v drugem četrtletju 2008 za 11%. Nekoliko večje znižanje cen stanovanj je bilo v Ljubljani, in sicer v letu 2009 za -6,6%, od navedene najvišje vrednosti pa za -12,6%.

Enak trend gibanja cen stanovanj so objavili na Statističnem uradu RS (SURS). Z izračunom indeksa po hedonski metodi so v letu 2009 zaznali 5-odstotno znižanje cen na ravni Slovenije in -8,2-odstotno za območje Ljubljane. S statističnim raziskovanjem so ponazorili gibanje cen novozgrajenih stanovanj, ki so se v preteklem letu znižale za 15,7%, od najvišje vrednosti v tretjem četrtletju 2008 pa za 17,4%.

Slika 3.14: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin (levo) in regionalne razlike v ravneh transakcijskih cen stanovanj (desno) v odstotkih

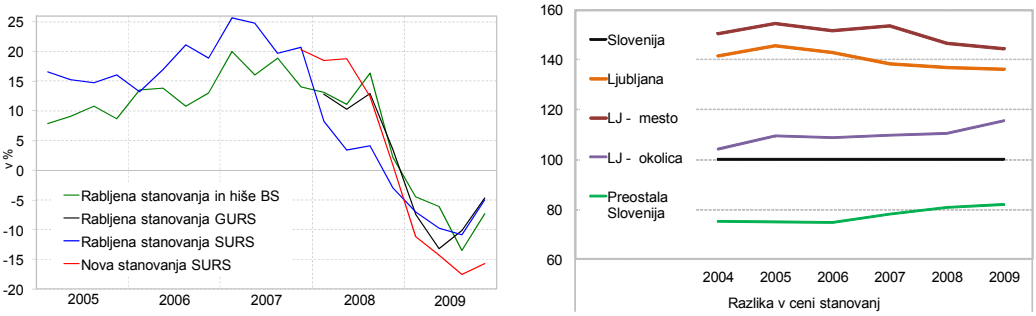

Opomba: Regionalne razlike v ravneh cen so izračunane iz tehtanega povprečja transakcijskih cen posameznih let.
Vir: Banka Slovenije, DURS, GURS, SURS

Transakcijske cene stanovanj in stopnje rasti, računane iz Fischerjevega indeksa

Znižanje transakcijskih cen stanovanj in hiš je po izračunu Banke Slovenije na podlagi Fischerjevega indeksa v letu 2009 znašalo -7,3%. Najvišji padec cen je bil v ljubljanski urbani regiji, ker so bile cene v preteklosti tudi več kot polovico višje od povprečja Slovenije. Ob obratu poslovnega cikla na nepremičninskem trgu so se zniževale cene manjših in večjih stanovanj.

Tabela 3.5: Medletne stopnje rasti transakcijskih cen stanovanj in hiš, računane po Fischerjevem indeksu v odstotkih

(v %)	Ljubljanska urbana regija	Ljubljana mesto	Okolica Ljubljane	Preostala Slovenija	Evroobmočje[1]
2005	8,8	10,6	4,5	11,1	7,3
2006	13,5	14,0	12,2	14,3	6,5
2007	15,6	17,4	12,5	26,5	4,4
2008	4,3	2,8	7,4	5,1	1,8
2009	-12,4	-11,6	-14,0	-6,9	-2,5

Opomba: [1] Podatek za leto 2009 je letna stopnja rasti ob Q2 2009.
Vir: Banka Slovenije, DURS, ECB, GURS, lastni preračuni

Oglaševane cene stanovanj

Povprečne oglaševane cene stanovanj v Ljubljani so se v letu 2009 znižale. Najmanj so se znižale cene tri- in štirisobnim stanovanjem, ki so bile v povprečju nižje za 2,6% oziroma 3%. Manjše stanovanjske enote so se pocenile za dobre 4%. Razlike med oglaševano ceno

stanovanj v Ljubljani in njeni okolici so se v povprečju povečale, predvsem pri večjih stanovanjih.

Cene poslovnih prostorov so v letu 2009 ostale skoraj nespremenjene.

Po 1,7-odstotnem znižanju cen poslovnih prostorov v tretjem četrtletju 2009 so se cene v nadaljevanju ponovno zvišale in bile ob koncu leta z –0,2% skoraj nespremenjene. Vendar glede na razpoložljivost poslovnih prostorov in močnega znižanja gospodarske aktivnosti v preteklem letu ter prizadevanja podjetij po zniževanju stroškov ni pričakovati večje rasti cen poslovnih prostorov.

Slika 3.15: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in poslovnih prostorov[5] (desno) v Ljubljani v odstotkih

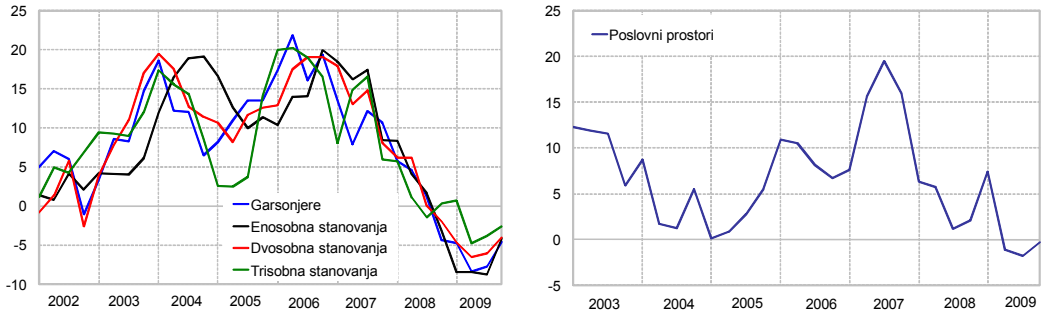

Vir: SLONEP, lastni preračuni

Ponovno se je povečal razmik med oglaševanimi in transakcijskimi cenami.

Preseganje oglaševanih nad transakcijskimi cenami se je ponovno povečalo. To je posledica razmer na trgu, ki kupcem omogočajo doseganje večjih popustov. Poleg tega oglaševane cene z zamikom sledijo zniževanju transakcijskih cen.

Slika 3.16: Preseganje oglaševanih nad realiziranimi cenami na kvadratni meter v Ljubljani v odstotkih

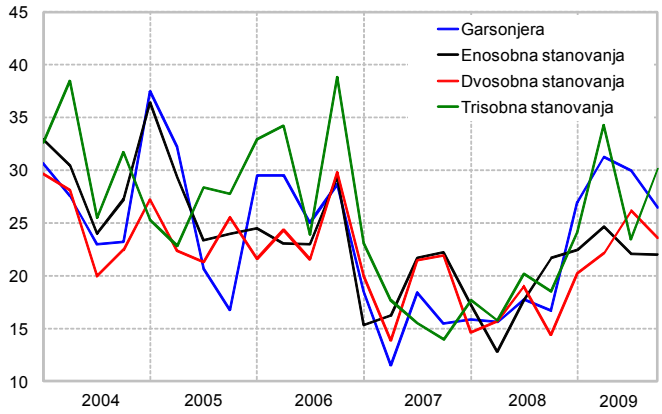

Vir: DURS, GURS, Slonep

Dostopnost stanovanj v Ljubljani

Dostopnost stanovanj se je po nekaterih kazalnikih izboljšala, vendar so dejanske cene še vedno precej višje od temeljnih cen stanovanj.

Dostopnost stanovanj, ki je izražena z razmerjem med ceno stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač v Ljubljani, se je v letu 2009 zaradi zniževanja cen nepremičnin nekoliko povečala. K temu je prispeval tudi dvig povprečne neto plače v Ljubljani za 3,8% na ravni letnih drsečih sredin. Za nakup garsonjere in enosobnega stanovanja je bilo v Ljubljani treba lani nameniti od 7,4 do 11,5 povprečnih mesečnih neto plač manj kot v zadnjem četrtletju leta 2008. Pri dvosobnih stanovanjih je znašal prihranek slabih 20 povprečnih plač. Kljub temu so dejanske cene še vedno precej višje od temeljnih cen[6] stanovanj, ki naj bi bile dolgoročno vzdržne.

Zaradi zvišanja minimalnih življenjskih stroškov in načrtovanega zvišanja minimalne plače pričakujemo, da se bo kazalnik dostopnosti stanovanj v prihodnje še izboljševal, kar pa ne pomeni nujno izboljšanja dejanske dostopnosti. Omejenost kazalnika se kaže v tem, da rast povprečne neto plače ni nujno enaka rasti dohodka kupcev stanovanj, ki so pri reševanju stanovanjskega problema običajno koncentrirani v mlajši starostni skupini. Na

[5] Pri izračunu stopenj rasti so upoštevane cene pisarn v Ljubljani.
[6] Temeljna cena – glej opombo 9.

dostopnost vpliva med drugim tudi velikost gospodinjstva. Kazalnik tudi ne upošteva naraščajoče brezposelnosti, ki neugodno vpliva na dostopnost do stanovanj.

Slika 3.17: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano[7] (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj[8] (2004=100) (desno)

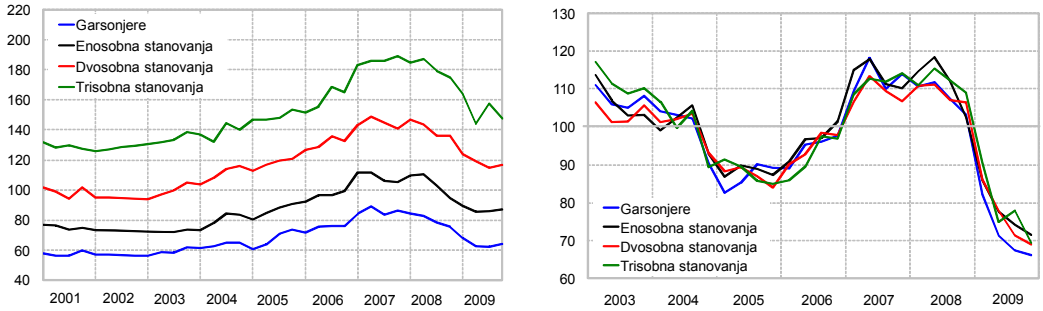

Vir: Banka Slovenije, DURS, GURS, SLONEP, SURS, lastni preračuni

Ročnost stanovanjskih posojil se je podaljšala, variabilna obrestna mera pa znižala.

Zaradi relativno nizkih obrestnih mer se je prav tako izboljšala dostopnost stanovanj, ki upošteva še posojilne pogoje. V letu 2009 so se obrestne mere za stanovanjska posojila z variabilno obrestno mero znižale za 2,9 odstotne točke. Razmerje med anuiteto odplačila stanovanjskega posojila in neto plačo se je poleg navedenih dejavnikov dodatno znižalo zaradi podaljševanja ročnosti novonajetih posojil, ki je bila v letu 2009 za dobrih 13 mesecev daljša. Odstotek anuitete stanovanjskega posojila v neto plači je znašal ob koncu leta 2009 pri garsonjerah 42%, pri enosobnih stanovanjih 57%, dvosobnih 76% in pri trisobnih stanovanjih 102%.

Razmerje med ceno in najemnino (P/E) se je izboljšalo.

Najemnine manjših stanovanj so se leta 2009 v povprečju znižale manj kot cene stanovanj, medtem ko je bilo znižanje najemnin pri večjih stanovanjih izrazitejše. To se je odrazilo v znižanju razmerij med ceno in najemnino (P/E) pri garsonjerah in enosobnih stanovanjih, kar nakazuje na zniževanje precenjenosti manjših stanovanjskih enot. Pri večjih stanovanjih je to razmerje ostalo dejansko nespremenjeno. Z vidika naložbe v nepremičnine prejmejo kupci v enem letu prek najemnin od 6,1 do 7 odstotkov vloženih sredstev.

[7] Do leta 2004 so upoštevane oglaševane cene, ki so znižane za 10%, od leta 2004 naprej so uporabljene transakcijske cene. Pri izračunu razmerja med cenami stanovanj in povprečnimi mesečnimi plačami so lahko razlike med oglaševanimi in transakcijskimi cenami po posameznih četrtletjih različne, zato lahko tudi izračunana dostopnost odstopa od dejanske.

[8] Pri izračunu se predpostavlja, da se celotna vrednost nepremičnine financira s stanovanjskim posojilom pri banki. V postopku izračuna indeksa se najprej, na podlagi obrestnih mer in povprečne tehtane ročnosti novoodobrenih stanovanjskih posojil v posameznem četrtletju, izračuna četrtletna anuiteta za posojilo v višini vrednosti stanovanja. V naslednjem koraku se izračuna odstotek četrtletne anuitete v 12-mesečni drseči sredini povprečnih četrtletnih neto plač v Ljubljani, iz katerega se nato izračuna bazni indeks. Naraščanje indeksa odraža zmanjšanje dostopnosti stanovanj.

Slika 3.18: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj za Ljubljano[9] (desno)

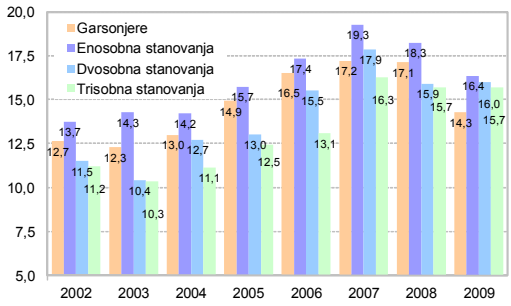

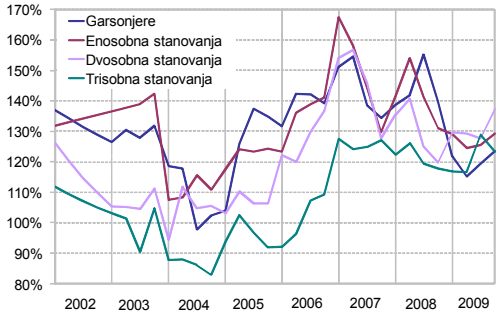

Vir: SLONEP, DURS, GURS, lastni preračuni

Preteklo leto so bile dejanske cene za vsa stanovanja še vedno precej nad temeljnimi cenami. Zaradi večjega znižanja cen stanovanj kot najemnin se je navedeno razmerje zmanjšalo pri manjših stanovanjih. Ob koncu leta 2009 so dejanske cene presegale temeljne pri garsonjerah, eno- in trisobnih stanovanjih za 23% do 29%, pri dvosobnih pa se je precenjenost povečala na 37%.

Najemnine brez tekočih stroškov stanovanj v Ljubljani so leta 2008 v povprečju dosegale pri garsonjerah 39% povprečne neto plače, pri enosobnih stanovanjih 48% in dvosobnih kar 74%. Odstotki so se v preteklem letu nekoliko znižali. Za najem garsonjere je bilo v letu 2009 treba povprečno nameniti 37% povprečne neto plače, za enosobno stanovanje 44% in dvosobno stanovanje 62% povprečne neto plače.

Slika 3.19: Odstotek stanovanjske najemnine brez tekočih stroškov v povprečni mesečni neto plači v Ljubljani

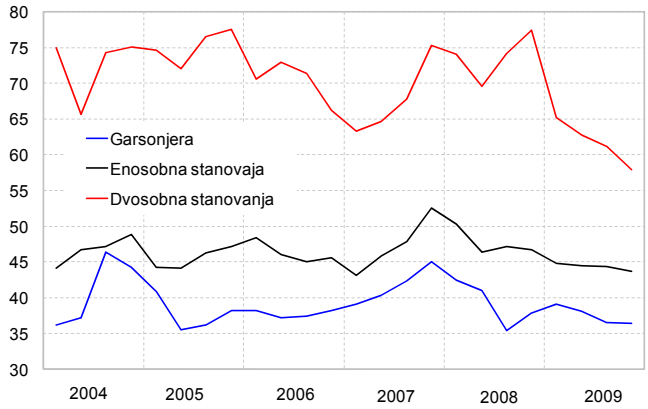

Opomba: V izračunu so zaradi nerazpoložljivosti podatkov o sklenjenih najemninah upoštevane povprečne oglaševane najemnine za Ljubljano. Povprečna mesečna neto plača je izračunana iz letnih drsečih sredin povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano.
Vir: SLONEP, DURS, GURS, SURS, lastni preračuni

Dejavniki ponudbe in povpraševanja cen nepremičnin

Pričakovanja kupcev glede gibanja cen bodo med drugim vplivala na povpraševanje po stanovanjih v naslednjih mesecih.

Pritisk na znižanje cen stanovanj, ki ga izvajajo kupci, bo v prihodnjih mesecih še vedno prisoten. Glavni razlog je v psihološkem pričakovanju občutnega nadaljnjega padca cen stanovanj in odlašanju z nakupom ter v poslabšanem ekonomskem položaju gospodinjstev, ki je posledica gospodarske krize. Končna potrošnja gospodinjstev za trajne proizvode se je v preteklem letu znižala za 8,3%, kar potrjuje večjo previdnost pri odločanju. Na drugi strani se povečujejo zamude pri odplačevanju posojil investitorjev bankam in pri poravnavanju obveznosti do podizvajalcev. Ker so stečajni postopki gradbenih podjetij in unovčevanje zaseženih nepremičnin, ki jih izvajajo banke,

[9] Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi vrednosti razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E) smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2003. Za natančnejši izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše stabilnejše obdobje, dolgo najmanj 10 do 15 let. Prekratko časovno obdobje in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga nam tega ne omogočata. Navedenih omejitev se je treba zavedati tudi pri interpretaciji, čeprav bi pri daljšem časovnem obdobju pričakovali kvečjemu nižje povprečje razmerja P/E in še večjo precenjenost stanovanj po tem kazalniku.

dolgotrajni in zamudni, bi pravočasna prilagoditev cen stanovanj dejanskemu povpraševanju ugodno vplivala na likvidnost v panogi gradbeništva. Na oblikovanje cen v prihodnosti bo vplival tudi projekt množičnega vrednotenja nepremičnin in način uvedbe davka na nepremičnine.

Slika 3.20: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno), v mio EUR

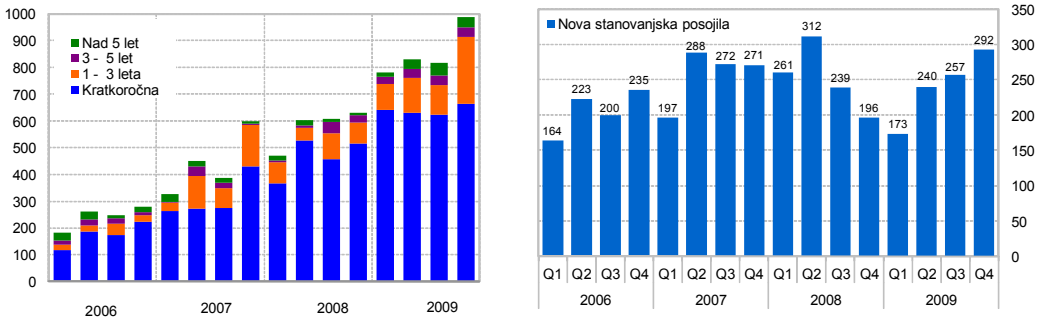

Vir: Banka Slovenije

Leta 2009 je bila rast novoodborenih posojil gradbenemu sektorju 48-odstotna.

V letu 2009 je bilo gradbenemu sektorju odobrenih 48% več novih posojil kot v enakem obdobju 2008. Zaradi počasne prodaje nepremičnin in ukinitve oziroma upočasnitve mnogih infrastrukturnih projektov predvidevamo, da je med novoodbrenimi posojili večji delež obnovljenih posojil. Povečan obrat kratkoročnih posojil je odraz povečanega pomena bančnih posojil za zagotavljanje likvidnosti gradbenih podjetij. Povprečna tehtana ročnost vseh novih posojil gradbenemu sektorju se je v zadnjih treh letih znižala z 21 na 14 mesecev. Glede na predhodno leto se je v strukturi ponovno zvišal delež dolgoročnih posojil za 6 odstotnih točk na 25%. Rast posojil v gradbeništvu je v letu 2009 znašala 11,7%, kar je za 15 odstotnih točk manj kot leto prej.

Slika 3.21: Stopnje rasti novoodobrenih bančnih posojil gradbenim in drugim podjetjem v odstotkih (levo) in stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu, v mio EUR (desno)

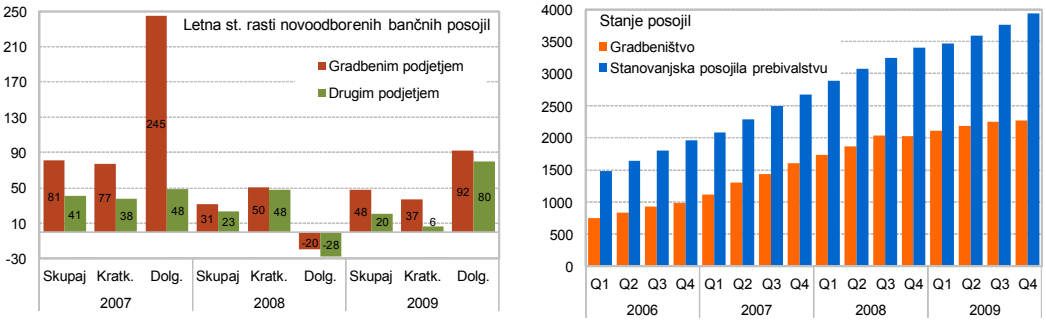

Vir: Banka Slovenije

Novoodobrena stanovanjska posojila so bila preteklo leto nižja za 4,4%, kar je zanemarljivo v primerjavi z znižanjem evidentiranih transakcij za 24%.

Evidentirane transakcije s stanovanji in hišami na nepremičninskem trgu so se v letu 2008 znižale za 39%, v letu 2009 pa še za dodatnih 24%. Pri stanovanjskih posojilih je bilo opaziti postopno zniževanje obsega novoodobrenih posojil v zadnjem četrtletju 2008 in predvsem v prvem četrtletju 2009, vendar so bila novoodobrena posojila v preostalih četrtletjih višja od povprečja zadnjih štirih let. Letni obseg novoodobrenih stanovanjskih posojil je bil v letu 2009 za 17% višji kot leta 2006, ko je bilo transakcij na trgu nepremičnin neprimerljivo več.

V letu 2009 je bilo za 59% manj sklenjenih nepremičninskih lizinških poslov, merjenih po financirani vrednosti. Znižanje je bilo izjemno visoko pri maloprodajnih objektih v višini -79,6%, sledijo poslovne zgradbe z -49%.

Slika 3.22: Četrtletne stopnje rasti prometa na nepremičninskem trgu in novoodobrenih stanovanjskih posojil v odstotkih (levo) in število evidentiranih transakcij s stanovanji in hišami (desno)

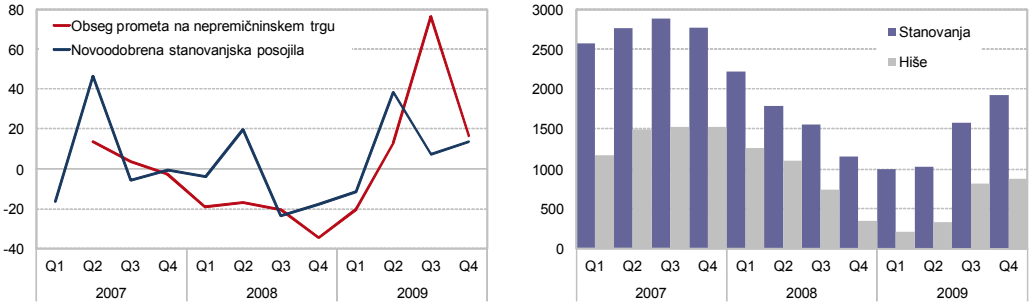

Vir: Banka Slovenije, GURS, lastni preračuni

Odstopanja med posojilno aktivnostjo in transakcijami na trgu nepremičnin so mogoča zaradi nepopolnega zajetja evidentiranih transakcij. Zajetih je izjemno malo prodaj novih stanovanj, saj investitorji niso zakonsko zavezani k poročanju o prodaji. Hkrati se gospodinjstva odločajo za adaptacijo obstoječih stanovanj. Obseg stanovanjskih posojil se je leta 2009 povečal na 3,9 mrd EUR oziroma na 11,3% BDP.

Tabela 3.6: Struktura tujih kupcev nepremičnin po davčnih uradih

	Struktura (v %)								Število nakupov tujcev	Delež v vseh nakup. (v %)
	Celje	Koper	Kranj	Ljubljana	Maribor	Murska Sobota	Nova Gorica	Drugo		
Jul.- dec. 2004	6,5	26,0	11,1	5,9	7,7	21,4	10,8	10,6	443	-
2005	4,0	16,4	18,5	6,1	6,7	18,4	14,3	15,6	642	3,9
2006	5,5	20,7	12,8	4,7	4,2	16,9	20,3	14,9	740	4,2
2007	7,0	22,5	11,5	4,2	4,9	19,5	16,6	13,8	730	4,4
2008	7,0	25,8	7,2	8,5	4,7	19,7	15,7	11,4	472	4,6
2009	3,5	36,7	8,4	5,2	6,3	15,7	12,9	11,2	286	3,7

Vir: DURS, GURS, lastni preračuni

K večjemu prometu na nepremičninskem trgu ni prispevalo niti povpraševanje tujcev po stanovanjih v preteklem letu, ki je bilo podobno kot domače povpraševanje bistveno nižje in je doseglo slabo polovico povprečja zadnjih pet let. Odstotek tujcev v vseh nakupih se je znižal na 3,7%.

Kapitalske izgube ob naložbi sredstev v stanovanje v preteklem letu v Ljubljani.

Na manjše povpraševanje po stanovanjih so vplivale tudi realizirane kapitalske izgube pri nakupu nepremičnine iz špekulativnih razlogov. Take vrste nakup nepremičnine je bil v letu 2009 relativno manj zanimiv kot v preteklosti. Stanovanjske nepremičnine zaradi negotovosti prihodnjih dogajanj v nasprotju s preteklimi leti prav tako niso več predvidljivo donosna naložba. Zmerno okrevanje na kapitalskih trgih je spodbudilo rast tečajev, ki so med finančnimi naložbami ponujali najvišji donos. Pri tem je treba upoštevati volatilnost kapitalskih trgov, ki pomeni višjo tveganost. Zaradi jamstva države so bile vloge kljub nižjemu donosu najzanimivejša in najvarnejša oblika varčevanja. Ob koncu tretjega četrtletja 2009 so zavzemale 37-odstotni delež v strukturi finančnega premoženja gospodinjstev.

Tabela 3.7: Donosnost investicij v stanovanje v Ljubljani ob upoštevanju odplačila posojil in primerjava donosnosti naložb v stanovanje z drugimi oblikami finančnih naložb v odstotkih

		Investiranje lastnih sredstev			
	Nakup stanovanja	Stanovanje	Delnice	Vzajemni skladi	OM za vloge[1]
(v %)	s posojilom		SBI 20	VEPVS	
2006	6,8	14,1	30,3	15,1	2,7
2007	6,0	13,9	62,5	22,4	3,4
2008	-3,0	5,4	-67,5	-42,8	4,3
2009	-15,7	-9,5	8,3	19,2	3,3
	Povprečna letna stopnja donosa v obdobju				
2006-2009	-1,5	6,0	8,4	3,5	3,4

Opomba: Donosnost je izračunana po plačilu davkov. Dohodek iz kapitala (nepremičnine, vrednostni papirji, investicijski kuponi) je obdavčen z dokončnim davkom. Po prvem letu odsvojitve je zanje uveden 20-odstotni davek. Prihodki od najemnin so vključeni v letno dohodninsko osnovo. Zanje je v izračunu upoštevana stopnja srednjega razreda dohodnine 27% (za leto 2006 je upoštevana 33-odstotna stopnja po takrat veljavnem ZDoh-1). Višina vloženih sredstev v delnice, investicijske kupone in bančne vloge je enaka investiranim sredstvom za nakup stanovanja. Njihov donos je izračunan na podlagi indeksov kapitalskega trga in povprečne letne obrestne mere za vezane vloge nad enim letom.

[1] Povprečna letna obrestna mera za vezane vloge nad enim letom.

Vir: Banka Slovenije, GURS, SURS, LJSE, ATVP, lastni preračuni

Z razpoložljivimi podatki ocenjujemo, da bo prelivanje finančnih sredstev gospodinjstev med raznimi naložbami zanemarljivo, predvsem zaradi pasivnega upravljanja premoženja, ki se kaže v zadnjih letih.

Tabela 3.8: Gibanje vezanih vlog in alternativnih finančnih naložb gospodinjstev, obseg prometa na nepremičninskem trgu in sprememba stanja stanovanjskih posojil

	2005	2006	2007	2008	2009
	(v mio EUR)				
Sprememba stanja vezanih vlog gospodinjstev, brez vlog na vpogled	-424	163	1.177	1.301	177
Sprememba stanja finančnih sredstev gospodinjstev	2.151	3.685	5.369	-531	2.927
Promet z delnicami na kapitalskem trgu	941	1.451	3.035	953	720
Obseg transakcij na nepremičninskem trgu	1.348	1.559	1.900	1.818	1.105
Sprememba stanja stanovanjskih posojil	439	504	712	727	532
	Stopnje rasti (v %)				
Vezane vloge gospodinjstev, brez vlog na vpogled	-7,1	2,9	20,6	18,9	2,2
Finančna sredstva gospodinjstev	8,4	13,2	17,0	-1,4	8,1
Promet z delnicami na kapitalskem trgu	1,0	54,3	109,1	-68,6	-24,4
Obseg transakcij na nepremičninskem trgu	25,4	15,7	21,9	-4,4	-39,2

Vir: Banka Slovenije, DURS, LJSE, lastni preračuni

Slika 3.23: Struktura finančnih obveznosti (levo) in sredstev (desno) gradbenih podjetij (finančni računi)

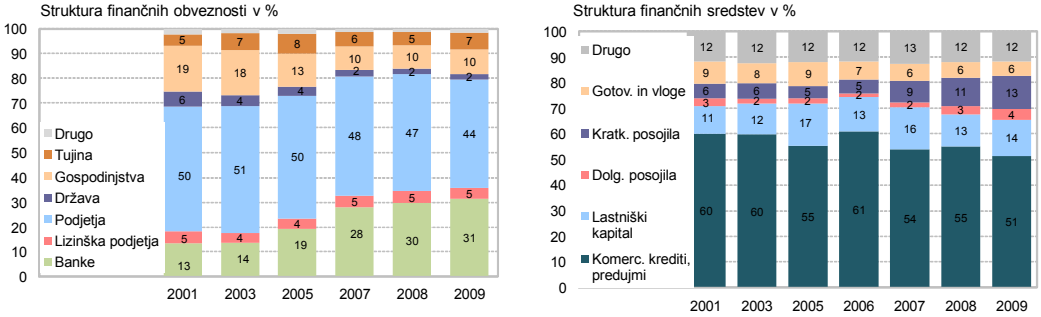

Vir: Banka Slovenije, lastni preračuni

Podatki finančnih računov kažejo na visoko odvisnost gradbenih podjetij od bančnih virov v zadnjih treh letih. V strukturi so se obveznosti do bank v letu 2009 glede na konec leta 2005 povečale za 12 odstotnih točk, predvsem na račun zmanjšanja obveznosti do podjetij in gospodinjstev. Povečal se je delež posojil, ki je ob koncu leta 2009 znašal 44% in hkrati zmanjšal delež lastniškega kapitala v financiranju gradbenih podjetij na 19%.

Tabela 3.9: Dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
				Ocena stanovanjskega sklada				
Število stanovanj[1]	730.064	736.420	743.133	750.355	757.522	765.552	775.199	
Število stanovanj na 1000 prebivalcev	366	369	372	375	377	378	381	
				Novogradnje, vključno s povečavo in spremembo namembnosti				
Število novih stanovanj	7.265	6.567	7.004	7.516	7.538	8.357	9.971	
Št. novih stanovanj na 1000 prebivalcev	3,6	3,3	3,5	3,8	3,7	4,1	4,9	
Površina (m^2)	824.608	746.517	761.430	807.607	860.537	928.941	1.100.436	
				Izdana gradbena dovoljenja				
Število stanovanj	5.080	6.122	7.002	7.235	8.463	10.204	8.376	5.940
Površina (m^2)	597.366	711.385	793.200	880.751	1.028.024	1.127.420	970.034	740.390
				Ponudba Stanovanjskega sklada Republike Slovenije (SSRS)				
Število predanih stanovanj	76	59	160	353	453	685	35	120
delež v številu novih stanovanj (v %)	1,0	0,9	2,3	4,7	6,0	8,2	0,4	
				Bruto investicije v stanovanjske zgradbe				
Stopnje rasti (v %)	5,9	-0,1	20,8	26,3	11,6	20,6	16,8	-17,5
Delež v BDP (v %)	3,1	2,9	3,2	3,8	3,9	4,3	4,6	4,1
				Stopnje rasti (v %)				
Gradbeni stroški – nova stanovanjska gradnja[2]	4,9	6,3	11,8	3,4	4,5	4,5	5,0	-1,7
stroški materiala	3,8	4,7	14,6	1,1	5,2	3,2	4,5	-3,6
stroški dela	7,5	10,9	5,1	9,1	2,4	8,0	5,9	2,7

Opombi: [1] V stanovanjskem skladu so upoštevana naseljena in začasno nenaseljena stanovanja za stalno uporabo.
[2] Stroški gradbenih, obrtniških in instalacijskih del na novih stanovanjih, brez stroškov zemljišč.
Vir: SURS, SSRS, lastni preračuni

Zniževanje gradbene aktivnosti.

Zniževanje gradbene aktivnosti se je odrazilo v izdanih gradbenih dovoljenjih, ki jih je bilo v letu 2009 za 23,4% manj kot v predhodnem letu. Pričakovano so se znižale tudi bruto investicije v stanovanjske zgradbe za 17,5%.

Kljub zvišanju stroškov dela v gradbenem sektorju so se stroški del na novih stanovanjskih stavbah brez stroškov zemljišč preteklo leto znižali za 1,7%, kar je posledica znižanja cen materiala.

Pričakovano dogajanje v gradbeništvu

Slika 3.24: Poslovne tendence in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) in letna stopnja rasti dodane vrednosti gradbeništva ter izdanih gradbenih dovoljenj (desno) v odstotkih

Vir: SURS, lastni preračuni

Vrednost kazalnika cenovna pričakovanja je leta 2009 strmo upadla in se v prvih treh mesecih 2010 dodatno poslabšala.

Vrednost kazalnika zaupanja v gradbeništvu,[10] ki je povprečje ravnotežij o sedanjih skupnih naročilih in pričakovanem zaposlovanju, se je ob koncu leta 2009 znižala na rekordno nizko raven in se je v prvih treh mesecih 2010 še poslabšala. Med vzroki, ki po mnenju gradbenih podjetij omejujejo njihovo poslovanje, je bilo v 62% navedeno nezadostno povpraševanje in v 56% visoka konkurenca v dejavnosti. Z visokimi stroški dela se spopada 30% podjetij, nekoliko manj tudi z visokimi finančnimi stroški in

[10] Vir: SURS

težavami pri pridobivanju kreditov. Pričakovane cene stanovanj[11] so v zadnjih osmih letih na najnižji točki.

Slika 3.25: Poslovno stanje gradbenih podjetij (levo) in cene stanovanjskih stavb (desno) iz ankete o poslovnih tendencah v odstotnih točkah[12]

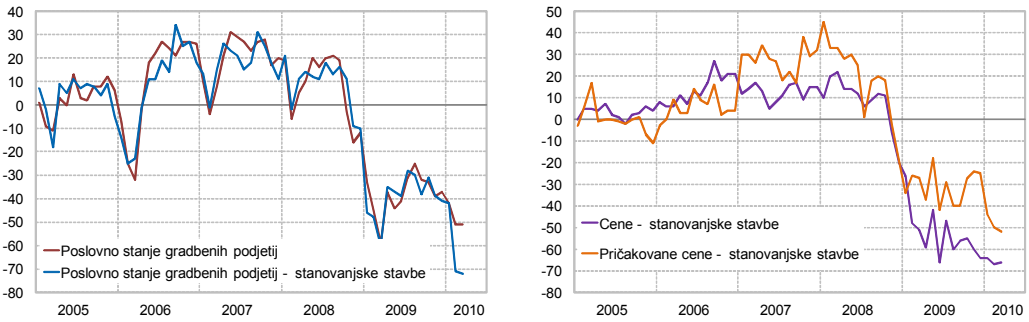

Opomba: Pri ugotavljanju poslovnega stanja podjetja opisno odgovarjajo na vprašanja, ali je stanje boljše, enako, slabše v primerjavi s preteklim mesecem.
Vir: SURS

Vrednost opravljenih gradbenih del za stanovanjske stavbe je bila po podatkih SURS v letu 2009 za polovico nižja kot v letu 2008, medtem ko je bila vrednost sklenjenih novih pogodb za stanovanjske stavbe v tem obdobju nižja za 73%.

[11] Cenovna pričakovanja so izražena s kazalnikom za naslednje tri mesece.
[12] Originalni podatki.

4 SEKTOR PODJETIJ

Poslovanje podjetij v letu 2009 je zaznamoval padec gospodarske aktivnosti ob močno omejenih virih financiranja in poslabševanju likvidnostnega položaja podjetij. Zmanjšale so se vse pomembnejše oblike financiranja podjetij, tako pri bankah, nedenarnih finančnih institucijah, kot v podjetniškem sektorju. Sorazmerno z upadanjem zunanjetrgovinske menjave se je zniževalo tudi financiranje v tujini. Medtem ko je podjetjem v letu 2008 del izpada financiranja pri domačih bankah še uspelo nadomestiti s financiranjem v tujini pri bankah in svojih komercialnih partnerjih, se je v letu 2009 ta vir financiranja skrčil. Financiranje pri lastnikih v tujini, s katerim so ti podpirali poslovanje svojih podjetij v Sloveniji, je prav tako usahnilo, dodatno breme za hčerinska podjetja pa je pomenilo razdolževanje do nadrejenih podjetij in izčrpavanje prek posojil v nasprotni smeri.

Pri financiranju slovenskih podjetij prevladuje visok delež dolžniškega financiranja, ki je nadpovprečen tudi v primerjavi s podjetji v evroobmočju. Neustrezna struktura financiranja in razlike do evroobmočja se kažejo tudi v visokem deležu kratkoročnega financiranja in zanemarljivem financiranju z alternativnimi oblikami, kot so obveznice podjetij.

Posojilne obrestne mere za podjetja so v letu 2009 upadle, vendar precej manj kot v evroobmočju. Breme odplačevanja teh posojil bo v prihodnje še naraščalo zlasti v dejavnostih, ki so nadpovprečno povečevale zadolženost. V strukturi novega zadolževanja hitro narašča zadolževanje po fiksnih obrestnih merah, vendar ostajajo posojila z variabilnimi obrestnimi merami prevladujoča oblika zadolževanja. Visoka zadolženost podjetij v povezavi s prevladujočim deležem variabilnih obrestnih mer bo ob pričakovanem naraščanju obrestnih mer pomembno obremenila podjetja s stroški servisiranja dolga, kar bo vplivalo na počasnejše gospodarsko oživljanje.

4.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij

Tokovi financiranja podjetij

Tokovi financiranja podjetij so se v letu 2009 znižali na samo 6% financiranja v letu 2008.

Vpliv finančne krize se je odrazil na krčenju tokov financiranja ne samo prek bančnih posojil, temveč tudi pri drugih oblikah financiranja. Tok financiranja je v zadnjem četrtletju 2008 upadel na petino povprečnega toka v letih 2007 in 2008. S pojemanjem gospodarske aktivnosti so se težave podjetij s financiranjem le še stopnjevale. V letu 2009 so tokovi financiranja znašali le 431 mio EUR, kar je le 6% tokov v letu 2008. Pri nekaterih vrstah financiranja in upnikih je razdolževanje preseglo novo financiranje.

Financiranje podjetij se znižuje tako pri bankah, kot pri drugih sektorjih.

Tok financiranja podjetij pri bankah se je v letu 2009 znižal na le 15% toka v letu 2008 in pri nedenarnih finančnih institucijah na 30%. Medpodjetniško financiranje, ki je bilo v preteklih letih drugi največji vir financiranja podjetij takoj za domačimi bankami, je v letu 2009 padlo na samo 3,4% toka iz leta 2008. Do tujine so se podjetja neto razdolževala.

Slika 4.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

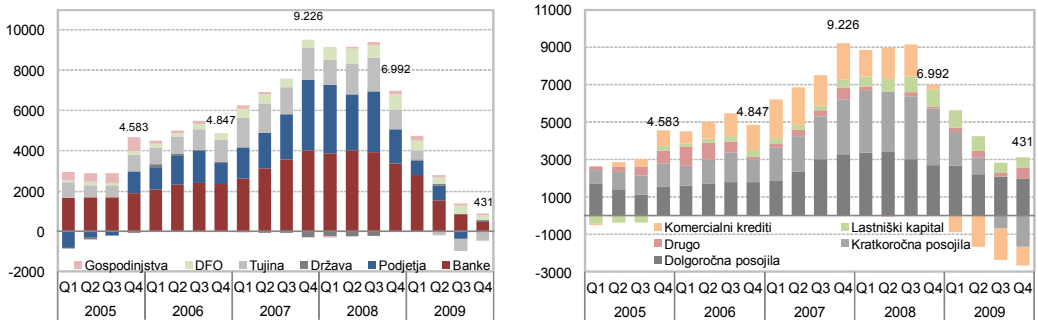

Vir: Banka Slovenije

Medpodjetniško financiranje: tok financiranja se je v letu 2009 zmanjšal.

Zmanjševanje medpodjetniškega financiranja je na eni strani posledica manjših potreb po financiranju zaradi nižjega obsega aktivnosti podjetij in na drugi strani poslabšanja njihovega likvidnostnega položaja, ki jim to financiranje omejuje. Likvidnost podjetij spodkopavajo nezadostno povpraševanje, plačilna nedisciplina, podaljševanje plačilnih

rokov podjetij, če se pojavljajo v vlogi kupcev ali dobaviteljev. Dnevni obseg dospelih neplačanih obveznosti pravnih oseb se je v letu 2009 do decembra povečal za 75% na 257 mio EUR, pri čemer je dejanski obseg neplačil verjetno še višji.[13]

Manjše financiranje s komercialnimi krediti je posledica padca gospodarske aktivnosti in močno znižanega uvoza v odnosu do tujine.

Še zlasti je financiranje med podjetji s komercialnimi krediti ozko povezano z zniževanjem obsega realizacije, pri financiranju pri tujih partnerjih pa odraža močan padec zunanjetrgovinske menjave. Ta segment financiranja med podjetji se je močno skrčil: prejeti komercialni krediti od tujih partnerjev so se medletno znižali za 14%, skladno z visokim znižanjem uvoza slovenskih podjetij.

Ko so se podjetja v letu 2008 prvič srečala z večjo omejitvijo zadolževanja pri bankah in izpad delno nadomestila pri drugih sektorjih, so se izrazito povečala posojila v sektorju podjetij. Delež medpodjetniških posojil v Sloveniji v celotnem toku financiranja s posojili je v tem letu presegel 15%. V letu 2009 je pomanjkanje likvidnosti ob nizki ekonomski aktivnosti omejilo tudi ta vir financiranja.

Tabela 4.1: Tokovi financiranja podjetij, skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR

	Tokovi			Stanja		St. rasti
	2007	2008	2009	2008	2009	2009
	(v mio EUR)					(v %)
Skupaj	9.226	6.992	431	86.959	87.320	
st. rasti (v %)	90,3	-24,2	-93,8	-1,1	0,4	0,4
	V tem:					
Posojila	6.223	5.742	331	33.348	33.431	0,2
- med podjetji	538	864	330	3.377	3.590	6,3
- od bank	4.514	3.128	211	20.704	20.908	1,0
- od nedenarnih finančnih institucij	612	722	150	3.149	3.188	1,2
- iz tujine	514	960	-404	4.972	4.718	-5,1
- v tem: od podjetij iz tujine	224	331	-478	1.443	1.040	-27,9
Komercialni krediti	1.930	270	-1.013	13.378	12.425	-7,1
- med podjetji	1.179	335	-488	7.817	7.401	-5,3
- iz tujine	613	-107	-592	4.519	3.878	-14,2

Vir: Banka Slovenije

Financiranje iz tujine: upadanje zadolževanja pri tujih podjetjih.

Zadolževanje podjetij v tujini se je znižalo še bolj kot zadolževanje doma. Predvsem to velja za komercialne kredite in posojila, najeta pri tujih podjetjih. Zaostrovanje finančne krize, ki je tuja gospodarstva prizadelo prej kot slovenskega, se je že od druge polovice 2008 začelo odražati v usihanju tega vira financiranja ob izrazitem povečanju poplačil prej najetih posojil. Delež posojil, najetih pri tujih podjetjih, v vseh posojilih iz tujine se je do konca leta 2009 znižal za 7 odstotnih točk na 22%.

Tabela 4.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in %

	Stanja konec obdobja			
	2006	2007	2008	2009
Skupaj (v mio EUR)	12.633	14.490	15.619	15.177
stopnje rasti (v %)	7,0	14,7	7,8	-2,8
	Struktura (v %)			
Vrednostni papirji[1]	0,2	0,2	0,1	1,9
Posojila	24,2	26,0	31,8	31,1
v tem: pri bankah v tujini	10,2	9,0	10,7	12,5
pri MFI[2]	8,4	9,6	10,9	11,2
pri podjetjih v tujini	5,0	6,6	9,2	6,8
Lastniški kapital	44,3	42,9	38,3	39,8
Trgovinski krediti in drugo	31,3	30,9	29,7	27,2

Slika 4.2: Tokovi financiranja podjetij v tujini v mio EUR

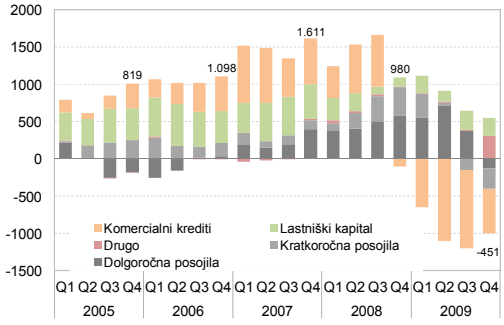

Opombi: [1] Vrednostni papirji, razen delnic; [2] Mednarodne finančne institucije.
Vir: Banka Slovenije

Financiranje pri bankah: podjetja se pri bankah srečujejo z zaostrenimi pogoji kreditiranja.

Poslabševanje likvidnostnega položaja podjetij in njihova visoka zadolženost sta zaostrila dostop do bančnih sredstev. Podjetja se srečujejo z visokimi zahtevami bank po

[13] Razpoložljivi podatki zajemajo le neplačila na podlagi davčnega dolga in tista, ki so dobila epilog v obliki sodnih sklepov o izvršbi, ne pa vseh preostalih odprtih medsebojnih terjatev in obveznosti podjetij. Vir podatkov je AJPES.

kakovostnih zavarovanjih in dokazilih o perspektivnosti projektov, česar v obstoječi strukturi gospodarstva primanjkuje. V letu 2009 je v povprečju kar 22% oziroma 25% podjetij iz predelovalnih dejavnosti in gradbeništva navajalo omejitev financiranja kot enega izmed najpomembnejših negativnih dejavnikov poslovanja.[14] Tem težavam je sorazmerno manj izpostavljena dejavnost trgovine, ki se večinoma financira s posojili krajše ročnosti, a tudi v njej se z večjimi težavami glede financiranja srečuje okrog 20% podjetij.

Slika 4.3: Rast dospelih neporavnanih obveznosti podjetij (levo) v % in delež podjetij, ki med omejitvene dejavnike navajajo težave s financiranjem (desno) v %

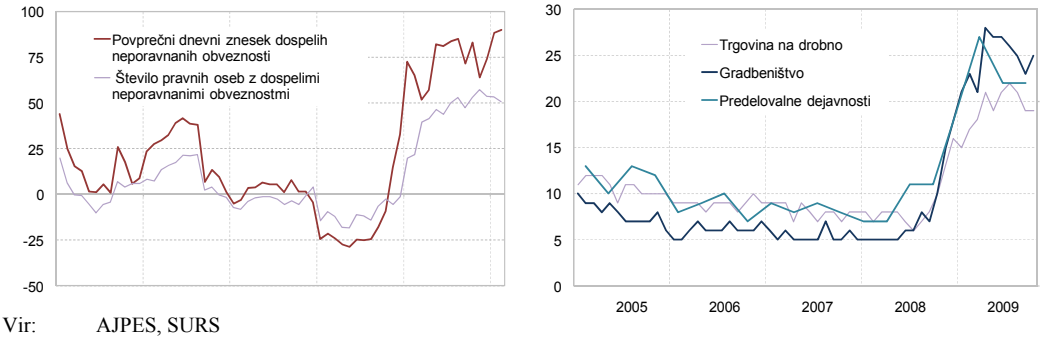

Vir: AJPES, SURS

Financiranje podjetij z bančnimi posojili je v letu 2009 doseglo le 6,7% toka posojil v letu 2008. V primerjavi z letom 2008, ko se je vpliv krize na pogoje financiranja podjetij pri bankah kazal predvsem prek krajšanja ročnosti posojil, je leto 2009 zaznamovalo predvsem močno krčenje posojilne aktivnosti bank. Problem pridobivanja dolgoročnih posojil se je zaostril. Zaradi razdolževanja pri kratkoročnih posojilih, ki se niso obnavljala v enakem obsegu kot prej, je v ročnostni strukturi posojil ponovno začel naraščati delež dolgoročnih posojil. Podoben trend v ročnosti posojil je zaznati tudi pri financiranju s posojili med podjetji.

Omejeno financiranje pri bankah je predvsem prizadelo tekoče financiranje podjetij.

Slika 4.4: Povprečna ročnost novoodobrenih posojil podjetjem pri bankah (levo) in tokovi posojil med nefinančnimi podjetji, letne drseče vsote v mio EUR (desno)

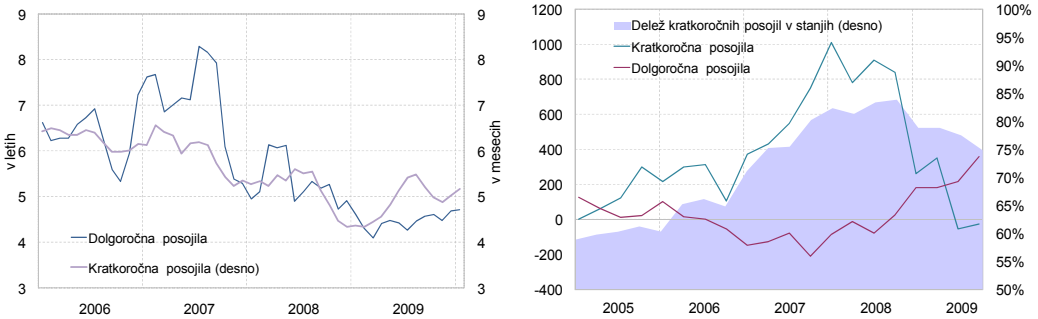

Vir: AJPES, SURS

V preteklih letih visoke konjunkture so bile dejavnosti, ki so dosegale visoke stopnje rasti, tudi izdatneje financirane z bančnimi posojili. Po visoki rasti bančnih posojil so izstopali zlasti gradbeništvo, poslovanje z nepremičninami in dejavnost holdingov (zajetih v finančnem posredništvu). V letu 2009 se je z negativnimi stopnjami rasti (tudi zaradi likvidiranja nedonosnih terjatev bank) končalo obdobje visokega financiranja holdingov. Dejavnost poslovanja z nepremičninami je ob umirjanju gradbene aktivnosti in nepremičninskega trga prav tako močno znižala obseg najetih posojil pri bankah. Nekatere druge dejavnosti pa so tudi v letu 2009 povečevale obseg zadolževanja pri bankah. Gradbeništvu in prometu je vsakemu posebej uspelo pri bankah povečati obseg zadolženosti v višini celotnega prirasta bančnih posojil nefinančnim podjetjem.[15] V zadnjih šestih letih nadpovprečno visoke rasti posojil gradbeništvu – po 28% povprečno letno – je delež te dejavnosti v stanju posojil nefinančnim družbam narastel za 5,5 odstotne točke na 10,8%. Hkrati se je delež predelovalnih dejavnosti v tem obdobju skrčil za 5,3 odstotne točke na 26,7%. Razlog za taka razhajanja v financiranju posameznih dejavnostih je v obdobju finančne krize mogoče najti v dejstvu, da se v predelovalnih in drugih dejavnostih s krajšimi poslovnimi cikli podjetja na zmanjšano povpraševanje lahko

Upad financiranja pri bankah je bil različen po posameznih dejavnostih.

[14] Vir: ankete SURS.
[15] Glej poglavje o kreditnem tveganju.

hitreje odzivajo z manjšim povpraševanjem po bančnih posojilih v primerjavi z gradbeništvom, kjer dokončanje dolgoletnih projektov zahteva tudi njihovo podaljšano financiranje.

Slika 4.5: Rast posojil pri bankah v posameznih dejavnostih v odstotkih

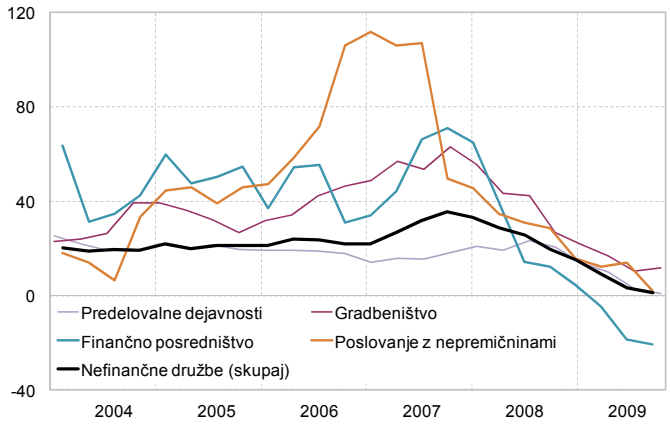

Vir: Banka Slovenije

Financiranje z obveznicami se pri slovenskih podjetjih pojavlja le izjemoma. V letu 2009 se je sicer ta oblika financiranja nekoliko povečala in dosegla 1,1-odstotni delež v strukturi financiranja podjetij, medtem ko v evroobmočju znaša 3,4%.

Finančne obveznosti podjetij

Kljub odsotnosti novega financiranja so podjetja povečala zadolženost v razmerju do BDP zaradi njegovega padca v letu 2009.

Stanje finančnih obveznosti nefinančnih podjetij se je v letu 2009 povečalo za 361 mio EUR na 87,3 mrd EUR, kar je 250% BDP. Na spreminjanje zadolženosti nefinančnih podjetij v razmerju do BDP so v zadnjih dveh letih poleg tekočega zadolževanja prispevali še drugi dejavniki. V letu 2008 so padci borznih tečajev razvrednotili del obveznosti, ki izvira iz lastniškega kapitala in tako kljub relativno visokemu zadolževanju prispevali k manjšemu prirastu celotnih finančnih obveznosti podjetij. V letu 2009 pa je visok padec BDP ob skromnem povečanju zadolževanja podjetij v primerjavi z leti pred finančno krizo vplival na ponovno rast celotnih finančnih obveznosti podjetij v razmerju do BDP za 14 odstotnih točk.

Tabela 4.3: Stanje in struktura finančnih obveznosti po instrumentih ter dolg podjetij, v mio EUR in %

	2005	2006	2007	2008	2009
			(v mio EUR)		
Skupaj obveznosti	62.984	71.305	87.946	86.959	87.320
stopnje rasti (v %)	11,4	13,2	23,3	-1,1	0,4
v % BDP	219,4	230,0	254,4	234,2	250,3
Dolg [1]	18.972	21.403	27.928	33.830	34.258
stopnje rasti (v %)	19,0	12,8	30,5	21,1	1,3
v % BDP	66,1	69,0	80,8	91,1	98,2
			Struktura (v %)		
V Sloveniji	81,2	82,3	83,5	82,0	82,6
podjetja	31,1	29,9	30,0	29,9	29,5
banke	18,0	19,4	20,9	24,9	25,3
posojila pri bankah	16,7	18,0	19,9	23,8	23,9
nedenarne finančne institucije	6,6	6,8	7,4	6,2	6,2
država	11,9	12,5	12,2	9,0	8,9
gospodinjstva	13,6	13,5	13,0	12,0	12,6
V tujini	18,8	17,7	16,5	18,0	17,4
posojila pri tujih bankah	2,3	1,7	1,5	1,9	2,2

Opomba: [1] Dolg vključuje posojila, dolžniške vrednostne papirje (brez izvedenih finančnih instrumentov) in zavarovalno-tehnične rezervacije in je pri slovenskih podjetjih skoraj v celoti sestavljen iz najetih posojil.
Vir: Banka Slovenije

Visoka zadolženost podjetij omejuje pridobivanje novih virov pri bankah.

V strukturi finančnih obveznosti podjetij predstavlja lastniški kapital 42%, kar je za 6 odstotnih točk manj kot v evroobmočju. Zadolženost slovenskih podjetij, merjena z razmerjem med dolžniškim in lastniškim financiranjem, je v Sloveniji precej višja kot pri podjetjih evroobmočja (147% v primerjavi s 105% v evroobmočju) in kaže na problem

podkapitaliziranosti podjetij v razmerah gospodarske krize. Visoka zadolženost je pomemben omejitveni dejavnik pri pridobivanju posojil pri bankah, ki so začele previdneje ocenjevati kreditno tveganje posojilojemalcev. Za izboljšanje strukture financiranja bodo podjetja morala aktivneje pridobivati sveže lastniške vire namesto dolžniških virov. Pri tem bo rast kapitala iz zadržanih dobičkov omejena zaradi pričakovanih nizkih dobičkov v prihajajočih letih. Dobički bodo na eni strani nižji zaradi pričakovane počasne dinamike okrevanja v prihodnjih letih, na drugi strani pa zaradi visoke obremenjenosti podjetij s servisiranjem visoke zadolženosti, zlasti tistih, ki so se zadolževala z visokimi vgrajenimi pribitki v cenah posojil.

Delež kratkoročnih virov financiranja podjetij je višji kot v evroobmočju.

Drugi pomemben kazalnik neustrezne strukture financiranja podjetij je visok delež kratkoročnih virov financiranja, ki vpliva na njihovo slabšo likvidnost. Posredno to kaže kratkoročno naravnanost podjetij na tekoče poslovanje in na prenos strukturnih bančnih problemov v financiranje podjetij. Delež kratkoročnih posojil v vseh posojilih pri bankah znaša 36% in je bistveno višji kot v povprečju evroobmočja (25%). Višji kot v evroobmočju je tudi delež vseh kratkoročnih virov (posojil in komercialnih kreditov) v strukturi finančnih obveznosti podjetij: 32% v primerjavi z 22%. Kratka ročnost virov pomeni za podjetja tudi večje potrebe po refinanciranju, kar je v pogojih finančne krize ovirano z omejenostjo virov, posledično pa pomeni tudi višje celotne stroške financiranja podjetij.

Slika 4.6: Razmerje med lastniškim in dolžniškim financiranjem podjetij (levo) in naraščanje dolga podjetij v Sloveniji in evroobmočju v razmerju do BDP (desno)

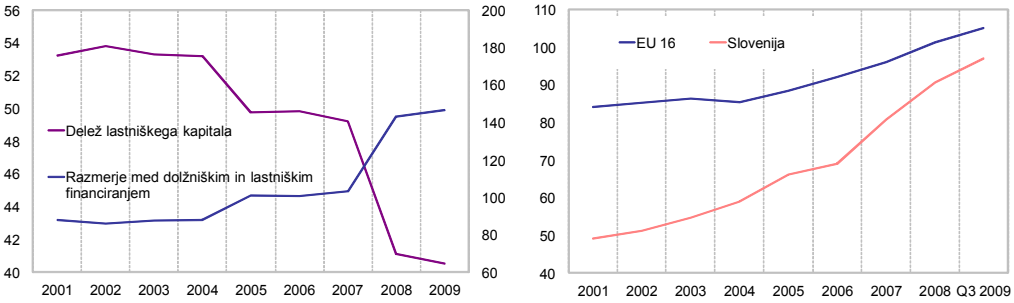

Vir: Banka Slovenije

Dolg podjetij v razmerju do BDP je v letu 2009 dosegel 98,2%. Zadolženost podjetij v evroobmočju, merjena s tem kazalnikom, je za 10 odstotnih točk višja, razlika pa se je v zadnjih letih izredno močno zmanjšala.

Slika 4.7: Struktura dolga slovenskih podjetij v odstotkih (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2008 v odstotkih (desno)

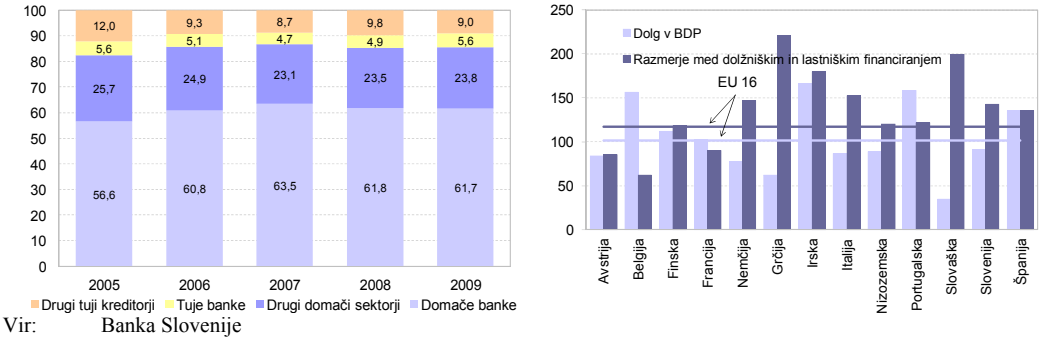

Vir: Banka Slovenije

Finančna sredstva in neto finančna pozicija podjetij

Podjetja znižujejo svoje finančne naložbe.

Od zadnjega četrtletja 2008 podjetja zmanjšujejo svoje finančne naložbe. Tok finančnih naložb podjetij je bil v obdobju od zadnjega četrtletja 2008 do konca leta 2009 negativen v višini 817 mio EUR. Stanje naložb se je ob koncu leta 2009 ponovno vrnilo na raven s konca leta 2007. Najbolj so se znižale medpodjetniške naložbe, ki tudi sicer prevladujejo v strukturi naložb podjetij. Tok posojil med podjetji je dosegel le 38% toka iz leta 2008. Komercialni krediti, ki so bili v preteklih letih pomemben vir spodbujanja prodaje med podjetji, se neto odplačujejo.

Naložbe podjetij v sektor gospodinjstev so se znižale za dve tretjini. Ob nižjem skupnem financiranju gospodinjstev se je spremenila tudi njegova struktura: tokovi posojil gospodinjstvom so nekoliko narastli, medtem ko so komercialni krediti kot način spodbujanja prodaje temu sektorju povsem presahnili oziroma so jih gospodinjstva neto odplačevala.

Slika 4.8: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

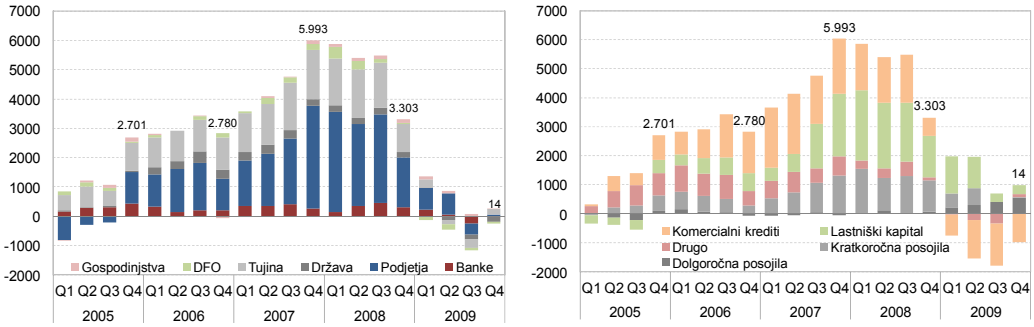

Vir: Banka Slovenije

Podjetja so v letu 2009 povečala financiranje tujine s posojili.

Pri finančnih naložbah v tujino, kamor spada financiranje poslovnih partnerjev in lastnih podjetij v tujini, se je njihova struktura nekoliko spremenila. Komercialni krediti tujini, ki so v preteklih letih predstavljali 30–60% vseh finančnih naložb podjetij v tujini, so v letu 2009 delili usodo zunanjetrgovinske menjave Slovenije in se znižali za 10%.

Tabela 4.4: Naložbe podjetij v tujini, stanja v mio EUR in %

	Stanja konec obdobja			
	2006	2007	2008	2009
Skupaj (v mio EUR)	7.501	9.076	10.146	10.312
stopnje rasti (v %)	10,8	21,0	11,8	1,6
	Struktura (v %)			
Vrednostni papirji, razen delnic	0,5	0,6	0,5	0,6
Posojila	7,7	12,9	13,5	15,6
Lastniški kapital	30,3	30,2	32,2	35,0
Trgovinski krediti in drugo	60,1	54,2	52,1	47,2

Slika 4.9: Tokovi financiranja podjetij v tujini v mio EUR

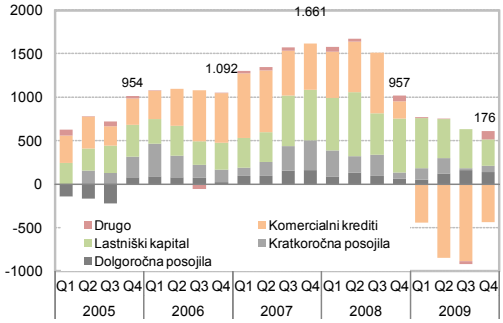

Vir: Banka Slovenije

Visok neto odliv posojil iz podjetij zaradi financiranja lastnikov v tujini.

Neto tokovi danih posojil podjetij v tujino so bili v letu 2009 drugi najvišji v zadnjih petih letih, pri čemer so tok iz leta 2008 presegli za trikrat. Financiranje tujine s posojili je namenjeno predvsem podpiranju lastnega izvoza in podpori poslovanju hčerinskih podjetij v tujini. V nasprotju s tem so v letu 2009 med prejemniki posojil prevladovali tuji lastniki slovenskih podjetij. Hkrati so slovenska podjetja tujim lastnikom neto odplačevala dolgove na podlagi prejetih posojil od njih. V skupnem učinku so podjetja izdatno financirala tuje lastnike v skupni višini 581 mio EUR. Neto posojila iz tujine (prejeta posojila, zmanjšana za odobrena posojila), ki so bila v letu 2008 pomemben dodaten vir financiranja za podjetja, so podjetja v letu 2009 finančno izčrpavala zaradi financiranja nadrejenih družb v tujini, kar kaže na nestabilnost dolžniškega financiranja s posojili iz tujine v pogojih finančne krize.

Tabela 4.5: Posojila iz in v tujino glede na lastniške povezave, transakcije v mio EUR

	Posojila iz tujine				Posojila v tujino				
	Od tujih investitorjev v Sloveniji	Od slovenskih podjetij v tujini	Brez lastniških povezav	SKUPAJ	Tujim investitorjem v Slovenijo	Slovenskim podjetjem v tujini	Brez lastniških povezav	SKUPAJ	Neto dana posojila
2005	-3	18	-202	-187	120	23	59	201	389
2006	46	-5	50	91	-50	33	103	86	-4
2007	127	58	319	503	124	297	68	489	-15
2008	371	14	570	955	-80	134	45	100	-855
2009	-465	20	48	-397	116	111	91	318	715
	Iz držav EU	Iz držav nekd.YU	Iz ostalih držav	SKUPAJ	V države EU	V države nekd.YU	V ostale države	SKUPAJ	
2005	-190	0	2	-187	119	18	64	201	389
2006	5	0	86	91	15	78	-7	86	-4
2007	64	19	421	503	277	188	24	489	-15
2008	392	51	512	955	-64	76	88	100	-855
2009	-177	-16	-204	-397	151	137	30	318	715

Vir: Banka Slovenije

Neto dolžniška pozicija podjetij se je povečala na 119% BDP.

Tako kot finančne obveznosti je tudi stran naložb pridobila nekaj odstotnih točk v BDP zaradi njegovega močnega padca v letu 2009. V neto izrazu so neto finančne obveznosti podjetij narastle za 9 odstotnih točk na 119% BDP. Neto dolžniška pozicija podjetij v evroobmočju se je povečala za podoben odstotek, le da je na nekoliko nižji ravni, 99,5% v razmerju do BDP. Tudi v tem primeru se kaže relativno večja odvisnost slovenskih podjetij od dolžniškega financiranja, kot to velja za podjetja evroobmočja.

Tabela 4.6: Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in %

	2005	2006	2007	2008	2009
	(v mio EUR)				
Skupaj	28.798	33.696	42.382	40.900	41.641
stopnja rasti (v %)	7,5	17,0	25,8	-3,5	1,8
v % BDP	100,2	108,5	122,6	110,1	119,3
	Struktura (v %)				
V Sloveniji	82,5	84,8	87,2	86,6	88,3
banke	25,8	28,5	32,6	41,3	41,5
nedenarne finan. institucije	10,3	9,9	10,3	9,2	9,3
država	21,2	21,4	20,6	14,0	14,4
gospodinjstva	25,3	25,1	23,9	22,3	23,3
V tujini	17,5	15,2	12,8	13,4	11,7

Vir: Banka Slovenije

Razmerje med posojili in vlogami pri bankah se je po več letih izboljšalo.

Neto dolžniška pozicija podjetij do bančnega sistema v razmerju do BDP se je nekoliko zvišala v primerjavi s koncem leta 2008, v absolutnih vrednostih pa se je znižala. Vloge podjetij pri bankah so se v zadnjih dveh letih, ki so ju zaznamovale likvidnostne težave, povečevale po zelo nizkih stopnjah, medtem ko se je stanje posojil v zadnjem letu celo nekoliko zmanjšalo (stanja so znižana za oslabitve). Po večletnem hitrem naraščanju razmerja med posojili in vlogami se je to v letu 2009 prvič znižalo.

Tabela 4.7: Posojila in vloge podjetij pri bankah, stanja ob koncu leta v mio EUR in %

	Zadolženost podjetij pri bankah		Vloge podjetij	Neto zadolženost podjetij pri bankah		
	Posojila podjetjem (v mio EUR)	(v % BDP)	(v mio EUR)	(v mio EUR)	Razmerje	(v % BDP)
	(1)	(2) = (1)/BDP	(3)	(4) = (1-3)	(5) = (1/3)	(6) = (4)/BDP
2005	9.907	34,5	3.128	6.779	3,2	23,6
2006	12.364	39,8	3.341	9.023	3,7	29,1
2007	17.039	49,3	3.674	13.365	4,6	38,7
2008	20.245	54,5	3.712	16.533	5,5	44,5
2009	20.009	56,5	3.796	16.213	5,3	45,8

Vir: Banka Slovenije

4.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja

Posojilne obrestne mere

Obrestne mere za posojila podjetjem se od oktobra 2008 znižujejo, razlika do evroobmočja pa povečuje.

Obrestne mere za posojila podjetjem pri slovenskih bankah so se v letu 2009 znižale. Pri najpogosteje sklenjenih posojilih z variabilno obrestno mero in vrednostjo do 1 mio EUR so se obrestne mere do konca leta 2009 znižale za 0,7 odstotne točke, v primerjavi z najvišjo ravnjo v oktobru 2008 pa za 3,2 odstotne točke.

Upadanje obrestnih mer je bilo počasnejše kot v povprečju evroobmočja, kjer so posojilne obrestne mere za podjetja bolj kot v Sloveniji sledile dinamiki tržnih referenčnih obrestnih mer in se v letu 2009 znižale za 2,1 odstotne točke. Razlika med variabilnimi obrestnimi merami za posojila v bankah v Sloveniji in v evroobmočju se je povečala na 2,5 odstotne točke. Razlog za naraščanje razlike v obrestnih merah do evroobmočja je v zmanjševanju vseh oblik financiranja slovenskih podjetij in visoke odvisnosti od bančnih posojil. Ob zmanjšani ponudbi posojil pri domačih bankah in v tujini se je moč bank pri določanju pogojev financiranja povečala.

Pri posojilih, sklenjenih s fiksno obrestno mero, je razlika med bankami v Sloveniji in v evroobmočju nižja, čeprav so se tudi na tem segmentu evropske obrestne mere zniževale hitreje. Višja raven fiksnih obrestnih mer v primerjavi z variabilnimi je odraz pričakovanj rasti obrestnih mer v prihodnosti.

Slika 4.10: Primerjava slovenskih obrestnih mer za posojila do 1 mio EUR med bankami v Sloveniji in evroobmočju in razlike med njimi v odstotnih točkah

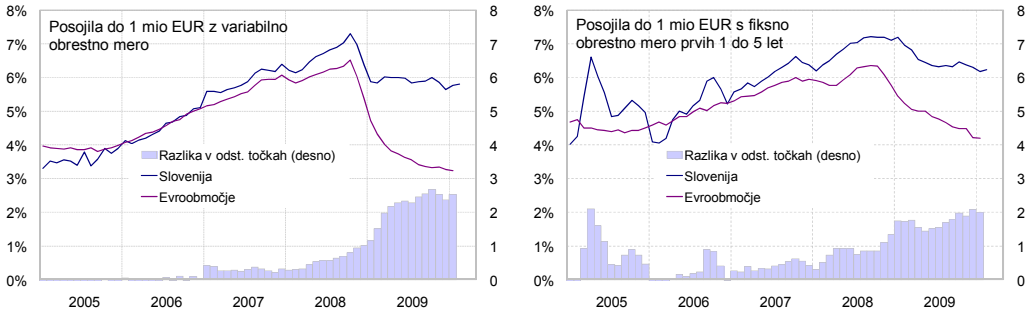

Vir: ECB, Banka Slovenije

Od druge polovice leta 2008 se med državami evroobmočja povečujejo razlike v posojilnih obrestnih merah. S finančno krizo se je pretok kapitala med bankami močno znižal. Zaradi pomanjkanja prostih virov financiranja banke bolj kot v obdobju velike ponudbe posojil oblikujejo obrestne mere glede na kakovost posameznih komitentov oziroma njihovih projektov, s čimer se povečujejo razhajanja med bankami in v povprečju med državami.

Slika 4.11: Razpršenost obrestnih mer podjetjem v evroobmočju za posojila do 1 mio EUR v odstotkih

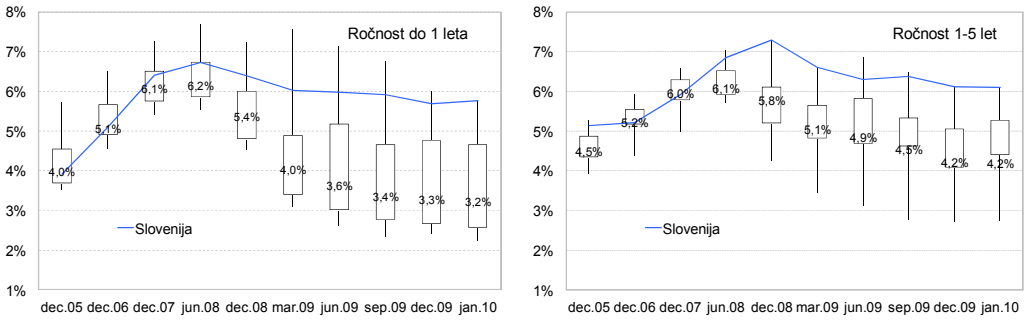

Vir: ECB, Banka Slovenije

Razpršenost obrestnih mer je zlasti visoka na segmentu posojil manjših vrednosti in ročnosti do enega leta. Pri posojilih z ročnostjo od enega do petih let je razpršenost obrestnih mer v evroobmočju opazno nižja, pri čemer slovenske banke v povprečju zahtevajo najvišje obrestne mere med vsemi državami evroobmočja.

Posojila podjetjem manjših vrednosti so se pri slovenskih bankah v letu 2009 pocenila nekoliko manj kot posojila večjih vrednosti. Razlika v obrestnih merah med tema skupinama posojil se je od 0,4 odstotne točke ob koncu leta 2008 do konca leta 2009 v povprečju povečala na 0,9 odstotne točke. S tem so slovenske banke zmanjšale razliko do evroobmočja, kjer je ta razlika ob koncu leta 2009 znašala 1,1 odstotne točke. Ugodnejše obrestne mere za večja posojila so odraz večje kreditne sposobnosti večjih komitentov in boljših bonitet, ki temeljijo na relativno večji stabilnosti teh komitentov.

Pri slovenskih bankah se povečuje razlika v obrestnih merah glede na velikost posojila.

Slika 4.12: Povečanje pribitkov nad EURIBOR za posojila podjetjem (levo) in razlike v obrestnih merah za posojila podjetjem glede na velikost posojila (desno)

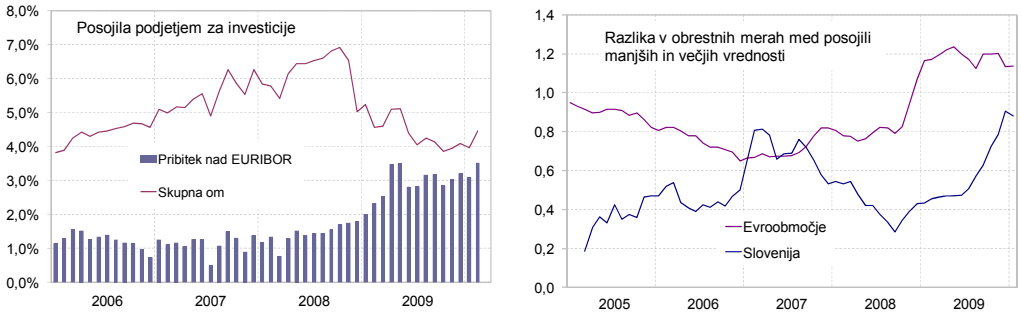

Vir: ECB, Banka Slovenije

V strukturi padajočih obrestnih mer se povečujejo pribitki bank nad referenčnimi obrestnimi merami. Delno je to posledica ostrejših kreditnih standardov bank in naraščanja kreditnega tveganja, delno pa tudi poskusa ohranjanja dobičkov bank ob padajoči kreditni aktivnosti oziroma vsaj preprečevanja njihovih nadaljnjih padcev. Pribitki nad EURIBOR za novoodobrena posojila podjetjem so med koncem leta 2008 in februarjem 2010 dosegali tudi do 3,7 odstotne točke pri kratkoročnih posojilih ter do 3,5 odstotne točke pri dolgoročnih posojilih za investicije.

Ob padajočih obrestnih merah naraščajo pribitki nad EURIBOR.

Premije za tveganje za posojila glede na bonitetno oceno dolžnika

Pribitki nad EURIBOR po posameznih skupinah komitentov odražajo oceno bank o stopnji tveganja posameznega komitenta. Pri novoodobrenih kratkoročnih posojilih se je premija za tveganje pri tveganih posojilih povečala bolj kot za netvegana posojila. Razlika med tema skupinama posojil se je od 0,5 odstotne točke v povprečju leta 2008 v letu 2009 dvignila do 1,1 odstotne točke. Razlika med pribitki za tvegana in manj tvegana dolgoročna posojila se je povečala od 0,4 odstotne točke v letu 2008 na 0,7 odstotne točke v letu 2009, kar kaže na zmanjšano naklonjenost bank prevzemanju dodatnih kreditnih tveganj oziroma jih vrednotijo bolj konservativno kot pred finančno krizo.

Slika 4.13: Gibanje premije za tveganje nad EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotnih točkah

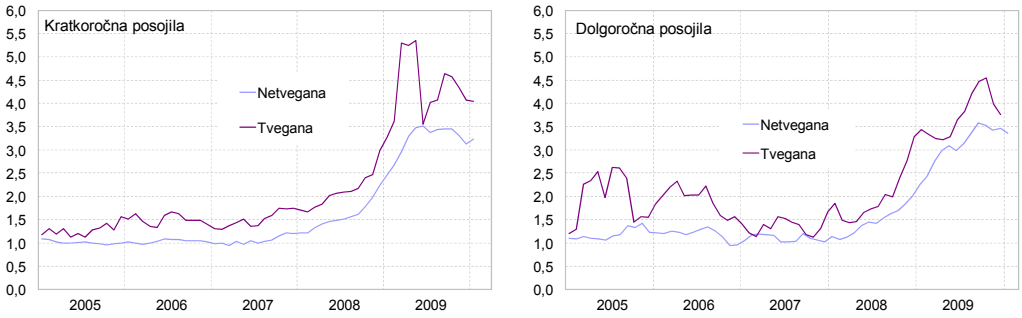

Vir: Banka Slovenije

Obrestno tveganje za podjetja (delež fiksnega in variabilnega obrestovanja)

Podjetja se pri bankah večinoma zadolžujejo po variabilnih obrestnih merah. V letu 2009 so 97,4% vseh obstoječih posojil predstavljala posojila z variabilno obrestno mero, vključno s kratkoročnimi posojili s fiksno obrestno mero. Najpogosteje uporabljana referenčna obrestna mera je EURIBOR. Visoke ravni pribitkov predstavljajo nespremenljivi del obrestne mere in pomenijo visoko obrestno tveganje za podjetja, predvsem pri posojilih daljših ročnosti. Ob pričakovanem naraščanju referenčnih obrestnih mer bo servisiranje teh posojil močno obremenjevalo prihodke podjetij.

Visoki pribitki nad EURIBOR pomenijo visoko obrestno tveganje za podjetja.

V strukturi novoodobrenih posojil naraščajo posojila s fiksno obrestno mero.

V letu 2009 so se pogoji financiranja podjetij pri bankah spreminjali v smeri večjega najemanja posojil s fiksno obrestno mero. Pri dolgoročnih novoodobrenih posojilih podjetjem je njihov delež v povprečju leta presegel 25%, kar je bistveno več kot v letu 2008, ko je znašal le 4%. Pri kratkoročnih posojilih so nova posojila s fiksno obrestno mero dosegla 70% v primerjavi z 32% v letu 2008.

Slika 4.14: Delež posojil s fiksno obrestno mero (levo) in distribucija posojil po ročnosti (desno) v odstotkih

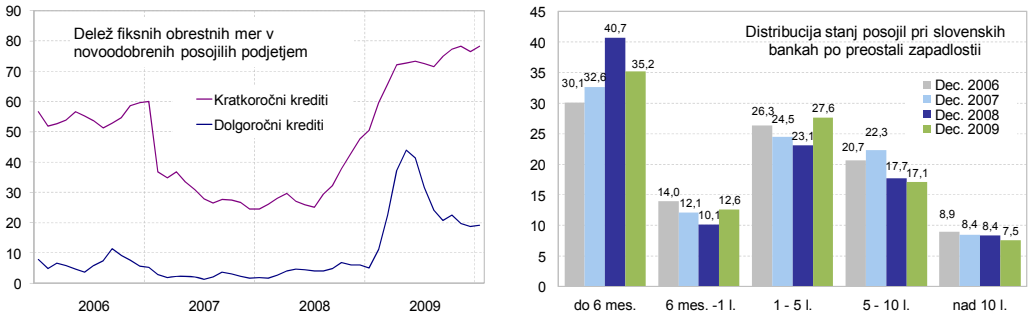

Vir: Banka Slovenije

Delež posojil s fiksno obrestno mero se približuje povprečnemu deležu v evroobmočju.

Z naraščajočim deležem fiksnih obrestnih mer v novoodobrenih posojilih se je struktura obrestovanja posojil podjetjem pri bankah v letu 2009 približala povprečni strukturi evroobmočja. Do vključno leta 2008 je bil delež posojil z variabilno obrestno mero v Sloveniji za desetino višji kot v povprečju evroobmočja. V letu 2009 se je ta razlika znižala na samo še slabi dve odstotni točki. Povečanje obrestovanja s fiksno obrestno mero je bilo izrazito pri posojilih večjih vrednosti, ki so se v preteklosti skoraj v celoti obrestovala z variabilno obrestno mero.

Tabela 4.8: Delež posojil z variabilno obrestno mero v novih posojilih podjetjem[1]

	2006	2007	2008	2009
		(v %)		
Evroobmočje	87,1	87,6	90,2	90,7
pod 1 mio EUR	85,9	85,5	86,0	86,0
nad 1 mio EUR	87,6	88,4	91,5	92,1
Pri domačih bankah	97,2	99,2	99,2	92,5
pod 1 mio EUR	97,3	98,1	98,4	94,9
nad 1 mio EUR	97,1	99,6	99,4	91,9

Opomba: [1] Zaradi primerljivosti z metodologijo ECB so med posojila z variabilno obrestno mero zajeta tudi posojila, pri katerih je dogovorjena fiksna obrestna mera za obdobje, krajše od enega leta (v tej tabeli tudi vsa kratkoročna posojila, ki jih sicer pri ločenem prikazovanju kratkoročnih posojil prikazujemo kot posojila s fiksno obrestno mero).

Vir: ECB, Banka Slovenije

Obremenjenost podjetij z odplačevanjem posojil

Struktura zapadanja posojil v plačilo je ugodnejša kot pred enim letom.

Struktura zapadanja posojil v plačilo je bila v letu 2009 nekoliko ugodnejša kot pred enim letom. Skoraj polovica dolga podjetij do bank ob koncu leta 2009 je bila z rokom zapadlosti do enega leta. Močno povečano zapadanje posojil najkrajših ročnosti v letu 2008 se je v letu 2009 nekoliko znižalo. Delež posojil z rokom zapadlosti, krajšim od pol leta, se je znižal za 5 odstotnih točk na 35%, še vedno pa je bil ta delež višji kot pred finančno krizo. Nekoliko večji kot v letu 2008 je bil delež posojil z daljšo zapadlostjo, od enega do petih let.

V podjetjih narašča breme odplačevanja dolga, zlasti v dejavnostih, poslovanja z nepremičninami, holdingov in gradbeništvu.

Hitro zadolževanje v letih pred finančno krizo se je v bilancah podjetij začelo kazati prek naraščajočega bremena odplačevanja dolga. Plačane obresti v prihodkih so od povprečno 0,8% v letih 2005–2007 narastle na 1,1% v letu 2008. V letu 2009 so se plačane obresti v prihodkih nekoliko znižale kot posledica močno znižanih obrestnih mer v tem letu ob prevladujočem variabilnem načinu obrestovanja. Zaradi znižanih prihodkov podjetij v letu 2009 se ta pozitivni učinek ni v celoti odrazil.

Po podatkih iz ankete bank se je kljub manjšim plačilom obresti celotno breme servisiranja dolga podjetij povečalo kot posledica prejšnjega visokega zadolževanja in dospevanja dolgov v plačilo.

Tabela 4.9: Nekateri kazalniki obremenjenosti podjetij z odplačevanjem obresti v odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009
Plačane obresti v prihodkih	0,8	0,7	0,8	1,1	1,0
Neto plačane obresti v prihodkih	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7
kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	1,0	0,7	0,9	0,8	0,9
predelovalne dejavnosti	0,4	0,5	0,5	0,7	0,6
elektrika, plin in voda, saniranje okolja	0,2	0,3	0,1	0,1	0,0
gradbeništvo	0,7	0,6	0,7	0,9	1,0
trgovina	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3
promet in skladiščenje	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8
gostinstvo	1,2	0,9	1,0	1,6	1,7
informacije in komunikacije	0,8	0,2	0,1	0,5	0,8
finančno posredništvo	5,1	5,0	4,7	6,9	9,7
poslovanje z nepremičninami	2,1	2,6	3,0	5,9	5,4
strokovne in druge poslovne dejavnosti	0,7	0,7	0,8	1,3	1,0
javne storitve	0,5	0,6	0,6	1,0	0,8
Neto plačane obresti v neto čistem dobičku	16,8	13,2	13,8	36,4	70,7

Vir: AJPES, lastni preračuni

Močno povečanje zadolževanja se je v nekaterih panogah odrazilo v večjem povečanju obremenjenosti s servisiranjem dolga. Neto plačane obresti v prihodkih so se v zadnjih dveh letih močno povečale v dejavnosti finančnega posredništva (nefinančni holdingi) in poslovanju z nepremičninami, torej v dejavnostih, ki so se v letu 2007 zadolževale po 70% oziroma 110-odstotnih stopnjah rasti. V gostinstvu, ki je zadnji dve leti poslovalo z neto izgubo, je prav tako močno narastlo breme odplačevanja obresti. V gradbeništvu je bilo povečanje tega kazalnika nižje verjetno zaradi daljše povprečne ročnosti zadolževanja. Glede na slabe napovedi okrevanja za ta sektor in nadaljnje zadolževanje tudi v obdobju kreditnega zastoja lahko pričakujemo močno povečanje bremena odplačevanja dolga v tej dejavnosti.

Breme servisiranja dolga bo v prihodnje hitreje naraščalo v tistih podjetjih, ki so v letu 2009 najemala dolgoročna posojila po spremenljivih obrestnih merah z visokimi pribitki nad trenutno nizkimi tržnimi referenčnimi obrestnimi merami.

4.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih

Učinki finančne krize na poslovanje podjetij so se pokazali v padcih dobičkov in naraščanju izgub v letih 2008 in 2009.

Prvi učinki finančne krize na poslovanje podjetij so se pokazali v poslovnih poročilih za leto 2008 s padci dobičkov in naraščanjem izgub. Globlje posledice krize so se razkrile v poročilih za leto 2009, ko so se v še večjem obsegu pokazali učinki usihajoče gospodarske aktivnosti na finančni položaj podjetij. V letu 2009 so bili prisotni visoki padci dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu, nadpovprečni pa so bili tudi v trgovini. V primerjavi z drugimi dejavnostmi, kjer se počasi krepijo pozitivna pričakovanja za prihodnje obdobje, se v gradbeništvu pesimizem poglablja.

Slika 4.15: Celoten dobiček oziroma izguba po letih (levo) in dejavnostih (desno) v mio EUR

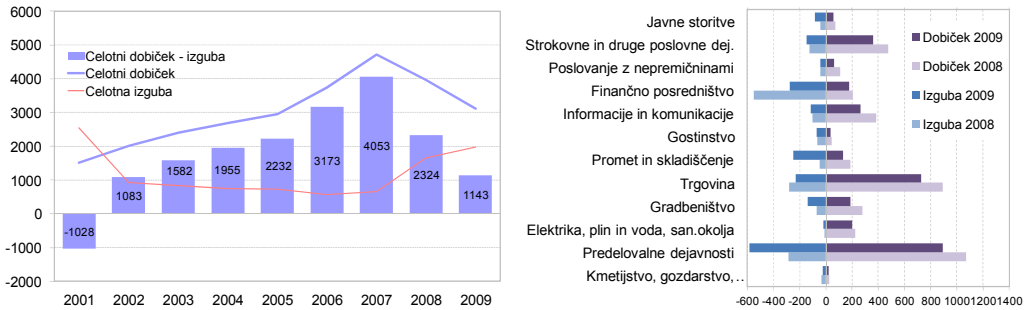

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Zmanjšanje neto dobička v letu 2009 na raven iz leta 2002.

Neto dobiček podjetij se je v letih 2008 in 2009 znižal na 1,1 mrd EUR, kar ga je vrnilo na raven iz leta 2002. V primerjavi z letom 2007 se je celoten ustvarjeni dobiček podjetij znižal za tretjino, medtem ko se je izguba povečala za 200%. Leto 2008 so končale z neto

izgubo dejavnosti gostinstva, finančnega posredništva ter kmetijstva, gozdarstva in ribištva, v letu 2009 sta se jim pridružili še dejavnosti prometa in javnih storitev.

Finančni vzvod podjetij je v letih hitrega zadolževanja močno narastel.

Podjetja so v finančno krizo vstopila visoko zadolžena. Finančni vzvod je med letoma 2006 in 2008 hitro naraščal in v letu 2008 dosegel 165%. Zaradi skoraj popolne ustavitve vseh virov financiranja podjetij se v letu 2009 finančni vzvod v povprečju ni pomembneje spremenil, njegovo gibanje v posameznih dejavnostih pa je bilo odvisno od uspešnosti pridobivanja finančnih virov v zaostrenih pogojih.

Slika 4.16: Finančni vzvod po dejavnostih in njegova sprememba v zadnjih treh letih

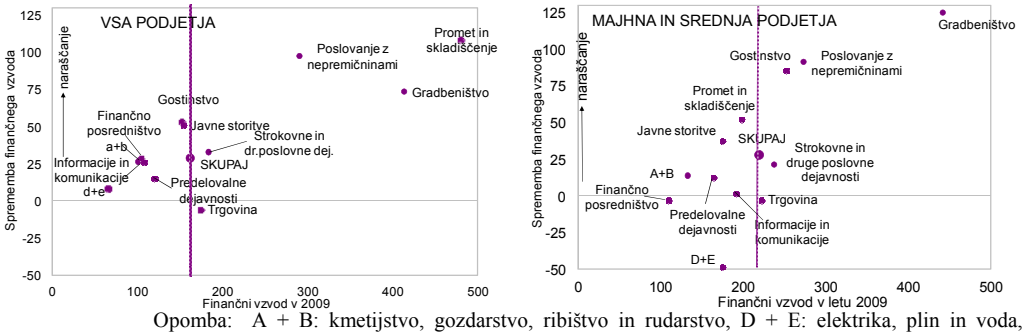

Opomba: A + B: kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo, D + E: elektrika, plin in voda, saniranje okolja

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Majhna in srednja podjetja so v primerjavi z velikimi podjetji bolj zadolžena.

V gradbeništvu je bil ob koncu leta 2009 dolžniški kapital več kot 4-krat višji od lastniškega kapitala, v povezani dejavnosti poslovanja z nepremičninami pa skoraj 3-krat. Najvišje ravni zadolženosti dosegajo podjetja v prometu in skladiščenju (480%), predvsem zaradi velikih podjetij v tej dejavnosti. Promet je tudi edina dejavnost, v kateri so majhna in srednja podjetja bistveno manj zadolžena v primerjavi z velikimi podjetji. V letu 2009 se je precej povečala zadolženost majhnih in srednjih podjetij iz dejavnosti gostinstva, precej več kot zadolženost velikih podjetij iz te dejavnosti. V gradbeništvu in prometu z nepremičninami je zadolženost podjetij izjemno visoka ne glede na njihovo velikost. Visoka konjunktura v gradbeništvu je spodbujala visoko aktivnost, podprto z zadolževanjem, tudi v množici manjših podjetij, ki so po padcu aktivnosti ostala močno zadolžena. Finančni vzvod majhnih in srednjih podjetij je ob koncu leta 2009 znašal 219%, kar je za 57 odstotnih točk več kot v povprečju vseh nefinančnih podjetij.

Kratkoročna likvidnost je bila v letu 2009 na podobno nizki ravni kot v letu 2008.

Likvidnost podjetij se je v zadnjih nekaj letih zniževala. Pri tem je bil padec likvidnosti v letu 2008 večji kot v preteklih letih, s 76,3% se je znižal na 68,6%. Pomemben vzrok za padec likvidnosti je bilo veliko povečanje kratkoročnega financiranja pri bankah v tem letu. Hkrati so se zaradi upočasnjevanja gospodarske aktivnosti začele zniževati kratkoročne terjatve, kar se je v še večjem obsegu nadaljevalo v letu 2009. V strukturi naložb podjetij se povečuje delež dolgoročnih naložb, delno zaradi navedenega zniževanja kratkoročnih terjatev, delno pa zaradi naraščanja dolgoročnih finančnih naložb, predvsem naložb v delnice in deleže ter financiranje povezanih podjetij v skupini. Zaradi hkratnega zniževanja kratkoročnih terjatev in obveznosti se kazalnik kratkoročne likvidnosti v letu 2009 ni pomembneje spremenil.

Tabela 4.10: Struktura finančnih in poslovnih terjatev in obveznosti glede ročnosti v odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009
	Struktura v %				
Finančne in poslovne terjatve					
dolgoročne	42,4	39,3	39,1	41,3	43,1
kratkoročne	57,6	60,7	60,9	58,7	56,9
Finančne in poslovne obveznosti					
dolgoročne	41,2	41,2	40,0	38,8	41,7
kratkoročne	58,8	58,8	60,0	61,2	58,3
	Razmerje terjatve / obveznosti v %				
Skupaj	81,3	75,2	75,2	71,5	70,9
dolgoročne	83,7	71,7	73,6	76,1	73,3
kratkoročne	79,6	77,6	76,3	68,6	69,1

Vir: AJPES, lastni preračuni

Likvidnost se je leta 2009 v primerjavi z letom 2007 najbolj znižala v podjetjih iz finančnega posredništva, ki obsegajo večinoma nefinančne holdinge. Ti so se v letih 2007 in 2008 nadpovprečno hitro zadolževali, pri čemer so banke o njihovi sposobnosti servisiranja dolgov presojale na podlagi relativno nizke takratne zadolženosti, podcenjen pa je bil vidik likvidnosti v zaostrenih gospodarskih pogojih. Holdingi, ki so bili ustanovljeni za prevzeme podjetij, so svoje dolgove odplačevali iz dobičkov prevzetih podjetij, ki so poleg servisiranja lastne zadolženosti z izplačanimi dividendami podpirala tudi servisiranje dolgov lastnikov.

Največji padec likvidnosti je bil v nefinančnih holdingih, pri poslovanju z nepremičninami in v gradbeništvu.

Slika 4.17: Količnik likvidnosti po dejavnostih in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih

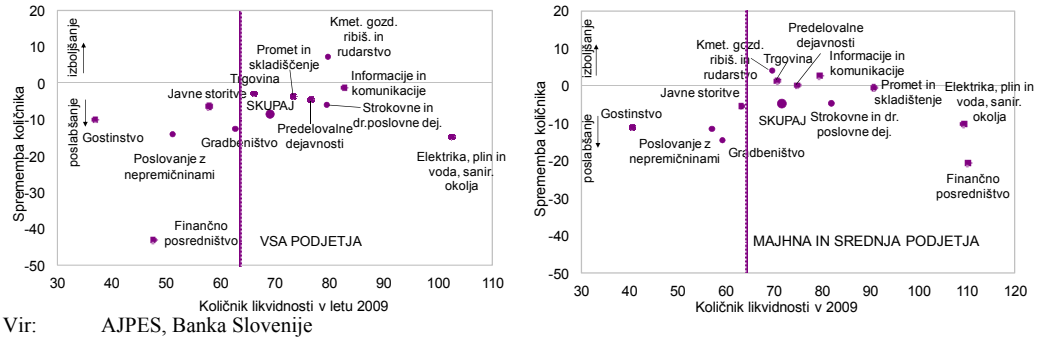

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Likvidnost se je precej znižala tudi v poslovanju z nepremičninami in nekoliko manj v gradbeništvu. Podatki o dospelih neporavnanih obveznosti kažejo, da so se v teh dveh dejavnostih likvidnostne težave podjetij močno zaostrile. Njihov obseg je do decembra 2009 dosegel dva- do trikrat višjo raven kot ob koncu leta 2008.

Poslabšana likvidnost podjetij se je odrazila v naraščajočih zamudah pri poravnavanju obveznosti do bank. Število podjetij, ki z zamudo poravnavajo svoje obveznosti do bank, se je povečalo s 14,2% ob koncu 2008 na 17,9% februarja 2010. Pri tem je 11,4% podjetij takih, pri katerih so zamude februarja presegale 90 dni. Bolj kot število podjetij z zamudami narašča njihova povprečna ročnost, kar nakazuje na podaljševanje že obstoječih zamud in s tem poglabljanje likvidnostnih težav v podjetjih. Delež obveznosti podjetij do bank, ki jih podjetja poravnavajo z zamudo, daljšo od 90 dni, se je v letu 2009 podvojil, in sicer s 3,5% ob koncu leta 2008 na 6,6% ob koncu leta 2009. Februarja 2010 se je delež obveznosti podjetij pri bankah, ki jih poravnavajo z daljšimi zamudami od 90 dni, dvignil do 7,5%.

Zamude pri poravnavanju obveznosti pri bankah so se v letu 2009 močno povečale.

Tabela 4.11: Število dni zamude pri bankah ob koncu leta 2009

	Število podjetij z zamudo	Deleži števila zamudnikov v skupnem številu podjetij pri bankah			Povprečno število dni zamude pri zamudnikih	Delež razvrščene aktive zamudnikov v portfelju banke		
		skupaj	v tem z zamudo nad 90 dni			skupaj	v tem z zamudo nad 90 dni	
		dec.09	dec.08	dec.09		dec.09	dec.08	dec.09
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	36	16,0	12,0	12,0	803	6,5	6,2	5,5
Predelovalne dejavnosti	673	17,2	9,7	11,0	355	11,5	3,8	6,3
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	22	8,9	3,0	3,7	66	2,7	1,3	0,8
Gradbeništvo	655	22,7	10,3	15,2	203	19,5	3,0	7,7
Trgovina	1140	17,3	11,5	13,1	561	9,0	5,1	5,1
Promet in skladiščenje	283	21,6	10,6	15,0	136	6,7	2,6	1,9
Gostinstvo	239	23,6	14,3	16,9	416	12,2	3,6	7,9
Informacije in komunikacije	122	9,6	4,6	6,0	130	13,7	1,4	1,8
Finančno posredništvo	29	21,0	4,8	13,8	233	29,1	1,5	21,6
Poslovanje z nepremičninami	119	18,6	7,5	10,8	189	13,3	2,1	4,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	499	10,2	5,8	6,9	379	12,9	5,1	7,6
Javne storitve	112	9,3	5,0	6,1	209	6,7	1,2	2,2
Skupaj	3.930	16,1	9,1	11,1	311	12,6	3,5	6,6

Vir: AJPES, lastni preračuni

Problem naraščajočih zamud je postal v letu 2009 zelo pomemben pri podjetjih za finančno posredništvo (nefinančni holdingi), kjer so daljše zamude dosegle skoraj 22% razvrščene aktive bank do te dejavnosti, izkazuje pa jo vsako peto podjetje. Visok delež daljših zamud je tudi v dejavnostih gostinstva (7,9%) ter strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih (7,6%). V prvih mesecih leta 2010 se je problem daljših zamud zaostril v

Velik delež daljših zamud je v nefinančnih holdingih, gostinstvu, gradbeništvu ter poslovnih in strokovnih storitvah.

gradbeništvu (povečanje na 10,3%) in poslovanju z nepremičninami (7,5%), pri obeh dejavnostih s prirastom 2,7 odstotne točke glede na konec leta 2009.

Zamude pri bankah so višje v majhnih in srednjih podjetjih.

Majhna in srednja podjetja (MSP) so bolj izpostavljena likvidnostnim težavam prav zaradi svoje majhnosti, ki jim znižuje ekonomsko in pogajalsko moč v odnosu do poslovnih partnerjev in poslovnih bank. Večjim podjetjem likvidnostne težave delno uspe preložiti na manjša in srednja podjetja, pri katerih se te težave stopnjujejo. Zamude pri poravnavanju obveznosti majhnih in srednjih podjetjih do bank so daljše, delež podjetij z zamudami pa višji kot pri velikih podjetjih. Skoraj 17% obveznosti majhnih in srednjih podjetij do bank je ob koncu leta 2009 izkazovalo zamude, kar je za 4,2 odstotne točke več kot pri vseh podjetjih skupaj. Delež zamud nad 90 dni v obveznostih do bank je bil pri MSP v večjem delu leta 2009 v povprečju za 0,5 odstotne točke višji kot pri vseh podjetjih skupaj. Proti koncu leta se je ta razlika povečala na 1 odstotno točko in na tej ravni ostala tudi v prvih dveh mesecih leta 2010.

Slika 4.18: Primerjava zamud pri bankah med majhnimi in srednjimi podjetji ter vsemi podjetji, skupaj (levo) in po dejavnostih za zamude nad 90 dni (desno), v deležih obveznosti do bank

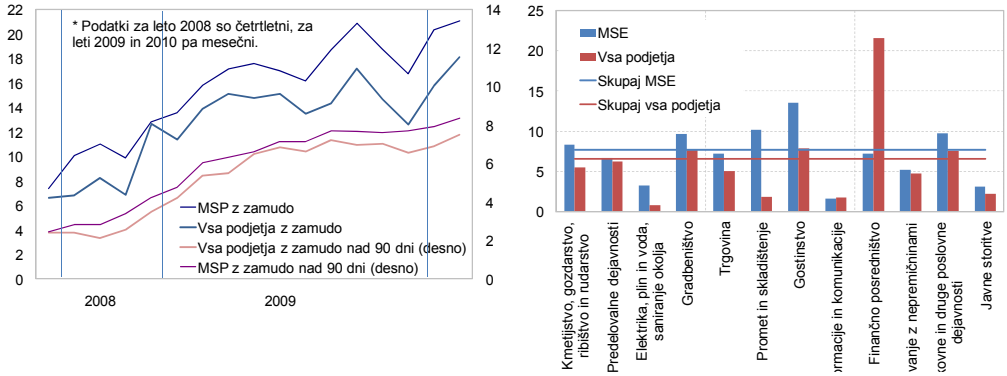

Vir: Banka Slovenije

MSP izkazujejo daljše zamude v vseh dejavnostih, razen finančnega posredništva ter informacijskih in komunikacijskih storitev. V gostinstvu se je decembra 2009 več kot 13% obveznosti majhnih in srednjih podjetij poravnavalo z daljšimi zamudami (v primerjavi s 7,9% pri vseh podjetjih). Bolj izpostavljena glede na velikost so tudi podjetja iz trgovine ter raznih strokovnih in poslovnih storitev.

Premija za tveganje pri bankah po dejavnostih

Visoko povečanje pribitkov nad EURIBOR v letu 2009.

Realizirane obrestne mere z vezavo na EURIBOR za novoodobrena dolgoročna posojila podjetjem so v povprečju leta 2009 znašale 5% in so bile za 0,7 odstotne točke nižje kot v letu 2008. Pribitki nad EURIBOR za ta posojila naraščajo že od začetka finančne krize jeseni 2007. V povprečju leta 2009 so dosegli 3 odstotne točke v primerjavi z 1,2 odstotne točke v letu 2008.

Premije za tveganje so najvišje v gradbeništvu, prometu, kmetijstvu in javnih storitvah.

Razpon pribitkov za posojilne obrestne mere med dejavnostmi se je gibal v razponu od 2,6 do 3,5 odstotne točke, pri čemer se razlika med najvišjimi in najnižjimi pribitki ni spremenila glede na leto 2008. V letu 2009 so pribitki nad EURIBOR odstopali navzgor v dejavnostih gradbeništva, prometa in skladiščenja, kmetijstva in javnih storitev. V zadnjem četrtletju leta so se pribitki za nova dolgoročna posojila v večini dejavnosti povišali, še zlasti v trgovini in finančnem posredništvu.

Slika 4.19: Skupna obrestna mera (levo) in pribitki nad EURIBOR (desno) za dolgoročna posojila bank po dejavnostih v %

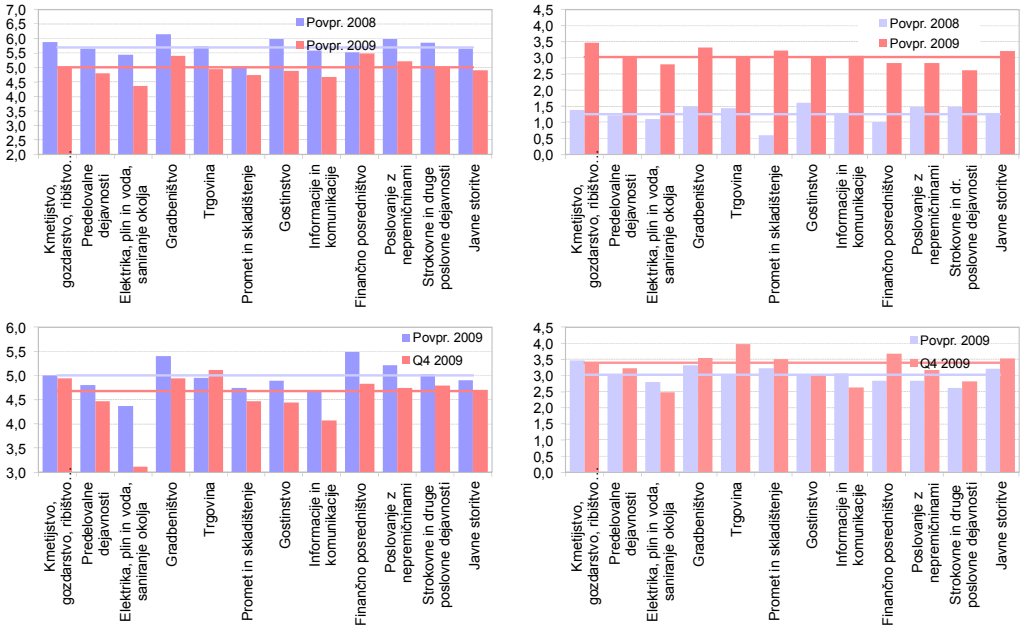

Opomba: Obrestne mere za dolgoročna posojila bank, pri pribitkih so upoštevana le posojila, vezana na EURIBOR.
Vir: Banka Slovenije

Višina premije za posamezno podjetje je odvisna od njegovega finančnega položaja, v zaostrenih pogojih financiranja pa je narastel pomen likvidnostnega položaja podjetja v obdobju odplačevanja posojil. Primerjava pribitkov na novoodobrena posojila in kazalnikov finančnega položaja dejavnosti te odvisnosti ne pokaže v celoti zaradi dejstva, da se posojila večinoma odobravajo podjetjem z višjo kreditno sposobnostjo, ki bolj ali manj odstopajo navzgor od povprečja dejavnosti.

Povezava med premijo za tveganje in finančnim položajem podjetja ni očitna pri vseh dejavnostih.

Slika 4.20: Povprečen pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnimi kazalniki podjetij po dejavnostih

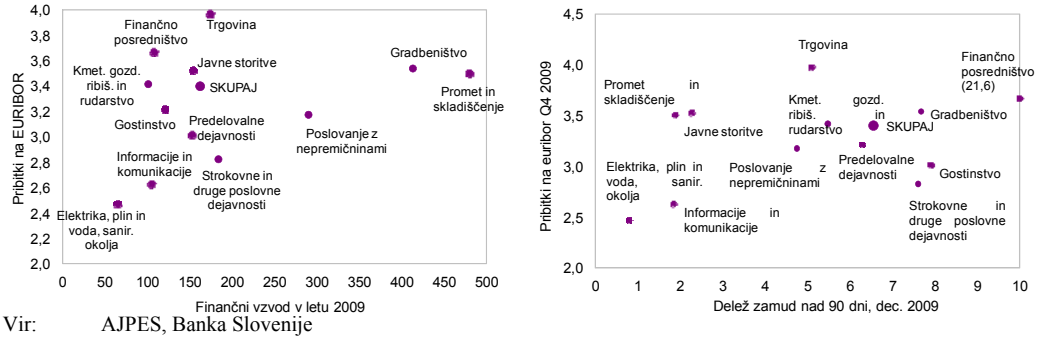

Vir: AJPES, Banka Slovenije

V letu 2009 so banke najvišje pribitke nad EURIBOR določale podjetjem iz kmetijstva, gozdarstva, ribištva in rudarstva, ki izstopajo po povprečni dolžini zamud nad 90 dni, medtem ko po deležu obveznosti z zamudo nad 90 dni in zadolženosti spadajo med manj tvegane dejavnosti. Premije za tveganje so bile višje tudi za podjetja iz gradbeništva, ki izstopajo po visoki zadolženosti in nadpovprečnem deležu daljših zamud. Promet in skladiščenje je dejavnost, ki je v letu 2008 izstopala po izredno nizkih pribitkih, predvsem zaradi nekaj večjih posameznih posojil. V letu 2009 so banke tudi pri teh podjetjih, ki so v povprečju močno zadolžena, oblikovale višje premije za tveganje.

Tabela 4.12: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah

	Koeficient zadolženosti 2009	Finančni vzvod 2009	Količnik likvidnosti 2009	Delež zamud nad 90 dni dec. 09	Skupni rang	Pribitki na EURIBOR 2009	Rang
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	46,6	101,1	79,8	5,5	3	3,5	12
Predelovalne dejavnosti	52,0	119,5	76,5	6,3	4	3,0	7
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	36,7	64,1	102,4	0,8	1	2,8	2
Gradbeništvo	77,7	413,6	62,7	7,7	12	3,3	11
Trgovina	62,2	173,8	65,9	5,1	6	3,0	6
Promet in skladiščenje	81,4	479,7	73,3	1,9	9	3,2	10
Gostinstvo	57,6	151,4	36,6	7,9	10	3,0	5
Informacije in komunikacije	48,9	104,0	82,5	1,8	2	3,1	8
Finančno posredništvo	51,1	107,0	47,2	21,6	7	2,8	3
Poslovanje z nepremičninami	73,1	290,5	51,1	4,8	10	2,8	4
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	62,6	183,7	79,6	7,6	7	2,6	1
Javne storitve	58,5	153,0	57,5	2,2	5	3,2	9
Skupaj	59,8	162,2	69,1	6,6		3,0	

Opomba: Pri količniku likvidnosti je višja vrednost kazalnik boljše likvidnosti, pri vseh drugih kazalnikih pa je višja vrednost manj ugoden pokazatelj. Skupni rang je izračunan iz posameznih rangov za vsak kazalnik, pri čemer pomeni višja številka pri rangu večje tveganje. Pri pribitkih so upoštevana dolgoročna posojila bank, vezana na EURIBOR.

Vir: AJPES, Banka Slovenije, lastni preračuni

Okvir 4.1: Plačilna nedisciplina

Slovenska podjetja opozarjajo, da so ključni problemi, s katerimi se srečujejo v zadnjem času:
- zmanjševanje naročil, predvsem doma in manj v tujini;
- kratka ročnost posojil in zagotovitev zadostnega zavarovanja za posojila;
- plačilna nedisciplina.

Veliko (74%) anketiranih podjetij navaja, da so se plačilni roki, v katerih jim plačujejo kupci, podaljšali. Ti se podaljšujejo čez roke, v katerih svojim dobaviteljem plačujejo podjetja. Tako se povečuje razkorak med plačili terjatev in obveznosti, kar zmanjšuje likvidnost podjetij.[1]

Na problem plačilne nedisciplina kažejo tudi podatki AJPES o dospelih neporavnanih obveznostih, čeprav vključujejo le podatke iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga, ne pa tudi drugih neporavnanih obveznosti iz naslova neplačanih računov med upniki in dolžniki. Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi se je od najnižje točke v avgustu 2008 (2693 pravnih oseb) skoraj podvojilo (92-odstotno povečanje); ob koncu marca 2010 je bilo takih oseb že 5182. Še bolj se je povečal povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, ki se je v istem obdobju povečal za 198%.

Slika 4.21: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti

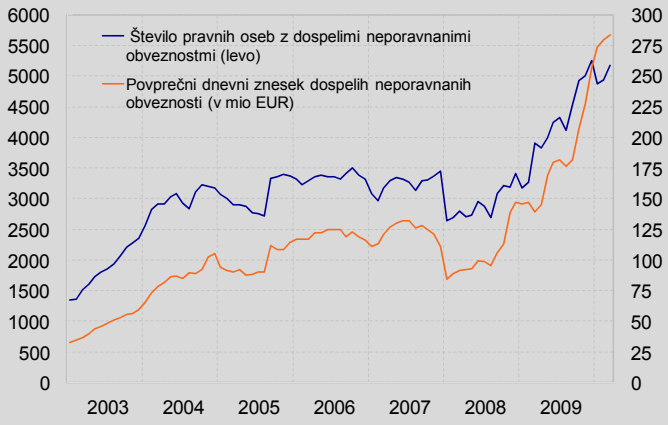

Vir: AJPES

V letu 2009 je bilo doseženo največje povečanje števila pravnih oseb (medletno za 53,8%) in povprečnega dnevnega zneska dospelih neporavnanih obveznosti (medletno za 74,3%). Število pravnih oseb z neporavnanimi obveznostmi se je v letu 2010 začelo zmanjševati, medtem ko povprečni dnevni znesek neporavnanih obveznosti še narašča.

Najbolj zaostrene razmere so v gradbeništvu. Ta panoga je v letu 2009 dosegala največje povečanje števila pravnih oseb in povprečnega zneska neporavnanih obveznosti. Ob koncu leta 2009 je bil povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti v gradbeništvu skoraj trikrat večji kot leto prej. Tudi v letu 2010 ostajata število pravnih oseb in povprečni dnevni znesek neporavnanih obveznosti največja v panogi gradbeništva. Poleg tega se je v letu 2010 precej povečal povprečni dnevni znesek neporavnanih obveznosti v predelovalnih dejavnostih. Vendar gre verjetno večinoma za obstoječe dolžnike, saj število pravnih oseb v predelovalnih dejavnostih z dospelimi neporavnanimi obveznostmi ostaja na ravni konca leta 2009.

Tabela 4.13: Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi in povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, skupaj in največje panoge

	Število pravnih oseb			Povprečni dnevni znesek (v mio EUR)		
	dec.08	dec.09	mar.10	dec.08	dec.09	mar.10
Skupaj	3414	5252	5182	147,3	256,7	283,7
Gradbeništvo	732	1288	1247	27,0	78,2	73,9
Finančne in zavarovalniške dejavnosti	41	55	52	24,1	46,2	48,3
Predelovalne dejavnosti	431	662	674	18,5	28,9	44,9
Trgovina	806	1083	1075	32,2	38,1	44,0
Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	354	537	539	17,6	20,8	21,5
Drugo	1050	1627	1595	27,9	44,5	51,1

Vir: AJPES

Število pravnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi v neprekinjenem obdobju do enega leta se je v letu 2009 povečalo kar za 1530 oseb. V približno enakem obsegu v razredu z neporavnanimi obveznostmi neprekinjeno do 90 dni in v razredu nad 90 dni in do enega leta. V prvih treh mesecih leta 2010 se je povečalo predvsem število pravnih oseb z neprekinjenim obdobjem dospelih neporavnanih obveznosti v razredu od 91 do 180 dni.

Slika 4.22: Število pravnih oseb glede na neprekinjeno število dni dospelih neporavnanih obveznosti

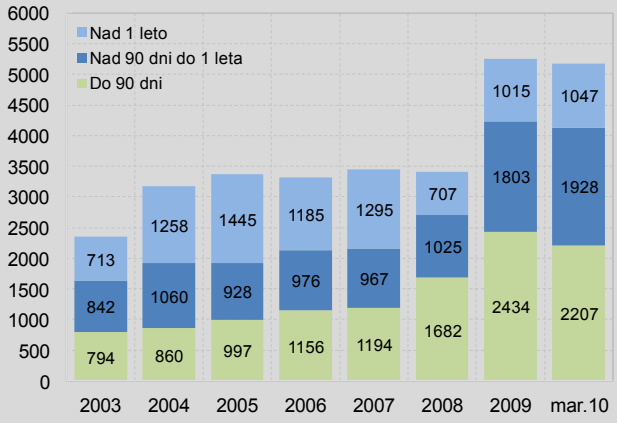

Vir: AJPES

S povečevanjem obsega neporavnanih obveznosti in podaljševanjem obdobja nelikvidnosti lahko podjetje postane insolventno. V letu 2009 je bilo začetih 332 stečajnih postopkov. Število je ostalo na enaki ravni kot v preteklih dveh letih. Precej pa se je v zadnjih dveh letih povečalo število začetih likvidacij. V letu 2009 je bilo začetih 82 likvidacijskih postopkov, medtem ko v letu 2007 le 47. Za prve mesece leta 2010 je značilno hitro povečevanje števila stečajev. V obdobju od januarja do konca marca 2010 je bilo začetih 122 stečajnih postopkov, kar pomeni 37% celotnega števila začetih stečajev v letu 2009.

Slika 4.23: Število začetih postopkov stečaja, prisilne poravnave in likvidacije

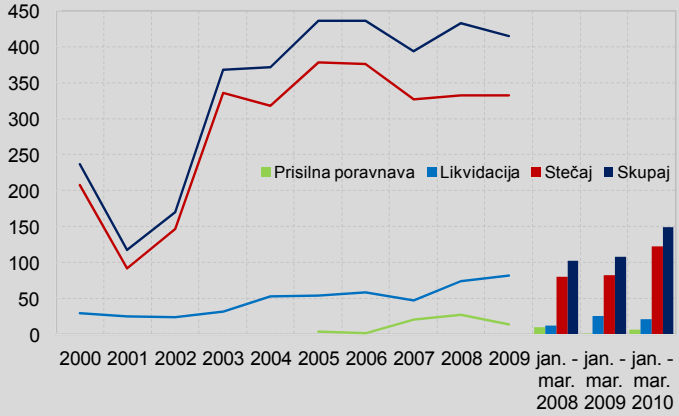

Vir: AJPES

Na manj plačil kažejo tudi podatki o številu in vrednosti transakcij v sistemu SEPA IKP, ki je glavni sistem za poravnave plačil majhnih vrednosti, kjer gre večinoma za plačila med komitenti bank. Vrednost transakcij je v letu 2009 dosegla 44,9 mrd EUR in je za 8,6% zaostajala za vrednostjo transakcij, doseženo v letu 2008. Tudi število transakcij je bilo v letu 2009 manjše, medletna rast je znašala –1,4%. Vendar manjša vrednost in število transakcij odražata predvsem manjšo gospodarsko aktivnost in le v manjši meri oziroma samo posredno na manj plačil zaradi plačilne nediscipline.

Tabela 4.14: Vrednost in število transakcij v sistemu Žiro kliring/SEPA IKP

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	1.kv. 2009	1.kv. 2010
Vrednost (v mrd EUR)	18,8	20,2	21,0	22,9	45,7	49,1	44,9	10,8	10,5
Medletne stopnje rasti (v %)	1,0	7,5	3,8	9,3	99,3	7,5	-8,6	-5,9	-2,2
Število transakcij (mio)	46,6	48,6	49,4	52,1	53,6	55,9	55,1	13,2	13,3
Medletne stopnje rasti (v %)	-7,7	4,3	1,7	5,4	2,9	4,3	-1,4	-0,3	0,5

Vir: Banka Slovenije

[1] Alenka Avberšek: Predstavitev rezultatov februarske ankete GZS o nelikvidnosti, Posvet: Kako do plačilne discipline in likvidnosti v teoriji in praksi, GZS marec 2010, http://kriza.gzs.si/slo/clanki/48392.

5 FINANČNI SISTEM

5.1 Struktura finančnega sistema

Delež finančnega sistema v BDP se je lani povečal na 199% BDP.

Delež finančnega sistema (brez centralne banke) v BDP se je pod vplivom znižanja BDP in rasti bilančne vsote denarnih finančnih institucij leta 2009 povečal za 26 odstotnih točk in dosegel 199% BDP,[16] kar pomeni 35% globine finančnega sistema evroobmočja.[17]

Slika 5.1: Finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija v odstotkih BDP glede na finančne podsektorje (levo) in struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva (desno) v odstotkih

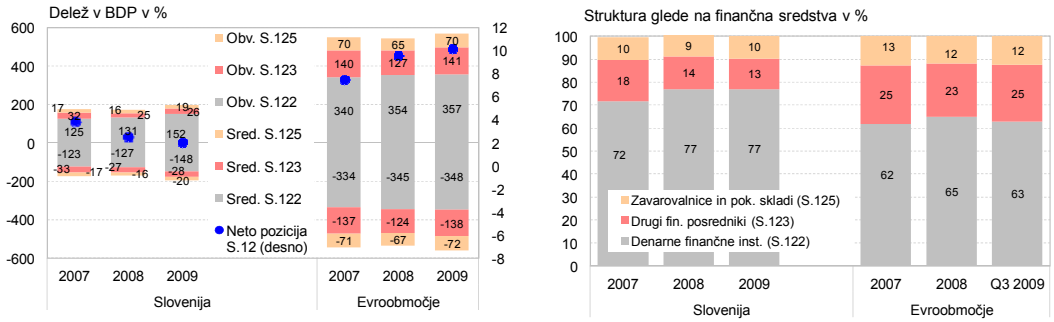

Opomba: Centralna banka ni vključena. S.122 – Druge denarne finančne institucije (vključuje poslovne banke in hranilnice); S.123 – Drugi finančni posredniki, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov (med drugim vključuje investicijske sklade in lizinška podjetja); S.125 – Zavarovalnice in pokojninski skladi.
Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

V strukturi finančnih sredstev v Sloveniji v obdobju od leta 2007 do leta 2009 izstopa povečanje deleža finančnih sredstev denarnih finančnih organizacij ob zmanjšanju deleža drugih finančnih posrednikov. V zadnjih dveh letih se je močno povečal pomen denarnih finančnih institucij, saj se je njihova bilančna vsota povečala za 9,2 mrd EUR. Bilančna vsota nedenarnih finančnih institucij pa je bila ob koncu leta 2009 še vedno za skoraj 360 mio EUR manjša kot dve leti prej. Druge finančne posrednike so leta 2008 močno prizadela gibanja na kapitalskih trgih; umiritev razmer lani pa se odraža v stabilizaciji strukture.

Tabela 5.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto

	Bil. vsota (v mio EUR)			St. rasti (v %)		Delež v BDP (v %)		
	2007	2008	2009	2008	2009	2007	2008	2009
Denarne fin. institucije[1]	42.598	47.948	51.824	12,6	8,1	123,2	129,1	148,5
Nedenarne fin. institucije	16.388	14.925	16.030	-8,9	7,4	47,4	40,2	45,9
zavarovalnice[2]	5.035	5.151	5.680	2,3	10,3	14,6	13,9	16,3
pokoj. družbe/skladi[3]	1.001	1.041	1.296	4,0	24,5	2,9	2,8	3,7
investicijski skladi	4.138	1.912	2.234	-53,8	16,8	12,0	5,1	6,4
lizinška podjetja[4]	5.348	6.144	6.144	14,9	-	15,5	16,5	17,6
BPH, DZU in drugi[4]	867	676	676	-22,0	-	2,5	1,8	1,9
Skupaj	58.986	62.872	67.854	6,6	7,9	170,6	169,3	194,5

Opombe: Podatki za finančne institucije, ki niso banke, zavarovalnice, pokojninske družbe ali pokojninski in investicijski skladi, so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz AJPES-ove baze zaključnih računov.
[1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.
[2] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2009.
[3] Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad.
[4] Bilančna vsota v letu 2009 po podatkih za konec leta 2008.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES

Rast bilančne vsote denarnih finančnih institucij je bila lani nižja kot leta 2008, vendar višja od rasti nedenarnih finančnih institucij. Med nedenarnimi finančnimi institucijami je

[16] Zaradi revizij podatkov finančnih računov, BDP ter podatkov o poslovanju finančnih institucij se lahko vrednosti v tem poglavju razlikujejo od predhodno objavljenih.
[17] Podatek ni primerljiv s podatki, objavljenimi v preteklosti, zaradi prehoda ECB na objavljanje nekonsolidiranih namesto konsolidiranih podatkov.

z vidika finančne stabilnosti pomembna ponovno pozitivna rast investicijskih skladov. Čeprav so investicijski skladi nadomestili le dobrih 14 odstotkov od velikega zmanjšanja vrednosti bilančne vsote leta 2008, to skupaj s povečano dinamiko rasti zavarovalnic ter pokojninskih družb in skladov kaže, da je pritisk krize na ta del finančnega sistema lani popustil.

Povečanje bilančne vsote pokojninskih skladov je bilo leta 2009 precejšnje. Kljub temu je dinamika rasti pokojninskih skladov prenizka glede na demografska gibanja. Zaradi nizke donosnosti sredstev je dodatno pokojninsko varčevanje premalo konkurenčno drugim oblikam naložb.

Primerjava finančnih institucij z vidika posredovanja privarčevanih sredstev

Nerazvitost pokojninskega varčevanja prebivalstvo močno izpostavlja posledicam negativnih demografskih gibanj.

Struktura vrednosti finančnih sredstev gospodinjstev odraža relativno nerazvitost pokojninskega varčevanja in vlaganja prihrankov v instrumente življenjskega zavarovanja. V obdobju finančne krize je sektor gospodinjstva povečal delež vloge v bankah med vsemi sredstvi zaradi negativnih izkušenj z vlaganjem na kapitalskih trgih ter neomejenega jamstva države za vloge. Dejstvo, da znaša vrednost finančnih sredstev sektorja gospodinjstev v obliki življenjskih in pokojninskih zavarovanj v Sloveniji le 6% BDP oziroma le 8% vseh finančnih sredstev, je zaskrbljujoče z vidika demografskih gibanj in primerjave z evroobmočjem. Tam ima sektor gospodinjstev v obliki življenjskih in pokojninskih zavarovanj skoraj 29% svojih finančnih sredstev.

Spremembe v strukturi finančnih sredstev države kot sektorja v Sloveniji odražajo izdajanje vrednostnih papirjev države. Po izdajah obveznic je država del sredstev naložila v obliki vlog pri bankah, s katerimi je olajšala bankam relativno hiter proces prestrukturiranja virov sredstev ob neto odplačevanju obveznosti do tujih bank. Z razdolževanjem bank v tujini se je vrednost vlog tujine v zadnjih dveh letih zmanjšala za 3% BDP.

Slika 5.2: Vrednosti finančnih sredstev po instrumentih v lasti posameznih sektorjev v odstotkih BDP v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno)

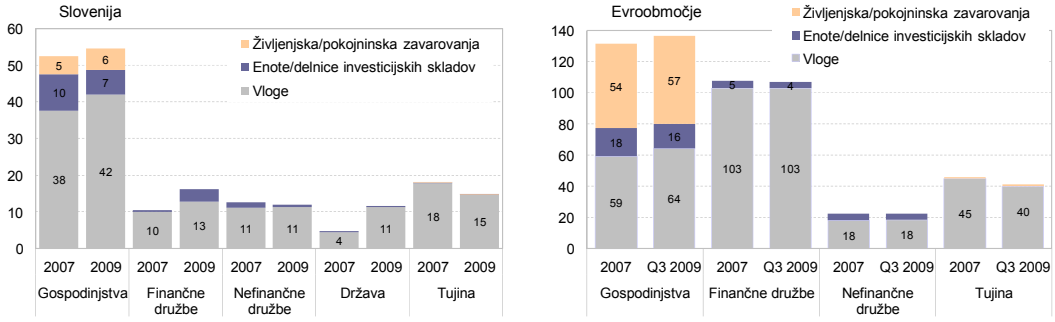

Opomba: Centralna banka pri podatkih za Slovenijo ni vključena, obenem pa je upoštevan samo sektor S.14.
Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

V strukturi finančnih sredstev gospodinjstev v Sloveniji se je delež sredstev v obliki zavarovalno-tehničnih rezervacij življenjskih ter pokojninskih zavarovanj po letu 2003 sicer podvojil, vendar ostaja razlika z evroobmočjem precejšnja. Hitro naraščanje deleža finančnih sredstev v obliki delnic in investicijskih skladov do preobrata na kapitalskih trgih je bilo posledica visoke rasti tečajev in vlaganj. Skoraj prepolovljeni delež leta 2008 kaže kapitalske izgube. Preobrat na trgih spomladi 2009 je pozitivna sprememba k bolj uravnoteženi strukturi finančnih sredstev gospodinjstev, značilni za evroobmočje.

Slika 5.3: Struktura finančnih sredstev iz posredovanja za gospodinjstva za Slovenijo in evroobmočje v odstotkih

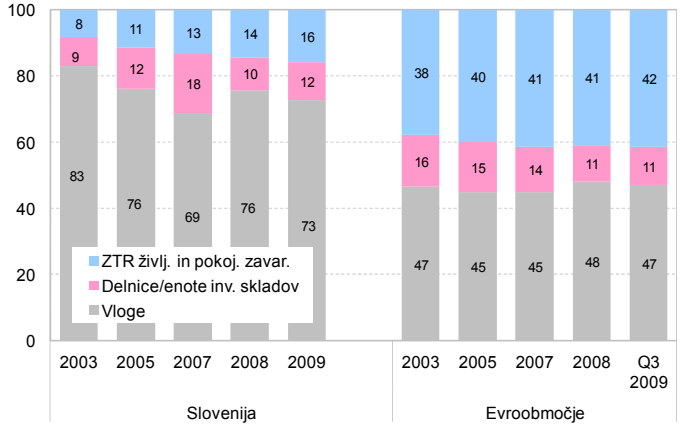

Opomba: Za evroobmočje so pod vloge vključene prenosljive in druge vloge.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Tržna koncentracija v finančnem sektorju

Proces lastniške konsolidacije je stekel med borznoposredniškimi družbami, ne pa med bankami.

Lani se število finančnih institucij v Sloveniji skorajda ni spremenilo. Tržna koncentracija je stagnirala oziroma se zmanjšala pri treh od petih skupin finančnih institucij. Zaradi prevladujoče vloge bančnega sektorja v finančnem sistemu ustavitev padanja koncentracije v bančništvu ni pozitivna. Hkrati je posledica sprememb v dinamikah rasti posameznih bank in ne konsolidacij med največjimi bankami. Ta proces v bančnem sistemu ni bil spodbujen niti z lanskoletno prepolovitvijo dobička bančnega sistema in nadaljevanjem povečevanja oslabitev in rezervacij na začetku leta 2010. Vzroki za to so stabilna solventnost bank, uspešno zadrževana rast operativnih stroškov in dejstvo, da lastniki bank ob še vedno dobičkonosnem poslovanju ne ocenjujejo, da bi s konsolidacijami lahko racionalizirali poslovanje. Zniževanje dobičkov bank bi lahko povečalo motiv njihovih lastnikov, da se sami odločijo za lastniško konsolidacijo ali pa bi jih lahko slabo poslovanje bank v to prisililo. Del finančnega sistema, ki so ga predvsem prizadela gibanja na kapitalskih trgih leta 2008, se je lansko leto že začel prilagajati na ta način. Julija so tri večje borznoposredniške družbe napovedale združitev in napoved marca 2010 tudi uresničile.

Slika 5.4: Število posameznih vrst finančnih institucij (levo); tržna koncentracija petih največjih med njimi – CC5 v odstotkih (desno)

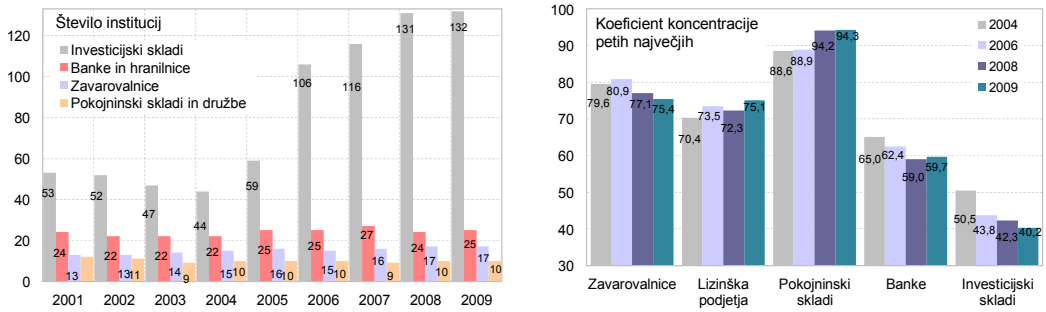

Opomba: Indeks CC5 je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je izračunan glede na obseg sklenjenih poslov. Med zavarovalnice sta vključeni tudi pozavarovalnici; njuni bilančni vsoti sta znani za konec tretjega četrtletja 2009. Med pokojninskimi skladi ni vključen Prvi pokojninski sklad kot zaprt pokojninski sklad, ki ne omogoča dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZBS, ZLPS

Koncentracija v zavarovalništvu se postopoma znižuje tretje leto zapored. Možni negativni vpliv morebitnih težav v zavarovalništvu na bančni sektor je omejen z razmeroma nizko izpostavljenostjo bank do zavarovalnic. Dolgoletna uveljavljenost majhnega števila zavarovalnic na slovenskem trgu, konkurenčnost njihove ponudbe, dobro razvita poslovna mreža in lastniška struktura največje zavarovalnice[18] upočasnjujejo proces dekoncentracije bolj kot v bančništvu. Stagnacija koncentracije med

[18] Delež kapitala v Zavarovalnici Triglav d.d. v lasti Zavoda za pokojninsko zavarovanje Slovenije in Slovenske odškodninske družbe je sredi leta 2009 znašal 62,6%.

pokojninskimi skladi ostaja na visoki ravni in je le odraz nezadostne razvitosti tega dela trga finančnih storitev.

Primerjava strukture finančnih sredstev in obveznosti slovenskega finančnega sektorja z evroobmočjem

V strukturi finančnih sredstev slovenskega finančnega sektorja se povečuje delež posojil, v evroobmočju pa se struktura ne spreminja.

Temeljna razlika v strukturi finančnih sredstev slovenskega finančnega sektorja glede na finančni sektor evroobmočja je naraščanje deleža posojil na račun drugih vrst finančnih sredstev. Sprememba pomeni vračanje h klasični obliki delovanja finančnih posrednikov in z izrazitim zmanjšanjem deleža lastniškega kapitala ne spodbuja razvoja kapitalskega trga in integracije finančnega sektorja. Struktura finančnih sredstev finančnega sektorja evroobmočja se kljub krizi ni veliko spremenila. Delež drugih oblik finančnih sredstev brez posojil ostaja okoli 70-odstoten, v Sloveniji pa se je zmanjšal pod raven 40%.

Slika 5.5: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) finančnega sektorja v odstotkih

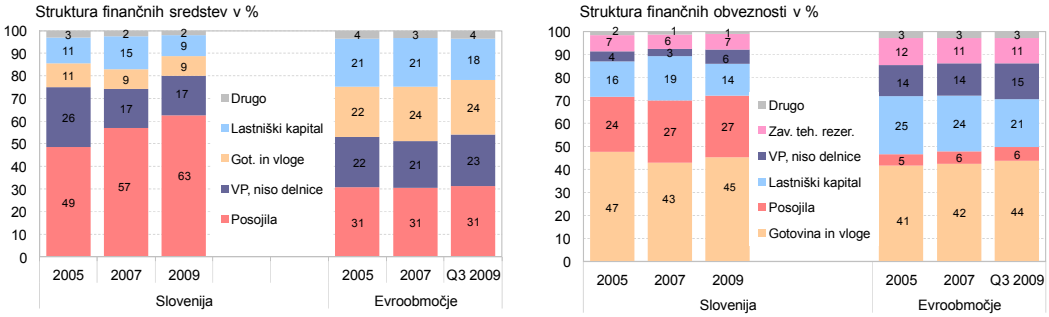

Opomba: Centralna banka ni vključena.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Struktura finančnih obveznosti finančnega sektorja je v Sloveniji in evroobmočju razmeroma stabilna. Zmanjševanje deleža lastniškega kapitala v obdobju krize kaže na relativno večjo izpostavljenost slovenskega finančnega sektorja kapitalskim izgubam, kot to velja za finančni sektor evroobmočja. Ta sprememba je po letu 2007 značilna za celotno evroobmočje, vendar lahko v Sloveniji deluje bolj negativno, ker je delež kapitala v strukturi obveznosti finančnega sektorja tretjino nižji kot v evroobmočju.

Nizek delež bank v strukturi izdajateljev kapitala pomeni njihovo večjo odvisnost od drugih virov financiranja.

Struktura izdajateljev lastniškega kapitala v Sloveniji se je stabilizirala pred začetkom krize in se skoraj nespremenjena ohranjala do lani. Dve tretjini lastniškega kapitala pripada sektorju podjetij. Finančne institucije z 18% ostajajo zelo zadržani izdajatelji lastniškega kapitala. Učinek je negativen zaradi ohranjanja razmeroma visoke odvisnosti finančnih institucij od drugih virov, hkrati pa ne spodbuja razvoja že sicer plitvega kapitalskega trga. Delež države oziroma državnih podjetij in paradržavnih skladov kot izdajateljev kapitala se je v Sloveniji lani sicer zmanjšal na raven leta 2005, vendar je tudi to v primerjavi z evroobmočjem neobičajno.

Tudi v strukturi imetnikov lastniškega kapitala v Sloveniji v primerjavi z evroobmočjem izstopa država kljub zmanjševanju njenega deleža v zadnjih dveh letih zaradi zmanjševanja kapitalskih naložb. Stopnja lastniške integracije finančnih institucij je v Sloveniji bistveno šibkejša kot v evroobmočju. Nizek in stagnirajoč delež finančnih institucij je v skladu z razmeroma nizko razvitostjo kapitalskega trga.

Slika 5.6: Struktura izdajateljev (levo) in imetnikov (desno) lastniškega kapitala v odstotkih

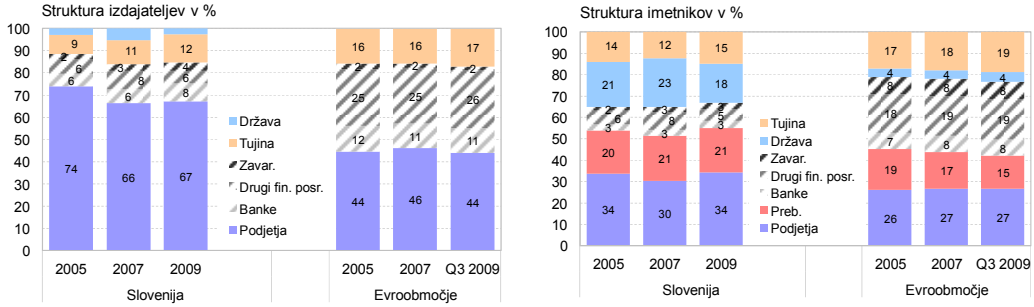

Opomba: Lastniški kapital – instrument F.5 delnice in drug lastniški kapital po definiciji ESA 95. Vključuje delniški kapital, enote investicijskih skladov in lastništvo v drugih gospodarskih oblikah, kot so d. o. o. in d. n. o. Ob koncu leta 2009 je delež delniškega kapitala (ne glede na kotiranje na borzi) pomenil 47,9% celotnega lastniškega kapitala.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Lastniško povezovanje v finančnem sektorju

Lastniška prepletenost v finančnem sektorju se ne povečuje.

Lastniška prepletenost med domačimi finančnimi institucijami je z 18% nizka in se leta 2009 ni spremenila. Lastniške povezave so razmeroma omejen kanal možnega prenosa tveganj v finančnem sistemu. Sprememba, opazna lansko leto, je povečanje deleža državnega lastništva. V bančnem sektorju je na to vplivala dokapitalizacija SID banke. Proces integracije finančnega sistema v mednarodno gospodarsko okolje je lani z vidika lastniškega povezovanja z 29-odstotnim deležem tujine ostal nespremenjen.

Slika 5.7: Lastniška struktura posameznih finančnih sektorjev v odstotkih

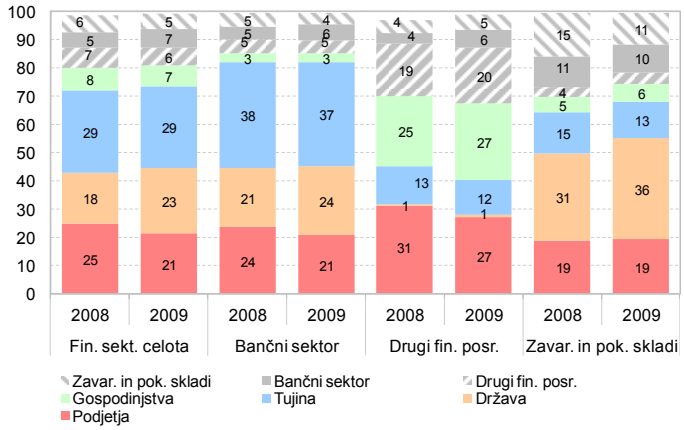

Opomba: Upoštevano je le neposredno lastništvo.
Vir: KDD, lastni preračuni

Tveganja v finančnem sistemu

Naložbena izpostavljenost bank do drugih finančnih posrednikov je razmeroma nizka.

Padanje gospodarske rasti je leta 2009 povečevalo previdnost pri odločanju, zadrževalo odločanje o investicijah v sektorju podjetij ter nakupih sektorja gospodinjstev. Na obnašanje slednjega so še dodatno nespodbudno vplivale razmere na nepremičninskem trgu. Na njem sta presežna ponudba in z njo povezana pričakovanja o padanju cen močno znižala število transakcij. Kljub temu je sektor gospodinjstev ohranjal solidno raven kreditno sposobnega povpraševanja v bankah, medtem ko se je razlika med povpraševanjem in kreditno sposobnim povpraševanjem podjetij povečevala. Na banke se je začel prenašati del realiziranih tveganj iz sektorja podjetij s povečano finančno nedisciplino ter nizkim povpraševanjem. Banke so omejevale prenos tveganj v lastne bilance z omejevanjem kreditiranja podjetij, kar je bilo predvsem značilno za banke v večinski tuji lasti. Nekatere domače banke so omejevale prevzem tveganj s prenašanjem dela kreditnega tveganja na državo s sodelovanjem v jamstveni shemi za podjetja.

Izpostavljenost bank do drugih finančnih posrednikov je ob koncu leta 2009 znašala le 4,6% finančne aktive bank in je bila nižja kot leta 2007. Upoštevajoč tudi delež izpostavljenosti do zavarovalnic in pokojninskih skladov, je izpostavljenost bančnega

sistema tveganjem naložb v nebančnem finančnem sektorju dokaj omejena. Zaradi prevladujočega deleža posojil je koncentrirana predvsem v obliki kreditnega tveganja.

Tabela 5.2: Naložbeno povezovanje med slovenskimi finančnimi institucijami

	2005	2007	2008	2009		2005	2007	2008	2009
	Izpostavljenost domačih bank do[1]								
	drugih fin. posrednikov (S.123)					zavar. in pokoj. skl. (S.125)			
Vrednost (v mio EUR)	867	2.124	2.502	2.459		57	94	166	158
naložbe bank v DVP[3]	2	0	0	0		14	14	19	15
dana posojila bank	685	1.840	2.328	2.234		0	0	54	27
kapitalske naložbe bank	180	284	174	225		42	79	94	116
% delež:									
v celotni finančni aktivi bank	2,9	4,9	5,1	4,6	5,1	0,2	0,2	0,3	0,3
med naložbami bank v DVP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2
med danimi posojili bank	4,1	6,1	6,4	5,9	6,4	0,0	0,0	0,1	0,1
med kapitalskimi naložbami bank	15,3	15,9	11,0	12,0	12,9	3,6	4,5	5,9	6,2
	Izpostavljenost do domačih bank s strani[2]								
	drugih fin. posrednikov (S.123)					zavar. in pokoj. skl. (S.125)			
Vrednost (v mio EUR)	590	930	603	581		816	983	1.288	1.433
naložbe v vloge pri bankah	408	602	321	318		384	495	687	732
naložbe v DVP bank	132	132	105	73		359	383	421	530
naložbe v kapital bank	51	196	178	191		72	106	181	171
% delež:									
v celotni fin. aktivi S.123 oz. S.125	8,7	8,3	6,6	6,3		20,9	16,5	21,8	21,4
med naložbami v vloge pri bankah	93,8	99,1	98,2	98,2		99,4	93,6	98,0	99,1
med naložbami v DVP	28,6	37,2	38,9	29,9		15,1	12,2	12,9	14,3
med kapitalskimi naložbami	1,8	3,7	6,2	6,5		9,7	5,8	12,9	10,5

Opombe: V tabeli je prikazano naložbeno povezovanje med bančnim sektorjem in sektorjema drugih finančnih posrednikov (vključuje tudi investicijske sklade in lizinška podjetja) ter sektorjem zavarovalnic in pokojninskih skladov.
[1] Gre za naložbe domačih bank v druga dva sektorja prek lastniškega kapitala, dolžniških vrednostnih papirjev ter danih posojil. Prikazan je tudi delež navedenih naložb bank v celotnih bančnih finančnih sredstvih in delež izpostavljenosti pri posameznem instrumentu do navedenih dveh sektorjev v celotni vrednosti posameznega instrumenta.
[2] Gre za naložbe sektorjev drugih finančnih posrednikov in zavarovalnic v bančni lastniški kapital, dolžniške vrednostne papirje in depozite. Prikazan je tudi delež navedenih naložb teh dveh sektorjev v njunih celotnih finančnih sredstvih in delež izpostavljenosti pri posameznem instrumentu do bank.
[3] Dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije, SURS

Zavarovalnice in pokojninskih skladi imajo pri bankah več kot petino svojih naložb.

V nasprotju z nizko izpostavljenostjo naložb bank v nebančnih finančnih institucijah so do bank bolj izpostavljene zavarovalnice in pokojninski skladi. Prenos tveganj iz bančnega sistema nanje je lahko večji, saj je ob koncu leta 2009 1.433 mio EUR naložb pri bankah pomenilo dobro petino njihove finančne aktive. V heterogeni strukturi naložb prevladujejo vloge pri bankah. Glede na povečano potrebo bank po virih daljših ročnosti zaradi pričakovanega zmanjševanja vlog države in virov Evrosistema, bi bilo povečevanje pokojninskega varčevanja pozitivno tudi z vidika financiranja bank. V primerjavi z letom 2007 in 2008 so lani zavarovalnice in pokojninski skladi močneje povečali naložbe v dolžniške vrednostne papirje bank. Ta pozitivna sprememba bi lahko pri povečevanju pokojninskega varčevanja bankam olajšala pridobivanje potrebnih virov in olajšala pridobivanje dodatnega kapitala.

5.2 Domači finančni trgi

5.2.1 Denarni trg

Denarni trg evroobmočja je v letu 2009 zaznamovala visoka presežna likvidnost.

V letu 2009 so se razmere na denarnem trgu evroobmočja izboljšale. ECB je z zagotavljanjem neomejene likvidnosti po fiksni obrestni meri tudi v letu 2009 nadaljevala z dopolnjevanjem vloge denarnega trga pri prerazporejanju likvidnosti med bankami. Lani sta nizka obrestna mera ECB in visoka presežna likvidnost znižali tržne obrestne mere na zgodovinsko najnižje ravni. Presežna likvidnost se je odražala v nizki EONI-i, ki se je znižala pod ključno obrestno mero ECB, in v uporabi mejnega depozita pri ECB. Na

slovenskem medbančnem trgu se je promet lani zmanjšal, ročnost poslov pa se je podaljšala.

Močno znižanje ravni obrestnih mer v letu 2009.

Obrestni meri EONIA in SI/ON sta se v lanskem letu močno znižali. Znižanje obeh obrestnih mer je bilo usklajeno in sočasno z zniževanjem obrestnih mer ECB. Tudi v lanskem letu sta bili ravni SI/ON in medbančne obrestne mere na slovenskem denarnem trgu nižji od ravni EONI-e. Povprečna raven slednje je v letu 2009 znašala 0,71%, povprečna vrednost SI/ON 0,58%, medbančne obrestne mere na slovenskem denarnem trgu pa 0,62%.

Slika 5.8: Stanje danih in prejetih nezavarovanih depozitov slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in slovenskem (desno) denarnem trgu v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in medbančnem obrestne mere na slovenskem denarnem trgu v odstotkih

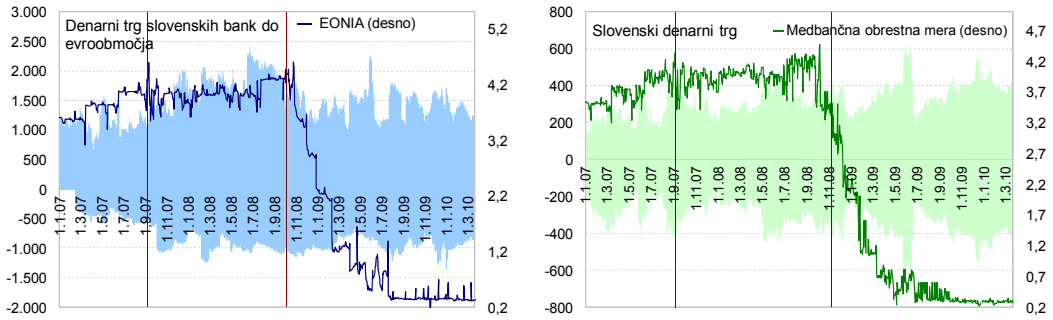

Vir: Banka Slovenije

Neto terjatve slovenskih bank do tujine na mednarodnem trgu nezavarovanih medbančnih depozitov so se lani znižale.

Slovenske banke so na denarnem trgu nezavarovanih medbančnih posojil evroobmočja vse od prevzema evra neto upnice do tujine, vendar so se neto terjatve do tujine v letu 2009 in 2010 zmanjšale. Promet na medbančnem depozitnem trgu se je lani zmanjšal za slabo polovico, vendar so slovenske banke v letu 2009 še ostale neto posojilodajalke do tujine v višini 516 mio EUR (v letu 2008 pa 748 mio EUR).

Zmanjšan obseg poslov na slovenskem medbančnem trgu in podaljšanje ročnosti posojil med bankami v Sloveniji.

Banke so lani trgovale z nekoliko daljšo ročnostjo posojil kot predlani, saj se je ta v povprečju podaljšala za 8 dni. Povprečna ponderirana ročnost posojil je znašala 18 dni. Ročnosti posojil med slovenskimi bankami oziroma slovenskih bank do tujih bank so bile krajše od ročnosti prejetih posojil od tujih bank, saj so v povprečju znašale 16 oziroma 14 dni. Lani se je v strukturi ročnosti depozitov na medbančnem depozitnem trgu skoraj prepolovil delež depozitov čez noč, in sicer s 60% v letu 2008 na 34%. V letu 2009 se je povečal odstotek prometa med bankami v Sloveniji v celotnem prometu na denarnem trgu za 8 odstotnih točk na 30%, kar kaže, da so se tudi v Sloveniji banke bolj trgovale v okviru nacionalnih meja.

Slika 5.9: Primerjava tržne obrestne mere EURIBOR z obrestno mero refinanciranja ECB v odstotkih

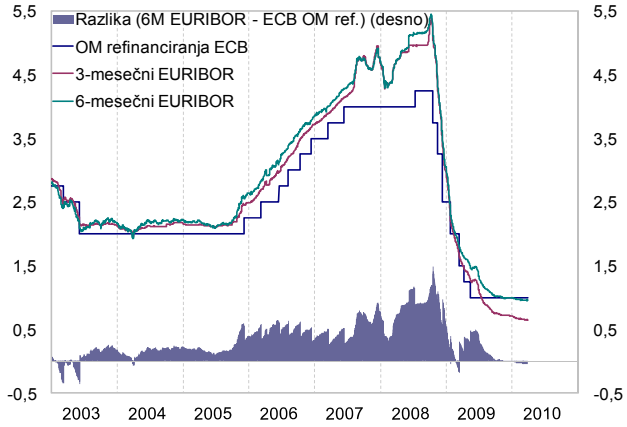

Vir: Banka Slovenije

Ravni obrestnih mer EURIBOR so bile od novembra 2009 nekoliko pod ravnjo ključne obrestne mere ECB.

Obrestne mere na finančnih trgih so se začele zniževati že novembra in decembra 2008 oziroma sočasno z zniževanjem obrestnih mer ECB. Po pojavu finančne krize in večkratnem znižanju ključnih obrestnih mer ECB se je močno zmanjšal tudi razkorak med obrestno mero EURIBOR in ključno obrestno mero ECB. Tako je npr. razlika med 6-

mesečnim EURIBOR-jem in obrestno mero ECB od novembra lani postala celo negativna.

Slika 5.10: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad finančnega premoženja bank, ki je primeren za zastavo pri Evrosistemu v mio EUR (desno)

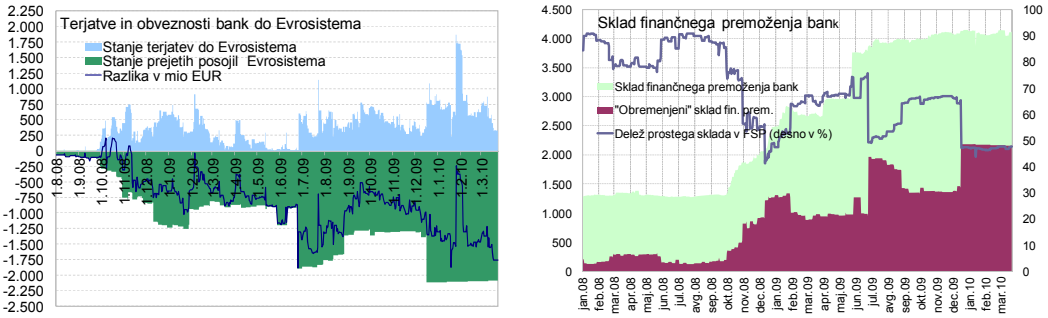

Vir: Banka Slovenije

Povečevanje obsega sklada primernega finančnega premoženja za zastavo pri operacijah bank z Evrosistemom v letu 2009.

Banke so že jeseni 2008 začele sočasno povečevati zadolževanje pri Evrosistemu in sklad primernega finančnega premoženja za zastavo pri operacijah z Evrosistemom. Gre za vrednostne papirje in posojila z lastnostjo, ki bankam omogočajo zavarovanje obveznosti do Evrosistema. Obseg tega sklada se je do konca predlanskega leta povečal na 2,5 mrd EUR, do konca junija 2009, ko je ECB izvedla prvo 12-mesečno operacijo dolgoročnega refinanciranja, pa na 3,8 mrd EUR. Oktobra 2009 se je obseg sklada povečal nad 4 mrd EUR in na tej ravni ostal tudi v prvem četrtletju 2010.

Delež prostega sklada v skladu primernega finančnega premoženja za zastavo pri operacijah z Evrosistemom je lani znašal razmeroma visokih 62%. Po tretji oziroma zadnji 12-mesečni operaciji dolgoročnega refinanciranja pri ECB se je delež prostega sklada znižal pod polovico. Zadolženost bank pri Evrosistemu iz tega naslova pa se je povečala na 2,1 mrd EUR.

Povprečni obseg državnih depozitov pri bankah je v letu 2009 dosegal 2,5- kratnik tistega v letu 2008.

Ministrstvo za finance RS je v letu 2009 izvedlo več avkcij kratkoročnih depozitov sredstev države pri bankah. Povprečen obseg depozitov Ministrstva za finance RS pri bankah je lani s 3,5 mrd EUR bistveno presegal stanje depozitov v letu 2008, ko je povprečen znesek depozitov znašal 1,4 mrd EUR.

Slika 5.11: Obseg depozitov Ministrstva za finance Republike Slovenije pri bankah v mio EUR

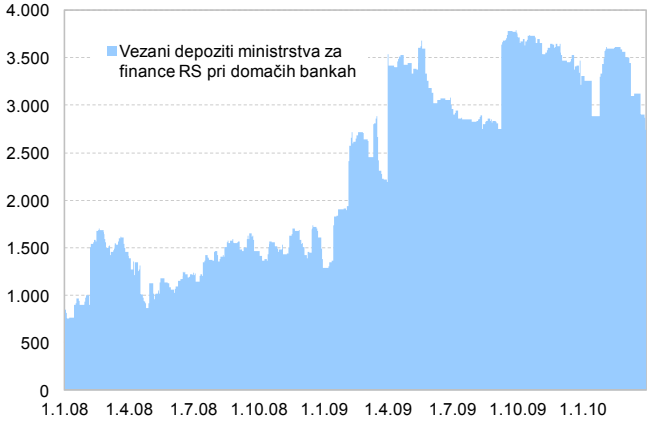

Vir: Banka Slovenije

5.2.2 Kapitalski trg

Leta 2009 se je indeks SBITOP povečal za 15,0%.

Indeks Ljubljanske borze SBITOP je leto 2009 končal 15,0% višje kot leto 2008. Od marca do junija se je indeks sicer strmo povečal, nato pa je obtičal na zatečeni ravni oziroma se celo nekoliko znižal do marca 2010. Podobno se je gibal indeks celotnega trga delnic Ljubljanske borze LJSEX,[19] ki je leta 2009 zrasel za 10,4%. To nestanovitno gibanje je predvsem odraz negotovih gospodarskih razmer.

[19] Ljubljanska borza je marca 2010 spremenila poimenovanje in metodologijo izračunavanja svojih indeksov. SBI 20 (SBI20) se je preimenoval v LJSE Composite (LJSEX) in je postal indeks

Večina indeksov na svetovnih trgih je od marca 2009 naprej naraščala do februarske začasne korekcije navzdol. Leta 2009 je indeks ameriškega trga S&P 500 zrasel za 23,5%, evropski DJ Euro Stoxx 50 za 23,3%. Investitorji so tudi izkazali ponovno večjo nagnjenost k tveganju, saj so se indeksi manj razvitih trgov leta 2009 močno povečali (vzhodnoevropski MSCI Eastern Europe za 66,2%, kitajski Hang Seng za 82,7%). Na manj likvidnih trgih ta gibanja niso bila tako izrazita (leta 2009 se je hrvaški CROBEX povečal za 16,4%, srbski BELEX 15 za 17,4%). K tej skupini nelikvidnih trgov spada tudi slovenski trg kapitala.

Slika 5.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov

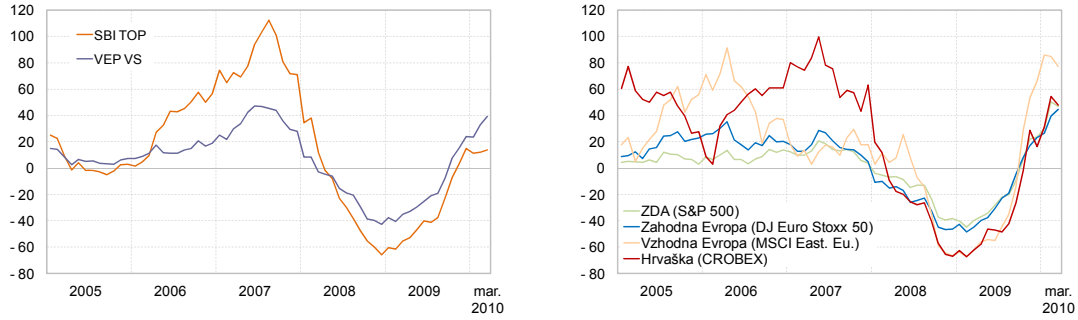

Vir: LJSE, Bloomberg

Vrednosti kazalnika P/E[20] za delnice na Ljubljanski borzi, ki so bile leta 2007 precej višje od vrednosti kazalnikov za vodilne svetovne indekse, so se v preteklih dveh letih postopno zniževale. Ob koncu leta 2009 so bile zmernejše, a še zmeraj višje kot vrednosti za vodilne svetovne indekse. To pomeni, da so bile slovenske delnice relativno dražje in zato manj privlačne za investitorje.

Tabela 5.3: Kazalnik P/E za prvo in standardno kotacijo Ljubljanske borze ter izbrane svetovne indekse

	LJSE Prva kot.	LJSE Standardna kot.	DJ EURO STOXX 50	S&P 500	DAX	MSCI EM EAST. EUROPE
Dec. 06	28,5	23,5	12,6	17,7	14,5	12,0
Dec. 07	33,8	32,6	12,2	17,3	13,7	12,6
Dec. 08	10,6	8,3	9,2	13,6	10,4	3,7
Dec. 09	19,4	23,0	16,5	18,0	60,2	16,0
Mar. 10	19,8	37,1	15,4	18,7	21,6	15,8

Vir: LJSE, Bloomberg

Leta 2009 se je povečala tržna kapitalizacija obveznic na Ljubljanski borzi za 60,7%, tržna kapitalizacija delnic pa je ostala nespremenjena.

Tržna kapitalizacija delnic[21] na Ljubljanski borzi je kljub rasti indeksov Ljubljanske borze ob koncu leta 2009 ostala na enaki ravni kot ob koncu leta 2008. Leta 2009 je bilo z borze izključeno več vrednostih papirjev, saj so podjetja zniževala stroške na vseh ravneh. Leta 2009 so bile iz trgovanja in kotacije izključene delnice 8 podjetij (od tega MIP in Infond Holding zaradi začetka postopka stečaja, druge zaradi sklepa skupščine o umiku iz organiziranega trga). Kljub temu se je koeficient obračanja sredstev povečal zaradi izključitev pretežno nelikvidnih delnic. Promet je bil leta 2009 ponovno nizek, povprečni mesečni promet je bil s 60,0 mio EUR za 24,4% nižji kot leta 2008.

Izboljšanje koeficienta obračanja sredstev lastniških vrednostnih papirjev.

Tržna kapitalizacija obveznic se je leta 2009 povečala za 60,2%, predvsem zaradi novih izdaj državnih obveznic. Samo izdaje obveznic RS64, RS65 in RS66 v skupni nominalni vrednosti 4 mrd EUR so zajemale 37,9% celotne tržne kapitalizacije obveznic ob koncu leta 2009. Sorazmerno obsežnega povečanja trgovanja na Ljubljanski borzi ni bilo, saj je večina trgovanja s temi vrednostnimi papirji potekala zunaj organiziranega trga Ljubljanske borze (prek sistema MTS Slovenia). Promet z obveznicami je bil leta 2009 ponovno nizek. Povprečni mesečni promet je bil s 13,0 mio EUR za 39,2% nižji kot leta 2008. Najvišji promet je bil dosežen v mesecih izdaj obveznic RS64 in RS65.

celotnega trga delnic Ljubljanske borze, SBI TOP (SBITOP) pa ostaja „blue-chip“ indeks Ljubljanske borze in se hkrati uporablja kot „benchmark“ indeks.

[20] Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico.

[21] V vrednost tržne kapitalizacije delnic in v vrednosti prometa z njimi niso vključene delnice investicijskih družb.

Tabela 5.4: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.2010
			Delnice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	6,7	11,5	19,7	8,5	8,5	8,4
v % BDP	24,2	38,7	58,7	22,8	24,2	23,9
letna rast (v %)	-5,9	72,0	71,5	-57,1	-0,1	-1,3
delež tujcev (v %)	3,3	4,8	5,9	7,1	7,2	9,0
Promet						
(v mrd EUR)	0,94	1,45	3,03	0,95	0,72	0,04
v % BDP	3,4	4,9	9,0	2,6	2,1	0,1
letna rast (v %)	1,0	54,3	109,1	-68,6	-24,4	-93,8
Letna rast SBI TOP	2,8	56,6	71,0	-66,1	15,0	13,6
P/E (Prva kotacija)	21,3	28,5	33,8	10,6	19,4	19,8
Divid. donos (Prva kot.)	1,4	1,2	1,0	3,9	2,1	2,0
			Obveznice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	6,0	6,6	5,9	6,8	10,8	13,1
v % BDP	21,9	22,3	17,6	18,3	30,9	37,4
letna rast (v %)	31,0	9,6	-10,5	14,5	59,2	20,8
Promet						
(v mrd EUR)	0,75	0,19	0,17	0,26	0,16	0,02
v % BDP	2,7	0,6	0,5	0,7	0,4	0,1
letna rast (v %)	58,1	-74,9	-11,8	54,9	-39,2	-87,5

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE, SURS

Slika 5.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS)

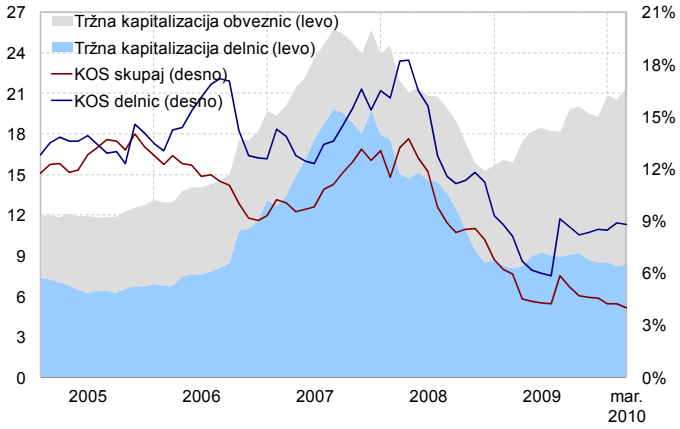

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. Koeficient obračanja sredstev (KOS) je razmerje med letnim prometom in tržno kapitalizacijo ob koncu obdobja. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE

Medtem ko je bilo na razvitejših trgih v obdobju krize opaziti trend migracije vlagateljev z zunajborznih trgov na organizirane trge, v Sloveniji tega trenda ni. Leta 2009 je 93,2% celotnega prometa z vrednostnimi papirji, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, potekalo zunaj organiziranega trgovanja. Leta 2008 je ta delež znašal 81,6%, leta 2007 59,8%. Večina zunajborznega prometa z obveznicami je opravljenega z državnimi vrednostnimi papirji prek sistema MTS Slovenia. Delež zunajborznih preknjižb delnic v primerjavi z borznimi posli (navadni in svežnji) ostaja še zmeraj na relativno visoki ravni. Leta 2009 je znašal 67,2%, kar je za 7,9 odstotne točke manj kot leta 2008, a še vedno 5,8 odstotne točke več od deleža v letu 2007. Večjih sprememb v lastništvu delnic prve in standardne kotacije ni bilo.

Slika 5.14: Delež trgovanja z delnicami, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, po načinu transakcije

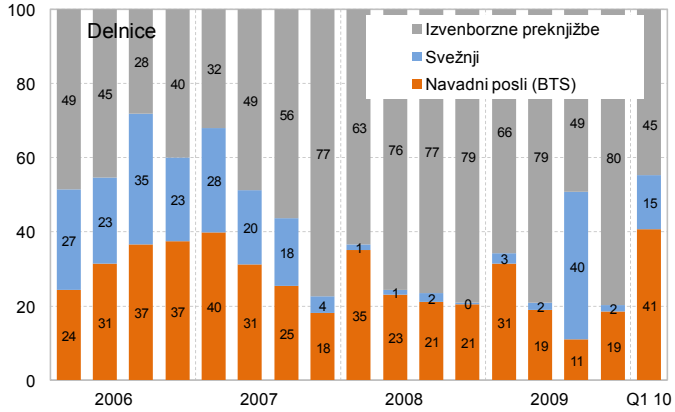

Vir: LJSE

Certifikati tujih bank na delnice slovenskih podjetij

Večina certifikatov tujih bank na delnice slovenskih podjetij je predčasno zapadla v obdobju od začetka krize avgusta 2007 do marca 2009.

V prejšnjih letih je trgovanje s certifikati tujih bank na delnice slovenskih podjetij pomembno vplivalo na gibanje tečajev na slovenskem kapitalskem trgu. Nizka likvidnost trga in padajoče gibanje tečajev do marca 2009 sta poskrbela za predčasno zapadlost večine teh instrumentov in tudi za dodatno pozornost izdajateljev pri izdajah tovrstnih produktov in pozornost investitorjev pri nakupu. Pomemben učinek je imel tudi začetek veljave Zakona o dobičku od odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov julija 2008, ki je tako še dodatno znižal likvidnost slovenskega kapitalskega trga.

Slika 5.15: Število zapadlih certifikatov knock-out, izdanih na slovenske delnice ali na indekse, ki vključujejo slovenske delnice, in gibanje volatilnosti osrednjega slovenskega borznega indeksa SBI TOP

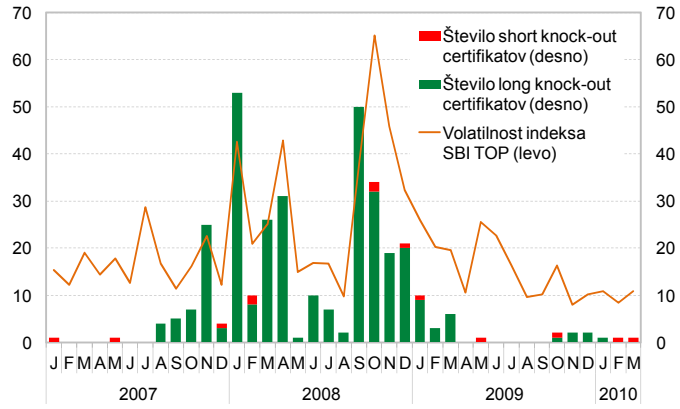

Opomba: Volatilnost indeksa je izračunana kot standardni odklon dnevnih odstotnih sprememb zaključnih vrednosti indeksa v mesecu, pomnožen s kvadratnim korenom števila trgovalnih dni v letu (metodologija poročanja WFE in FESE).
Vir: LJSE, FESE, Stuttgartska borza

Ker je bila večina certifikatov, izdanih na slovenske delnice, „dolgih“, jih je največ zapadlo od začetka krize avgusta 2007 do marca 2009. Trenutno je zaradi pomanjkanja ustreznih zavarovalnih instrumentov obseg izdanih „kratkih“ certifikatov na delnice slovenskih podjetij še vedno nizek. Prav tako se je zaradi rednih in predčasnih zapadlosti močno znižal obseg „dolgih“ certifikatov – naložbenih in tistih z vzvodom. Obsežnejše zamenjave zapadlih certifikatov z novimi izdajami ni bilo.

Korelacijski koeficient med številom predčasno zapadlih certifikatov in volatilnostjo indeksa SBITOP je v obdobju 2007–2009 znašal 0,77. Predčasne zapadlosti certifikata knock-out so pogostejše v obdobju visoke volatilnosti, saj izdajatelj težje določi mejo knock-out, katere tečaj v takih razmerah ne bi presegel. Po drugi strani sama zapadlost certifikata in posledično zaprtje pozicije izdajatelja certifikata v razmerah nizke likvidnosti povzroči še dodatno povečanje volatilnosti tečaja.

Naložbeno povezovanje s tujino

Povečano zanimanje tujcev za slovenske dolžniške vrednostne papirje.

Leta 2009 so se izrazito povečale naložbe tujcev v slovenske vrednostne papirje v primerjavi z letom 2008. Tujci so leta 2009 z 31,0 mio EUR neto kupili za 24,0% več delnic slovenskih izdajateljev kot v letu 2008. Kljub temu je ta znesek za 84,1% nižji od vrednosti neto nakupov iz obdobja pred izrazito rastjo tečajev 2002–2005. Izrazito so se povečali neto nakupi tujcev slovenskih obveznic, saj je bil obseg neto nakupov obveznic lani s 3.403,6 mio EUR skoraj trikrat večji kot v letu 2008.

Slika 5.16: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino (levo) in nerezidentov v Slovenijo (desno) v mio EUR

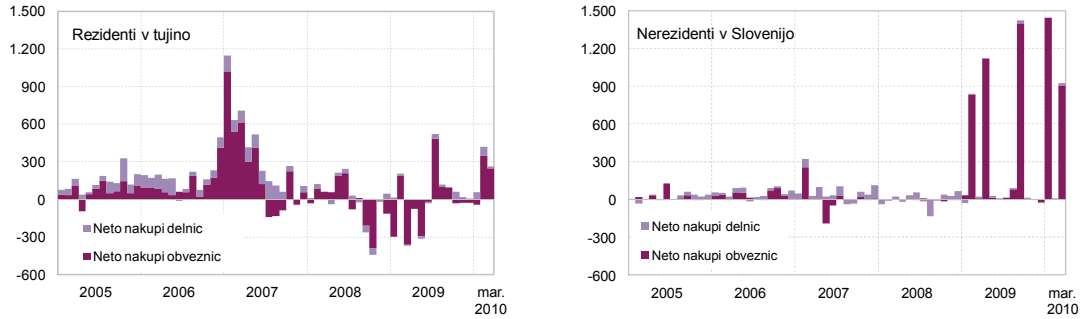

Opomba: Med neto nakupi obveznic, ki so jih opravili nerezidenti, za leto 2008 ni upoštevana državna obveznica RS63, izdana na MTS Slovenia.
Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Največje zanimanje za državne obveznice RS64, RS65, RS66 in RS67.

Delež tujcev v tržni kapitalizaciji delnic, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, se je ohranil na nizki ravni. Leta 2009 se je povečal s 7,06% na 7,18%. Delež tujcev v vseh lastniških vrednostnih papirjih slovenskih izdajateljev se je povečal s 14,7% na 15,6%. Leta 2009 so tuji investitorji kupovali predvsem dolžniške vrednostne papirje, saj se je njihov lastniški delež povečal s 23,8% na 43,3%. Največje zanimanje je bilo ob izdajah državnih obveznic RS64, RS65, RS66 in RS67. Največji kupci so bili rezidenti Velike Britanije, Luksemburga in Avstrije. Tako se je struktura tujih lastnikov slovenskih vrednostnih papirjev lani precej spremenila. Leto 2009 je tudi prvo, ko je delež tujih lastnikov lastniških vrednostnih papirjev nižji od deleža dolžniških vrednostnih papirjev, kar nakazuje na spremembo politike naložb tujih investitorjev.

Slika 5.17: Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR (levo) in njihova regijska struktura (desno)

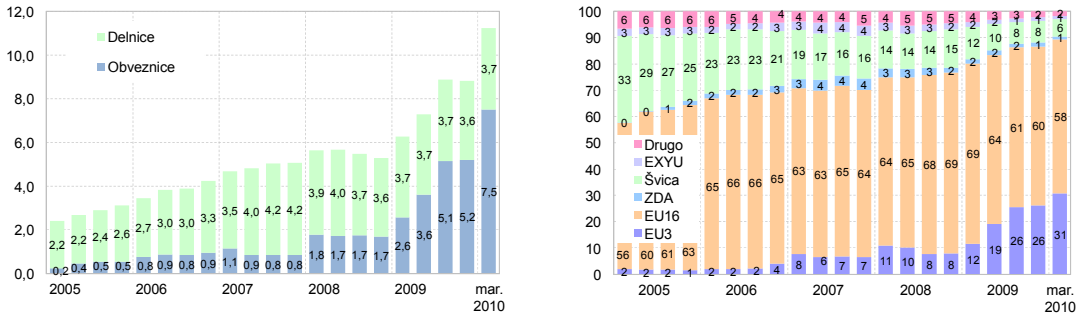

Opomba: Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
EXYU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: KDD, lastni preračuni

Umik naložb iz tujine v prvi polovici 2009 in ponovne naložbe v tujino v drugi polovici 2009 in v začetku 2010.

Rezidenti so lani neto kupili za 151,1 mio EUR tujih delnic. Največ neto nakupov tujih lastniških vrednostnih papirjev je leta 2009 opravil zavarovalniški sektor; pretežno v evroobmočju (48,1 mio EUR) in na območju držav nekdanje Jugoslavije (29,6 mio EUR). Banke so neto kupovale delnice držav nekdanje Jugoslavije (32,4 mio EUR) ter prodajale vrednostne papirje ZDA (10,0 mio EUR). Drugi finančni posredniki so neto kupovali delnice ZDA (23,0 mio EUR), evroobmočja (16,6 mio EUR) in Švice (8,4 mio EUR), medtem ko so neto prodajali predvsem delnice iz držav BRIK[22] (14,5 mio EUR). Predvsem v drugi polovici leta 2009 in v začetku 2010 je opazen trend povečevanja

[22] Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska

naložb rezidentov v tujini. Najbolj se je povečal obseg naložb v državah evroobmočja, ZDA in BRIK, v slednjih predvsem zaradi povečanja tečajev delnic.

Bančni in javni sektor sta bila leta 2009 največja neto prodajalca dolžniških vrednostnih papirjev; banke 336,3 mio EUR in javni sektor 62,1 mio EUR. Neto nakupe so opravili zavarovalniški sektor, gospodarstvo in gospodinjstva, a v precej nižjem obsegu. Predvsem pri bankah je šlo v prvi polovici leta 2009 za nadaljevanje trenda umika sredstev iz tujine. V drugi polovici leta 2009 in v začetku 2010 je opazen trend ponovnega plasiranja sredstev bank v tuje vrednostne papirje tudi kot posledica postopne normalizacije razmer.

Povečan obseg naložb v države evroobmočja, ZDA in BRIK.

Predvsem v portfelju tujih obveznic so izrazito prevladovale obveznice evroobmočja, saj so tovrstne obveznice presegale 80% portfelja dolžniških vrednostnih papirjev. Pri upravljanju portfelja tujih delnic je bila značilna večja diverzifikacija, kar je v skladu z dobro prakso upravljanja premoženja. Tu se je leta 2009 znižal delež naložb v države nekdanje Jugoslavije s 30% na 25% vrednosti portfelja. Delež naložb v BRIK, ZDA in evroobmočje se je povečal. To nakazuje različno dinamiko tečajev na teh trgih in na delni umik s trgov nekdanje Jugoslavije, kjer sta oživljanje gospodarstva negotovo in rast borznih tečajev relativno počasna.

Slika 5.18: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih – celotnih (levo), posebej v obveznicah in delnicah (desno)

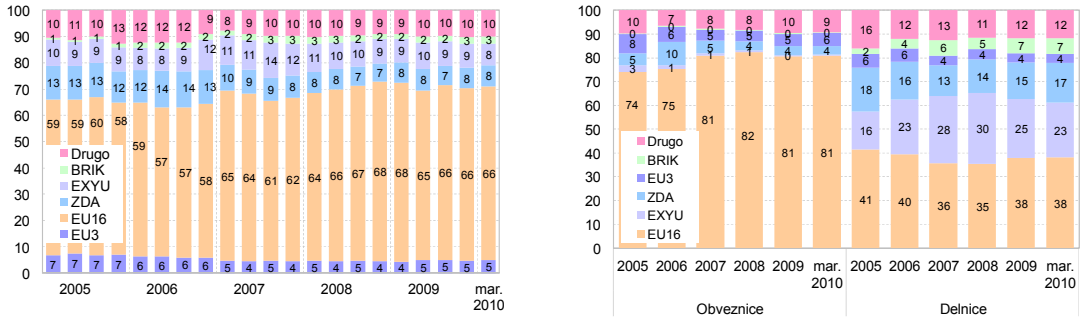

Opomba: EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
EXYU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.5: Pregled naložbenega povezovanja s tujino

	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10
	Naložbe rezidentov v tujino					
Delnice						
stanje (v mrd EUR)	1,5	2,6	4,1	2,3	2,9	3,1
v % BDP	6,3	11,0	11,7	6,2	8,3	8,8
letna rast (v %)	192,8	73,7	55,9	-43,2	25,5	-16,8
delež v stanju vseh izdanih slo. LVP (v %)	8,0	10,7	11,9	9,4	12,4	13,3
neto nakupi (v mrd EUR)	0,76	0,83	1,04	0,00	0,15	0,14
Obveznice						
stanje (v mrd EUR)	1,5	2,9	5,7	5,3	5,2	5,8
v % BDP	6,4	12,1	16,4	14,4	14,9	16,6
letna rast (v %)	89,2	89,7	95,2	-5,7	-2,6	124,9
delež v stanju vseh izdanih slo. DVP (v %)	20,6	37,5	87,3	74,6	43,2	42,7
neto nakupi (v mrd EUR)	0,77	1,38	2,87	-0,22	-0,27	0,55
	Naložbe nerezidentov v Slovenijo					
Delnice						
stanje (v mrd EUR)	2,5	3,2	4,2	3,6	3,6	3,7
v % BDP	8,3	10,7	12,2	9,7	10,4	10,7
letna rast (v %)	13,0	28,5	30,6	-14,8	1,2	0,3
delež v stanju vseh izdanih slo. LVP (v %)	13,5	13,3	12,3	14,7	15,6	16,0
neto nakupi (v mrd EUR)	0,13	0,28	0,48	0,02	0,03	0,03
Obveznice						
stanje (v mrd EUR)	0,5	0,9	0,8	1,7	5,2	7,5
v % BDP	1,6	3,0	2,4	4,6	14,9	21,6
letna rast (v %)	172,8	85,2	-7,4	103,2	205,1	192,5
delež v stanju vseh izdanih slo. DVP (v %)	6,7	11,8	12,9	23,8	43,2	55,5
neto nakupi (v mrd EUR)	0,15	0,38	0,11	0,89	3,40	2,35

Opomba: Za leto 2010 so upoštevani le neto nakupi prvih treh mesecev. Upoštevane so vse naložbene nerezidentov v Slovenijo, v kotirajoče in nekotirajoče vrednostne papirje. DVP – dolžniški vrednostni papirji, LVP – lastniški vrednostni papirji.
Vir: KDD, Banka Slovenije, SURS, lastni preračuni

Okvir 5.1: Ljubljanska borza, skupina CEESEG in spremembe na slovenskem organiziranem trgu kapitala

Dunajska borza je 20 junija 2008 postala 81-odstotna lastnica Ljubljanske borze. Z vključitvijo v skupino borz CEE Stock Exchange Group (CEESEG) sta Ljubljanska borza in z njo tudi slovenski kapitalski trg postala del regijskega trga srednje in vzhodne Evrope in s tem pridobila nove možnosti razvoja in rasti. Skupino CEESEG so ob koncu leta 2009 sestavljale borze na Dunaju, v Ljubljani, Budimpešti in Pragi.

Ena najpomembnejših aktivnosti Ljubljanske borze v letu 2010 je uvedba trgovalne platforme Xetra, ki jo bo Ljubljanska borza uvedla v septembru 2010. Xetra je mednarodna trgovalna platforma, ki jo uporablja več kot 250 finančnih družb z več kot 4.800 borznimi posredniki. Investitorji dostopajo do Xetre neposredno iz 18 evropskih držav in države Srednjega vzhoda. Xetra, ki bo uvedena v sodelovanju z borznimi člani, je nadaljnje gonilo približevanja mednarodno uveljavljenim praksam na kapitalskih trgih in na njeni podlagi se pričakujejo boljša prepoznavnost in delovanje trga, predvsem zaradi povečanega interesa mednarodnih investicijskih podjetij in bank, prihod novih tujih portfeljskih vlagateljev, možnost kotacije novih finančnih produktov, slovenskim borznim članom pa pozneje dostop do drugih trgov.

Ljubljanska borza je marca 2010 spremenila poimenovanje in metodologijo izračunavanja svojih indeksov. Namen sprememb je bil povečati tržno usmerjenost indeksov in harmonizacijo standardov v skupini CEESEG. Hkrati se je spremenila metodologija izračunavanja indeksov, ki se je poenostavila in prilagodila potrebam tržnih produktov. SBI 20 (SBI20) se je preimenoval v LJSE Composite (LJSEX) in je postal indeks celotnega trga Ljubljanske borze, ki meri donosnost celotnega slovenskega organiziranega trga delnic. SBI TOP (SBITOP) ostaja „blue-chip“ indeks Ljubljanske borze in se hkrati uporablja kot mera, ki obvešča o gibanju cen le največjih in najlikvidnejših delnic na organiziranem trgu.

Slika 5.19: Kontinuiteta indeksov Ljubljanske borze

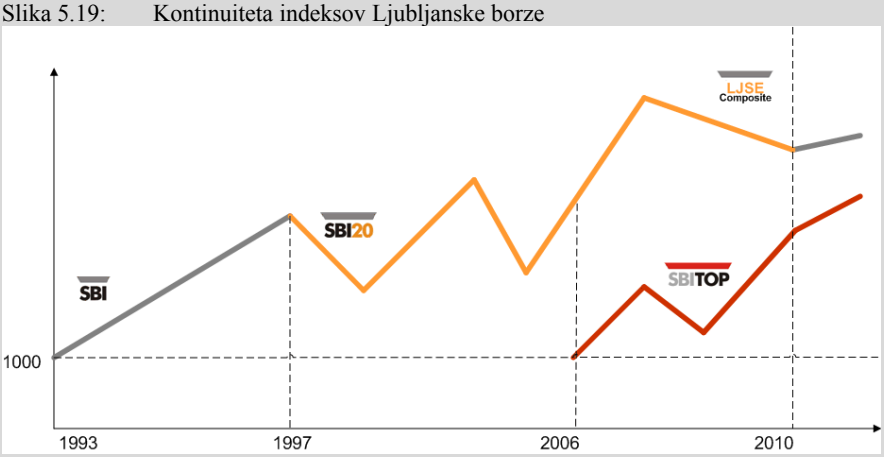

Vir: LJSE

Ljubljanska borza je pripravila načrt bodočega razvoja in rasti slovenskega kapitalskega trga, ki naj bi v prihodnjih letih s spremenjenim modelom financiranja podjetij podprl prestrukturiranje slovenskega gospodarstva zato, da bi dosegel novo rast in višjo dodano vrednost. Ljubljanska borza bo skupaj z udeleženci trga zastavila novo strategijo kapitalskega trga, vzpostavila nove poslovne modele, storitve in produkte ter zagotovila mednarodno primerljivo trgovalno in poravnalno infrastrukturo.

Ključni problemi financiranja podjetij z uporabo instrumentov kapitalskega trga so povezani predvsem z davčno zakonodajo in infrastrukturo poravnave. Izdajatelji finančnih produktov izpostavljajo predvsem neugodno ureditev obdavčitve izvedenih finančnih produktov in davek po odbitku. Tuji investitorji pa izpostavljajo preveč zapletene postopke obstoječe poravnave oziroma pomanjkanje ureditve alternativne poravnave, ki pozna fiduciarne račune (posredni kliring, neto poravnava), kot je to ustaljena praksa v tujini. Ljubljanska borza si tudi prizadeva, da bi se izhodna strategija izvedla z IPO-ji prek borze, saj bi tako lahko poživili slovenski organiziran trg kapitala, povečali likvidnost ter transparentno in urejeno izvedli prodajo deležev države v gospodarstvu. Prav tako se Ljubljanska borza zavzema za uvedbo pokojninske reforme s tretjim stebrom, za uvedbo osebnih računov in za stimuliranje vlaganj v slovenske vrednostne papirje, ki bi pripomogli k razcvetu kapitalskega trga.

Nova vloga in strategija kapitalskega trga bo javnosti predstavljena junija 2010 in bo upoštevala potrebe prestrukturiranja slovenskega gospodarstva ob izkoriščanju novih priložnosti, ki se odpirajo z vključitvijo Ljubljanske borze v skupino borz CEESEG.

Okvir 5.2: Protikrizni ukrepi Evrosistema in države

1. Ukrepi Evrosistema

Evrosistem je sredi leta 2009 svoj nabor instrumentov razširil s petimi nestandardnimi ukrepi: s povečanjem števila in frekvence operacij glavnega refinanciranja, razširitvijo nabora primernega finančnega premoženja, s polno dodelitvijo povpraševanih sredstev po enotni, vnaprej znani obrestni meri pri vseh operacijah glavnega refinanciranja in operacij dolgoročnega refinanciranja, s posojanjem v tujih valutah (USD in CHF) in z izvajanjem programa nakupov kritih obveznic.

2. Jamstvo za vloge varčevalcev

a) Neomejeno jamstvo za vloge v bankah in hranilnicah s sedežem v Republiki Slovenije, ki je bilo uvedeno novembra 2008, velja do 31. decembra 2010. Kritje za izplačilo vlog vlagateljem, ki so po zakonu upravičeni do izplačila zajamčenih vlog, do višine osnovnega najvišjega zneska zajamčene vloge zagotovijo banke, nad tem zneskom pa Republika Slovenije. Če banke ne bi mogle zagotoviti zadostnih sredstev, tudi za te vloge jamči država. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (ZBan-1D), ki velja od 5. decembra 2009, se je spremenil najvišji znesek zajamčene vloge z 22.000 EUR na 50.000 EUR, kar pa za vlagatelje zaradi neomejenega jamstva do 31. decembra 2010 ne pomeni spremembe. Vpliva le na obveznost bank in hranilnic, ki bi ob stečaju katere med njimi jamčile za izplačilo vlog posameznemu vlagatelju, ki bi izpolnjeval predpisane pogoje, do povečanega zneska.

b) Povečanje zneska zajamčene vloge je posledica sprejema Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembah Direktive 94/19/ES o sistemih zajamčenih vlog glede stopnje kritja in rokov za izplačilo iz marca 2009. Direktiva določa, da naj bi države zaradi ohranitve zaupanja vlagateljev in cilja večje stabilnosti na finančnih trgih najnižjo stopnjo kritja za vloge povišale na najmanj 50.000 EUR. Da bi zavarovali potrošnike in zagotovili finančno stabilnost v Skupnosti ter se

izognili izkrivljanju konkurence med državami članicami, bi se moralo kritje celotnih vlog do 31. decembra 2010 povečati na poenoteni znesek 100.000 EUR. Direktiva še določa, da se praviloma trimesečno obdobje izplačila zajamčenih vlog skrajša na dvajset delovnih dni, zavezuje kreditne institucije, da ustrezno obvestijo vlagatelje, države pa, da zagotovijo pogoje za čezmejno sodelovanje oziroma sklepanje sporazumov med sistemi zajamčenih vlog.

3. Izdajanje obveznic države, javni dolg in vloge države pri bankah

a) Izdajanje obveznic: država se je leta 2009 in v prvem četrtletju 2010 z izdajo petih obveznic večinoma tujim investitorjem skupaj zadolžila za 6,5 mrd EUR.

Tabela 5.6: Izdane obveznice države v obdobju januar 2009–marec 2010

Obveznica	Datum izdaje[1]	Vrednost v mrd EUR	Ročnost (leta)	Kuponska obr. mera (v %)
RS64	5. februar 2009	1,0	3	4,250
RS65	2. april 2009	1,5	5	4,375
RS66	9. september 2009	1,5	15	4,625
RS67	26. januar 2010	1,5	10	4,125
RS68	17. marec 2010	1,0	5	2,750

Opomba: Kot datum izdaje je upoštevan vpis v KDD oziroma datum začetka obrestovanja obveznice.
Vir: Ministrstvo za finance

b) Javni dolg:[1] spremembe v javnih financah v zadnjem letu odražajo odziv države na izrazito negativna makroekonomska gibanja. Država je poskušala omiliti negativna gibanja na strani povpraševanja in za 3,1% zvišala svojo končno potrošnjo, obenem pa so se zaradi padca BDP močno zmanjšali davčni prihodki. Poslabšanje javno-finančnega položaja je bilo neizogibno in precejšnje: primanjkljaj države se je s 5,5% povečal nad maastrichtsko mejo, dolg države pa je s povečanjem za 13 odstotnih točk BDP narastel na 35,9%. Hkrati se je leta 2009 povečalo tudi stanje poroštev države s 4,7 na 7,1 mrd EUR, ki bi pri unovčevanju še povečala dolg države.

c) Vloge države pri bankah: država je z izdajanjem obveznic v razmeroma kratkem obdobju in v negotovih razmerah na finančnih trgih z izdajo obveznic pridobila precejšnja sredstva. Del je bil namenjen in porabljen za odplačila dolgov, del za financiranje tekoče porabe, del pa z različnimi ročnostmi naložen v obliki vlog v slovenskih bankah.

4. Državna poroštva za izdajo obveznic bank

Banke so šele v drugi polovici leta izkoristile možnosti pridobivanja virov z izdajo vrednostnih papirjev z garancijo države. Potem ko je Vlada RS sprejela sklep o izdaji poroštva NLB d.d. 5. marca 2009, je navedena banka končala izdajo triletne obveznice 23. julija v vrednosti 1,5 mrd EUR, s 3,25% nespremenljivo obrestno mero in donosom ob izdaji v višini 105 bazičnih točk nad referenčno obrestno mero za zamenjavo. Sredi septembra je sledila Abanka Vipa d.d, ki je na mednarodnem kapitalskem trgu prodala izdajo 3-letne obveznice s poroštvom Republike Slovenije v vrednosti 0,5 mrd EUR ter donosom v višini trimesečnega EURIBOR-ja, povečanega za 100 bazičnih točk. Precejšnje povpraševanje na trgu je dokazalo, da si pri navedeni ceni večje slovenske banke s poroštvom države lahko zagotovijo dolgoročne vire na mednarodnih trgih v potrebni višini. Sprememba davčne regulative je v prvih mesecih leta 2010 povečala negotovost bank in z zadržanjem pripravljenih izdaj obveznic v nekaterih bankah ovirala bančni sistem pri zagotavljanju optimalne strukture virov financiranja.

5. Aktivnosti SID banke d.d.

Država je z aktivnostmi SID banke, ki je v njeni lasti, blažila zastajanje kreditiranja. Že v začetku leta 2009 je SID banka investitorjem, večinoma bankam, prodala drugo zaporedno izdajo obveznic S101 v višini 250 mio EUR ter nato 229 mio EUR z izdajo pridobljenih sredstev namenila poslovnim bankam v obliki dolgoročnih kreditov. Hkrati je SID banka z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev na mednarodnih trgih in z zadolževanjem na medbančnem trgu lani skupaj pridobila za 1,5 mrd EUR virov. Intenzivnost interveniranja države prek SID banke odraža dejstvo, da se je obseg bilančne vsote SID banke lansko leto povečal za 937 mio EUR oziroma za 45%. Večino sredstev je banka v skladu s svojo specifično vlogo v sistemu usmerila v dolgoročna posojila bankam, manjši del pa v neposredno kreditiranje podjetij. Nato je SID banka aprila 2010 izdala še 5-letno obveznico v vrednosti 750 mio EUR z donosom ob izdaji v višini 63 bazičnih točk nad referenčno mero obrestne zamenjave.

5.1 Jamstvena shema za posojila podjetjem

a) Osnovna dejstva: SID banka je med 19. junijem 2009 in 24. februarjem 2010 za račun Republike Slovenije organizirala deset dražb za banke, na katerih so lahko pridobile deleže jamstvene kvote Republike Slovenije bank za posojila podjetjem. Vsaj na eni dražbi je sodelovalo 13 bank, 11 med njimi pa je na osnovi jamstvene sheme odobrilo posojila.

Tabela 5.7: Značilnosti dražb ter število in vrednost odobrenih posojil podjetjem – stanje 24. marca 2010

Dražba		Najv. st. tveganja	Kvota jamstva države (mio EUR)			Delež porabljene	Odobrena posojila	
Št.	Datum	države (v %)	razpisana	dodeljena	porabljena	v dodelj. kvoti (v %)	število	vrednost (v mio EUR)
1.	19.6.09	50	60,0	60,0	2,7	4,5	19	7,4
2.	24.6.09	40	150,0	149,8	37,9	25,3	48	119,1
3.	9.7.09	35	100,0	100,0	32,7	32,7	76	107,6
4.	9. 9. 09	35	50,0	49,8	36,5	73,3	71	108,1
5.	26.10.09	50	50,0	49,8	30,8	61,8	46	62,1
6.	26.10.09	35	50,0	49,7	41,5	83,5	85	122,3
7.	21.12.09	35	50,0	49,9	23,6	47,3	55	67,9
8.	14.1.10	50	50,0	49,7	6,2	12,5	18	12,4
9.	24.2.10	35	50,0	31,8	8,8	27,7	8	25,1
10.	24.2.10	35	50,0	31,7	0,5	1,6	5	1,6
Skupaj			660,0	622,2	221,3	35,6	431	633,7

Opomba: Podatki v tabeli so dokončni za prvih sedem dražb. Razlika med deveto in deseto dražbo je, da lahko banke z jamstvi devete dražbe kreditirajo tudi podjetja bonitetnega razreda C.
Vir: SID d.d.

b) Odziv na jamstveno shemo v obdobju od julija do februarja 2010: jamstvena shema je dejansko začela delovati s podpisom prvih pogodb med SID banko in poslovno banko ter poslovno banko in podjetjem sredi julija 2009. Podjetja so se na ponudbo bank odzvala poleti po drugi in tretji dražbi. Država je nato zmanjšala razpisane kvote naslednjih dražb in tako povečala izkoriščenost bankam dodeljenih kvot jamstva. Septembra, predvsem pa na obeh dražbah ob koncu oktobra, je bil odziv bank in podjetij največji, število in vrednost posojil na podlagi decembrske sedme dražbe pa sta bili nižja. Posojilojemalci prejemajo sredstva z določenim zamikom in lahko tudi v več tranšah. Podjetja so si na podlagi prvih treh dražb pridobila vire, ki so jih večinoma črpala od avgusta do oktobra, nato pa so se na ponudbo bank ponovno izraziteje odzvala po peti in šesti dražbi SID banke ob koncu oktobra. Ob poenostavitvi, da so podjetja do konca februarja 2010 črpala vsa odobrena sredstva na podlagi posojil prvih sedmih dražb, so od srede julija lani do konca februarja letos na osnovi jamstvene sheme prejela 594,6 mio EUR novih posojil.

c) Odzivnost skupin bank ter boniteta posojil: velike domače banke so odobrile dobre tri četrtine vseh posojil, odobrenih podjetjem na osnovi jamstvene sheme. Hkrati je bonitetna struktura podjetij, ki so prejela posojila iz jamstvene sheme od velikih domačih bank glede na skupino bank v večinski tuji lasti, precej manj ugodna. Banke v večinski tuji lasti so si sicer že na prvih dveh dražbah zagotovile več jamstev kot v vseh naslednjih osmih skupaj, vendar so bile nato pri kreditiranju izrazito konservativne. Velike domače banke so si s sodelovanjem v jamstveni shemi poslabšale kakovost portfelja, vendar pozitivno vplivale na kreditno rast. Njihovo tveganje je najbolj koncentrirano v 67 posojilih, ki so jih v skupni vrednosti 91,6 mio EUR odobrila podjetjem v bonitetnem razredu C. Banke v večinski tuji lasti so očitno usmerile poslovno politiko v zadrževanje deleža na trgu z usmeritvijo v kreditiranje gospodinjstev, v sektorju podjetij pa kreditiranje omejujejo le na najkakovostnejše komitente. Slednje potrjuje primerjava bonitetne strukture njihovih posojil na osnovi jamstvene sheme in vseh njihovih posojil podjetjem.

Tabela 5.8: Bonitetna ocena posojilojemalcev po skupinah bank po prvih desetih avkcijah jamstvene sheme – stanje 24. marca 2010 v mio EUR

Skupine bank	Bonitetni razred	Posojila jamstvene sheme				Posojila (v %)	
		Število	Delež (v %)	(v mio EUR)	Delež (%)	podjetjem	vsem komitentom
Velike domače banke	A	83	25,2	160,3	33,3	52,5	68,1
	B	180	54,5	229,9	47,7	39,7	26,6
	C	67	20,3	91,6	19,0	4,2	2,6
Skupaj		330	100,0	481,8	100,0	96,4	97,3
Majhne domače banke	A	9	36,0	8,7	41,5	60,4	71,2
	B	8	32,0	8,4	40,2	30,5	22,5
	C	8	32,0	3,8	18,2	4,7	3,2
Skupaj		25	100,0	20,8	100,0	95,6	96,9
Banke v večinski tuji lasti	A	24	31,6	98,0	74,8	77,1	81,4
	B	44	57,9	25,2	19,3	18,0	14,5
	C	8	10,5	7,8	6,0	3,2	2,0
Skupaj		76	100,0	131,0	100,0	98,2	97,8
V JS sodel. banke / b. sistem	A	116	26,9	267,0	42,1	61,8	72,6
	B	232	53,8	263,5	41,6	31,3	22,4
	C	83	19,3	103,2	16,3	3,9	2,4
SKUPAJ		431	100,0	633,7	100,0	96,9	97,5

Opomba: Zaradi vsebinskega razloga podatki o posojilih bančnega sistema zajemajo vsa posojila in ne razvrščene aktive, ki je običajno osnova za izračunavanje bonitetne strukture. Izračunani so po stanjih novembra 2009, približno na polovici obdobja, na katerega se nanašajo podatki o posojilih na osnovi jamstvene sheme. Manjkajoče vrednosti do seštevka 100% so posojila bonitetnih razredov D in E.
Vir: SID d.d., lasten preračun

č) Posojila po dejavnosti: skoraj tri četrtine vrednosti odobrenih posojil so pridobila podjetja predelovalne dejavnosti in gradbeništva. Prva so bila bolj prizadeta s padcem povpraševanja. Zadolževanje gradbenih podjetij je bolj povezano s specifičnostjo panoge z nizko izpostavljenostjo tuji konkurenci in s poslovnimi odločitvami podjetij v zadnjih nekaj letih. Kaže, da je bila jamstvena shema eden od dejavnikov, ki so v gradbeništvu v zadnjem letu zadrževali vzpostavljanje vzdržnega cenovnega ravnotežja na trgu stanovanjskih nepremičnin ter ravnotežja med lastniškim in dolžniškim kapitalom gradbenih podjetij. Čeprav je delež posojil, ki so jih prejela podjetja za dejavnosti trgovine ter prometa in skladiščenja relativno nizek, je vsem štirim navedenim dejavnostim skupno, da so imele pred uvedbo jamstvene sheme nadpovprečno visok finančni vzvod.

Tabela 5.9: Struktura odobrenih posojil podjetjem po dejavnosti

Dejavnost	Posojila odobrena podjetjem na osnovi JS sheme države				Finančni vzvod
	v mio EUR	delež (v %)	število	delež (v %)	2008
Predelovalne dejavnosti	317,7	50,1	207	48,0	126,0
Gradbeništvo	146,9	23,2	67	15,5	419,5
Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	61,6	9,7	66	15,3	188,8
Promet in skladiščenje	58,9	9,3	26	6,0	450,3
Drugo	48,6	7,7	65	15,1	
Skupaj	633,7	100,0	431	100,0	164,8

Vir: SID d.d., AJPES

d) Namen posojil: posojila so na osnovi jamstvene sheme zadovoljila predvsem potrebo podjetij po financiranju obratnih sredstev in manj kot 10-odstotni delež posojil, namenjenih za financiranje investicij.

Tabela 5.10: Posojila na osnovi jamstvene sheme po namenu

Namen posojila	Posojila odobrena podjetjem na osnovi JS sheme države			
	v mio EUR	(v %)	število	(v %)
a) Obratna sredstva	572,7	90,4	403	93,5
- financiranje	452,9	71,5	322	74,7
- reprogram	119,8	18,9	81	18,8
b) Investicije	61,0	9,6	28	6,5
- nove	35,9	5,7	12	2,8
- že začete	20,4	3,2	15	3,5
- reprogram	4,7	0,7	1	0,2
Skupaj (a + b)	633,7	100,0	431	100,0

Vir: SID d.d.

e) Skupni kreditni potencial: na dražbah so banke pridobile skupaj za 622,2 mio EUR jamstvene kvote države, na podlagi katere v skladu z licitiranimi deleži še same prevzemajo tveganja za kreditiranje v največji možni višini 1.355 mio EUR.

Skupni kreditni potencial jamstvene sheme za podjetja je bil po deseti dražbi s 1.977 mio EUR trikrat večji od odobrenih posojil.

Tabela 5.11: Kreditni potencial in vrednost odobrenih posojil bank na osnovi jamstvene sheme za podjetja po skupinah bank – stanje 24. marca 2010 v mio EUR

Skupine bank	Dražbe - kreditni potencial (skupaj jamstvo države in jamstvo bank)												Jamstvo	Delež	Odobrena
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Skupaj	v %	države	bank	posojila
Velike domače	0,0	123,5	148,8	98,2	98,1	74,8	115,2	50,6	76,5	59,3	845,0	42,7	293,7	551,3	481,8
Majhne domače	0,0	31,1	12,5	35,6	1,7	6,1	0,0	4,4	5,3	2,4	98,9	5,0	30,9	68,0	20,8
Tuje	219,9	442,4	163,3	15,3	3,1	65,8	30,5	50,3	10,0	32,7	1.033,3	52,3	297,6	735,7	131,0
Skupaj	219,9	597,1	324,6	149,0	102,9	146,7	145,7	105,3	91,8	94,4	1.977,2	100,0	622,2	1.355,0	633,7

Vir: SID d.d., lasten preračun

f) Ob skoraj 600 mio EUR črpanih posojil na osnovi jamstvene sheme med julijem in februarjem lani bi banke predvsem komitentom bonitetnega razreda A (42% vrednosti odobrenih posojil na osnovi jamstvene sheme) in razreda B v mnogih primerih posojila odobrile, tudi če jamstvene sheme ne bi bilo. Kolikšna bi bila vrednost posojil v tem primeru, ni mogoče oceniti, zato ocena jamstvene sheme torej ne more biti popolna. Hkrati se lahko poslabša, če bi se v prihodnje kakovost portfelja posojil, odobrenih podjetjem na osnovi jamstvene sheme, začela slabšati bolj kot le v nekaj neizogibnih posamičnih primerih.

5.2 Jamstvena shema za posojila fizičnim osebam

a) Namen jamstvene sheme za fizične osebe je omiliti posledice gospodarske krize za fizične osebe. Država z njo omogoča bankam, da nanjo prenesejo 50% ali 100% posojila, ki jih bodo banke odobravale do konca leta 2010 ali do porabe 350 mio EUR kvote, določene za to. Banke pridobivajo jamstvene kvote za odobravanje posojil na dražbah, ki jih organizira SID banka tako, da banke navzdol licitirajo skupno efektivno obrestno mero, po kateri bodo odobravale posojila. Do njih so upravičene osebe s slovenskim državljanstvom in tujci s stalnim prebivališčem v Sloveniji, če izpolnjujejo enega od naslednjih pogojev:[2]

– ima sklenjeno delovno razmerje za določen čas;
– prvič rešuje svoje stanovanjsko vprašanje;
– je član ali članica mlade družine;
– mu je bila po 1. oktobru 2008 odpovedana pogodba o zaposlitvi iz poslovnih razlogov.

Tabela 5.12: Jamstvena shema za fizične osebe – stanje 19. marca 2010

Dražba	Datum	Razpisana kv.	Najv. obrestna	Višina jamstva	Dodeljena kv.	Odobrena posojila		Izdana jamstva
		v mio EUR	mera v %	v %	v mio EUR	v mio EUR	število	v mio EUR
1.	25.09.2009	50,0	8	50				
2.	25.09.2009	10,0	9	100				
a) Skupaj		60,0			38,4	14,7	484	8,2
3.	28.01.2010	50,0	7	50				
4.	28.01.2010	20,0	5	100				
b) Skupaj		70,0			33,9	4,5	107	2,3
Skupaj a + b		130,0			72,3	19,2	591	10,5

Vir: SID d.d.

b) Jamstvena shema za fizične osebe je nizko učinkovit instrument, če bi ga poenostavljeno ocenili po 14,5-odstotnem deležu izdanih jamstev v dodeljeni kvoti. Banke so ga sprejele zadržano, vanjo se je vključilo le šest bank ter po ena podružnica tuje banke in hranilnica, koncentracija odobrenih posojil med njimi pa je precejšnja. Mogoče je sklepati, da so banke deloma s prilagajanjem v konkretnih primerih potencialnih koristnikov jamstvene sheme njihove potrebe lahko zadovoljevale brez izkoriščanja jamstvene sheme. To je bil eden od vzrokov za nesodelovanje nekaterih bank v jamstveni shemi za fizične osebe. Kljub temu jamstvena shema za fizične osebe s 591 posojili in približno toliko posojilojemalci dokazuje obseg potreb po tovrstnem instrumentu in njegovo upravičenost.

6. Izhodna strategija in financiranje bank

Slovenskim bankam v drugi polovici leta 2010 zapadejo v poplačilo enoletni viri Evrosistema. Financiranje bank se zato preusmerja na vloge ter vire, ki jih lahko banke dobijo na trgu. Za leto 2009 je bilo značilno, da so banke ob zastajanju kreditiranja vire potrebovale za odplačevanje obveznosti do tujine. Prihaja obdobje, ko bodo banke vedno bolj potrebovale dolgoročne vire za postopno povečevanje kreditiranja. Pomen vlog države kot vira za banke se bo zmanjševal zaradi normalizacije delovanja finančnih trgov ter omejevanja naraščanja dolga države. Vladna izhodna strategija, sprejeta februarja 2010, določa postopno odpravljanje protikriznih ukrepov tudi v finančnem sektorju in konsolidacijo javnih financ, ki naj bi primanjkljaj sektorja država do leta 2013 znižala pod 3% BDP. Banke so že leta 2009 začele pridobivati vire na trgu z izdajo vrednostnih papirjev bank s poroštvom države. Dve banki sta obveznici uspešno izdali, nekatere pa so se na to možnost pripravile, a izdajo zadržale zaradi spremembe davčne regulative, s katero naj bi se za banke tovrstno pridobivanje virov podražilo. Dve banki bi lahko obveznici izdali na podlagi že prejetega poroštva države, druge pa ga lahko pridobijo do konca leta 2010. To jim omogoča, da si s poroštvom države zagotovijo dodatne dolgoročne vire tudi na začetku leta 2011. Z izdajanjem vrednostnih papirjev bi banke lahko pridobivale tuje

vire, hkrati pa bi morale poskusiti bolj izkoristiti domači kapitalski trg in kot vlagatelje pritegniti institucionalne investitorje.

[1] Vir: Poročilo o cenovni stabilnosti, Banka Slovenije, april 2010.
[2] Pogoji so navedeni v skrajšani obliki. Celovito jih določa 6. člen Zakona o jamstveni shemi Republike Slovenije za fizične osebe.

6 BANČNI SEKTOR

6.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja

Velikost bančnega sektorja in statusne spremembe

Število bank se je v letu 2009 povečalo na 22.

Ob koncu leta 2009 je v Sloveniji poslovalo 19 bank, 3 hranilnice in 3 podružnice tujih bank. V primerjavi z letom prej se je število kreditnih institucij povečalo za eno, ker je kot novoustanovljena banka 2. marca 2009 začela poslovati KD banka.

Banka Slovenije je do 31.12.2009 skupno notificirala neposredno opravljanje bančnih oziroma drugih vzajemno priznanih finančnih storitev za 284 kreditnih institucij in posebnih finančnih institucij, večinoma iz Avstrije, Velike Britanije in Nemčije.

Bilančna vsota bank je ob koncu leta 2009 znašala 147% BDP.

Banke ostajajo najpomembnejši finančni posrednik, delež hranilnic pa je zanemarljiv. Bilančna vsota bank je decembra 2009 znašala 51,4 mrd EUR in hranilnic 396,7 mio EUR. Bilančna vsota bank je pomenila 147,4% BDP. Odstotek bilančne vsote bank in hranilnic v BDP se je lani razmeroma močno povečal, kar je posledica še razmeroma visoke rasti bilančne vsote in realnega zmanjšanja BDP v lanskem letu.

Rast bilančne vsote je v letu 2009 znašala 8% in je bila za 4,5 odstotne točke nižja kot predlani. Najvišjo rast, znašala je blizu 45%, je lani dosegla SID banka zaradi zadolževanja na mednarodnem finančnem trgu z jamstvom države ter kreditiranja bank in gospodarstva.

Razmerje bilančne vsote slovenskih bank do BDP se iz leta v leto povečuje, vendar je kljub temu še vedno precej nižje od povprečja EU, kjer je to razmerje ob koncu leta 2008 doseglo 337%.

Tabela 6.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bilančna vsota bank (v mio EUR)	23.691	29.287	33.868	42.343	47.628	51.427
BDP v tekočih cenah (v mio EUR)	27.073	28.704	31.050	34.569	37.136	34.892
Bilančna vsota v % BDP	87,5	102,0	109,1	122,5	128,3	147,4
Razmerje med rastjo bilančne vsote in BDP	1,6	3,9	2,0	2,2	1,7	-1,3
Število zaposlenih v bankah	11.534	11.632	11.707	11.868	12.046	11.935

Vir: Banka Slovenije

Lastništvo bank

Ob koncu leta 2009 je bilo v večinski domači lasti deset bank.

Ob koncu leta 2009 je v Sloveniji delovalo osem hčerinskih bank in tri podružnice tujih bank. V popolni domači lasti je bila ena banka, devet bank pa je bilo v večinski domači lasti. Delež tujcev, merjen po lastniškem kapitalu, se je lani v primerjavi z letom 2008 znižal za 1,6 odstotne točke in je znašal 36,6%, od tega delež tujih oseb, ki imajo nad 50% kapitala v upravljanju, 26,8%. Lastniški delež tujih oseb v slovenskem bančnem sistemu, merjen z bilančno vsoto, je ob koncu leta 2009 znašal 2,9 odstotne točke več kot delež tujih oseb, merjen z lastniškim kapitalom. Državno lastništvo, merjeno po lastniškem kapitalu, se je lani nekoliko zvišalo. Ob koncu leta je to znašalo 20,45%, kar je predvsem posledica dokapitalizacije SID banke v avgustu 2009.

Tabela 6.2: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)

(v %)	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Država v ožjem smislu	19,1	18,2	17,9	15,1	17,7	20,5
Druge domače osebe	48,6	46,9	44,4	47,2	44,1	43,0
Tuje osebe	32,4	34,9	37,7	37,8	38,2	36,6
tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	16,5	19,4	27,7	26,8	27,6	26,8
tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	15,9	15,5	10,0	11,0	10,6	9,8

Vir: Banka Slovenije

V nadaljevanju tega poročila so banke razdeljene v tri skupine: velike domače banke, majhne domače banke ter banke v večinski tuji lasti. Vsaka banka je razvrščena le v eno skupino. Merilo za velikost in s tem za razvrstitev v skupino domačih bank je bilančna

vsota banke. Ne glede na velikost so vse banke, ki so v pretežni tuji lasti, zaradi razlik v načinu obnašanja in poslovanja razvrščene v skupino bank v večinski tuji lasti. Kljub tej delitvi v analitične namene so sicer vse banke evroobmočja ne glede na lastništvo enako obravnavane.

Slika 6.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank v odstotkih

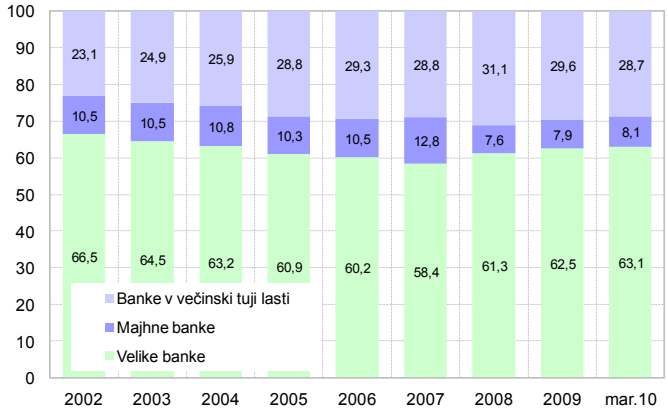

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija bančnega sektorja

V letu 2009 ni bilo pomembnejših sprememb v tržni koncentraciji na najpomembnejših segmentih trga.

V letu 2009 ni bilo bistvenih sprememb v tržni koncentraciji v slovenskem bančnem sektorju. Nekoliko se je znižala koncentracija pri posojilih nefinančnim družbam in gospodinjstvom. Tržna koncentracija, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom, izstopa že daljše obdobje predvsem pri vlogah gospodinjstev. Dodatno se je povečala maja predlani ob priključitvi treh bank k Novi Ljubljanski banki.

Tabela 6.3: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Razlika 2009/2008
				Herfindahl-Hirschmanov indeks			
Bilančna vsota	1,472	1,395	1,342	1,313	1,282	1,269	-13
Bilančna vsota (evroobmočje)	599	642	630	655	687		
netehtano	997	1,029	996	1,006	1084		
Posojila nebančnemu sektorju	1,310	1,307	1,232	1,214	1,123	1,164	41
Obveznosti do nebančnega sektorja	1,570	1,462	1,434	1,477	1,616	1,627	11
Obveznosti do bank	1,278	1,339	1,236	1,170	1,034	1,042	8
				Tržni delež prvih 3 bank (v %)			
Bilančna vsota	52.0	50.6	50.0	49.0	48.0	47.9	-0.1
Posojila nebančnemu sektorju	50.5	49.2	48.0	47.0	46.6	46.0	-0.6
Obveznosti do nebančnega sektorja	55.3	54.1	54.0	54.2	56.6	56.5	-0.1
Obveznosti do bank	49.0	49.7	48.0	41.4	36.4	46.2	9.8
				Tržni delež prvih 5 bank (v %)			
Bilančna vsota	65.1	63.6	62.7	59.9	59.4	60.1	0.7
Bilančna vsota (evroobmočje)	41.6	42.6	42.8	44.1	44.7		
netehtano	54.2	54.9	54.4	54.7	57.1		
Posojila nebančnemu sektorju	64.2	62.6	61.3	58.4	59.3	58.7	-0.6
Obveznosti do nebančnega sektorja	68.9	67.3	66.7	65.8	65.7	68.8	3.1
Obveznosti do bank	62.0	62.9	61.4	50.9	51.2	61.3	10.1

Vir: Banka Slovenije, ECB: Report on EU Banking Structures

Koncentracija v bančnem sektorju je bila v Sloveniji višja kot v evroobmočju.

V primerjavi s povprečjem evroobmočja je koncentracija v Sloveniji večja, vendar se je razlika zmanjšala. Tržni delež petih največjih bank je bil v letu 2009 višji le za 3 odstotne točke od netehtanega povprečja držav evroobmočja za leto 2008.

Slika 6.2: Tržna koncentracija, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom v segmentu poslovanja bank z nebančnim sektorjem

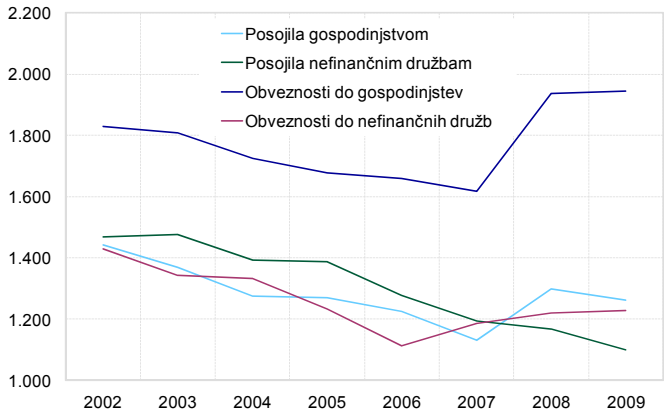

Vir: Banka Slovenije

6.2 Spreminjanje povpraševanja po posojilih in spreminjanje kreditnih standardov – ocene bank[23]

6.2.1 Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi

Obdobje dodatnega zaostrovanja kreditnih standardov za posojila podjetjem se je lani končalo.

Povpraševanje po posojilih podjetjem je v Sloveniji lani naraščalo predvsem zaradi potreb po obratnem kapitalu ter prestrukturiranju dolga. Povpraševanje po posojilih je bilo posledica oteženega financiranja podjetij. Del kreditnega povpraševanja je izhajal iz podjetji, ki niso bila kreditno sposobna. Hkrati je bila opazna konvergenca z evroobmočjem, kjer je bilo upadanje povpraševanja podjetij po posojilih vsako četrtletje manjše.

Slika 6.3: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi

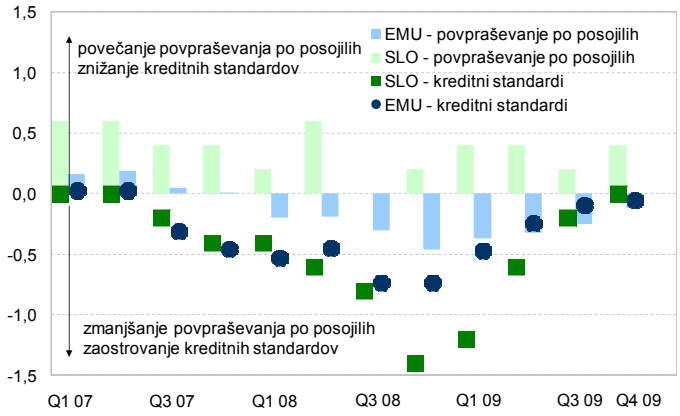

Vir: ECB, Banka Slovenije

Hkrati so banke vedno manj dodatno zaostrovale kreditne standarde[24] za posojila podjetjem, vendar standardi ostajajo močno zaostreni glede na obdobje pred krizo. Ob koncu leta 2009 se je končalo obdobje njihovega zaostrovanja, ki se je začelo sredi leta 2007. Na zaostrovanje kreditnih standardov je v prvem četrtletju leta 2009 močneje vplival sklop dejavnikov tveganja (pričakovanja glede splošne gospodarske aktivnosti, tveganja, povezana s posameznimi panogami, in tveganja, povezana z zavarovanjem

[23] Sistem ESCB z anketo o posojilni dejavnosti bank („Bank Lending Survey“), ki jo izpolnjujejo poslovni bankirji, dopolnjuje prevladujoče kvantitativne informacije. Rezultate za evroobmočje ECB objavlja na svoji spletni strani. Zaradi metodoloških omejitev neposredna primerjava rezultatov med Slovenijo (v vzorcu je pet bank) in evroobmočjem ni povsem ustrezna, vsebinski sklepi pa so manj trdni kot pri kvantitativnih analizah.

[24] Kreditni standardi so v anketi definirani kot notranje smernice ali kriteriji, ki odražajo posojilno politiko bank. Posojilni pogoji pa so konkretne pogodbene obveznosti oziroma elementi dogovora med banko in posojilojemalcem.

terjatev) ter v manjšem obsegu otežen dostop do tržnega financiranja. V nasprotju s prvo polovico leta je izboljšanje dostopa do tržnih virov v drugi polovici leta celo preprečevalo nadaljnje zaostrovanje kreditnih standardov, vpliv dejavnikov tveganja pa je slabel. Med spremembami posojilnih pogojev so banke v prvi polovici leta izrazito povečevale pribitke na referenčne obrestne mere za bolj tvegana posojila ter zahtevana zavarovanja, v manjšem obsegu pa so višale neobrestne stroške ter omejevale višino in ročnosti odobrenih posojil. Ob koncu leta so nekatere banke le še povečevale pribitke za bolj tvegana posojila.

6.2.2 Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih in potrošniških posojilih ter spreminjanje kreditnih standardov

Stanovanjska posojila

Povpraševanje po stanovanjskih posojilih se je po dveh letih prvič povečalo.

Povpraševanje po stanovanjskih posojilih se je v začetku leta izrazito zmanjšalo zaradi pričakovanih gibanj na stanovanjskem trgu in zmanjšanega zaupanja potrošnikov. Nato je vpliv navedenih dejavnikov slabel in proti koncu leta spodbudil povpraševanje. Zmerno zaostrovanje kreditnih standardov za stanovanjska posojila je bilo na začetku leta posledica tveganj, povezanih s splošnimi gospodarskimi razmerami, in pričakovanji na nepremičninskem trgu ter v manjšem obsegu s stroški virov bank. Slednji ob koncu leta niso več vplivali, negativni vpliv gospodarskih razmer in razmer na nepremičninskem trgu pa se je zmanjšal. Banke so v prvem četrtletju lanskega leta zaostrile posojilne pogoje za stanovanjska posojila predvsem s povečanjem pribitkov na referenčne obrestne mere. V manjšem obsegu so hkrati zaostrile pogoje zavarovanja posojil ter razmerja med višino posojila in vrednostjo zavarovanja. V drugi polovici leta banke pribitkov niso več zaostrovale, v zadnjih mesecih pa so nehale zaostrovati tudi druge posojilne pogoje.

Slika 6.4: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih (levo) in potrošniških posojilih (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov

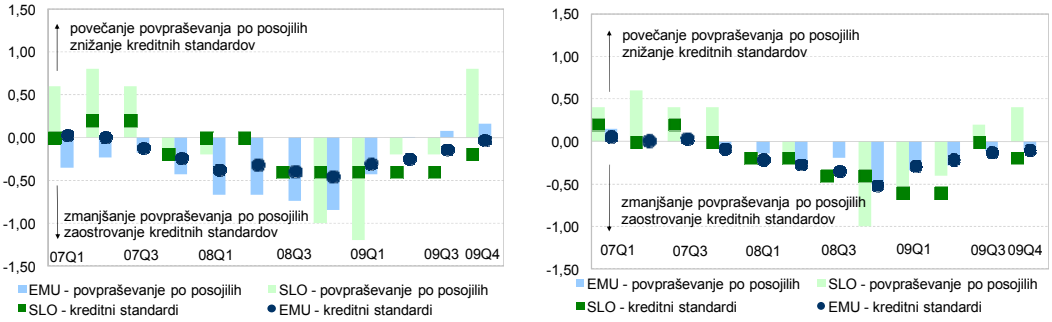

Vir: ECB, Banka Slovenije

Potrošniška posojila

Povpraševanje po potrošniških posojilih je začelo sredi leta nekoliko naraščati.

Povpraševanje po potrošniških posojilih se je v prvi polovici leta zmanjševalo, a vsako četrtletje manj. Zmanjševanje so povzročale manjše potrebe po financiranju (zaradi manjše potrošnje za trajnejše dobrine, nižjega zaupanja potrošnikov ter zmanjšanega interesa za nakup vrednostnih papirjev). Prehod v naraščanje povpraševanja v drugi polovici leta naj bi najprej povzročilo rahlo povečanje potrošnje. Zaostrovanje kreditnih standardov so v prvi polovici leta povzročala tveganja, povezana s pričakovano gospodarsko aktivnostjo, kreditno sposobnostjo posojilojemalcev ter z zavarovanjem posojil, delno pa tudi omejitve na strani virov bank. Banke so spreminjale posojilne pogoje predvsem z višanjem pribitkov in zahtev po zavarovanju posojil. V tretjem četrtletju se je zaostrovanje kreditnih standardov ustavilo.

6.3 Spreminjanje strukture bilance stanja

Znižanje rasti bilančne vsote bank.

Bilančna vsota bank je lani naraščala s povprečno dinamiko 9,1%, kar je 10,8 odstotne točke manj kot predlani. Potem ko je zniževanje bilančne vsote leta 2008 razmeroma tesno sovpadalo z zniževanjem rasti posojil, se je to lani prekinilo z bistveno hitrejšim upadanjem kreditiranja. Na povečanje bilančne vsote je najbolj vplivalo povečanje vlog države pri bankah, ki so bile rezultat več izdaj obveznic države, izdaje vrednostnih papirjev bank in povečanega zadolževanja pri ECB. Ti trije viri so ob šibkem naraščanju vlog gospodinjstev, ki je zaostajalo za tistim v prejšnjih letih, nadomestili presahnjene

finančne vire v obliki posojil iz tujine. Lani je namreč skoraj neprekinjeno potekalo neto razdolževanje bank v tujini. Podobno velja za prvo četrtletje letošnjega leta. Obveznosti do tujih bank so bile ob koncu preteklega leta nižje za petino. Delež teh virov v bančnih bilancah se je iz ene tretjine ob koncu 2008 znižal na četrtino bančnih pasiv ob koncu leta 2009.

Močan upad rasti posojil nebančnemu sektorju.

Preteklo leto je najbolj zaznamoval zastoj kreditne aktivnosti bank. Rast posojil nebančnemu sektorju, ki je še ob koncu predlanskega leta znašala razmeroma visokih 18,5%, se je do konca leta približala ničelni rasti. Trend zmanjševanja naložb bank v vrednostne papirje se je lani prekinil. Banke so ponovno povečale delež vrednostnih papirjev v bilančni vsoti. Posledično se je znižal delež posojil nebančnemu sektorju v bilančni vsoti. Med drugimi oblikami naložb je izstopalo tudi povečanje deleža terjatev do bank.

Tabela 6.4: Tržni deleži in stopnje rasti za bilančne vsote in posojila nebančnemu sektorju po posameznih skupinah bank v odstotkih

(v %)	Tržni deleži					Stopnje rasti				
	2006	2007	2008	2009	mar.10	2006	2007	2008	2009	mar.10
Bilančna vsota										
velike banke	60,2	61,5	61,3	62,5	63,1	13,9	26,5	7,7	10,1	7,0
tuje banke	29,3	28,8	31,1	29,6	28,7	17,9	22,7	21,8	2,6	-0,3
majhne banke	10,5	9,8	7,6	7,9	8,1	22,6	22,0	18,2	12,8	8,6
skupaj	100	100	100	99	100	15,6	25,0	12,5	8,0	4,9
Posojila nebančnemu sektorju										
velike banke	56,5	56,4	56,7	56,5	56,6	21,7	37,5	13,9	0,3	1,7
tuje banke	33,8	34,1	36,2	35,7	35,6	33,7	40,0	25,7	-0,5	-0,1
majhne banke	9,8	9,5	7,1	7,7	7,7	35,9	42,0	22,0	9,0	6,6
skupaj	100	100	100	99	100	26,4	38,6	18,5	0,6	1,4

Vir: Banka Slovenije

6.3.1 Pomembnejši dejavniki zmanjševanja posojilne rasti

Zaostreni pogoji kreditiranja so lani prispevali k zniževanju kreditne rasti.

Rast posojil se je začela zniževati že predlani, k čemur je prispevalo zaostrovanje pogojev financiranja bank iz tujine, zviševanje realnih obrestnih mer in bazni učinek iz predhodnega leta, ko je bila rast posojil izrazito nadpovprečna. Na nadaljevanje zmanjševanja kreditne rasti, ki je ob koncu lanskega leta dosegala le še 0,6%, je vplivala zaostrena politika bank glede zavarovanja posojil in višji pribitki na referenčne obrestne mere.

Zniževanje dinamike kreditne rasti je bilo lani značilno za vse skupine bank. Skupina bank v večinski tuji lasti je najbolj omejila posojilno aktivnost do nefinančnih družb. Po drugi strani so te banke povečale posojila gospodinjstvom.

Slika 6.5: Medletne stopnje rasti naložb in posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

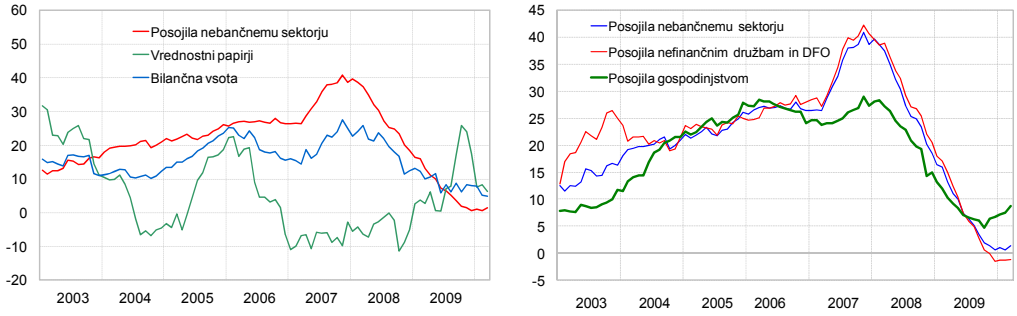

Vir: Banka Slovenije

Gibanje obrestnih mer in inflacije kot dejavnika povpraševanja po posojilih

Povečala se je realna obrestna mera pri posojilih podjetjem.

Ob zniževanju inflacije in ob ohranjanju nominalne ravni obrestnih mer se je hitro zviševala realna obrestna mera, kar je prispevalo k zmanjšanju povpraševanja podjetij po posojilih.

Slika 6.6: Višina obrestnih mer za posojila podjetjem do 1 mio EUR (levo) in nad 1 mio EUR (desno) ter stopnja inflacije v odstotkih

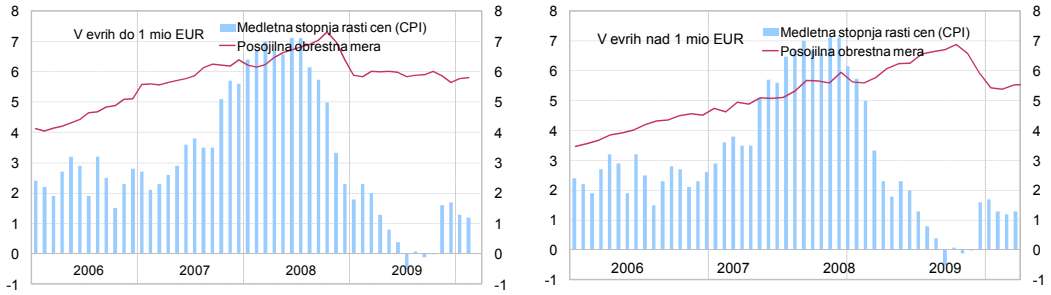

Vir: Banka Slovenije

Okvir 6.1: Indikatorji ravnotežne kreditne rasti

Ravnotežna kreditna rast in odstopanje dejanske kreditne rasti od ravnotežja sta pomembni informaciji pri analizi posojilne dinamike. Ena izmed metod, ki se uporablja za oceno ravnotežne kreditne rasti, je Hodrick-Prescott filter (HP-filter). Gre za metodo glajenja, ki se uporablja za oceno komponente dolgoročnega trenda časovne serije. S tem filtrom smo ocenili dolgoročni trend rasti posojil na desezionirani rasti posojil nebančnemu sektorju, nefinančnim družbam in gospodinjstvom. Za posamezne sektorje smo z istim filtrom ocenili tudi dolgoročni trend razmerja med obsegom posojil in BDP na desezionioranem razmerju.

Zaradi metodoloških pomanjkljivosti HP-filtra smo osnovne časovne serije rasti posojil podaljšali z ocenami rasti posojil do konca leta 2011, jih desezionirali in nato ocenili dolgoročni trend. Razmerje med obsegom posojil in BDP je v obdobju manj volatilno, zato osnovnih časovnih serij pri oceni dolgoročnega trenda nismo podaljševali z ocenami.

Dejanska rast posojil nebančnemu sektorju je bila v letu 2009 pod dolgoročnim povprečjem. Negativna vrzel se je povečevala vse do oktobra, nato pa je začela upadati. Dejanska rast posojil nebančnemu sektorju je bila februarja 2010 za 2,5 odstotne točke pod dolgoročnim trendom, ocenjenim na podlagi rasti posojil do konca februarja 2010, in 7,1 odstotne točke pod dolgoročnim trendom rasti posojil, ocenjenim na podlagi rasti posojil, ki smo jo podaljšali z ocenami do konca leta 2011. Razmerje med obsegom posojil nebančnemu sektorju in BDP je bilo februarja 2010 za 2,5 odstotne točke pod dolgoročnim trendom.

Slika 6.7: Rast posojil nebančnemu sektorju (levo) in razmerje med obsegom posojil in BDP (desno)

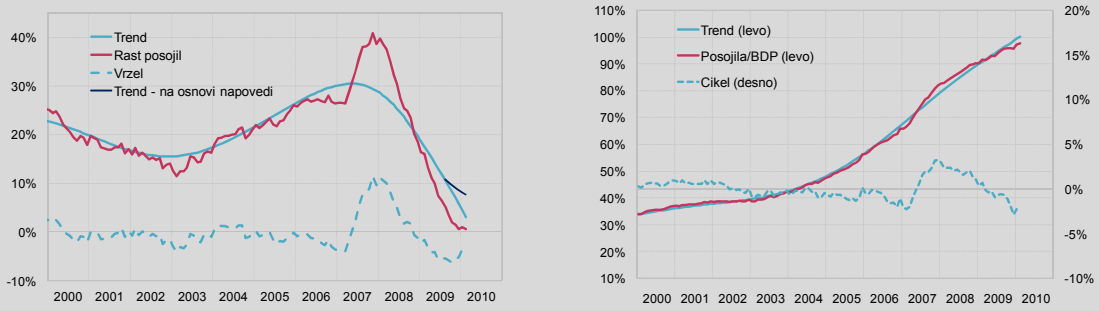

Vir: Banka Slovenije

Dejanska rast posojil nefinančnim družbam je bila lani pod dolgoročnim trendom. Tudi ta negativna vrzel se je povečevala vse do oktobra, nato pa je začela upadati. Dejanska rast posojil nefinančnim družbam je bila februarja 2010 za 3,2 odstotne točke pod dolgoročnim trendom, ocenjenim na podlagi rasti posojil do konca februarja 2010, in za 9,4 odstotne točke pod dolgoročnim trendom rasti posojil nefinančnim družbam, ocenjenim na podlagi rasti posojil do konca leta 2011. Razmerje med obsegom posojil nefinančnim družbam in BDP je bilo ob koncu februarja 2010 za 1,7 odstotne točke pod dolgoročnim trendom.

Slika 6.8: Rast posojil nefinančnim družbam (levo) in razmerje med obsegom posojil in BDP (desno)

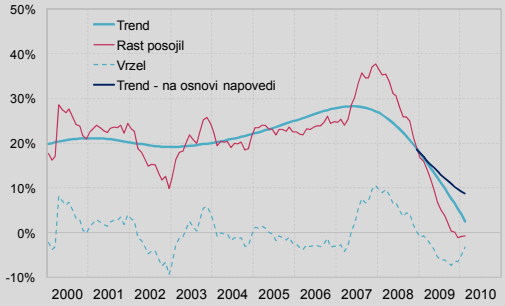

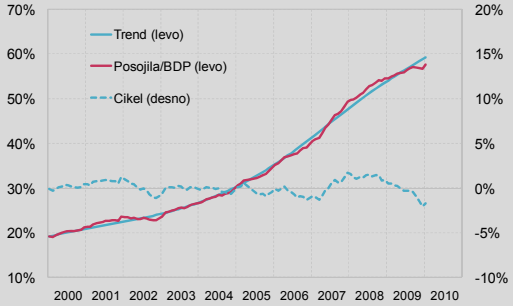

Vir: Banka Slovenije

Dejanska rast posojil gospodinjstvom je bila v letu 2009 pod dolgoročnim trendom, vendar precej manj kot rast posojil nefinančnim družbam in nebančnemu sektorju. Negativna vrzel se je povečevala do sredine preteklega leta, nato pa je začela upadati in v letu 2010 postala pozitivna. Dejanska rast posojil gospodinjstvom je bila februarja 2010 za 2,1 odstotne točke nad dolgoročnim trendom, ocenjenim na podlagi rasti posojil do konca februarja 2010, in za eno odstotno točko pod dolgoročnim trendom rasti posojil gospodinjstvom, ocenjenim na podlagi rasti posojil, ki smo jo podaljšali do konca leta 2011. Razmerje med obsegom posojil gospodinjstvom in BDP je bilo ob koncu februarja 2010 na ravni dolgoročnega trenda.

Slika 6.9: Rast posojil gospodinjstvom (levo) in razmerje med obsegom posojil in BDP (desno)

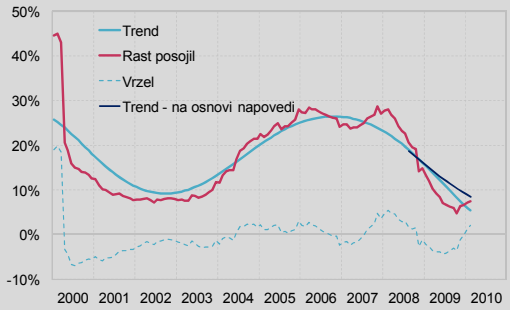

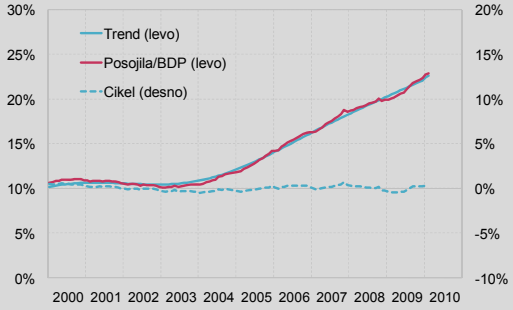

Vir: Banka Slovenije

Kljub upadanju negativnih vrzeli se precejšnje razlike med dinamiko kreditiranja gospodinjstev in nefinančnih družb ohranjajo, kar je posledica bolj prociklične dinamike rasti posojil nefinančnim družbam v primerjavi s posojili gospodinjstvom.

6.3.2 Struktura naložb

Ročnostna struktura posojil se je v lanskem letu precej spremenila, saj se je delež dolgoročnih posojil v strukturi posojil nebančnemu sektorju povečal z 62,7% na 68,6%.

Slika 6.10: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po ročnosti ter deleži dolgoročnih in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

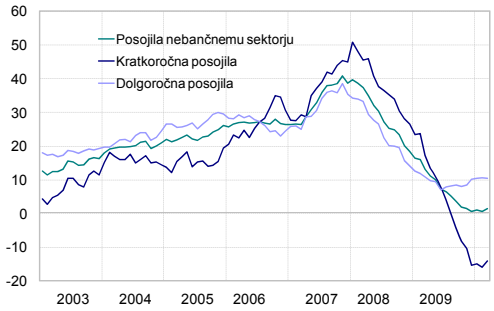

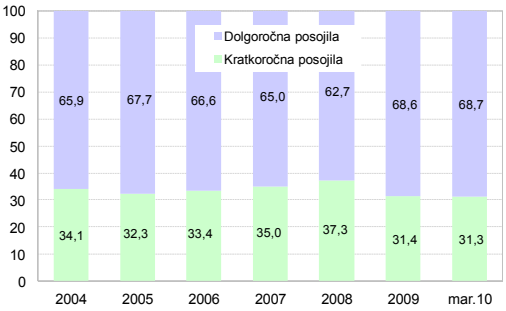

Vir: Banka Slovenije

Spremenila se je ročnost posojil.

Podjetjem so banke sicer odobravale predvsem kratkoročna posojila, vendar je obseg novoodobrenih posojil zaostajal za obsegom zapadlih posojil. K zmanjšanju stanja kratkoročnih posojil je prispevalo tudi dejstvo, da so banke del kratkoročnih, obnavljajočih se posojil podjetjem spremenile v dolgoročna. Sprememba strukture je delno posledica dejstva, da so banke v lanskem letu posojila najbolj povečala gospodinjstvom, kjer je prevladovalo dolgoročno kreditiranje.

Rast posojil nebančnemu sektorju v tuji valuti se je lani hitro zniževala in od maja naprej je bila negativna. Ob koncu leta so posojila v tuji valuti pomenila manj kot 5% vseh posojil. Delež posojil v tuji valuti je bil najvišji pri posojilih gospodinjstvom, kjer je ob koncu prvega četrtletja letošnjega leta znašal 10,5%.

Zmanjšanje deleža posojil nebančnemu sektorju v strukturi bilance in povečanje deleža vrednostnih papirjev in terjatev do bank.

Lani se je prekinil trend zniževanja deleža vrednostnih papirjev v strukturi bilanc bank. Obseg vrednostnih papirjev se je v bilancah bank povečal za 1,6 mrd EUR oziroma na 16,1% bilančne vsote. Hkrati so banke povečale terjatve do bank za 1,9 mrd EUR. Ob stagnaciji posojilne rasti se je delež posojil nebančnemu sektorju v strukturi bilance stanja znižal za 4,8 odstotne točke, kar je posledica navedenega povečanja deležev vrednostnih papirjev in terjatev do bank v bančnih bilancah.

Tabela 6.5: Struktura in rast postavk bilance stanja bančnega sektorja za ob koncu leta v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2006	2007	2008	2009	mar.10	2006	2007	2008	2009	mar.10
Bilančna vsota (v mio EUR)	33.868	42.343	47.628	51.427	50.655	15,6	25,0	12,5	8,0	4,9
Aktiva	Struktura (v %)									
Denar	3,1	1,4	2,6	2,8	2,1	76,3	-42,9	105,9	17,0	38,0
Posojila bankam	9,1	9,6	8,5	11,1	10,0	6,8	32,8	-1,0	41,2	18,3
Posojila nebančnemu sektorju	60,3	66,8	70,4	65,6	67,3	26,4	38,6	18,5	0,6	1,4
posojila podjetjem	36,5	40,2	42,5	38,9	40,0	24,8	37,8	18,8	-1,2	-0,2
posojila gospodinjstvom	14,9	15,2	15,5	15,3	15,9	24,1	27,1	14,9	6,8	8,7
posojila državi	1,7	1,1	1,1	1,4	1,5	-13,8	-18,9	8,9	45,1	36,7
posojila drugim	7,1	10,3	11,3	10,0	9,9	61,3	80,7	23,4	-5,1	-6,2
Finančna sredstva/vred. papirji	23,3	18,2	15,3	17,3	17,2	-5,7	-2,2	-5,7	21,9	9,7
od tega državni	8,0	10,1	8,6	9,9	9,4	0,5	57,5	-4,8	24,9	3,2
Kapitalske naložbe	1,3	1,5	1,3	1,4	1,4	19,9	43,9	2,0	11,0	11,0
Druga aktiva	3,0	2,4	1,9	1,9	2,0	8,0	2,5	-11,1	5,1	-2,2
Pasiva										
Obveznosti do bank	31,9	38,0	40,7	34,7	34,1	28,6	49,0	20,4	-7,8	-5,8
do tujih bank	29,9	34,0	33,8	25,0	24,1	28,1	42,5	11,7	-20,0	-19,4
Obvez. do nebančnega sekt.	51,7	45,8	43,3	45,8	45,8	9,3	10,7	6,4	14,3	6,0
do podjetij	14,1	11,4	10,0	9,6	9,9	10,3	0,7	-1,0	3,4	4,5
do gospodinjstev	33,4	29,2	28,4	27,4	28,2	7,4	9,3	9,2	4,3	3,2
do države	3,3	3,6	3,9	7,8	6,7	28,5	35,6	22,9	114,9	21,0
do drugih	0,8	1,6	1,0	1,0	1,1	6,9	139,0	-30,7	13,8	14,0
Obveznosti iz vred. papirjev	2,9	2,3	2,6	6,7	6,9	-1,6	-1,3	30,6	172,9	130,1
Druge obveznosti	4,6	3,9	3,9	7,8	8,1	3,3	6,3	14,1	112,5	82,9
Rezervacije	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	2,2	12,6	-15,4	-1,3	0,7
Podrejene obveznosti	2,9	3,5	3,4	3,0	3,1	40,0	48,1	8,6	-2,9	-2,6
Kapital	8,4	8,4	8,4	8,4	8,6	14,3	25,2	12,4	7,5	7,2

Opomba: Kategorija finančnih sredstev je metodološko širša od vrednostnih papirjev in vključuje tudi posojila, razpoložljiva za prodajo, in nekatere vrednostne papirje, razpoložljive za prodajo, ki imajo funkcijo kapitalskih naložb.
Vir: Banka Slovenije

Slika 6.11: Delež posojil nebančnemu sektorju in vrednostnih papirjev v bilančni vsoti v odstotkih

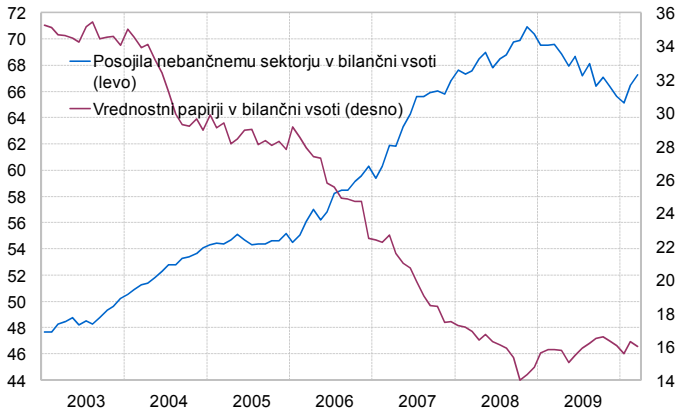

Vir: Banka Slovenije

6.3.3 Viri financiranja bank

Preoblikovanje bančnih pasiv v letu 2009.

V preteklem letu so se banke v tujini razdolžile v višini 3,2 mrd EUR, v prvem četrtletju letošnjega leta pa za dodatnih 650 mio EUR. Zato so morale banke lani preoblikovati svoje pasive. Izpad virov v obliki posojil iz tujine so banke nadomestile z vlogami države. Še pomembnejši dolgoročni vir je za dve banki pomenila izdaja obveznic s poroštvom države, skupaj v višini 2 mrd EUR. Dodatno se je povečal pomen najetih sredstev pri ECB.

Slika 6.12: Struktura virov financiranja bank v odstotkih

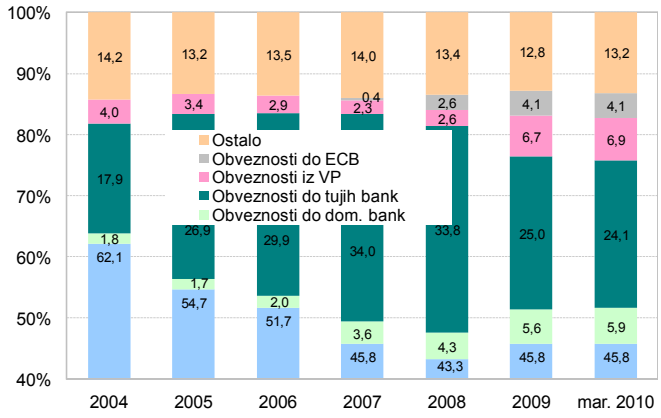

Vir: Banka Slovenije

Neto povečanje vlog gospodinjstev je lani s 592 mio EUR za polovico zaostajalo za tistim v prejšnjih letih. Zaradi omejitev virov pri tujih bankah in močno povečane negotovosti v gospodarstvu so bile banke lani prisiljene znižati dinamiko kreditiranja nebančnega sektorja.

Slika 6.13: Stopnje rasti virov sredstev v odstotkih (levo) ter razmerje med vlogami na vpogled, kratkoročnimi in dolgoročnimi obveznostmi bank do nebančnega sektorja v odstotkih (desno)

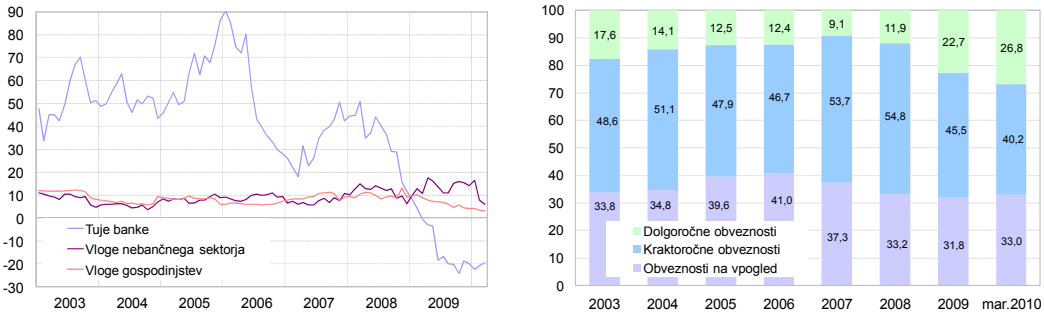

Vir: Banka Slovenije

Delež dolgoročnih vlog v strukturi vlog nebančnega sektorja se je zvišal.

Povečanje deleža dolgoročnih vlog v strukturi vlog nebančnega sektorja je deloma rezultat povečanja dolgoročnih vlog države. Podobno se je tudi med vlogami gospodinjstev povečal delež dolgoročnih vlog, z dobrih 15% v začetku preteklega leta na 20% v prvem četrtletju letošnjega leta, kar je posledica višjih obrestnih mer za dolgoročne vloge.

Slika 6.14: Višina obrestnih mer za vloge do enega leta (levo) in za vloge nad enim letom (desno) ter stopnja inflacije v odstotkih

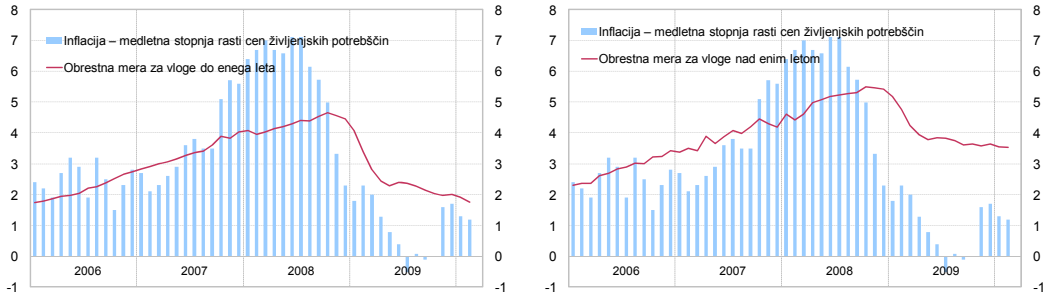

Vir: Banka Slovenije

Zaradi hitrejšega zniževanja inflacije v primerjavi z obrestnimi merami za vloge so v prvi polovici 2009 naraščale ex-post realne obrestne mere. Vendar se je z zvišanjem rasti cen v drugi polovici preteklega leta in prvih mesecih letošnjega leta tovrstna razlika znižala, zlasti za kratkoročne vloge. To je vplivalo na odločitve varčevalcev o ročnosti vlog.

6.3.4 Stroški financiranja bank

Stroški financiranja bank so se v letu 2009 precej znižali.

Zniževanje povprečnih in mejnih stroškov financiranja bank, ki se je začelo ob koncu leta 2008, se je lani nadaljevalo.[25] Znižanje stroškov financiranja bank je predvsem posledica znižanja stroškov dolžniškega kapitala in samo v manjšem obsegu tudi znižanja stroškov lastniškega kapitala (povečanje cen delnic bank). Ocenjujemo, da se bo zniževanje stroškov financiranja bank kmalu končalo zaradi pričakovanega dviga tržnih obrestnih mer. Povprečni stroški financiranja bank so se v letu 2009 znižali za 166 bazičnih točk na 3% in ostali približno na tej ravni tudi v prvih dveh mesecih 2010. Mejni stroški financiranja bank so se v letu 2009 znižali za 211 bazičnih točk na 2,7%, v letu 2010 pa so se nekoliko povečali.

Slika 6.15: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) in povprečni stroški lastniškega ter dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Povprečni stroški dolžniškega kapitala

K znižanju povprečnih stroškov dolžniškega kapitala so največ prispevale padajoče obrestne mere za vloge nebančnega sektorja in obveznosti do tujih bank.

Zniževanje stroškov dolžniškega kapitala je posledica padajočih obrestnih mer; predvsem obrestnih mer za obveznosti do tujih bank in vlog nebančnega sektorja. Na nižje povprečne stroške so še dodatno vplivali poceni viri, pridobljeni na dražbah ECB, in izrazito krajšanje ročnosti virov, pridobljenih od tujih bank. V primerjavi s koncem leta 2008 so se do februarja 2010 med vlogami nebančnega sektorja najbolj znižale obrestne mere za kratkoročne vloge (–248 bt), manj za dolgoročne vloge (–135 bt) in za vpogledne vloge ter vloge prek noči (–29 bt). Najbolj so se v tem istem obdobju znižale obrestne mere za obveznosti do tujih bank in bile ob koncu leta 2009 krepko pod obrestnimi merami za vloge nebančnega sektorja. V prvi polovici leta 2009 se je občutno znižala tudi obrestna mera za vire pri ECB, ki je v preostanku opazovanega obdobja ostala nespremenjena. Podobno velja za obrestne mere za izdane dolžniške vrednostne papirje bank.

[25] Stroški financiranja bank so izračunani pred davki. Stroški dolžniškega kapitala so ocenjeni na podlagi gibanja obrestnih mer za: vloge nebančnega sektorja, obveznosti do tujine (bank (krediti in vloge), ECB in drugih sektorjev) in dolžniških vrednostnih papirjev (vključno s podrejenimi dolžniškimi vrednostnimi papirji). Stroški lastniškega kapitala so ocenjeni z dvostopenjskim modelom diskontiranja dividend za banke, katerih delnice kotirajo na LJSE.

Slika 6.16: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov bank, uporabljenih v izračunu povprečnih stroškov financiranja (desno) v odstotkih

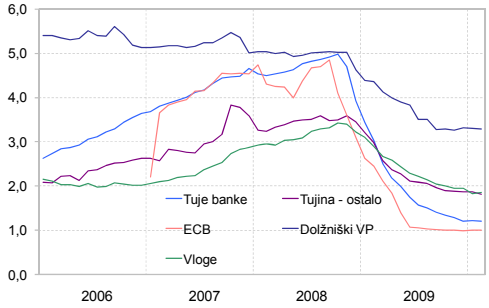

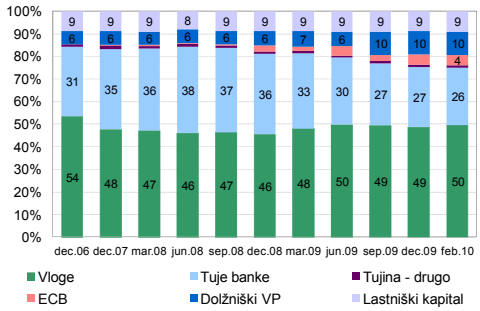

Vir: Banka Slovenije

Spremembe v strukturi virov financiranja so neugodno vplivale na stroške financiranja, brez njih bi bilo znižanje povprečnih stroškov dolžniškega kapitala izrazitejše. V strukturi vlog nebančnega sektorja se je od konca leta 2008 do februarja 2010 za 11 odstotnih točk zmanjšal delež kratkoročnih vlog in za 2 odstotni točki delež vlog na vpogled ter vlog prek noči. Za 13 odstotnih točk pa se je povečal delež dolgoročnih vlog. Spreminjanje ročnosti vlog nebančnega sektorja je bilo pogojeno z dokaj agresivno obrestno politiko bank v zadnjem četrtletju 2008 in v začetku leta 2009. Brez teh sprememb bi bilo znižanje skupne obrestne mere za vloge večje.

V strukturi virov se je povečal delež relativno dražjih virov.

Mejni stroški dolžniškega kapitala

Na nižje mejne stroške dolžniškega kapitala so lani vplivale predvsem nižje obrestne mere za nove vloge nebančnega sektorja, obveznosti do tujih bank in ECB. Obrestne mere za kratkoročne in dolgoročne vloge so se zniževale vse do februarja 2010. Zaradi podaljševanja ročnosti vlog je skupna obrestna mera za novosklenjene vloge od sredine leta 2009 ostala skoraj nespremenjena. Padajoče obrestne mere za nove obveznosti do tujih bank so bile pod močnim vplivom skrajševanja ročnosti te oblike virov. Obrestne mere za obveznosti do tujih bank so ostale dokaj stabilne od sredine leta 2009. Stroškovno so bile med novimi viri financiranja najugodnejše obveznosti do ECB in tujih bank, najmanj pa izdaja dolžniških vrednostnih papirjev (vključno s podrejenimi instrumenti).

V drugi polovici leta 2009 se je zaustavilo padanje stroškov financiranja za najpomembnejše nove vire financiranja bank.

Slika 6.17: Mejni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura novih finančnih virov bank, uporabljenih v izračunu mejnih stroškov financiranja (desno) v odstotkih

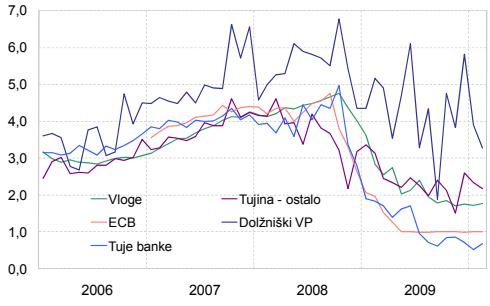

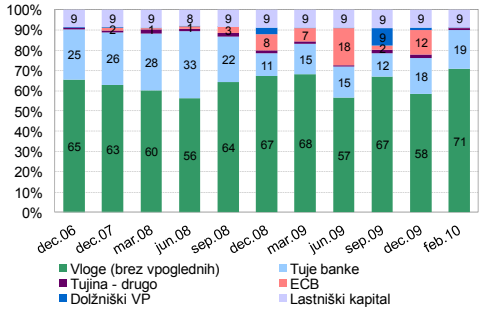

Vir: Banka Slovenije

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank

Razlike v stroških financiranja med posameznimi skupinami bank so se lani povečale.[26] Razpon v povprečnih stroških financiranja med skupinami bank se je z 90 bazičnih točk ob koncu leta 2008 povečal na 126 bazičnih točk v letu 2009 in do konca februarja 2010 znižal na 116 bazičnih točk. To je posledica večjega znižanja povprečnih stroškov financiranja pri bankah v večinski tuji lasti in pri bankah v večinski domači lasti. Pri mejnih stroških se je ta razpon do konca leta 2009 znižal za 13 bazičnih točk na 97 bazičnih točk. To je posledica za 15 bazičnih točk večjega znižanja mejnih stroškov

Velike razlike pri stroških financiranja med posameznimi skupinami bank.

[26] Ocena stroškov lastniškega kapitala je zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE enaka za vse skupine bank. Do razlik v stroških financiranja bank prihaja samo zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank.

financiranja pri majhnih domačih bankah, bankah v večinski tuji lasti in velikih domačih bankah. Razlog za najnižje povprečne in mejne stroške bank v večinski tuji lasti je v razliki v cenah in strukturi virov po posameznih skupinah bank. Banke v večinski tuji lasti imajo poleg najnižjih cen posameznih virov tudi stroškovno najugodnejšo strukturo virov financiranja.

Slika 6.18: Povprečni (levo) in mejni stroški financiranja bank (desno) v odstotkih

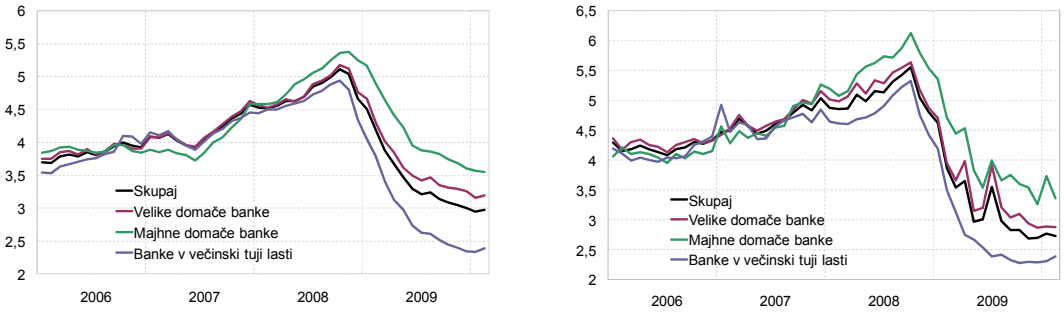

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Vpliv strukture virov na stroške financiranja.

Struktura virov financiranja in njena dinamika spreminjanja precej vplivata na celotne stroške financiranja posameznih skupin bank. Banke v večinski tuji lasti imajo daleč največji delež najcenejših virov financiranja (obveznost do ECB, obveznosti do tujih bank), ki pa se je v zadnjem letu na račun povečanja deleža vlog nebančnega sektorja v stanjih in med novimi posli nekoliko zmanjšal. Majhne domače banke imajo v stanjih in med novimi posli največji delež dražjih virov financiranja (vloge nebančnega sektorja in dolžniški vrednostni papirji). V lanskem letu se jim je povečal delež cenejših virov (obveznost do ECB) med novimi viri financiranja. Pri velikih domačih bankah je bilo v letu 2009 opazno nadomeščanje trenutno enega najcenejših virov – obveznosti do tujih bank – z dolžniškimi vrednostnimi papirji in viri ECB.

Slika 6.19: Struktura stanj (levo) in novih (desno) virov financiranja, upoštevanih v izračunu stroškov financiranja bank v odstotkih

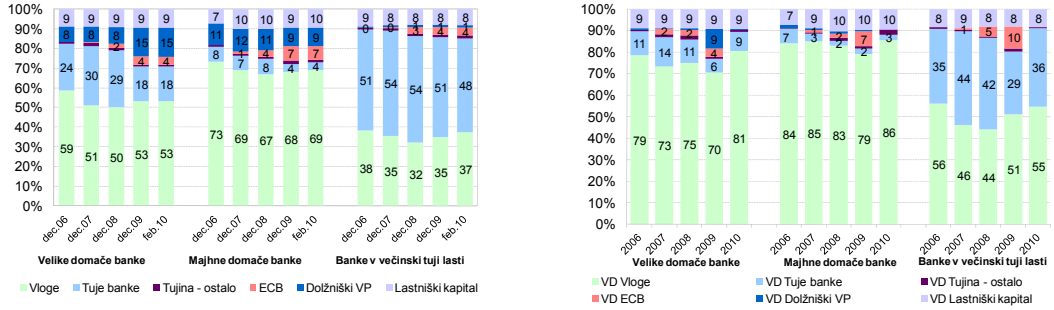

Vir: Banka Slovenije

Znižanje obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja je bilo največje pri bankah v večinski tuji lasti.

Obrestne mere za najpomembnejšo komponento virov financiranja – vloge nebančnega sektorja – so se pri vseh skupinah bank občutno znižale. V obdobju od konca leta 2008 do februarja 2010 so se obrestne mere za vloge pri bankah v večinski tuji lasti znižale za 177 bazičnih točk, pri majhnih domačih bankah za 152 in pri velikih domačih bankah za 120 bazičnih točk. V ročni strukturi stanja vlog je prišlo do premika k daljšim ročnostim, kar je zaviralo padanje povprečne obrestne mere za vloge po vseh skupinah bank.

Slika 6.20: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja (levo) in ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank

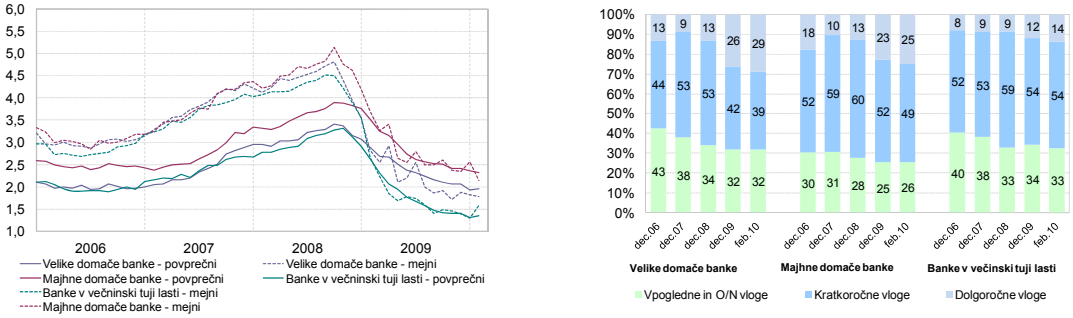

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za obstoječe obveznosti do tujih bank so se od konca leta 2008 do februarja 2010 najbolj znižale pri majhnih domačih bankah (–336 bt), ki so jim sledile velike domače banke (–303 bt) in banke v večinski tuji lasti (–241 bt). Od novembra 2008 naprej so bile obrestne mere za obstoječe obveznosti do tujih bank pri velikih domačih bankah nižje kot pri bankah v večinski tuji lasti. To je posledica krajših originalnih zapadlosti za obveznosti do tujih bank pri domačih bankah in dejstva, da so morale domače banke odplačati zapadle obveznosti do tujih bank. Bankam v večinski tuji lasti pa je uspelo refinancirati zapadle obveznosti, vendar z višjimi pribitki na referenčne obrestne mere.

Slika 6.21: Povprečni in mejni stroški financiranja za obveznosti do tujih bank (levo) in za dolžniške vrednostne papirje[27] (desno) po skupinah bank

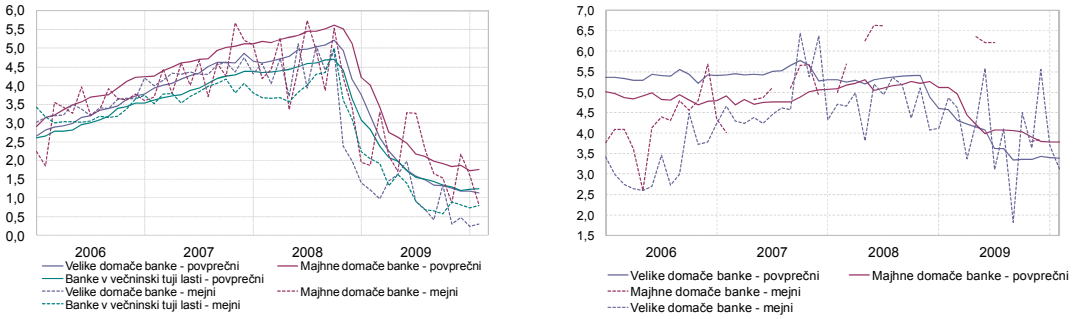

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za izdane dolžniške vrednostne papirje so v prvi polovici leta 2009 upadle, kar je tudi posledica garancij, ki jih izdaja država. Banke v večinski tuji lasti ne izdajajo dolžniških vrednostnih papirjev.

Pričakuje se dvig stroškov financiranja bank in potreba po prilagoditvi strukture virov financiranja bank novim razmeram.

Trend zniževanja stroškov financiranja bank se bo v bližnji prihodnosti obrnil. V skladu s pričakovanji tržnih udeležencev glede prihodnjega gibanja tržnih obrestnih mer in podatkov iz terminskih pogodb se bodo cene finančnih virov bank postopno začele zviševati. Viri ECB bodo verjetno krajših ročnosti in država bo po pričakovanjih znižala obseg depozitov pri bankah. S pričakovanim dvigom tržnih obrestnih mer bodo začele naraščati tudi cene drugih virov, zlasti obveznosti do tujih bank. Slovenske banke bodo pri pridobivanju novih virov na finančnih trgih konkurirale tujim bankam, ki jim v letošnjem in prihodnjem letu zapade precejšen obseg dolžniških vrednostnih papirjev in obveznosti do ECB, in državam, ki bodo z izdajami obveznic financirale proračunske primanjkljaje. V takih razmerah bodo morale banke optimizirati strukturo virov v skladu z njihovo velikostjo in pretežnim lastništvom. Banke v večinski tuji lasti bodo poleg zanašanja na vire bank mater vedno več pozornosti posvečale tudi pridobivanju vlog nebančnih sektorjev. Za velike domače banke bo pomen virov tujih bank manjši kot je bil v preteklih letih. Zaradi omejenega obsega domačega varčevanja bodo tej skupini bank pomembno obliko novih finančnih virov pomenili dolžniški vrednostni papirji. Ti bodo zaradi relativne majhnosti slovenskih bank in pričakovano visoke ponudbe dolžniških instrumentov na mednarodnih finančnih trgih primerjalno dražji vir.

[27] Dolžniški vrednostni papirji vključujejo tudi podrejeni dolg.

Tabela 6.6: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj ban. sistem
		Obveznosti do tujih bank		
2007	29,0	6,2	52,3	34,0
2008	27,7	6,8	52,3	33,8
2009	16,5	3,5	48,9	25,0
2010 marec	16,4	2,8	47,3	24,1
		Vloge nebančnega sektorja		
2007	49,3	59,0	34,6	45,8
2008	47,8	56,7	31,1	43,3
2009	49,8	59,2	33,7	45,8
2010 marec	49,4	59,6	34,1	45,8
		Vloge gospodinjstev		
2007	31,9	30,6	20,8	28,6
2008	32,0	30,6	18,6	27,7
2009	30,5	30,3	18,2	26,8
2010 marec	30,9	31,0	19,5	27,6
		Vloge države		
2007	4,3	5,3	1,5	3,6
2008	4,3	6,6	2,5	3,9
2009	8,8	10,9	4,7	7,8
2010 marec	7,7	10,2	3,7	6,7
		Izdani dolžniški vrednostni papirji		
2007	2,8	6,5	0,0	2,3
2008	3,5	6,4	0,0	2,6
2009	10,0	5,2	0,0	6,7
2010 marec	10,2	5,1	0,0	6,9
		Obveznosti do Evrosistema		
2007	0,3	0,8	0,5	0,4
2008	2,1	3,0	3,3	2,6
2009	4,0	6,4	3,7	4,1
2010 marec	3,9	6,1	3,9	4,1

Vir : Banka Slovenije

V prihodnje lahko pričakujemo zmanjšanje razlike v stroških financiranja med posameznimi skupinami bank. Obrestne mere za obveznosti do tujih bank bodo naraščale v skladu z rastjo medbančnih obrestnih mer, medtem ko bodo obrestne mere za vloge nebančnih sektorjev naraščale počasneje.

6.3.5 Pokritost posojil bank z viri financiranja

Povečanje pokritosti posojil z vlogami zaradi zvišanja vlog države.

Lani je bil zaradi povečanja vlog države in nižje kreditne rasti prekinjen trend zmanjševanja pokritosti posojil z vlogami nebančnega sektorja. Ob koncu leta je ta znašala 70%. V primerjavi s predlanskim letom se je pokritost posojil z vlogami nebančnega sektorja povečala za več kot 8 odstotnih točk. Ob izvzetju vlog države pa je bila pokritost posojil z vlogami oktobra 2009 primerljivejša s tisto ob koncu leta 2008.

Slika 6.22: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z obveznostmi do tujih bank in vlogami nebančnega sektorja v odstotkih

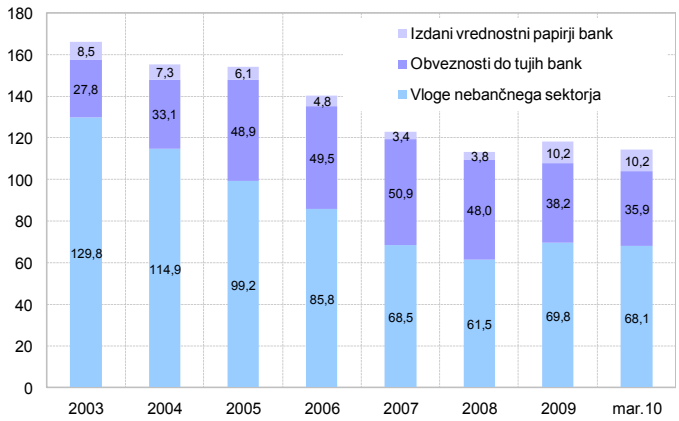

Vir: Banka Slovenije

Po posameznih skupinah bank obstajajo razmeroma velike razlike v pokritosti posojil nebančnega sektorja s posameznimi oblikami virov. Najvišji odstotek pokritosti posojil z vlogami nebančnega sektorja so lani decembra dosegle majhne domače banke z 92,7%, sledile so velike domače banke s 83,9%, najnižji odstotek pa so dosegle banke v večinski tuji lasti z 42,5%.

Zaradi različne strukture virov so med posameznimi skupinami bank precejšnje razlike v pokritosti posojil z njimi.

Tabela 6.7: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z različnimi oblikami financiranja po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj bančni sistem
		Pokritost z vlogami nebančnega sektorja		
2007	80,0	92,2	43,7	68,5
2008	73,4	85,8	38,1	61,5
2009	83,9	92,7	42,5	69,8
2010 marec	81,8	93,3	40,9	68,1
		Pokritost z vlogami gospodinjstev		
2007	51,7	47,8	26,2	42,8
2008	49,2	46,3	22,7	39,4
2009	51,4	47,4	22,9	40,9
2010 marec	51,2	48,6	23,3	41,1
		Pokritost z Vlogami nebančnega sektorja brez vlog države		
2007	73,1	83,9	41,8	63,1
2008	66,8	75,8	35,0	55,9
2009	69,1	75,6	36,5	58,0
2010 marec	69,1	77,4	36,5	58,1
		Pokritost z obveznostmi do tujih bank		
2007	47,0	9,7	66,0	50,9
2008	42,6	10,3	63,9	48,0
2009	27,8	5,5	61,6	38,2
2010 marec	27,1	4,3	56,7	35,9
		Pokritost z izdanimi dolžniškimi vrdnostnimi papirji		
2007	4,6	10,1	0,0	3,4
2008	5,4	9,7	0,0	3,8
2009	16,9	8,1	0,0	10,2
2010 marec	17,0	8,0	0,0	10,2

Vir: Banka Slovenije

Zunajbilanca in poslovanje po pooblastilu

Lani je stopnja rasti zunajbilance s 30,2% bistveno presegla rast bilančne vsote (8%) in ob koncu leta 2009 dosegla dvakratnik obsega bilančne vsote bank. K povečanju zunajbilance so največ, več kot dve tretjini, prispevala prejeta jamstva, slabih 12% pa izvedeni finančni instrumenti.

Tabela 6.8: Struktura in rast postavk zunajbilance bančnega sektorja za konec leta v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2006	2007	2008	2009	mar.10	2006	2007	2008	2009	mar.10
Zunajbilanca (v mio EUR)	49.465	68.843	80.746	99.189	100.290	24,3	39,2	10,7	30,2	24,2
			Struktura v (%)							
Akreditivi	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	-13,9	19,5	-37,1	-10,8	-6,0
Garancije in sredstva, dana v zastavo	5,4	4,6	4,1	3,6	3,6	10,8	17,8	10,1	2,5	8,2
Prevzete finančne obveznosti	8,1	7,6	5,1	4,4	4,3	6,9	30,1	-15,1	-0,6	4,5
Izvedeni finančni instrumenti	13,0	16,2	15,0	14,0	13,5	32,0	73,1	0,6	24,4	12,1
Depo in druga evidenca VP	13,4	12,0	8,2	6,4	5,7	24,7	24,2	-29,8	10,1	-13,8
Evidenca odpisanih terjatev	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1,2	18,6	34,4	-1,2	0,8
Druga zunajbilanca	59,5	59,3	67,3	71,2	72,7	27,3	38,5	25,1	38,5	34,1
prejeta jamstva	36,9	36,8	45,0	49,3	51,1	26,3	38,7	31,1	47,3	41,1
prejete garancije in državna poroštva	2,3	2,0	3,0	3,3	3,4	-3,3	21,1	65,2	42,5	40,7
drugo	20,4	20,5	19,4	18,7	18,2	33,9	40,0	10,3	19,1	16,9

Vir: Banka Slovenije

6.4 Donosnosti in kazalniki uspešnosti poslovanja bank

Dobiček bank se je v letu 2009 v primerjavi s predlanskim letom prepolovil.

Dobiček pred obdavčitvijo je po nerevidiranih podatkih v letu 2009 znašal 160 mio EUR oziroma 48% manj kot v letu 2008. Zmanjšanje dobička je v največjem obsegu posledica povečanih stroškov oslabitev in rezervacij ter zmanjšanja neto obresti. Banke tega izpada dohodka niso mogle nadomestiti z višjimi neobrestnimi prihodki in nižjimi operativnimi stroški.

Tabela 6.9: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja

	Obseg (v mio EUR)				Stopnje rasti (v %)				Delež v bruto dohodku (v %)			
	2007	2008	2009	mar.10	2007	2008	2009	mar.10	2007	2008	2009	mar.10
Neto obresti	816,4	944,6	924,7	255,8	18,3	15,7	-2,1	25,7	57,0	69,4	65,3	71,9
Neobrestni prihodki	616,7	415,6	492,2	100,0	17,3	-32,6	18,4	-0,3	43,0	30,6	34,7	28,1
od tega neto opravnine	336,3	339,7	334,7	83,7	9,0	1,0	-1,5	4,7	23,5	25,0	23,6	23,5
od tega čisti dobički/izg. iz FS in obvez. nam. trg.	135,7	-114,6	41,5	-25,5	39,7	-184,4	-136,2	-238,2	9,5	-8,4	2,9	-7,2
Bruto dohodek	1433,0	1360,2	1417,0	355,8	17,9	-5,1	4,2	17,1	100	100	100	100
Operativni stroški	755,9	776,0	761,6	180,3	7,7	2,7	-1,9	0,1	52,7	57,1	53,7	50,7
stroški dela	401,8	412,1	413,4	102,6	9,4	2,6	0,3	-0,5	28,0	30,3	29,2	28,8
Neto dohodek	677,1	584,2	655,4	175,5	31,9	-13,7	12,2	41,8	47,3	42,9	46,3	49,3
neto oslabitve in rezervacije	163,0	277,9	495,8	111,7	36,0	70,5	78,5	58,1	11,4	20,4	35,0	31,4
Poslovni izid pred obdavčitvijo	514,2	306,3	159,5	63,8	30,6	-40,4	-47,9	20,2	35,9	22,5	11,3	17,9
davki iz dobička	102,5	58,6	38,3	12,0	12,8	-42,8	-34,7	6,7	7,1	4,3	2,7	3,4
Poslovni izid po obdavčitvi	411,7	247,7	121,3	51,8	36,0	-39,8	-51,1	23,8	28,7	18,2	8,6	14,6

Vir: Banka Slovenije

Neto obrestni prihodki in obrestna marža ter neto neobrestni prihodki bank

Znižanje deleža neto obrestnih prihodkov v bruto dohodku bank.

Delež neto obrestnih prihodkov v bruto dohodku se je lani znižal na 65,3%, zvišal pa se je delež neto neobrestnih prihodkov. Negativna rast neto obrestnih prihodkov je posledica slabše posojilne aktivnosti, ki so praviloma višje obrestovane v primerjavi z drugimi oblikami aktive. Višji neobrestni prihodki so v lanskem letu omogočili pozitivno rast bruto dohodka bank. Obrestna marža na obrestonosno aktivo se je znižala na 1,98%.

Tabela 6.10: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih

(v %)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Povprečna aktivna obrestna mera	9,01	7,52	5,78	4,90	4,81	5,51	6,09	4,45
Povprečna pasivna obrestna mera	5,62	4,44	3,04	2,44	2,59	3,37	4,11	2,61
Obrestni razmik med efekt. obr. merami	3,39	3,08	2,74	2,46	2,22	2,14	1,98	1,84
Neto obrestna marža na obrestovano aktivo	3,76	3,35	2,87	2,62	2,37	2,33	2,20	1,98

Vir: Banka Slovenije

Obrestni razmik in neto obrestna marža sta se lani ponovno znižala.

Na znižanje efektivnih aktivnih obrestnih mer za 1,6 odstotne točke sta vplivala spreminjanje strukture obrestovane aktive in padec obrestnih mer na finančnih trgih, saj se je znižal delež posojil. Na znižanje efektivnih pasivnih obrestnih mer za 1,5 odstotne točke je prav tako vplivalo prestrukturiranje virov sredstev v korist relativno cenejših, a hkrati manj stabilnih virov.

Slika 6.23: Povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih

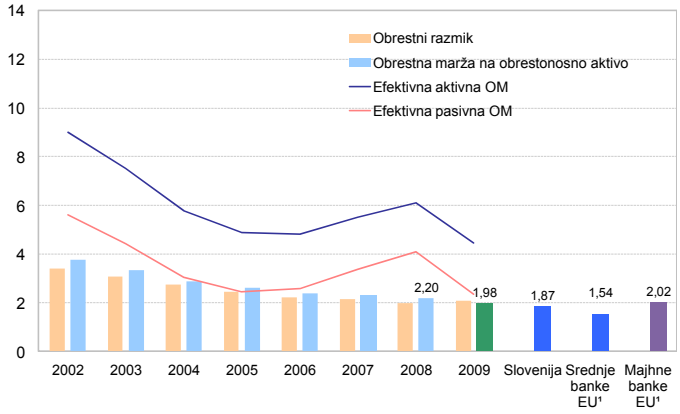

Opomba: [1] Ločeno prikazani podatki so za obrestno maržo v Sloveniji v letu 2009, v državah EU, ki so poročale po mednarodnih računovodskih standardih, pa za leto 2008 in so izračunani kot razmerje med neto obrestnimi prihodki in celotno aktivo. Pri obrestnih maržah bank EU je upoštevana neto obrestna marža srednje velikih bank oziroma majhnih bank.

Vir: Banka Slovenije, EU Banking Sector Stability, August 2009

Slika 6.24: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) in struktura bruto dohodka v odstotkih (desno)

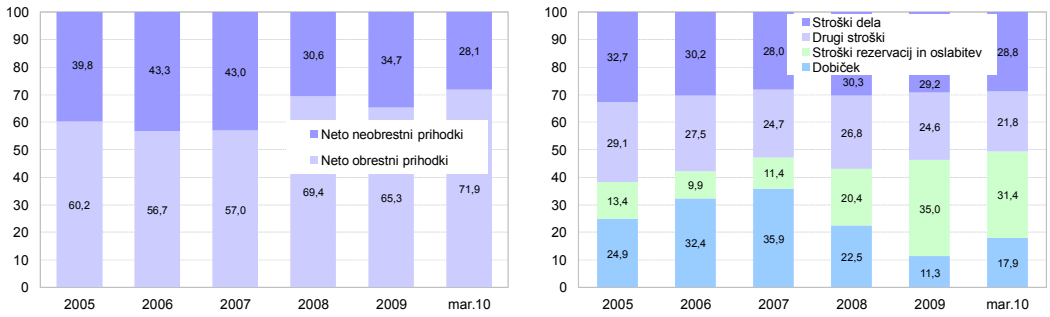

Vir: Banka Slovenije

Stroški poslovanja bank

Znižanje deleža operativnih stroškov v strukturi bruto dohodka bank.

Operativni stroški bank so se lani znižali za 2%. Pri obvladovanju stroškov so bile najučinkovitejše velike domače banke, ki so zmanjšale obseg stroškov. Tudi rast stroškov dela se je zmanjševala skozi vse leto, vendar je ostala pozitivna. Pomen obvladovanja operativnih stroškov za uspešnost poslovanja bank se bo v letošnjem letu še povečal. Od uspešnosti izboljševanja stroškovne učinkovitosti bank bo v glavnem odvisno, ali bodo višji stroški oslabitev in rezervacij banke potisnili v območje nizkih donosnosti na kapital za daljše obdobje.

Močno zvišanje stroškov oslabitev in rezervacij v letu 2009.

Banke so lani oblikovale za 218 mio EUR stroškov oslabitev in rezervacij več kot leta 2008 ali za 78% več. To je odraz poslabšanja kreditnega portfelja v zaostrenih gospodarskih razmerah. Odstotek stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku, ki se je že predlani skoraj podvojil, se je lani še dodatno povečal in dosegel 35%. Najvišjo rast stroškov oslabitev in rezervacij so realizirale banke v večinski tuji lasti. Vendar je lani ta skupina bank imela nižje stroške oslabitev in rezervacij v bruto dohodku v primerjavi z drugima skupinama bank. Od nadaljnjega razvoja gospodarske krize je v glavnem odvisno, kako se bodo stroški oslabitev in rezervacij gibali v prihodnjih letih.

Tabela 6.11: Posojila in stroški oslabitev in rezervacij

(v %)	Velike banke	Majhne banke	Tuje banke	Bančni sistem
Rast posojil nebančnemu sektorju 2009	0,3	9,0	-0,5	0,6
Rast kapitalskih zahtev	6,3	5,8	-0,5	4,3
Rast oslabitev in rezervacij 2009	72,8	51,9	120,4	78,5
Odstotek oslabitev in rezervacij v bruto dohodku 2009	39,4	36,1	25,1	35,0
Odstotek oslabitev in rezervacij v bruto dohodku 2008	23,7	27,6	11,6	20,4

Vir: Banka Slovenije

Kazalniki uspešnosti poslovanja bank

Kazalniki uspešnosti poslovanja bank so se v letu 2009 poslabšali.

Donosnost na kapital bank se je lani zmanjšala za 4,3 odstotne točke in dosegala le še 3,83%. Na znižanje donosnosti so vplivali bistveno nižji obrestni prihodki in povečani stroški oslabitev in rezervacij. Tudi v prihodnje lahko pričakujemo bistveno nižje donosnosti na kapital v bančnem sektorju, kot so jih banke dosegale pred izbruhom finančne krize.

Tabela 6.12: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih

(v %)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Donos na aktivo	1,00	1,06	1,00	1,25	1,36	0,68	0,32
Donos na kapital	11,89	12,72	12,72	15,07	16,29	8,14	3,83
Stroški v bruto dohodku	63,28	62,32	61,74	57,76	52,75	57,05	53,75
Obrestna marža na obrest. aktivo	3,35	2,94	2,62	2,37	2,33	2,21	1,98
Obrestna marža na bilančno vsoto	3,05	2,70	2,42	2,19	2,16	2,09	1,87
Neobrestna marža	1,63	1,72	1,60	1,67	1,64	0,91	0,99
Bruto dohodek na povprečno aktivo	4,68	4,42	4,02	3,86	3,80	3,00	2,86

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.25: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive

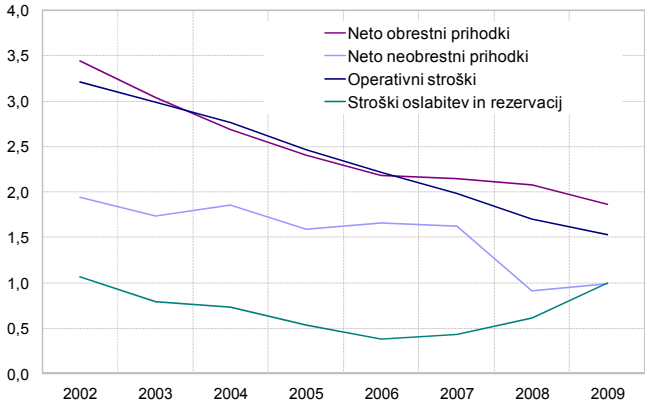

Vir: Banka Slovenije

Gibanje dobička bank na kapital lahko analiziramo z razčlenitvijo donosnosti na štiri komponente oziroma količnike: profitno maržo, tveganju prilagojeni dohodek, prevzeto tveganje in finančni vzvod.

Slika 6.26: Gibanje donosnosti na kapital (desno) in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank

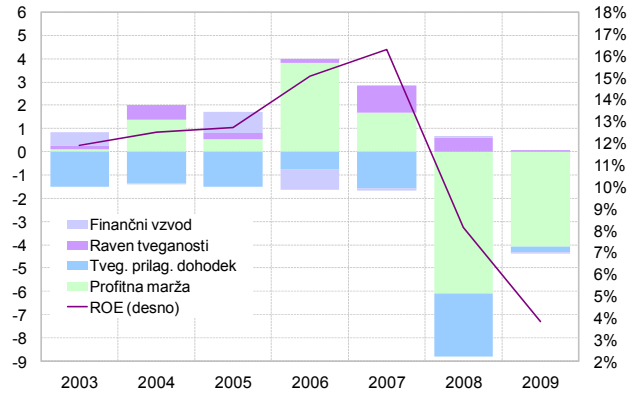

Vir: Banka Slovenije

V letu 2009 je k znižanju dobičkonosnosti bank prispevala znižana profitna marža, medtem ko se je prispevek tveganju prilagojenega dohodka k znižanju donosnosti v

primerjavi s predlanskim letom zmanjšal.[28] Na povečevanje dobičkonosnosti je minimalno vplivala raven prevzete tveganosti.

Ker se je v letu 2009 dobiček pred obdavčitvijo močno zmanjšal, bruto dohodek bank pa povečal, je profitna marža izrazito zniževala donosnost v bančnem sistemu.

Tabela 6.13: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike

Leto	Profitna marža: dobiček pred. obd. / bruto dohodek	*	Tveg. prilag. dohodek: bruto dohodek / tveg. prilag. akt.	*	Raven tveganosti: tveg. prilag. akt. / bilančna vsota	*	Finančni vzvod: bilančna vsota / kapital	=	Donosnost: ROE
2005	0,25		0,06		0,65		12,82		0,127
2006	0,32		0,06		0,66		12,12		0,151
2007	0,36		0,05		0,71		12,05		0,163
2008	0,23		0,04		0,77		12,17		0,081
2009	0,11		0,04		0,78		11,92		0,038

Vir: Banka Slovenije

6.5 Tveganja v bančnem sistemu

Anketa o glavnih tveganjih

Po oceni bank bo med tveganji v prihodnje največje tveganje makroekonomskega okolja, najbolj pa naj bi narastlo tveganje regulatornega okolja.

Izbrane banke vsako leto z anketo ocenjujejo izpostavljenost petim vrstam tveganj za obdobje naslednjih dvanajstih mesecev. V letih po izbruhu finančne krize se je po njihovem mnenju močno povečalo tveganje makroekonomskega okolja, v prihodnje pa pričakujejo predvsem večje tveganje regulatornega okolja. V tem okviru so banke med mogočimi anketnimi odgovori izbrale predvsem dva odgovora: mednarodne regulatorne spremembe ter tveganja korporacijskega upravljanja in breme poročanja.

Za obdobje do marca 2011 so banke tveganje makroekonomskega okolja izrazile najmočneje doslej in bile skoraj povsem enotne v treh ključnih razlogih. Prvi je kreditno tveganje in gibanje kreditnega cikla, vključno s slabšanjem bonitete posojilojemalcev, relativno visoko zadolženostjo ter slabšanjem kakovosti zavarovanj. Drugi so spremembe na nepremičninskem trgu, tretji je nizka gospodarska rast oziroma gospodarske razmere v Evropi. Večina bank ocenjuje, da bosta kreditno tveganje in tveganje neugodnih sprememb na nepremičninskem trgu naraščali. Banke domačega javnega dolga ne uvrščajo med tri najpomembnejše dejavnike makroekonomskega tveganja.

Slika 6.27: Primerjava rezultatov anket bank, izvedenih v letih 2007–2010, o glavnih tveganjih za leto vnaprej v odstotkih[29]

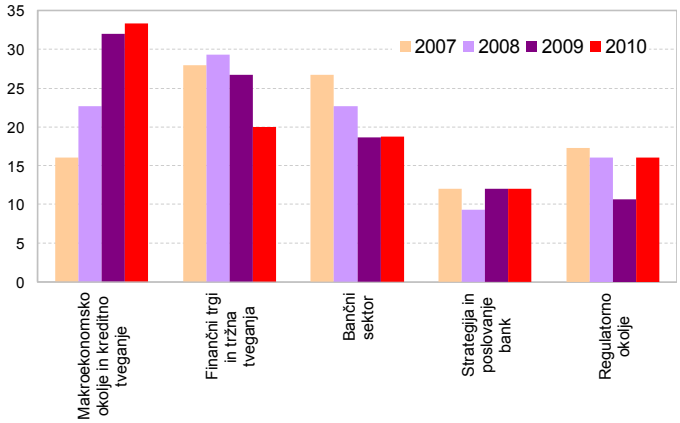

Vir: Banka Slovenije, letne ankete bank

Po ocenah bank naj bi bil pritisk tveganj finančnih trgov na banke zmeren. Nanj naj bi negativno vplivala gibanja obrestnih mer, dogajanja na delniških trgih, dostop do virov in njihova cena, medtem ko bodo gibanja tečajev valut manj pomembna. Tveganja, povezana s strategijo in poslovnimi modeli, naj bi ostala nespremenjena. Na prva naj bi

[28] Uvedba Basla 2 v letu 2008 zaradi vključitve operativnih tveganj v kapitalske zahteve zmanjšuje primerljivost kapitalskih zahtev s tveganju prilagojeno aktivo z obdobji pred tem letom.
[29] Seštevek vrednosti v stolpcih za vsako posamezno leto je 100%.

med drugim zmerno vplivala tveganja delovanja medbančnega trga ter konkurenčnih pritiskov zaradi velikega števila bank in obsega ponudbe na trgu. Razlogi tveganj, povezanih s strategijo in samim poslovanjem bank, so heterogeni, neznačilno sicer izstopajo tveganja, povezana s prodorom na nove trge, operativna tveganja in nihanje dobička. Povečanje tveganja regulatornega okolja je pomembno opozorilo, ker je to edino tveganje, ki naj bi se po mnenju skupine bank v prihodnje opazneje povečevalo. Pri odgovoru bank, da so razlog za to mednarodne regulatorne spremembe, je mogoče sklepati, da gre za uvedbo ukrepov v okviru Basla III. Drugi razlog tveganja korporacijskega upravljanja in breme poročanja pa odraža povečevanje kompleksnosti upravljanja bank v negotovih razmerah ter odziv nadzornikov nanje.

6.6 Likvidnostno tveganje in tveganje refinanciranja bank

Nadaljevanje krize na mednarodnih finančnih trgih je lani močno vplivalo na slovenske banke, ki so se v letih pred finančno krizo zelo zadolžile v tujini. Zaostritev pogojev financiranja na mednarodnih finančnih trgih se je odrazila v skrajšanju ročnosti najetih virov, v manj ugodnih pogojih financiranja, predvsem pa na bistveno manjšem obsegu refinanciranja v tujini, kar se je odrazilo v neto razdolžitvi bank v tujini v višini 3,2 mrd EUR.

Banke so ob razdolžitvi pri bankah v tujini in po nadomestitvi tujih virov z depoziti države in financiranjem pri ECB bolj izpostavljene tveganju refinanciranja, saj gre za vire krajših ročnosti. Ti kratkoročni, začasni viri ne morejo zagotavljati kakovostne kreditne rasti bank.

Povečanje virov bank v lanskem letu se je odrazilo samo v povečanju sekundarne likvidnosti bank. Povečanje vlog gospodinjstev je lani zaradi nestabilnih gospodarskih razmer bistveno zaostajalo za tistim v preteklih letih, po drugi strani se je močno povečal delež financiranja bank prek države. Povečanje vlog države je lani prispevalo blizu treh četrtin celotnega povečanja vlog nebančnega sektorja oziroma več kot polovico zvišanja obsega bilančne vsote.

Likvidnostni položaj bank se je lani normaliziral, kar se je odrazilo v količnikih likvidnosti. Ti so v povprečju dosegali višje vrednosti kakor predlani, vendar so njihove vrednosti nihale. Lani se pokritost posojil nebančnemu sektorju z vlogami nebančnega sektorja brez vlog države ni bistveno spremenila, medtem ko se je zaradi razdolževanja bank zmanjšala pokritost posojil nebančnemu sektorju s tujimi bančnimi viri.

6.6.1 Vpliv nestabilnosti na finančnih trgih na pogoje financiranja bank v tujini

Razdolževanje bank pri bankah v tujini

Banke so se v letu 2009 v tujini močno razdolžile, delež obveznosti do tujih bank v bilančni vsoti se je iz slabe tretjine bančnih pasiv znižal na četrtino bilančne vsote.

Banke so po zaostritvi finančne krize jeseni 2008 začele poslovati v razmerah močno omejenega tujega financiranja. Močno se je zmanjšal obseg novonajetih posojil v tujini. Zaradi zapadanja posojil so se banke v letu 2009 neto razdolžile. Del izgubljenih virov je bankam sicer uspelo nadomestiti z izdajo dolžniških vrednostnih papirjev in z depoziti države oziroma z viri pri ECB. Do konca februarja 2010 so se obveznosti do tujih bank medletno znižale za 19,4% na 24% bilančne vsote bank. Marca lani je ta delež znašal blizu 31,4%. V letu 2009 so se pri tujih bankah najbolj razdolžile velike domače banke, kar za 2,8 mrd EUR, banke v večinski tuji lasti za 317 mio EUR in majhne domače banke za 103 mio EUR. V prvem četrtletju letošnjega leta pa so se najbolj neto razdolžile banke v večinski tuji lasti.

Zmanjšanje financiranja v tujini v primerjavi s predhodnim letom.

Februarja 2010 so obveznosti do tujih bank znašale 13,9 mrd EUR.[30] Večino skupnega financiranja v tujini v obliki novosklenjenih poslov so lani realizirale banke v večinski tuji lasti (58%), čeprav predstavljajo bistveno manjši delež bančnega poslovanja v primerjavi z domačimi bankami. Banke v večinski tuji lasti, ki se zadolžujejo predvsem pri bankah materah, so tudi lani lažje prihajale do virov v tujini, vendar je obseg novonajetih posojil pri tej skupini bank zaostajal za tistim pred finančno krizo. Podobno kakor predlani je bila večina najetih posojil kratkoročna.

[30] Podatek zajema poleg obveznosti do tujine iz naslova najetih posojil in vlog pri bankah v tujini tudi izdane dolžniške vrednostne papirje bank v tujini.

Delež kratkoročnih obveznosti do tujih bank je primerljiv z lanskim, spremenila pa se je struktura zapadlosti med letom.

Delež kratkoročnih obveznosti do tujih bank je bil februarja 2010 s 23,5% nižji od tistega februarja 2008 (27,5%). Spremenila se je struktura zapadlosti v enem letu, ker se je zmanjšal delež obveznosti z zapadlostjo do 6 mesecev ter povečal delež obveznosti z zapadlostjo med 6 meseci in enim letom. Delež dolga do enega leta je bil februarja 2010 najvišji pri bankah v večinski tuji lasti (29,5%) in se v primerjavi s predlanskim letom ni bistveno spremenil. Pri skupini velikih bank se je ta delež znižal za več kot 10 odstotnih točk na 16,8%, kar je predvsem posledica nekaterih večjih odplačil v prvi polovici preteklega leta. Skupini majhnih bank v obdobju naslednjih dvanajstih mesecev zapade najvišji delež, kar 77,8% obveznosti do tujih bank.

Najhitreje zapada dolg do tujih bank skupini majhnih domačih bank, vendar je delež tovrstnih virov v njihovih bilancah zanemarljiv.

Pri majhnih domačih bankah je dinamika zapadanja dolga do tujine torej najhitrejša, vendar tovrstni viri pomenijo pri tej skupini bank le manj kot 3-odstotni del vseh obveznosti.

Velike razlike med skupinami bank so tudi na segmentu zapadanja obveznosti z ročnostjo med dvema in tremi leti, kjer je imela skupina bank v večinski tuji lasti ob koncu februarja 2010 le za 14% vseh svojih obveznosti do tujih bank, skupina velikih bank pa visokih 43,5%. Visok delež obveznosti na segmentu ročnosti med dvema in tremi leti pri skupini velikih domačih bank je posledica izdaje dolžniških vrednostnih papirjev v lanskem letu. Banke so imele februarja 2010 še vedno veliko večino, tj. 76,4% vseh obveznosti do bank v tujini z zapadanjem nad enim letom, dobro petino (22,7%) vseh obveznosti pa na ročnostih, daljših od 5 let.

Slika 6.28: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

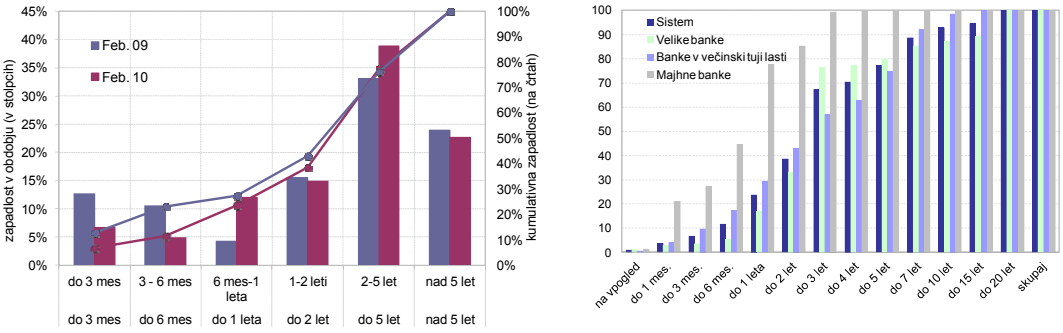

Vir: Banka Slovenije

Tabela 6.14: Zapadanje obveznosti do tujih bank in struktura ročnosti na dan 28. februarja 2010 za sistem in po skupinah bank v odstotkih

	Kumulativno zapadanje obveznosti do tujih bank				Struktura obveznosti po ročnosti			
(v %)	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke	Sistem	Velike banke	Banke v večinski tuji lasti	Majhne banke
Skupaj (v mio EUR)	13.922	6.975	6.812	134				
					Struktura (v %)			
Čez noč, na vpogled	0,8	1,2	0,5	1,3	0,8	1,2	0,5	1,3
Do 1 mes.	3,6	2,8	4,1	21,1	2,8	1,7	3,6	19,9
Nad 1 do 3 mes.	6,7	3,4	9,7	27,2	3,1	0,6	5,6	6,1
Nad 3 do 6 mes.	11,6	5,3	17,3	44,7	4,9	1,9	7,6	17,5
Nad 6 mes. do 1 leta	23,6	16,8	29,5	77,8	12,0	11,5	12,2	33,1
Nad 1 letom do 2 let	38,4	33,1	43,0	85,2	14,9	16,3	13,5	7,4
Nad 2 leti do 3 let	67,2	76,6	56,9	99,3	28,7	43,5	13,9	14,1
Nad 3 leta do 4 let	70,3	77,2	62,7	100,0	3,1	0,6	5,8	0,7
Nad 4 leta do 5 let	77,3	79,7	74,5		7,0	2,5	11,8	
Nad 5 let do 7 let	88,7	85,3	92,0		11,4	5,6	17,5	
Nad 7 let do 10 let	92,8	87,0	98,6		4,1	1,7	6,6	
Nad 10 let do 15 let	94,6	89,2	100,0		1,7	2,2	1,4	
Nad 15 let do 20 let	100,0	100,0	100,0		5,4	10,8	0,0	
Nad 20 let								
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Nadaljevanje finančne krize se je lani odrazilo na nižjem obsegu novonajetih posojil v tujini pri bankah v večinski domači lasti in bankah v večinski tuji lasti. Prve so obseg novonajetih posojil v tujini več kot prepolovile; z 2,5 mrd EUR na 1,25 mrd EUR. Skupini bank v večinski tuji lasti se je obseg novonajetih posojil v tujini zmanjšal z 2,35 mrd EUR na 1,74 mrd EUR ali za 26%.

Tabela 6.15: Novosklenjena posojila bank pri bankah v tujini po ročnosti in valutah

	Posojila po ročnosti (v mio EUR)			Struktura po valutah (v %)			
	Skupaj	Kratkoročna	Dolgoročna	CHF	EUR	SIT	USD
2006	1.904,2	539,2	1.365,0	6,8	87,8	5,4	0,0
2007	5.304,8	1.877,8	3.426,9	8,2	91,5	-	0,3
2008	4.862,0	2.408,8	2.453,2	5,2	93,5	-	1,3
2009	2.984,8	1.536,4	1.448,5	11,2	88,8	-	0,0
2009 Q1	320,8	318,3	2,5	21,0	79,0	-	0,0
2009 Q2	1.253,1	543,4	709,7	5,1	94,9	-	0,0
2009 Q3	911,7	385,4	526,3	7,8	92,2	-	0,0
2009 Q4	499,2	289,2	209,9	26,4	73,6	-	0,0
2010 Q1	292,1	145,9	146,1	25,9	74,1	-	0,0

Vir: Banka Slovenije

Struktura ročnosti novonajetih posojil je lani ostala podobna predlanski.

V letu 2009 se je ohranilo razmerje med kratkoročnimi in dolgoročnimi novonajetimi posojili v tujini. Sicer se je obseg novonajetih posojil v tujini občutno zmanjšal, pri kratkoročnih za 36,2%, pri dolgoročnih za 40,9%. Pri skupini domačih bank se je novo kratkoročno zadolževanje v tujini zmanjšalo za 366 mio EUR na 526 mio EUR in dolgoročno zadolževanje za 893 mio EUR na 721 mio EUR. Podobno velja za skupino bank v večinski tuji lasti. Te so zmanjšale kratkoročno zadolževanje v tujini za 506 mio EUR na 1010 mio EUR novih posojil ter hkrati zmanjšale dolgoročno zadolževanje za 111 mio EUR na 728 mio EUR novih dolgoročnih posojil. Banke v večinski tuji lasti, ki so lani najele 58% vseh novih posojil v tujini, so se financirale predvsem z najemanjem novih kratkoročnih posojil.

Slika 6.29: Struktura ročnosti novonajetih posojil za banke v domači lasti (levo) in banke v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih

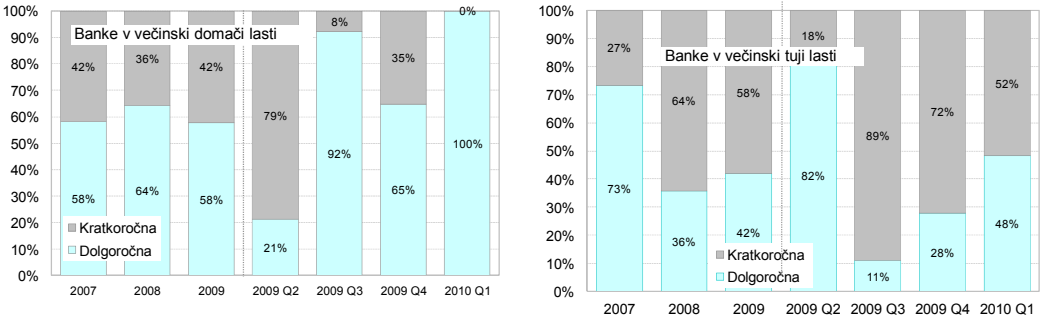

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.30: Delež obveznosti do tujih bank v celotnem obsegu obveznosti s preostalo zapadlostjo do 30 dni (levo) oziroma do 180 dni (desno) po posameznih skupinah bank.

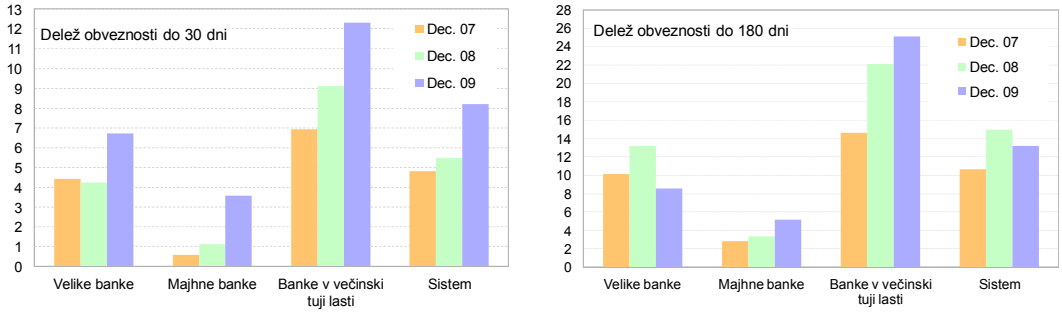

Vir: Banka Slovenije

Delež posojil s fiksno obrestno mero se je povečal.

Lani se je spremenila tudi struktura zadolževanja v tujini glede na način obrestovanja. Povečal se je delež zadolževanja bank s fiksno obrestno mero v EUR na 36,8% vseh novih posojil. Še vedno pa je bila polovica vseh novih posojil najeta z variabilno obrestno mero (referenčna obrestna mera EURIBOR).

Slika 6.31: Struktura novosklenjenih posojil bank v tujini glede na način obrestovanja, povprečje leta

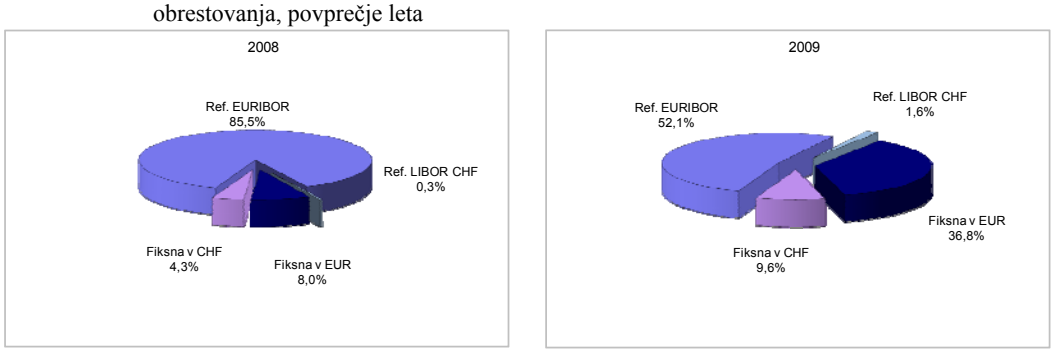

Vir: Banka Slovenije

Premija za tveganje pri zadolževanju bank v tujini se je zvišala.

Nadaljevanje finančne in gospodarske krize se je odrazilo v višjih pribitkih za tveganje nad referenčnimi obrestnimi merami pri najemanju posojil v tujini. Banke v večinski tuji lasti so v povprečju leta 2009 pri zadolževanju v tujini za novonajeta posojila dosegale pribitek nad EURIBOR v višini 0,41 odstotne točke (predlani 0,33 odstotne točke), domače banke pa v višini 1,27 odstotne točke (predlani 0,69 odstotne točke). Skupina bank v večinski domači lasti se je torej zadolževala v tujini po manj ugodnih pogojih.

Slika 6.32: Pribitki nad EURIBOR za posojila bank, najeta v tujini, glede na pretežno lastništvo bank v odstotkih

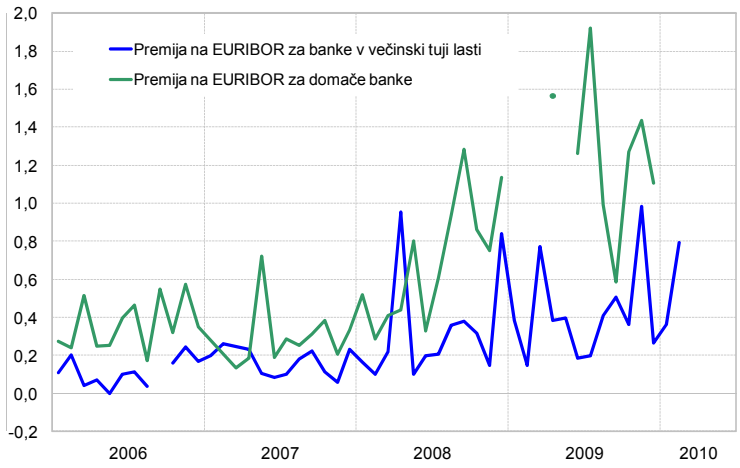

Vir: Banka Slovenije

Povečevanje odvisnosti bank od vlog države in instrumentov Evrosistema ter vpliv na tveganje refinanciranja

Izpad virov iz naslova obveznosti do tujine so banke v lanskem letu nadomestile z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev, z vlogami države in viri Evrosistema.

V lanskem letu so se banke v tujini kumulativno razdolžile v višini 3,2 mrd EUR, v prvem četrtletju letos pa še dodatno za 650 mio EUR. Izpad tovrstnih virov so banke le deloma nadomestile z drugimi dolgoročnejšimi viri, npr. z izdajo obveznic treh bank v skupni višini 2,1 mrd EUR.[31] Izpad virov v letu 2009 so banke nadomestile predvsem z vlogami države. Skupaj je neto povečanje vlog države v letu 2009 znašalo 2,1 mrd EUR oziroma za skoraj 73% povečanja vseh vlog nebančnega sektorja in 56% povečanja bilančne vsote bank. Že takoj po izbruhu finančne krize se je v zadnjem četrtletju 2008 povečal pomen najetih virov bank pri ECB. Ob koncu leta 2009 so imele banke do ECB obveznost v višini 2,1 mrd EUR, kar je pomenilo dobre 4% bilančne vsote bank. Neto povečevanje vlog sektorja gospodinjstev je lani zaostajalo za tistim v prejšnjih letih.

Glede kratkoročnosti najetih virov v lanskem letu, ki ne pomenijo stabilnega vira financiranja, so banke izpostavljene razmeroma visokemu tveganju refinanciranja bank. Neobnavljanje dela virov, neuspešno nadomeščanje vlog države in obveznosti do ECB s trajnejšimi viri vodi k nadaljevanju šibke kreditne aktivnosti, lahko pa pripelje celo do zmanjšanja obsega bilančne vsote. Zmanjšanje bilančne vsote bank v prvem četrtletju leta 2010 je že posledica zapadanja vlog države pri bankah.

[31] NLB banka je julija 2009 izdala triletno obveznico v višini 1,5 mrd EUR, Abanka Vipa septembra triletno obveznico v višini 500 mio EUR, SID banka pa je decembra iz naslova izdanih zadolžnic črpala sredstva v višini 126 mio EUR.

V letu 2009 je bankam skoraj štiri petine povečanja bilančne vsote uspelo financirati s pretežno kratkoročnimi viri. Povečanje tovrstnih virov se ni odrazilo v povečanju kreditne aktivnosti, ampak v povečanju naložb v vrednostne papirje in povečanju terjatev do bank.

Zadolženost bank in zapadlost njihovega dolga iz naslova operacij ECB

Po podatkih prvega četrtletja 2010 slovenskim bankam do konca leta 2010 zapade za 2,1 mrd EUR obveznosti do Evrosistema oziroma za 1,2 mrd EUR vlog Ministrstva za finance RS pri bankah. Obseg zapadanja dolga ustreza skoraj devetim desetinam neto povečanja bilančne vsote v lanskem letu. Dodatno je treba upoštevati še zapadanje dolga bank do tujine, ki se nadaljuje tudi v letošnjem letu. Do februarja 2011 bankam lahko zapade do 3,3 mrd EUR obveznosti do tujine.

Banke so se lani zelo zadolžile pri ECB prek operacij dolgoročnega refinanciranja.

Potem ko je ECB ob koncu junija 2009 bankam prvič ponudila instrument refinanciranja z ročnostjo 12 mesecev s polno dodelitvijo po 1-odstotni obrestni meri, so se banke zadolžile za 1,05 mrd EUR. Ob koncu septembra 2009 je bila pod enakimi pogoji izvedena dodatna, druga 12-mesečna ODR, vendar so slovenske banke povpraševale le po 122 mio EUR. Banke so vnovič močneje povečale zadolženost iz tega naslova na zadnji, tretji 12-mesečni ODR sredi decembra lani, ko so se zadolžile za 728 mio EUR. Skupni obseg zadolženosti pri ECB so banke povečale na 2,1 mrd EUR.

Tabela 6.16: Zapadanje obveznosti bank do ECB

	Kumulativno zapadanje obveznosti do Evrosistema				Struktura obveznosti po ročnosti			
(v %)	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Sistem	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Sistem
Skupaj (v mio EUR)	1.250	272	542	2.065				
				Struktura (v %)				
Do 3 mes.	52,8	39,9	82,1	58,8	52,8	39,9	82,1	58,8
Nad 3 do 6 mes.	56,0	52,8	90,8	64,7	3,2	12,9	8,7	5,9
Do 23. decembra 2010	100,0	100,0	100,0	100,0	44,0	47,2	9,2	35,3
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Deleži obveznosti do ECB v bančnih pasivah se glede na posamezno skupino bank ne razlikujejo bistveno. Ob koncu marca 2010 so tovrstne obveznosti pri skupini majhnih domačih bank pomenile 6,1% bančnih pasiv, pri velikih domačih bankah in bankah v večinski tuji lasti pa 3,9% bilančne vsote.

Zadolženost bank v obliki vlog države in njihovo zapadanje

Obseg depozitov države pri bankah se je v prvem četrtletju letos znižal za 0,6 mrd EUR, do konca leta pa predvidoma za dodatne 1,2 mrd EUR.

Glavni vir za povečanje vlog v lanskem letu je za banke pomenila izdaja obveznic. V letu 2009 je RS izdala tri obveznice v skupni višini 4 mrd EUR in več zakladnih menic v skupni višini 1,06 mrd EUR. V prvem četrtletju 2010 pa je izdala še dve obveznici v skupni višini 2,5 mrd EUR. Čeprav se je lani izboljšala struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja v prid dolgoročnih vlog pri bankah, se sčasoma glede na preostalo zapadlost vlog države struktura hitro spreminja v manj ugodno. V prvem četrtletju 2010 se je obseg vlog države pri bankah znižal za 0,6 mrd EUR, kar je bil poleg razdolževanja pri bankah v tujini glavni razlog za zmanjšanje bilančne vsote.

Tabela 6.17: Zapadanje obveznosti bank iz naslova depozitov ministrstva za finance RS pri bankah

	Kumulativno zapadanje depozitov Ministrstva za Finance RS				Struktura obveznosti po ročnosti			
(v %)	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Sistem	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Sistem
Skupaj (v mio EUR)	2.035	304	403	2.742				
				Struktura (v %)				
Do 3 mes.	10,5	18,8	60,3	18,8	10,5	18,8	60,3	18,8
Nad 3 mesece do 1 leta	41,4	35,9	88,8	47,7	30,8	17,1	28,5	29,0
Nad 1 letom do 2 let	45,4	47,4	100,0	53,7	4,1	11,5	11,2	5,9
Nad 2 leti	100	100		100	54,6	52,6	0,0	46,3
Skupaj					100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

Med posameznimi skupinami bank so bile v deležih vlog države v bančnih pasivah ob koncu prvega četrtletja 2010 razmeroma velike razlike. Delež vlog države je bil najvišji

pri skupini majhnih domačih bank (10,2%), sledijo jim velike domače banke (7,7%) in banke v večinski tuji lasti (4,1%).

Okvir 6.2: Ocena potreb bank po virih financiranja v letu 2010

V letu 2010 se bodo banke srečale z zapadanjem nekaterih virov, ki so jih lahko pridobile med finančno krizo. Ti viri so predvsem sredstva, pridobljena iz operacij dolgoročnega refinanciranja pri ECB, in vloge države. Ob tem bankam zapade še precejšen obseg obveznosti do tujih bank. Tako se postavlja vprašanje, kako bodo banke nadomestile te vire in ali bo razpoložljivost virov postala ključni omejitveni dejavnik kreditne rasti in rasti bilančne vsote.

Trenutne napovedi kreditne rasti kažejo na okrog 4-odstotno rast posojil nebančnemu sektorju ob koncu leta 2010 in okrog 10-odstotno rast leto pozneje. Pri teh predpostavkah bi znašal prirast posojil 1,3 mrd EUR v letu 2010 in 3,5 mrd EUR v letu 2011. Če bi bankam v letu 2010 uspelo doseči napovedano rast vlog gospodinjstev v višini 7,9%, večjih težav z viri financiranja kreditne rasti ne bi imele. Poleg prirasta vlog gospodinjstev bi morale zagotoviti še slabih 250 mio EUR prirasta drugih virov oziroma glede na priraste, ki so jih že realizirale do konca marca, bi morale do konca leta zagotoviti le še 100 mio EUR drugih virov. V letu 2011 bi morale banke z drugimi viri financirati 1,86 mrd EUR prirasta posojil nebančnemu sektorju. Vendar pričakujemo, da se bodo do leta 2011 razmere na mednarodnih finančnih trgih stabilizirale, prav tako pa ocenjujemo, da bo večina prestrukturiranja pasiv bilanc bank izvedena v letu 2010. Tako več negotovosti pričakujemo v letošnjem letu pri zagotavljanju zadostnega obsega virov.

Tabela 6.18: Potreben prirast virov glede napovedane rasti posojil nebančnemu sektorju in vlog gospodinjstev

	Stanje		Napoved rasti		Napoved stanja		Prirast	
Stanja v mio EUR, rasti v %	2009	mar.2010	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Posojila nebančnemu sektorju	33.744	34.074	4,0	10,2	35.087	38.662	1.343	3.575
Vloge gospodinjstev	13.801	13.988	7,9	11,5	14.898	16.611	1.096	1.713
Potreben prirast drugih virov							247	1.862

Vir: Banka Slovenije

Samo zato, da bi banke ohranile trenutno raven bilančne vsote, bodo morale po podatkih za marec 2010 do konca leta nadomestiti do 6,2 mrd EUR zapadlih virov. Če bi se realizirale napovedi rasti posameznih postavk aktive bilance stanja (rast posojil nebančnemu sektorju v višini 4%, skupna rast drugih aktivnih postavk v višini 2,6% in rast bilančne vsote 3,5%), bi morale banke do konca leta zagotoviti še dodatnih 2,6 mrd EUR virov.

V zadnjih podatkih niso upoštevane obveznice bank z jamstvom države, ki so bile že izdane v letu 2010, oziroma imajo banke odobreno jamstvo, a obveznic še niso izdale. Gre za skupen obseg 1,1 mrd EUR. Če bo bankam tudi v prihodnje uspelo obnoviti enak odstotek (63%) zapadlih obveznosti do tujih bank, se bo stanje teh obveznosti do konca leta namesto za 2,5 mrd EUR zmanjšalo za največ 930 mio EUR. To pomeni, da bi banke zmanjšanje obveznosti do tujih bank lahko nadomestile z viri, pridobljenimi z izdajami lastnih dolžniških vrednostnih papirjev. Zapadle obveznosti do ECB bodo banke lahko še vedno refinancirale pri ECB, če jih ne bodo mogle obnoviti na medbančnem trgu. Pri upoštevanju 7,9-odstotne rasti vlog gospodinjstev in 6-odstotne rasti vlog podjetij (nefinančne družbe in DFO) za leto 2010 bo bankam z vlogami teh sektorjev do konca leta uspelo nadomestiti približno 1,15 mrd EUR zapadlih vlog države.

Trenutne razmere kažejo, da bodo banke s prestrukturiranjem pasive lahko nadomestile vire, ki jim zapadejo v letošnjem letu. Ob uspešnem refinanciranju bi banke v letošnjem letu potrebovale dodatnih 247 mio EUR virov za financiranje kreditne rasti, v prihodnjem letu pa precej več, in sicer 1,86 mrd EUR. Vendar če se medbančni trg – domači in tuji – ne bo bistveno okrepil in bodo zaradi davka po odbitku banke zadrževale izdaje obveznic, se lahko zgodi, da bo rast bilančne vsote v letu 2010 negativna. Banke pa bodo bilance zapirale tudi z zmanjševanjem terjatev do ECB in tujih bank ter z zmanjševanjem naložb v vrednostne papirje.

6.6.2 Količnik likvidnosti

V letu 2009 je povprečni količnik likvidnosti prvega razreda znašal 1,46 in se je povečal za 0,22. Na dvig količnika so vplivale operacije bank, povezane z izdajo obveznic SID banke d.d. in zakladnih menic RS, ter depoziti SID banke in države pri bankah.

Količnik likvidnosti prvega razreda se je v letu 2009 zvišal.

Slika 6.33: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice

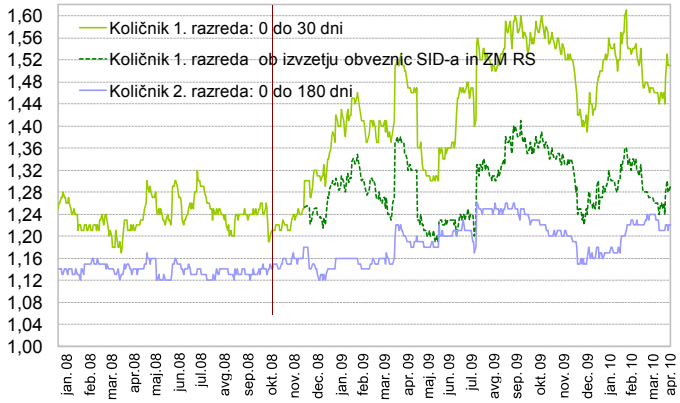

Vir: Banka Slovenije

Vrednosti količnikov so v lanskem letu precej nihale.

V letu 2009 so vrednosti količnika prvega razreda izrazito nihale zaradi precejšnjega povečanja vlog države pri bankah, povečanja obveznosti bank do ECB, zaradi izdaj vrednostnih papirjev bank in zaradi odplačil obveznosti do tujine.

Skupina velikih domačih bank je v letu 2009 dosegala najvišji količnik, v povprečju je znašal 1,46. Skupina majhnih domačih bank je lani v povprečju dosegala količnik 1,29, nekoliko nižjo vrednost količnika so realizirale banke v večinski tuji lasti (1,27), pri katerih se vrednost količnika lani ni bistveno spremenila glede na leto 2008.

Slika 6.34: Količnika likvidnosti za prvi (levo) in drugi (desno) razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

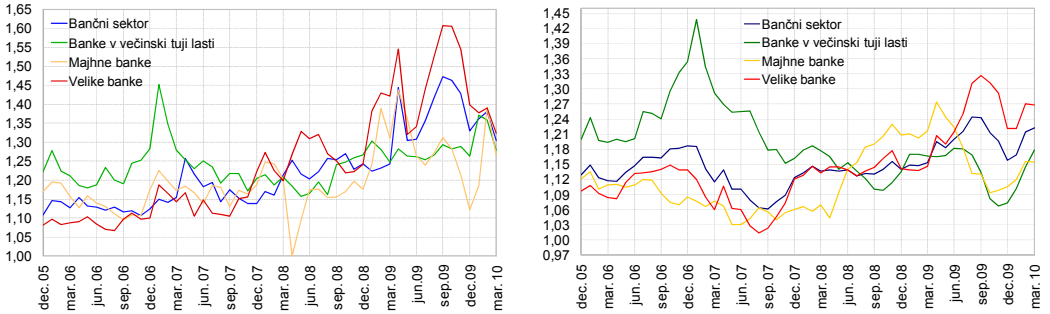

Vir: Banka Slovenije

Pri oblikovanju povprečnega količnika likvidnosti prvega razreda je tudi lani prihajalo do strukturnih sprememb na strani naložb, ki so vključene v izpolnjevanje količnika. Zmanjšal se je delež kratkoročnih posojil in povečal delež tujih vrednostnih papirjev.

Slika 6.35: Struktura sredstev, ki se upoštevajo v izračunu količnika likvidnosti prvega razreda (s preostalo zapadlostjo do 30 dni), v odstotkih

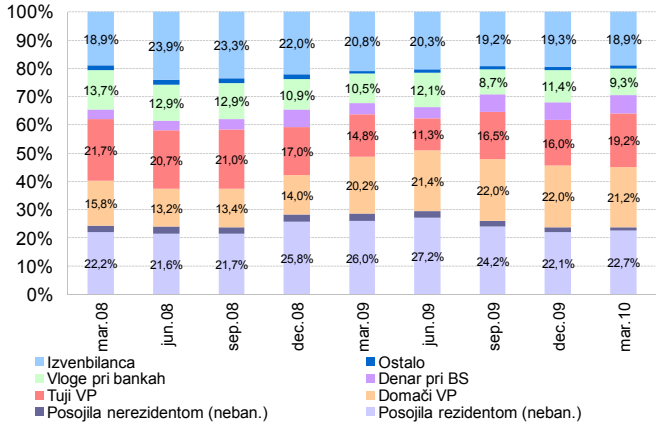

Vir: Banka Slovenije

Likvidnostna vrzel, izračunana kot razlika med celotnimi terjatvami in obveznostmi po metodologiji likvidnostne lestvice, je v razredu s preostalo zapadlostjo do 30 dni izrazito dolga. Močno se je povečala v lanskem letu, predvsem zaradi povečevanja sekundarne likvidnosti pri bankah oziroma prvovrstnih naložb v državne vrednostne papirje in tuje tržne vrednostne papirje bonitete najmanj BBB.

Slika 6.36: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR

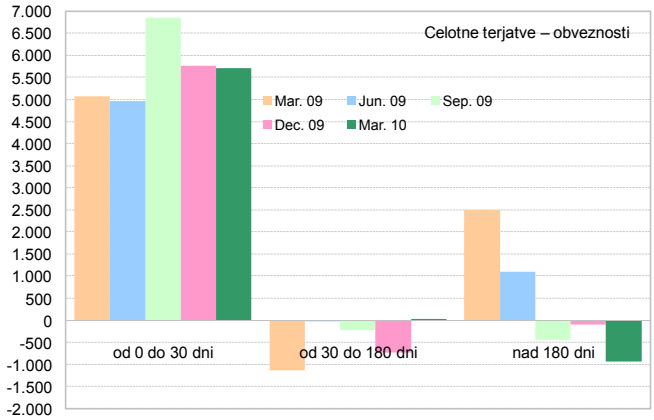

Vir: Banka Slovenije

6.6.3 Drugi kazalniki strukturne likvidnosti

Delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti se je povečal.

Zaradi hitrejšega zvišanja obsega sekundarne likvidnosti bank v primerjavi z bilančno vsoto se je delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti v lanskem letu ponovno zvišal. V prvem četrtletju leta 2010 se je delež gibal nekoliko pod 12%. V povprečju je obseg sekundarne likvidnosti v tem obdobju znašal 6,1 mrd EUR. V primerjavi s prvim četrtletjem 2009 se je povečal za dobro milijardo EUR.

Glede na skupino bank so razmeroma velike razlike v deležih sekundarne likvidnosti med bankami v večinski domači in v večinski tuji lasti. Z najvišjim deležem izstopajo velike domače banke (15,4%), sledijo jim majhne domače banke (12,6%), medtem ko banke v večinski tuji lasti pri tem močno zaostajajo, kar je posledica razmeroma majhnega deleža vrednostnih papirjev v bilancah.

Slika 6.37: Gibanje obsega sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

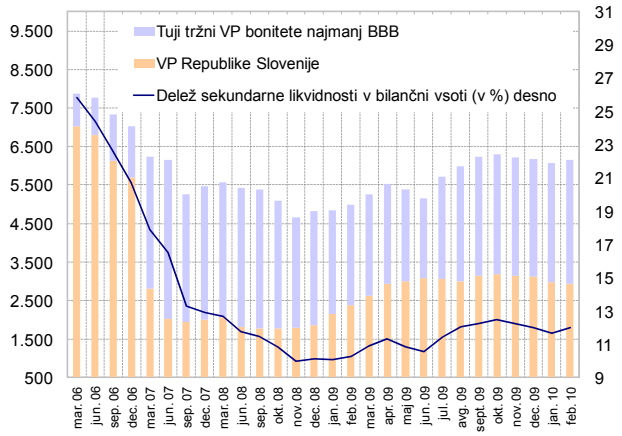

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije (do vključno marca 2007 upoštevani tudi blagajniški zapisi Banke Slovenije) in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije

Spremembe kazalnikov strukturne likvidnosti v lanskem letu odražajo prevladujoče financiranje bank z vlogami nebančnega sektorja (države), zastoj posojilne aktivnosti, razdolževanje pri bankah v tujini in povečanje najlikvidnejših bančnih naložb.

Povečanje pokritosti posojil z vlogami nebančnega sektorja odraža povečanje vlog nebančnega sektorja in zastoj posojilne aktivnosti v lanskem letu.

V letu 2009 se je razmerje med vlogami in posojili nebančnemu sektorju povečalo na blizu 70%. Vendar je povečanje tega razmerja v lanskem letu posledica začasnega povečanja depozitov države in zastoja posojilne aktivnosti. Lani se je ponovno povečala pokritost kratkoročnih posojil s kratkoročnimi vlogami, vendar se je zaradi znižanja vlog v prvem četrtletju letošnjega leta tovrstno razmerje ponovno približalo vrednostim s konca predlanskega leta. Pokritost posojil z vlogami se je lani izboljšala vsem skupinam bank. Ob koncu prvega četrtletja 2010 so s pokritostjo navzgor odstopale majhne domače banke s 93%, velike domače banke so imele pokritost blizu 82%, banke v večinski tuji lasti pa le 41%. Zvišanje deleža dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti in kazalnika likvidnosti ECB, ki kaže razmerje med vsoto denarja in terjatev do bank ter obveznostmi do bank, je predvsem posledica povečanja obveznosti bank v lanskem letu ob hkratnem povečanju sekundarne likvidnosti bank v obliki vrednostnih papirjev in v najbolj likvidnih oblikah terjatev bank. Znižanje kazalnika, ki kaže razmerje med obveznostmi do tujih bank in posojili nebančnemu sektorju, odraža razdolžitev bank v tujini.

Tabela 6.19: Nekatera razmerja med postavkami bilance stanja, ki opredeljujejo likvidnost bank v odstotkih

(v %)		Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Razmerje med vlogami nebančnega sektorja in posojili nebančnemu sektorju	2005	110,9	136,6	69,1	99,2
	2006	99,5	122,5	54,2	85,8
	2007	80,0	92,2	43,7	68,5
	2008	73,4	85,8	38,1	61,5
	2009	83,9	92,7	42,5	69,8
	Mar.10	81,8	93,3	40,9	68,1
Razmerje med kratkoročnimi vlogami in kratkoročnimi posojili nebančnega sektorja	2005	154,8	121,4	138,4	146,9
	2006	122,1	111,3	117,6	119,8
	2007	113,3	94,3	89,5	105,1
	2008	93,2	86,3	84,7	90,3
	2009	99,4	89,8	112,9	101,2
	Mar.10	85,9	83,4	94,1	87,5
Razmerje med obveznostmi do tujih bank in posojili nebančnemu sektorju	2005	38,3	14,3	76,1	48,9
	2006	40,4	13,2	72,9	49,5
	2007	47,0	9,7	66,0	50,9
	2008	42,6	10,3	63,9	48,0
	2009	27,8	5,5	61,6	38,2
	Mar.10	27,1	4,3	56,7	35,9
Delež obveznosti do tujih bank v bilančni vsoti	2005	20,3	7,1	46,6	26,9
	2006	22,9	7,2	50,6	29,9
	2007	29,0	6,2	52,3	34,0
	2008	27,7	6,8	52,3	33,8
	2009	16,5	3,5	48,9	25,0
	Mar.10	16,4	2,8	47,3	24,1
Delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti	2005	29,5	28,9	19,4	26,5
	2006	24,8	20,3	13,5	21,2
	2007	19,9	17,0	7,2	16,0
	2008	17,2	14,8	5,8	13,5
	2009	18,1	18,9	7,2	15,0
	Mar.10	17,8	18,8	7,2	14,9
Kazalnik likvidnosti ECB (razmerje med vsoto denarja in terjatev do bank ter obveznostmi do bank)	2005	48,4	98,7	30,3	41,3
	2006	45,5	116,0	25,1	38,2
	2007	37,3	48,8	16,9	29,4
	2008	39,2	55,8	14,8	29,1
	2009	72,9	61,3	18,7	45,3
	Mar.10	68,8	62,7	10,5	40,4

Vir: Banka Slovenije

6.7 Kreditno tveganje

Banke so se v letu 2009 srečale z močnim poslabšanjem finančnega položaja komitentov, ki je bilo neposredna posledica padajoče gospodarske aktivnosti, in posledično s poslabšanjem kreditnega portfelja. Banke so povečale zahteve po zavarovanjih in poostrile kriterije glede upravičenosti projektov, k financiranju katerih naj bi prispevale.

Zaradi naraščajoče nelikvidnosti v gospodarstvu se podaljšujejo zamude pri poravnavanju obveznosti v bankah. Komitente banke prerazporejajo v nižje bonitetne razrede. Banke so pospešile oblikovanje oslabitev in rezervacij, kar je posledica tudi premalo oblikovanih oslabitev v preteklem obdobju visoke gospodarske konjunkture. Glede precejšnjih razhajanj med daljšimi zamudami ter doslej oblikovanimi oslabitvami in rezervacijami v nekaterih dejavnostih je mogoče pričakovati povečanje oslabitev v bankah tudi v prihodnje, saj se v negotovih gospodarskih razmerah kakovost zavarovanj poslabša.

Kreditno tveganje v bankah se je zlasti zaostrilo pri nefinančnih podjetjih. obrtnikih in tujcih. Izrazito kreditno tveganje prihaja od holdingov, ki izstopajo po dolgih zamudah in zelo nizkem pokritju z zavarovanji. Negotovost na nepremičninskem trgu povečuje tudi kreditno tveganje do gradbeništva in povezanih dejavnosti. Majhne banke so izpostavljene dodatnemu kreditnemu tveganju zaradi visoke koncentracije izpostavljenosti do majhnih in srednjih podjetij v svojih portfeljih, katerih likvidnost je zaradi položaja na repu verige denarnih tokov dodatno zaostrena.

6.7.1 Kreditni standardi

Poleg znižanega povpraševanja po financiranju pri bankah, ki je posledica usihajoče gospodarske aktivnosti, so na nizko kreditno rast v letu 2009 vplivali tudi zaostreni kreditni standardi bank, ki jih zaradi krize oslabljena podjetja težje izpolnjujejo. Zaostrovanje kreditnih standardov bank se je pokazalo predvsem s strožjim ocenjevanjem kakovosti komitentov in projektov. Povečala sta se obseg in kakovost zahtevanih zavarovanj. Dolgoročna posojila so pogojevana s perspektivnostjo projektov. Kratkoročna posojila za tekoče poslovanje tudi niso več tako preprosto dosegljiva, kot so bila v letih pred finančno krizo.

Razmerje med višino obroka in prejemki posojilojemalca (LTI)

V letu 2009 banke niso spreminjale najvišjega razmerja med višino obroka posojila in mesečnimi prejemki.

Pri posojilih gospodinjstvom banke v letu 2009 v povprečju niso spreminjale interno določenih razmerij med višino obroka in prejemki posojilojemalca. Pri določanju tega razmerja banke upoštevajo več dejavnikov, med katerimi v obdobju naraščanja brezposelnosti poleg višine plače, dodatnih prihodkov in ročnosti kredita pridobiva na pomenu tudi varnost zaposlitve. Razmerje med obroki in mesečnimi prejemki se med posameznimi bankami giblje v razponu od ene do dveh tretjin mesečnih prejemkov posojilojemalca.

Tudi pri dejansko sklenjenih posojilnih pogodbah v letu 2009 ni bilo večjih sprememb v pogojih zadolževanja gospodinjstev pri bankah. Delež novoodobrenih potrošniških posojil, pri katerih obrok posojila presega tretjino prejemkov posojilojemalcev, se je v primerjavi z letom 2008 sicer nekoliko znižal, a se je hkrati povečal delež potrošniških posojil, pri katerih obroki presegajo polovico mesečnih prejemkov posojilojemalcev. Manjše spremembe v deležih posojil z obroki nad temi mejami so bile tudi pri stanovanjskih posojilih, vendar na njihovi podlagi ni mogoče sklepati o zaostrovanju pogojev odobravanja posojil gospodinjstvom v letu 2009.

Tabela 6.20: Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca

	Povprečni bančni max LTI glede na poslovno politiko banke	Dejanski delež novoodobrenih stanovanjskih posojil z		Dejanski delež novoodobrenih potrošniških posojil z	
		LTI >= 33%	LTI >= 50%	LTI >= 33%	LTI >= 50%
2008	53,3	57,8	15,4	47,5	9,2
2009	53,5	57,1	14,8	44,0	10,4

Opomba: LTI je razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca.
Vir: Anketa bank

Razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja (LTV)

Zaostrovanje razmerja med višino posojila in vrednostjo zastavljenih nepremičnin.

V letu 2009 so banke dodatno zaostrile pogoje zavarovanja posojil gospodinjstvom in podjetjem. Najvišje dovoljeno razmerje LTV po internih standardih bank pri zavarovanju

z nepremičninami je v povprečju znašalo 63%, podobno za posojila podjetjem in gospodinjstvom. Dejanska razmerja LTV pri posojilih, odobrenih gospodinjstvom v letu 2009, so bila nižja od internih standardov, zlasti pri nestanovanjskih posojilih gospodinjstvom, kjer je to razmerje znašalo 42% in se je v primerjavi z letom 2008 znižalo za 3,7 odstotne točke. Pri stanovanjskih posojilih je razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnine, prejete v zavarovanje, v povprečju znašalo 55,5%. Najugodnejše razmerje LTV je v letu 2009 veljalo za novoodobrena posojila podjetjem, vendar je zaostreno glede na leto 2008. Strožji kriteriji bank pri zavarovanju terjatev z nepremičninami so pričakovani glede na povečano tveganje, ki so mu banke izpostavljene zaradi gibanj na nepremičninskem trgu.

Tabela 6.21: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnin, danih v zastavo v odstotkih

	LTV z nepremičninami	
	2008	2009
Posojila podjetjem	68,7	63,8
Nestanovanjska posojila gospodinjstvom	45,5	41,8
Stanovanjska posojila	56,3	55,5

Opomba: Razmerje LTV med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo.
Vir: Anketa bank

Dodatne zahteve bank po zavarovanjih pri zastavah vrednostnih papirjev.

Prav tako so se v letu 2009 dodatno zaostrile zahteve bank pri razmerju med višino posojila in tržno vrednostjo vrednostnih papirjev, danih v zastavo. Višina tega razmerja je sicer višja kot pri zavarovanju z nepremičninami, vendar je to posledica zahtev bank, da posojilojemalci poleg vrednostnih papirjev predložijo tudi dodatna zavarovanja, ki v izračunanem razmerju LTV niso zajeta.

Potem ko so padci borznih tečajev v letu 2008 močno povečali obseg posojil, pri katerih je razmerje med višino posojila in vrednostjo zastavljenih vrednostnih papirjev narastlo nad interno določenimi LTV, se je njihov obseg v letu 2009 ponovno znižal. Med posojili podjetjem je bilo teh posojil v letu 2009 za 290 mio EUR ali 1,3%, v primerjavi z 2,9% v letu 2008. Za večino teh posojil so banke v letu 2009 pridobile dodatna zavarovanja.

Tabela 6.22: Povprečno razmerje med višino posojila in vrednostjo vrednostnih papirjev, danih v zastavo

	LTV – VP in/ali točke vzajemnih skladov (v %)		Posojila, pri katerih je LTV porasel nad interno določeni LTV v 2009		Posojila, pri katerih je banka pridobila dodatno zavarovanje v 2009	
	2008	2009	v mio EUR	delež v vseh posojilih podjetjem v %	v mio EUR	delež v vseh posojilih podjetjem v %
Posojila podjetjem	88,3	82,0	290,0	1,3	246,0	1,1
Nestanovanjska posojila gospodinjstvom	62,1	57,4	13,7	0,4	6,7	0,2
Stanovanjska posojila	102,7	78,9	0,5	0,0	0,0	0,0

Opomba: Razmerje LTV med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo.
Vir: Anketa bank

6.7.2 Kakovost portfelja

Z zaostrovanjem finančne krize v zadnjem četrtletju 2008 in poslabševanjem finančnega položaja komitentov so banke začele poslabševati ocene tveganosti svojih portfeljev. Upadanje kreditne rasti in posledično manjši vstop novih komitentov z novosklenjenimi posli, ki jim banke sicer podeljujejo nižje ocene tveganja, je dodatno prispevalo k zniževanju povprečne kakovosti bančnih portfeljev.

Visoko povečanje nedonosnih terjatev bank v letu 2009.

Nedonosne terjatve so bile ob koncu leta 2009 za 30% višje kot ob koncu leta 2008, ob 5,6-odstotni rasti razvrščenih terjatev. Stanje oblikovanih oslabitev in rezervacij je do konca leta 2009 narastlo na 1,8 mrd EUR, kar pomeni 30-odstotno medletno povečanje. Pokritost razvrščenih terjatev bank z oslabitvami se je povečala na 3,7%, kar je za 0,7 odstotne točke več kot pred enim letom.

Visoko povečanje nedonosnih terjatev in oblikovanih oslabitev in rezervacij je neizogibna posledica premalo kritičnega ocenjevanja kreditnega tveganja v obdobju hitre kreditne rasti pred izbruhom finančne krize. Povečanje oslabitev in rezervacij bi bilo lahko nižje, če bi banke že v obdobju konjunkture in visoke kreditne rasti manj poudarjale trenutni finančni položaj komitentov in bolj oceno zmožnosti servisiranja dolgov v celotnem obdobju izpostavljenosti. Poglabljanje likvidnostnih težav v sektorju podjetij nakazuje, da se bo kreditni portfelj bank še naprej poslabševal.

Slika 6.38: Medletne stopnje rasti razvrščenih in nedonosnih terjatev (levo) in struktura terjatev po bonitetnih skupinah (desno) v odstotkih

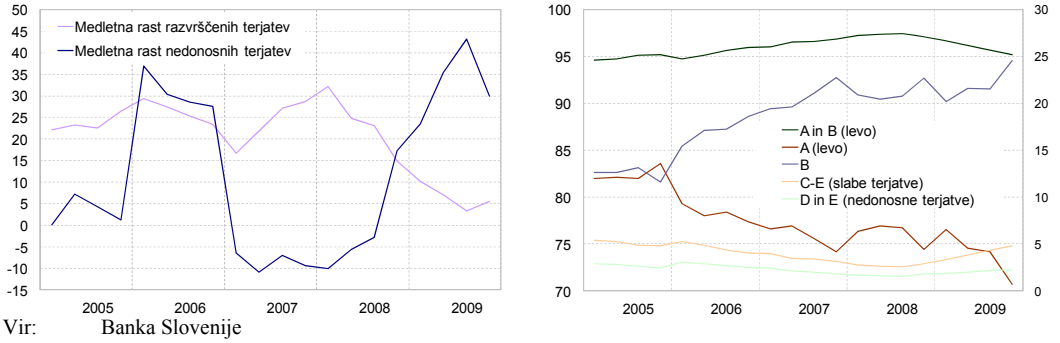

Vir: Banka Slovenije

V letu 2009 so banke prerazporedile 1,9% razvrščenih terjatev iz najmanj tveganih terjatev (skupini A in B) v bolj tvegane. Zlasti se je povečal delež terjatev v skupini C, ki je narastel za 1,6 odstotne točke na 2,6%. Del tega portfelja bo v naslednjem obdobju verjetno prerazporejen v skupine s slabšo oceno tveganj. Nedonosne terjatve (skupini D in E) so se med letom povečale za 0,4 odstotne točke in ob koncu leta 2009 dosegle 2,2-odstotni delež, februarja 2010 pa 2,3% razvrščenih terjatev.

Tabela 6.23: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z oslabitvami in rezervacijami

	31. 12. 2008			31. 12. 2009			28.2.2010		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (v mio EUR)	47.129	1.403	3,0	49.757	1.827	3,7	48.679	1.882	3,9
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	74,4	8,8	0,4	70,7	7,0	0,4	69,6	7,0	0,4
B	22,7	34,4	4,5	24,5	30,8	4,6	25,4	30,8	4,7
C	1,0	8,7	24,8	2,6	16,2	23,2	2,6	16,2	24,1
D	1,0	20,8	62,3	1,4	24,7	62,9	1,5	25,5	63,9
E	0,8	27,2	100,0	0,8	21,2	100,0	0,8	20,5	100,0

Vir: Banka Slovenije

Po skupinah bank: velike domače banke so v letu 2009 najbolj poslabšale oceno kakovosti kreditnega portfelja.

Največji premiki v strukturi kreditnega portfelja so se v letu 2009 zgodili pri velikih domačih bankah. Ta skupina bank je v povprečju znižala delež najmanj tveganih terjatev (skupini A in B) na 94,6%, kar je za 2,4 odstotne točke manj kot ob koncu leta 2008. Večji del prerazporejenega portfelja (1,9 odstotne točke) je bil razvrščen v skupino C, delež nedonosnih terjatev pa je povečanje na 2,3% razvrščenih terjatev. Skladno s tem se je povečala tudi pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami in rezervacijami na 4%, kar je za 0,7 odstotne točke več kot ob koncu leta 2008.

Majhne domače banke so najbolj konservativne pri ocenjevanju komitentov.

Majhne domače banke so se ob zaostrovanju gospodarskih in finančnih razmer v letu 2008 najhitreje odzvale s povečevanjem deleža nedonosnih terjatev (D in E) v strukturi portfelja. Do konca leta 2009 so ga povišale na 3,1%, kar je bilo več kot pri drugih skupinah bank. Majhne banke so bile tudi v preteklosti konservativnejše pri ocenjevanju komitentov in oblikovanju oslabitev in rezervacij. Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami je pri njih najvišja in dosega 4,8%. Poleg večje previdnosti majhnih bank pri ocenjevanju kakovosti komitentov tudi struktura njihovega portfelja prispeva k višjim oblikovanim oslabitvam. Relativno večji del portfelja majhnih bank v primerjavi z drugimi skupinami bank je naložen v domačih podjetjih, ki jih je gospodarska kriza prizadela bolj kot druge skupine komitentov.

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja je najmanjše v skupini bank v večinski tuji lasti.

Pri bankah v večinski tuji lasti je v najvišjih bonitetnih razredih razvrščeno 96,5% portfelja, največ med skupinami bank. Tudi poslabšanje kakovosti portfelja je bilo pod povprečjem bančnega sistema: delež nedonosnih terjatev se je povečal le za 0,1 odstotne točke, medtem ko je v drugih dveh skupinah bank narastel za 0,5 odstotne točke. Podpovprečno poslabšanje portfelja bank v večinski tuji lasti je posledica bolj optimističnih ocen tveganj v teh bankah na eni strani ter ugodnejše strukture komitentov z vidika kreditnega tveganja z relativno visokim in naraščajočim deležem terjatev do prebivalstva na drugi.

Slika 6.39: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev (levo) in povprečna pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (desno) po skupinah bank ob koncu leta 2009 v odstotkih

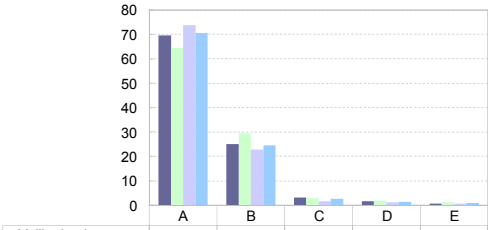

	A	B	C	D	E
Velike banke	69,5	25,1	3,0	1,6	0,7
Majhne banke	64,5	29,4	3,0	1,9	1,2
Banke v večinski tuji lasti	73,8	22,8	1,6	1,1	0,8
Skupaj	70,7	24,5	2,6	1,4	0,8

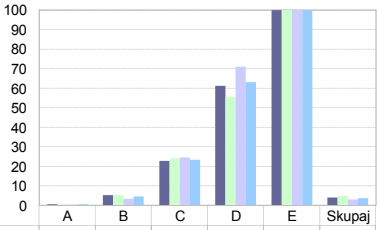

	A	B	C	D	E	Skupaj
Velike banke	0,4	5,2	22,7	61,2	100,0	4,0
Majhne banke	0,5	5,1	24,0	55,3	100,0	4,8
Banke v večinski tuji lasti	0,3	3,2	24,7	70,9	100,0	2,9
Skupaj	0,4	4,6	23,2	62,9	100,0	3,7

Vir: Banka Slovenije

Nefinančna podjetja: poslabšuje se portfelj do nefinančnih podjetij, zlasti do dejavnosti holdingov.

Nedonosne terjatve do nefinančnih podjetij so ob koncu leta 2009 dosegle 2,6%, kar je za tretjino več kot pred enim letom. Poslabševanje portfelja do nefinančnih podjetij je najizrazitejše v dejavnosti finančnega posredništva (nefinančni holdingi), ki so jo banke še v letu 2008 ocenjevale kot povsem netvegano z le 0,1-odstotnim deležem nedonosnih terjatev. Likvidnostne težave holdingov so med letom privedle do delnega poplačila terjatev iz zavarovanj in izjemnega povečanja oblikovanih oslabitev in rezervacij.

Večje povečanje nedonosnih terjatev je bilo v dejavnostih gradbeništva, trgovine in gostinstva ter v raznih poslovnih dejavnostih.

Visoko povečanje nedonosnih terjatev je bilo opazno tudi pri podjetjih iz gradbeništva, trgovine in gostinstva ter v skupini raznih poslovnih dejavnosti. Pri tem je delež nedonosnih terjatev v portfelju gradbenih podjetij ostal na ravni pod povprečjem vseh nefinančnih podjetij. Visok delež teh podjetij so banke prerazvrstile v bonitetno skupino C, kar v prihodnje lahko privede do nadaljnjih prerazvrstitev v nedonosne terjatve. Oblikovane oslabitve in rezervacije do gradbenih podjetij so bile nadpovprečno visoke, kar kaže na zavedanje bank o naraščajočem kreditnem tveganju, ki so mu izpostavljene v tej dejavnosti.

Glede na nizko pokritost terjatev z oslabitvami banke med izrazito netvegane dejavnosti uvrščajo dejavnost elektrike, plina in vod ter promet s skladiščenjem.

Tabela 6.24: Deleži nedonosnih terjatev pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih

	Oslabitve razvrščenih terjatev v mio EUR		Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v %		Razvrščene terjatve v skupinah D in E		
					v mio EUR	v deležu v vseh razvrščenih terjatvah	
	2008	2009	2008	2009		2008	2009
Kmetijstvo, rudarstvo	24	23	8,0	7,0	16,9	6,2	4,9
Predelovalne dejavnosti	287	342	4,5	5,2	220,9	2,8	3,4
Elektrika, plin in voda	8	10	1,1	1,0	1,9	0,2	0,1
Gradbeništvo	105	154	3,6	4,9	71,9	1,2	2,2
Trgovina	203	222	4,0	4,6	157,9	2,4	3,2
Promet in skladiščenje	24	40	1,1	1,7	13,9	0,3	0,6
Gostinstvo	22	28	3,7	4,0	20,9	2,0	2,9
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	14	27	2,0	4,0	8,9	0,9	1,2
Finančno posredništvo	50	133	2,2	7,5	46,9	0,1	2,6
Poslovanje z nepremičninami	31	46	2,6	3,8	19,9	0,9	1,6
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	83	123	4,0	5,8	82,9	2,4	3,9
Javne storitve	11	14	2,9	3,1	4,9	0,9	0,8
Skupaj	862	1.162	3,5	4,6	657,9	1,8	2,6

Vir: Banka Slovenije

6.7.3 Razpršenost portfelja

Znižal se je delež celotne izpostavljenosti do podjetij.

Upadanje kreditne aktivnosti bank v letu 2009 je bilo različno po dejavnostih in se je odrazilo na strukturi kreditnega portfelja bank. Najbolj, za okrog 3 odstotne točke, se je znižal delež nefinančnih podjetij v celotni izpostavljenosti bank in v razvrščenih terjatvah. Skladno z višjo rastjo posojil prebivalstvu se je njihov delež v strukturi bančnega portfelja zvišal. Izpostavljenost bank do tujcev se ni bistveno spremenila, je pa pri njej prišlo do strukturnih premikov. Tuje nefinančne organizacije so v strukturi bančnih portfeljev izgubile eno odstotno točko. V podobni višini se je povečal delež tujih finančnih institucij. Od sredine 2008 so pridobile na deležu naložbe v domače banke in hranilnice. Višji deleži

države ter denarnih sektorjev doma in v tujini v strukturi bančnih portfeljev odražajo previdnost bank ob hkratni potrebi po najlikvidnejših sredstvih ob neto odplačevanju obveznosti do tujine.

Slika 6.40: Struktura celotne izpostavljenosti bank (levo) in razvrščenih terjatev

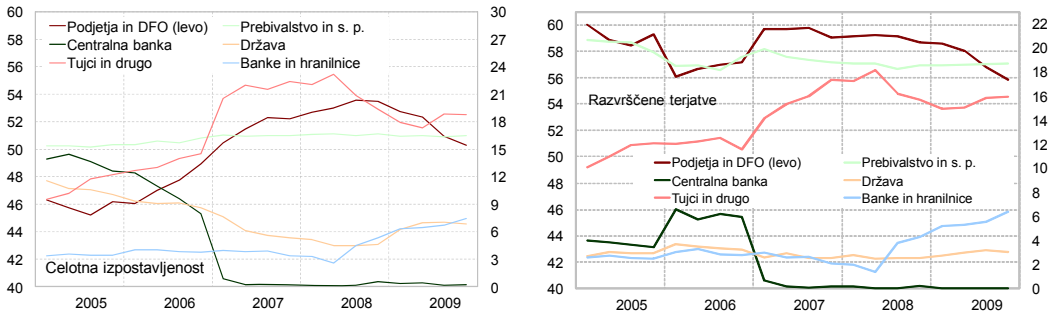

Vir: Banka Slovenije

V strukturi kreditnega portfelja bank se znižuje delež predelovalne dejavnosti in trgovine.

Največji del portfelja do nefinančnih podjetij imajo banke v podjetjih iz predelovalnih dejavnosti in trgovine. Zaradi krajših poslovnih procesov v teh dejavnostih se je dinamika zadolževanja teh podjetij hitreje prilagodila zmanjšanemu povpraševanju oziroma v trgovini privedla celo do njenega razdolževanja. Delež teh dejavnosti se ob njihovem počasnejšem financiranju v zadnjih letih znižuje v nasprotju z gradbeništvom, prometom in skladiščenjem ter poslovanju z nepremičninami, ki so tudi v obdobju kreditnega zastoja povečale zadolženost pri bankah. Te tri dejavnosti so ob koncu leta 2009 pomenile 26,7% razvrščenih terjatev do nefinančnih podjetij, kar je za 4 odstotne točke več kot v zadnjem predkriznem letu 2006.

Tabela 6.25: Razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, struktura in medletne stopnje rasti, v mio EUR in v odstotkih

	Posojila nefinančnim podjetjem[1]			Razvrščena aktiva do nefinančnih podjetij					
	Skupaj	Struktura v %		Skupaj	Struktura	Sprememba strukture v o.t.		Medletne stopnje rasti v %	
	2009	2008	2009	2009	2009	2008	2009	2008	2009
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rud.	284	1,2	1,4	327	1,3	0,1	0,1	28,9	11,7
Predelovalne dejavnosti	5.611	26,7	26,7	6.533	26,0	-0,2	0,2	12,9	1,9
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	615	2,5	2,9	974	3,9	0,0	0,7	12,2	25,3
Gradbeništvo	2.267	9,8	10,8	3.160	12,6	0,1	0,7	15,2	7,0
Trgovina	4.008	20,2	19,1	4.844	19,3	-0,1	-1,1	13,2	-4,3
Promet in skladištenje	2.102	9,0	10,0	2.327	9,3	0,4	0,8	19,9	11,0
Gostinstvo	624	2,7	3,0	697	2,8	0,1	0,4	18,7	15,6
Informacije in komunikacije	500	2,3	2,4	684	2,7	-0,1	0,0	8,3	0,1
Finančno posredništvo	1.674	10,1	8,0	1.767	7,0	-0,4	-2,1	9,6	-22,0
Poslovanje z nepremičninami	1.117	5,3	5,3	1.218	4,9	0,2	0,1	19,1	2,4
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	1.825	8,4	8,7	2.125	8,5	-0,3	0,0	9,5	1,3
Javne storitve	399	1,8	1,9	439	1,7	0,2	0,2	28,2	10,7
SKUPAJ	21.026	100,0	100,0	25.096	100,0			13,8	1,1

Opomba: [1] Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

Negativna rast terjatev do tujih nefinančnih organizacij.

Rast razvrščenih terjatev je v letu 2009 s 5,6% dosegla nekaj več kot tretjino rasti iz leta 2008. Financiranje tujih nefinančnih organizacij, ki je v letih pred finančno krizo naraščalo po najvišjih stopnjah, je v letu 2009 izkazalo negativno rast. Banke so lani ohranile visoko rast financiranja manj tveganih dejavnosti, kot so elektrika, plin in voda ter javne storitve.

Tabela 6.26: Prirasti posojil po dejavnostih, v mio EUR

	Predelovalne dejavnosti	Gradbeništvo	Trgovina	Promet in skladiščenje	Gostinstvo	Finančno posredništvo	Poslovanje z nepremičninami	Strokovne in dr. posl. dejavnosti	Nefinančne družbe skupaj
2005	542,9	141,2	489,6	135,3	62,0	296,5	87,1	145,6	1.844,9
2006	591,0	312,7	182,9	236,4	53,3	256,6	292,6	231,9	2.321,0
2007	713,4	618,8	719,1	350,1	84,3	774,8	283,2	554,7	4.541,4
2008	942,5	426,5	721,4	320,3	118,0	238,2	242,1	165,2	3.415,6
2009	50,5	236,9	-186,3	228,4	72,9	-433,4	23,0	68,7	237,9

Opomba: Posojila so v bruto znesku, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

Po skupinah bank: visoko povečanje terjatev do prebivalstva v bankah v večinski tuji lasti.

Pri bankah v večinski tuji lasti se je za skoraj 2 odstotni točki povečal že sicer visok delež razvrščenih terjatev do sektorja prebivalstva in dosegel 22,5%. Hkrati se je pri domačih bankah delež te skupine komitentov znižal za 0,4 odstotne točke pri velikih bankah in za 0,7 odstotne točke pri majhnih bankah.

Vse skupine bank so povečale oslabitve do večine dejavnostih in skupin komitentov.

Vse skupine bank so povečale pokritost terjatev z oslabitvami v skoraj vseh dejavnostih, z manjšimi izjemami pri nekaterih dejavnostih, ki so bile že prej nadpovprečno oslabljene. Najnižjo pokritost z oslabitvami imajo banke v večinski tuji lasti, kar velja za celoten portfelj ter za posamezne dejavnosti in skupine komitentov. V tej skupini bank je pokritost terjatev z oslabitvami podpovprečna tudi v dejavnostih, v katerih so te banke bolj izpostavljene v primerjavi z drugimi skupinami bank, kar potrjuje, da so banke v večinski tuji lasti na splošno manj konservativne pri oceni kakovosti komitentov. Relativno visoke oslabitve so te banke oblikovale le pri tujih nefinančnih organizacijah, do katerih so sicer te banke podpovprečno izpostavljene, z 2,8% v primerjavi z 8,2% razvrščenih terjatev v celotnem bančnem sistemu.

Tabela 6.27: Povprečna tveganost razvrščenih terjatev v letu 2009 po skupinah bank v odstotkih

	Struktura razvrščenosti				Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami			
	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Bančni sektor	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Kmetijstvo, rudarstvo	0,7	0,7	0,8	0,7	6,9	7,4	13,3	4,3
Predelovalne dejavnosti	13,6	13,5	12,9	14,0	5,4	6,4	6,5	3,1
Elektrika, plin in voda	2,0	1,7	1,2	2,7	1,0	1,0	2,7	0,9
Gradbeništvo	6,7	7,1	8,5	5,4	5,0	5,4	5,7	3,9
Trgovina	10,0	8,3	13,5	12,5	4,7	5,6	5,9	3,4
Promet in skladiščenje	4,9	4,9	1,5	5,8	1,9	2,2	4,1	1,3
Gostinstvo	1,6	1,5	1,0	1,9	4,7	5,4	7,9	3,2
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	1,4	1,6	0,6	1,3	4,1	4,7	2,5	2,9
Finančno posredništvo	15,5	18,2	13,6	10,6	2,6	2,5	3,9	2,4
Poslovanje z nepremičninami	2,5	2,0	3,1	3,4	3,8	4,9	4,4	2,5
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	4,5	3,7	8,7	4,9	5,9	6,8	7,6	3,9
Javne storitve	3,8	3,0	7,0	4,5	1,1	1,4	0,8	0,7
Prebivalstvo	16,7	14,8	8,0	22,5	3,6	3,5	6,0	3,5
Podjetniki	0,2	0,1	1,1	0,1	10,4	18,8	4,7	8,5
Tuje nefinančne organizacije	8,2	10,6	11,4	2,8	4,7	4,6	3,5	6,1
Tuje finančne organizacije	7,7	8,2	6,9	6,8	0,6	0,6	0,7	0,6
Drugo	0,03	0,03	0,0	0,0	8,0	9,6		5,8
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	3,7	4,0	4,8	2,9

Opomba: Podjetniki z matično številko so zajeti v posameznih dejavnostih. V postavki podjetniki so le samostojni podjetniki, ki poslujejo brez matične številke.
Vir: Banka Slovenije

6.7.4 Zamude komitentov pri odplačilu posojil

Zamude pri poravnavanju obveznosti do bank so se v letu 2009 podaljšale.

V letu 2009 so se zamude komitentov pri poravnavanju obveznosti do bank podaljšale. Delež razvrščenih terjatev z zamudo je bil le nekoliko višji kot ob koncu 2008, močno pa je so narastle zamude nad 90 dni, ki so ob koncu leta 2009 dosegle 5,4% celotnih razvrščenih terjatev bank. Precej so se podaljšale zamude nefinančnih podjetij nad 90 dni, ki so do konca leta narastle na 6,6% razvrščene aktive. Ob nadaljnjem naraščanju nelikvidnosti podjetij v začetku leta 2010 se je delež daljših zamud pri tej skupini komitentov do februarja dodatno povečal, na 7,5%.

Tabela 6.28: Struktura razvrščenih terjatev po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, v mio EUR in v odstotkih

	Razvrščene terjatve			Delež terjatev z zamudami v posamezni skupini komitentov						
					skupne zamude			zamude nad 90 dni		
	dec.08	dec.09	feb.10		dec.08	dec.09	feb.10	dec.08	dec.09	feb.10
Skupaj (v mio EUR)	47.129	49.757	49.493		4.347	5.108	6.761	1.532	2.690	2801
							v %			
Podjetja	52,6	50,4	50,7	100,0	12,6	12,6	18,1	3,5	6,6	7,5
DFO	5,8	5,2	5,1	100,0	3,2	6,6	11,2	0,5	2,2	4,7
Gospodinjstva [1]	18,8	19,0	19,3	100,0	13,2	11,9	-	2,9	3,8	-
obrtniki	2,2	1,9	1,9	100,0	16,9	22,9	21,8	9,3	13,1	11,8
prebivalstvo [1]	16,6	17,1	17,4	100,0	12,7	10,7	-	2,1	2,8	-
Tujci	15,5	15,7	15,0	100,0	12,2	18,9	17,5	7,3	10,9	9,0
Država	2,5	3,1	3,4	100,0	3,3	2,3	19,8	0,6	0,1	0,1
Banke in hranilnice	4,4	6,5	6,4	100,0	0,9	1,4	2,5	0,9	0,4	0,4
Centralna banka	0,3	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,1	0,1	0,1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	9,2	10,3	13,7	3,3	5,4	5,7

Opomba: [1] Podatki za prebivalstvo so ocenjeni za leto 2008 in 2009 na podlagi podatkov iz ankete bank spomladi 2010. Ocena je upoštevana tudi v agregatu gospodinjstev.
Vir: Banka Slovenije, Anketa bank

Visoko naraščanje in podaljševanje zamud pri tujcih in obrtnikih.

Obrtniki so skupina komitentov, ki so ji banke sicer po deležu v kreditnem portfelju manj izpostavljene, izkazujejo pa izredno visoke zamude. Obe skupini komitentov, tujci in obrtniki, sta v letu 2009 močno povečali celoten obseg zamud in zamude, daljše od 90 dni. Pri tujcih, ki imajo relativno visok 15,7-odstotni delež v razvrščenih terjatvah bank, se skoraj petina razvrščenih terjatev poravnava z zamudo in skoraj 11% terjatev zamuja več kot 90 dni. Še višje tveganje z vidika daljših zamud je pri obrtnikih, ki pa imajo relativno nizek delež v kreditnem portfelju bank. V primerjavi z nefinančnimi podjetji so pri tujcih in obrtnikih celotne zamude narastle precej več kot zamude nad 90 dni, kar kaže na razširitev kroga zamudnikov iz teh skupin komitentov in hkrati napoveduje njihovo nadaljnje podaljševanje v prihodnje. Pri obrtnikih je tak razvoj verjeten zaradi naraščajoče plačilne nediscipline, ki se verižno prenaša od večjih podjetij proti manjšim.

Pri gospodinjstvih so narastle zamude, vendar so večinoma krajših ročnosti.

Pri prebivalstvu je delež skupnih zamud relativno visok, 10,7-odstoten, in nekoliko nižji kot pred enim letom. Nihanje je posledica velikega deleža najkrajših zamud – do 30 dni. Daljše zamude pri tej skupini komitentov niso visoke, 2,8-odstotne, in tudi ne kažejo večjega povečanja v zadnjem letu. Prebivalstvo je skupina komitentov, ki glede na nizek odstotek daljših zamud in tudi glede na relativno visoko pokritost z zavarovanji pomeni manjše kreditno tveganje za banke.

Banke v večinski tuji lasti imajo nižje kreditno tveganje zaradi večjega deleža prebivalstva v strukturi kreditnega portfelja.

Banke v večinski tuji lasti, ki imajo v strukturi portfelja najvišji delež prebivalstva, so v manjšem obsegu izpostavljene tveganju neplačila terjatev kot druge skupine bank. K nižjemu kreditnemu tveganju v teh bankah prispeva tudi bistveno nižji delež nefinančnih organizacij iz tujine, pri katerih je problem neporavnavanja obveznosti izrazitejši. Banke v večinski tuji lasti so začele spreminjati svojo poslovno politiko v smeri nadaljnjega povečevanja izpostavljenosti do prebivalstva na račun drugih komitentov, kar bo ugodno strukturo komitentov glede kreditnega tveganja dodatno izboljšalo.

Tabela 6.29: Struktura razvrščenih terjatev na dan 31.12.2009 po posameznih skupinah bank glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, v mio EUR in v odstotkih

	Razvrščene terjatve	Brez zamud	do 30 dni	31 - 90 dni	91 - 180 dni	Nad 180 dni
Skupaj (v mio EUR)	49.757,3	44.649,2	1.511,8	906,5	735,4	1.954,4
			Struktura (v %)			
Majhne banke	100,0	82,8	9,8	1,5	1,5	4,3
Banke v večinski tuji lasti	100,0	92,6	2,2	0,9	0,8	3,5
Velike banke	100,0	89,0	2,7	2,4	1,9	4,1
Skupaj	100,0	89,7	3,0	1,8	1,5	3,9

Vir: Banka Slovenije

Dolžina zamud komitentov pomeni enega najpomembnejših kriterijev za prerazvrščanje komitentov v nižje bonitetne razrede in oblikovanje dodatnih oslabitev. Banke so se na povečanje zamud v nekaterih dejavnostih hitreje odzvale z dodatnim oblikovanjem oslabitev kot v drugih. Tako so, na primer, v strokovnih in drugih poslovnih dejavnostih, kjer so zamude nad 90 dni v letu 2009 narastle za 50%, tudi pokritost z oslabitvami

povečale za podoben odstotek. Na drugi strani pa se pri podjetjih iz gostinstva, ki so se jim daljše zamude v letu 2009 več kot podvojile, oslabitve niso bistveno povečale.

Velik razkorak med daljšimi zamudami in oblikovanimi oslabitvami v nekaterih dejavnostih.

Podatki o daljših zamudah in oblikovanih oslabitvah za posamezne dejavnosti kažejo, da bodo banke v prihodnje verjetno še povečevale obseg oslabitev, vsaj v tistih dejavnostih, v katerih so ta razhajanja največja, obseg zamud pa se je v zadnjem času opazno povečeval.

Slika 6.41: Delež zamud nad 90 dni v razvrščeni aktivi bank (levo) in primerjava zamud nad 90 dni z deležem oslabitev in rezervacij v razvrščeni aktivi decembra 2009, v odstotkih

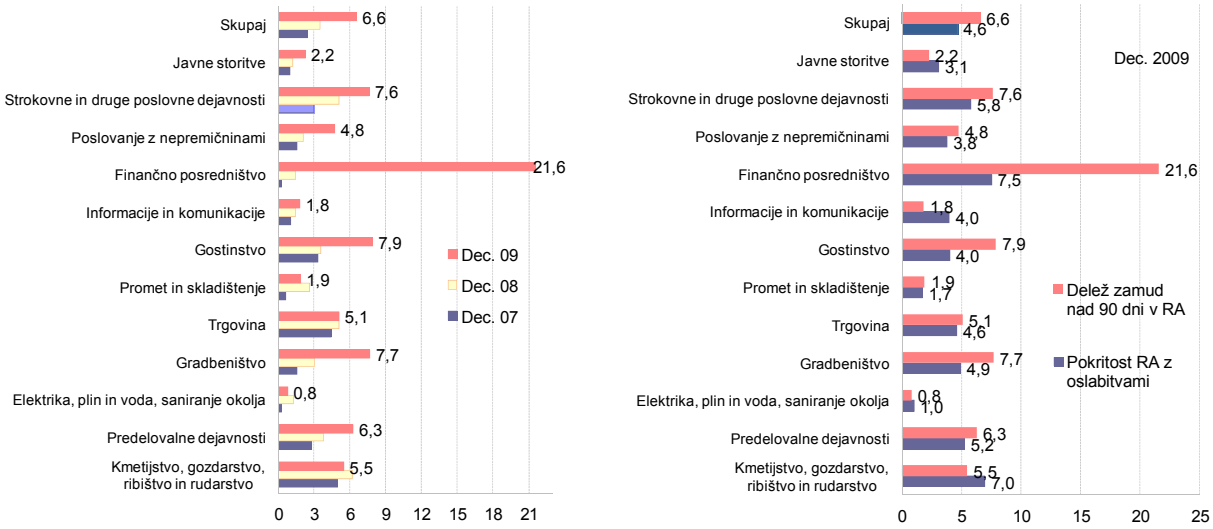

Vir: Banka Slovenije

Majhne domače banke so bolj izpostavljene do majhnih in srednjih podjetij, ki imajo višje zamude kot velika podjetja.

Zamude pri bankah so daljše v majhnih in srednjih nefinančnih podjetjih (MSP). Decembra so zamude nad 90 dni v teh podjetjih znašale 7,7% v primerjavi s 6,6% pri vseh podjetjih. Majhne domače banke so bolj izpostavljene tej skupini podjetij v primerjavi z drugimi bankami. Skoraj 54% razvrščenih terjatev do nefinančnih podjetij pomenijo MSP, medtem ko je v drugih skupinah bank 36% oziroma 40%.

Pri majhnih bankah je prisotna velika koncentracija MSP v dejavnostih gostinstva, informacijah in komunikacijah, gradbeništva, poslovanja z nepremičninami, raznih poslovnih storitvah ter kmetijstvu, ribištvu, gozdarstvu. V vseh navedenih dejavnostih delež MSP presega 70%. Večina izmed teh dejavnosti tudi izkazuje nadpovprečno visoke zamude.

Vse skupine bank podeljujejo MSP nadpovprečno visoke ocene tveganja. Poleg majhnih bank, ki so tudi sicer previdnejše pri oblikovanju oslabitev, so tudi velike domače banke za to skupino podjetij oblikovale višje oslabitve. Pri obeh skupinah bank je pokritost terjatev z oslabitvami za MSP dosegla 6,7%, le da velike domače banke ocenjujejo MSP kot relativno bolj tvegane od večjih podjetij kot drugi dve skupini bank.

Tabela 6.30: Delež majhnih in srednjih podjetij (MSP) v razvrščenih terjatvah bank in pokritost z oslabitvami v odstotkih

	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Delež MSP v razvrščeni aktivi bank	36,2	53,9	40,2	39,1
Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami:				
do vseh nefinančnih podjetij	5,4	6,1	3,0	4,6
do MSP	6,7	6,7	3,5	5,6

Vir: Banka Slovenije

6.7.5 Zavarovanja posojil

Struktura zavarovanj za novoodobrena posojila

Standardi bank glede zavarovanj posojil so se v letu 2009 zaostrili.

Zaradi poslabševanja kakovosti obstoječega kreditnega portfelja so banke postale previdnejše pri odobravanju novih posojil glede presoje kakovosti posameznega komitenta in glede zahtevanih zavarovanj. Zaostrovanje standardov pri zavarovanjih se je odrazilo na zniževanju deleža nezavarovanih novoodobrenih posojil. V povprečju leta 2009 je bilo 40% novoodobrenih posojil nebančnemu sektorju nezavarovanih. Visok delež nezavarovanih novoodobrenih posojil je posledica visokega deleža kratkoročnih novoodobrenih posojil, ki se je zlasti povečal v letu 2008, posledično se je v tem letu povečal tudi delež nezavarovanih posojil.

Slika 6.42: Struktura zavarovanj vseh novih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

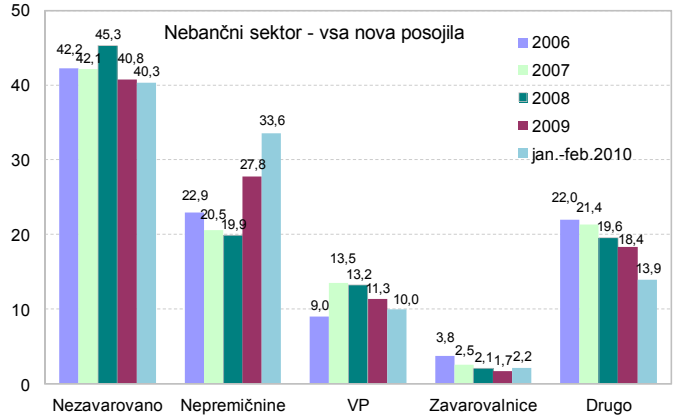

Vir: Banka Slovenije

Zavarovanja posojil podjetjem: znižal se je delež nezavarovanih posojil ob povečanju zavarovanj z nepremičninami.

Pogoji pridobivanja novih posojil so se glede zavarovanj najbolj zaostrili pri posojilih nefinančnim podjetjem. Delež nezavarovanih posojil tej skupini komitentov se je v letu 2009 znižal za 7 odstotnih točk na 35% glede na povprečje 2006–2008. Pri dolgoročnih posojilih je bilo v letu 2009 nezavarovanih 21% novoodobrenih posojil, pri kratkoročnih dvakrat več, in sicer 40%. Potem ko so v letu 2008 zavarovanja z vrednostnimi papirji zgubila velik del vrednosti, se je njihov pomen v strukturi zavarovanj novih posojil znižal. Banke so tudi začele ob zavarovanjih z delnicami zahtevati še dodatna zavarovanja.

Pri financiranju nefinančnih družb se je izrazito povečal delež novih posojil, zavarovanih z nepremičninami, kar je posledica relativno večje stabilnosti vrednosti te oblike zavarovanja in razpoložljivosti teh zavarovanj glede na velik delež gradbeništva v bančnih posojilih. Pri polovici dolgoročnih in 30% kratkoročnih novoodobrenih posojil nefinančnim družbam v letu 2009 so banke v zavarovanje prejele nepremičnino. Naraščanje deleža tega zavarovanja se je nadaljevalo tudi v začetku leta 2010.

Slika 6.43: Struktura zavarovanj vseh novih kratkoročnih (levo) in dolgoročnih (desno) posojil nefinančnim družbam v odstotkih

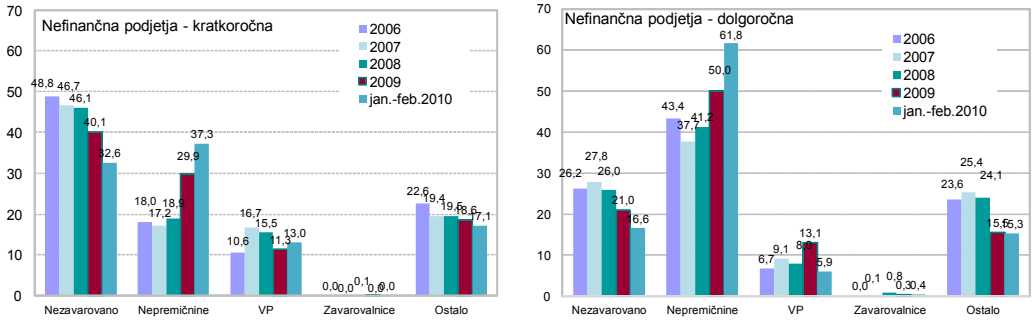

Vir: Banka Slovenije

Zavarovanja posojil gospodinjstvom: naraščajo zavarovanja z nepremičninami, pri potrošniških posojilih pa prek zavarovalnic.

Novoodobrena posojila gospodinjstvom so bila najpogosteje zavarovana z nepremičninami in pri zavarovalnicah, odvisno od vrste posojila. Znižal se je delež drugih oblik zavarovanj (bančne vloge, poroki, drugo) in delež nezavarovanih posojil. Stanovanjska posojila so bila vseskozi relativno dobro pokrita z zavarovanji, medtem ko se je pri potrošniških posojilih šele v zadnjih letih opazneje znižal delež nezavarovanih

posojil. Pri stanovanjskih posojil so zavarovanja z nepremičninami v letu 2009 narastla na 74% ob stabilnem in relativno nizkem deležu zavarovalnic. Pri potrošniških posojilih gospodinjstvom so v letu 2009 s 36-odstotnim deležem in tendenco naraščanja prevladovala zavarovanja pri zavarovalnicah. Njihov delež je v začetku leta 2010 dosegel že 40%.

Slika 6.44: Struktura zavarovanj novih stanovanjskih (levo) in potrošniških (desno) posojil gospodinjstvom v odstotkih

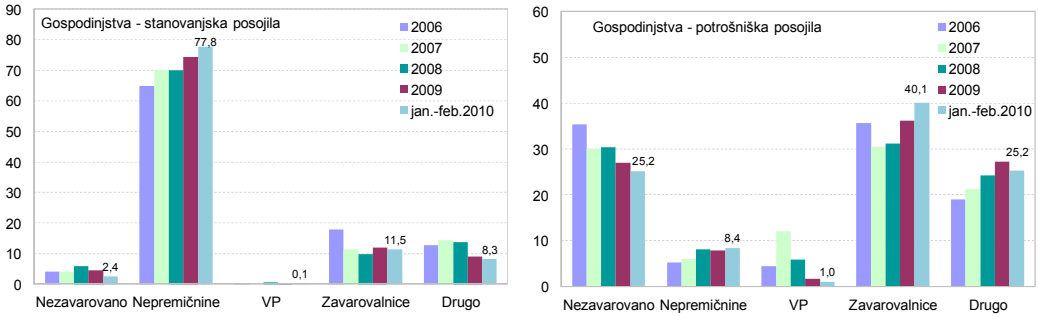

Vir: Banka Slovenije

Pokritost kreditnega portfelja z zavarovanji

Najvišji delež nezavarovanih terjatev so imele banke do tujcev, najnižjega pa do gospodinjstev.

Nezavarovani del kreditnega portfelja bank je bil po stanju ob koncu leta 2009 nekoliko višji kot pri novoodobrenih posojilih, ker je bil del obstoječih bančnih portfeljev zavarovan po blažjih standardih bank, ki so veljali pred nastopom finančne krize. Zaradi nižjih standardov v preteklosti in tudi zaradi visokega deleža naložb najkrajših ročnosti je bila ob koncu 2009 skoraj polovica razvrščenih terjatev bank brez zavarovanj[32]. Največji delež nezavarovanih terjatev imajo banke do države in bančnega sektorja, kar je v skladu s kratko ročnostjo te aktive in nizko stopnjo tveganja. Med drugimi skupinami komitentov izstopajo tujci z najvišjim, 70-odstotnim deležem nezavarovanih terjatev. Približno polovico teh terjatev pomenijo terjatve do tujih finančnih organizacij, ki so večinoma z nižjo stopnjo tveganja in najkrajših ročnosti. Najmanjši delež nezavarovanih terjatev v višini 32% imajo banke do gospodinjstev.

Tabela 6.31: Zavarovanje razvrščenih terjatev po skupinah komitentov ob koncu leta 2009 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj [2] z razvrščeno aktivo v %						
			Zavarovano					
	Razvrščena aktiva v mio EUR	Nezavarovano [1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. [3]	S stanov. neprem. [3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj [3]
Podjetja	25.078	40,6	9,4	60,3	4,8	0,1	31,1	105,7
DFO	2.566	53,9	25,7	6,4	0,3	0,0	28,6	61,1
Gospodinjstva	9.440	32,3	1,3	13,5	58,5	18,1	14,1	105,4
Tujci	7.833	70,1	3,3	15,6	1,9	0,0	22,2	43,1
Država	1.555	83,3		2,6	0,2		12,0	14,8
Banke in hranilnice	3.219	96,6	0,2		0,0		2,5	2,7
Skupna vsota	49.757	49,4	6,8	35,8	13,8	3,5	23,9	83,8

Opombe: [1] Zajete so terjatve, ki niso zavarovane oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).
[2] Zavarovanja so navedena po pošteni vrednosti.
[3] Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana pri teh vrstah zavarovanj in v agregatu.

Vir: Banka Slovenije

Visoka je bila pokritost terjatev do gospodinjstev in podjetij z nepremičninami.

Razvrščene terjatve bank so bile v največjem obsegu zavarovane z nepremičninami, ki so, merjeno po pošteni vrednosti, pokrile skoraj 50% vrednosti razvrščene aktive. Najvišje kritje razvrščenih terjatev s stanovanjskimi in poslovnimi nepremičninami so imele banke pri terjatvah do podjetij, 65,1%, in pri terjatvah do gospodinjstev, 72%. Pri teh dveh

[32] Zajete so terjatve, ki niso zavarovane oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (na primer zavarovanja z menicami).

sektorjih je celotna vrednost zavarovanj za okrog 5% presegala vrednost celotnih terjatev do teh komitentov, vključno s terjatvami brez zavarovanj.[33]

Terjatve z zamudami nad 90 dni so bile bolj pokrite z zavarovanji kot celoten kreditni portfelj, predvsem z nepremičninami, delnicami in deleži.

Med drugimi vrstami zavarovanj so izstopala po pomembnosti še zavarovanja prek zavarovalnic v terjatvah do gospodinjstev z 18,1% in zavarovanja z delnicami in enotami vzajemnih skladov v terjatvah do nedenarnih finančnih institucijah s 25,7%. Glede tendence naraščanja zavarovanj z nepremičninami pri novoodobrenih posojilih lahko v prihodnje pričakujemo naraščanje tega deleža tudi v stanju kreditnega portfelja bank.

Terjatve bank z zamudami nad 90 dni so bile v povprečju nekoliko bolj zavarovane v primerjavi s celotnimi terjatvami. Delež zavarovanih terjatev z daljšimi zamudami je ob koncu leta 2009 znašal 60%, kar je za 10 odstotnih točk več kot pri celotnih razvrščenih terjatvah. Po višjem kritju z zavarovanji izstopajo terjatve do nedenarnih finančnih institucij, pri katerih je bilo ob koncu leta 2009 nezavarovanih le 8,1% terjatev z daljšimi zamudami. V nasprotni smeri, po slabši pokritosti z zavarovanji, izstopajo tujci, pri katerih znaša delež nezavarovanih terjatev z daljšimi zamudami 42,1%.

Tabela 6.32: Zavarovanje razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni po skupinah komitentov ob koncu leta 2009 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj [2] z razvrščeno aktivo v %						
			Zavarovano					
	Razvrščena aktiva v mio EUR	Nezavarovano [1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. [3]	S stanov. neprem. [3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj [3]
Podjetja	1.645,5	41,0	7,4	65,6	7,1	0,1	27,2	107,3
DFO	55,4	8,1	73,4	18,9	1,3		26,3	119,9
Gospodinjstva (sp) [4]	121,6	37,5	0,0	82,0	27,8	0,7	18,4	128,9
Tujci	853,5	42,1	8,3	35,9	1,3		26,7	72,2
Država	1,6	100,0						
Banke in hranilnice	12,0	100,0						
Skupna vsota	2.689,8	40,8	8,7	55,6	6,0	0,1	26,5	96,9

Opombe: [1,2,3] Enako kot v prejšnji tabeli. [4] Zajeti so le samostojni podjetniki. Za prebivalstvo ni podatkov o zamudah.
Vir: Banka Slovenije

Pri terjatvah z daljšimi zamudami je opazen razkorak med visokim deležem nezavarovanih terjatev v višini 40,8% in pokritostjo teh terjatev z oslabitvami in rezervacijami (28,8%). Do tega razkoraka lahko prihaja zaradi kratke ročnosti terjatev, za katere niso (oziroma še niso) bile oblikovane oslabitve, oziroma gre za terjatve do najboljših komitentov bank, za katere ob sklenitvi niso bila zahtevana zavarovanja.

Terjatve z daljšimi zamudami so bile bolj zavarovane z nepremičninami ter delnicami in deleži, na drugi strani pa je bilo zanemarljivo pokritje z zavarovanji pri zavarovalnicah.

Tabela 6.33: Zavarovanje razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni po skupinah bank ob koncu leta 2009 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj [2] z razvrščeno aktivo v %						
	Razvrščena aktiva v mio EUR	Nezavarovano [1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. [3]	S stanov. neprem. [3]	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj zavarovanja [3]
Hranilnice	0,6	70,0	10,1		25,4	0,9	12,2	47,7
Majhne domace banke	208,6	44,1	5,6	69,9	9,9	0,2	16,5	101,6
Tuje banke	675,1	42,7	8,5	42,1	7,7	0,1	18,2	91,6
Velike domace banke	1.805,5	39,7	9,1	59,0	5,0	0,0	25,8	98,3
Skupna vsota	2.690	40,8	8,7	55,6	6,0	0,1	26,5	96,9

Opombe: [1,2,3] Enako kot v prejšnji tabeli.
Vir: Banka Slovenije

Najnižji delež nezavarovanih terjatev z daljšimi zamudami so imele velike domače banke, nekaj manj kot 40%. Majhne domače banke so ob višjem deležu nezavarovanih terjatev oblikovale višje oslabitve in rezervacije za to skupino terjatev v primerjavi z drugimi

[33] Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana pri teh vrstah zavarovanj in v agregatu.

skupinami bank. Majhne banke so izstopale tudi po relativno najvišjem deležu zavarovanj z nepremičninami v strukturi zavarovanj terjatev z zamudami nad 90 dni.

Unovčevanje zavarovanj posojil

Zavarovanja posojil z nepremičninami ali z vrednostnimi papirji v kreditnem portfelju bank pomenijo v trenutnih razmerah negotovosti na kapitalskih trgih in nestabilnosti cen na nepremičninskem trgu dodaten dejavnik tveganja za banke. Zaradi znižanih cen nepremičnin so se razmerja LTV pri posojilih, zavarovanih s hipotekami, poslabšala. Po podatkih iz ankete bank spomladi 2010 so banke v letu 2009 problem poslabševanja razmerja LTV v primerjavi s pogodbeno dogovorjenim reševale z zahtevami po dodatnih zavarovanjih oziroma z zahtevami po delnem poplačilu dolga. Podobno so ravnale tudi pri terjatvah, zavarovanih z vrednostnimi papirji in enotami vzajemnih skladov.

V letu 2009 le omejen obseg unovčenja zavarovanj z nepremičninami.

Banke so v letu 2009 v primerih neplačil obveznosti komitentov unovčevale zavarovanja terjatev s prodajo nepremičnin le v majhnem obsegu. V večini primerov se jim je z dolžniki uspelo dogovoriti o načinu poravnavanja obveznosti. Pomemben vzrok za neunovčevanje teh zavarovanj je poleg slabe likvidnosti nepremičninskega trga tudi v dolgotrajnosti teh postopkov, k čemur veliko prispevajo tudi dolgi postopki na sodiščih. Postopek unovčevanja zavarovanj z nepremičninami v praksi lahko traja več let (npr. v stečajnem postopku dolžnika).

Zaradi zakonskih omejitev banke tudi ne morejo neomejeno povečevati naložbe v lastniške vrednostne papirje, pridobljene na podlagi nepoplačila dolžnikovih obveznosti. V skladu z Zakonom o bančništvu obstajajo omejitve za naložbe bank v kvalificirane deleže v osebah nefinančnega sektorja. Vrednost kvalificiranega deleža banke v posamezni pravni osebi nefinančnega sektorja ne sme preseči 15% njenega kapitala oziroma vsota vseh kvalificiranih deležev banke v osebah nefinančnega sektorja ne sme preseči 60% njenega kapitala. Pri izračunu navedenih omejitev se v prvih treh letih od pridobitve zastavljenega premoženja ne upoštevajo naložbe, ki jih banka pridobi začasno namesto izpolnitve denarne obveznosti dolžnika. Banka sicer lahko preseže navedene omejitve, če zagotovi dodaten kapital za pokrivanje preseganja omejitev.

Gradbeništvo

Visok delež zavarovanj z nepremičninami v portfeljih bank v povezavi z dogajanji na nepremičninskem trgu in v gradbenem sektorju pomeni pomemben dejavnik tveganja za banke. Zlasti podjetja iz gradbeništva so visok del svojih dolgov zavarovala z nepremičninami. Z nizkimi razmerji LTV se banke delno zavarujejo pred padci vrednosti nepremičnin. Za tisti del terjatev bank, za katerega so v zavarovanje prejete še nezgrajene nepremičnine oziroma je njihovo dokončanje nezanesljivo, je tveganje relativno višje.

Podjetjem iz gradbeništva so bile najbolj izpostavljene majhne domače banke, ki so tudi oblikovale relativno najvišje oslabitve zanje.

Razvrščene terjatve do podjetij iz gradbeništva so lani pomenile 6,4% celotne razvrščene aktive bank. Najbolj so bile tej dejavnosti, z 8,3-odstotnim deležem, izpostavljene majhne domače banke, najmanj pa banke v večinski tuji lasti s 5,1%. Pri majhnih bankah je najvišji del terjatev do gradbenih podjetij izkazoval zamude nad 90 dni. Hkrati so bile tudi oblikovane oslabitve do podjetij iz gradbeništva pri teh bankah najvišje.

Visok del terjatev do gradbenih podjetij je bil nezavarovan. Pri domačih bankah je bila ob koncu leta 2009 nezavarovana tretjina terjatev do gradbeništva, pri bankah v večinski tuji lasti pa celo 60%. Zelo visok je tudi delež nezavarovanih terjatev z zamudami nad 90 dni: med skupinami bank se je gibal v razponu od 20% pri velikih domačih bankah do skoraj 40% pri bankah v večinski tuji lasti. Prevladujoča oblika zavarovanja terjatev do gradbeništva so bile zastavljene nepremičnine, ki so po vrednotenju ob koncu leta 2009 le pri velikih bankah presegale terjatve teh bank do gradbeništva. Ob tem je treba upoštevati, da se z eno nepremičnino lahko zavarujejo terjatve več bank in so zato dejanske vrednosti zavarovanj z nepremičninami nižje.

Tabela 6.34: Oslabitve in rezervacije terjatev do gradbeništva, december 2009

	RA do podjetij iz dejavnosti					RA z zamudami nad 90 dni			
			Pokritost z oslabitvami						
	RA dejavnosti v mio EUR	Delež v celotni RA skupine	Dec. 08	Dec. 09	Delež nezavarovanih terjatev	Delež v celotni RA do podjetij iz dejavnosti	Pokritost z oslabitvami	Delež nezavarovanih terjatev	Zavarovanja z nepremičn. v RA
					Gradbeništvo				
Velike domače banke	2.060,0	6,8	3,6	5,3	33,9	7,2	26,4	19,8	104,7
Majhne domače banke	298,9	8,3	4,3	5,6	32,9	9,4	24,2	25,6	93,6
Banke v večinski tuji lasti	800,5	5,1	3,3	3,7	60,2	8,2	25,9	39,0	78,8
Skupaj	3.160,3	6,4	3,6	4,9	40,4	7,7	26,0	25,7	96,4
					Poslovanje z nepremičninami				
Velike domače banke	591,0	2,0	3,4	5,0	15,5	3,4	37,2	11,5	126,2
Majhne domače banke	109,2	3,0	3,8	4,3	29,9	9,3	22,1	25,7	97,2
Banke v večinski tuji lasti	517,1	3,3	1,4	2,3	41,3	5,3	26,9	16,1	142,0
Skupaj	1.217,8	2,4	2,6	3,8	27,8	4,8	29,7	16,2	128,6
					Skupaj nefinančna podjetja gradbeništva in poslovanja z nepremičninami				
Velike domače banke	2.651,0	8,8	3,5	5,2	29,8	6,4	27,7	18,8	107,3
Majhne domače banke	408,1	11,3	4,2	5,3	32,1	9,4	23,6	25,6	94,6
Banke v večinski tuji lasti	1.317,6	8,4	2,6	3,2	52,8	7,1	26,2	32,3	97,4
Skupaj	4.378,1	8,8	3,3	4,6	36,9	6,9	26,7	23,8	102,6

Vir: Banka Slovenije

Tujci

Visoko kreditno tveganje domačih bank pri terjatvah do tujih nefinančnih organizacij.

Izpostavljenost bank do tujcev je bila visoka predvsem pri domačih bankah, v katerih je dosegla 18-odstotni delež kreditnega portfelja. Razlike med skupinami bank so bile precejšnje zlasti pri izpostavljenosti do tujih nefinančnih organizacij, do katerih so bile banke v večinski tuji lasti izpostavljene s slabimi 3%, domače banke pa z 11%. Visoka tveganost teh terjatev se je kazala z visokim 14,1-odstotnim deležem terjatev z zamudami nad 90 dni in njihovim visokim prirastom v zadnjem letu za 6 odstotnih točk. Terjatve do tujih nefinančnih organizacij pomenijo visoko kreditno tveganje zlasti v velikih domačih bankah, pri katerih so terjatve z daljšimi zamudami dosegle 15,6%, pokritost teh terjatev z oslabitvami pa je bila relativno nizka glede na druge, manj tvegane skupine komitentov.

Pokritost z oslabitvami pri terjatvah do tujih finančnih organizacij z daljšimi zamudami je bila izredno nizka pri majhnih domačih bankah, le 4,3-odstotna. Nizke oblikovane oslabitve so pri teh bankah delno kompenzirane z zavarovanji, s katerimi so majhne banke skoraj v celoti pokrile nedonosne terjatve do te skupine komitentov. Prevladujoča oblika zavarovanj terjatev bank do tujih finančnih organizacij pri vseh skupinah bank so bile nepremičnine.

Velike domače banke so nadpovprečno izpostavljene kreditnemu tveganju do tujih finančnih organizacij.

Relativna izpostavljenost do tujih finančnih institucije je bila približno enaka pri vseh skupinah bank, le pri velikih domačih bankah so pomenile te terjatve povečano kreditno tveganje zaradi izpostavljenosti do hčerinskih bank v tujini. Več kot desetina terjatev velikih bank do tujih finančnih organizacij je izkazovala daljše zamude, ki so bile hkrati v visokem deležu nezavarovane. Le 13% tovrstnih terjatev velikih domačih bank je bilo zavarovanih z nepreklicnimi jamstvi, medtem ko so bile druge oblike zavarovanj zanemarljive.

Tabela 6.35: Oslabitve in rezervacije terjatev do tujcev, december 2009

	RA do tujine					RA z zamudami nad 90 dni			
			Pokritost z oslabitvami						
	RA do tujcev v mio EUR	Delež v celotni RA skupine	dec.08	dec.09	Delež nezavarovanih terjatev	Delež v celotni RA do podjetij iz dejavnosti	Pokritost z oslabitvami	Delež nezavarovanih terjatev	Zavarovanja v RA:
	Tuje nefinančne organizacije								z nepremičninami
Velike domače banke	3.182,9	10,6	3,7	4,6	46,5	15,6	15,6	17,5	57,3
Majhne domače banke	412,4	11,4	2,3	3,5	29,4	6,8	4,3	4,7	99,8
Iasti	442,4	2,8	3,9	6,1	44,5	9,6	52,0	50,0	10,2
Skupaj	4.037,7	8,1	3,5	4,7	44,5	14,1	17,8	19,3	55,9
	Tuje finančne organizacije								z nepreklicnimi jamstvi
Velike domače banke	2.472,0	8,2	0,7	0,6	97,2	11,3	4,2	86,9	13,0
Majhne domače banke	249,9	6,9	0,8	0,7	98,7	0,0	-	-	-
Iasti	1.073,1	6,8	0,8	0,6	97,2	0,7	89,9	100,0	0,0
Skupaj	3.795,0	7,6	0,7	0,6	97,3	7,5	6,3	87,2	12,7

Vir: Banka Slovenije

Holdingi

Najhitreje rastoče zamude nad 90 dni in oblikovane oslabitve pri terjatvah do holdingov.

Banke so uvrščale holdinge med bolj tvegane komitente po višini oblikovanih oslabitev in po njihovem relativno najvišjem prirastu v letu 2009. Razvrščena aktiva do holdingov se je v zadnjem letu zniževala, deloma zaradi zapadanja kratkoročnih posojil, deloma tudi zaradi zapiranja nedonosnih terjatev jeseni 2009 in njihovega poplačila iz zavarovanj.

Terjatve do holdingov so se med skupinami bank gibale med 3,5% in 5,5% razvrščenih terjatev. Te terjatve spadajo med najbolj tvegane v bančnih portfeljih. Skoraj petina terjatev do holdingov je ob koncu leta 2009 izkazovala zamude nad 90 dni. Do februarja 2010 se je ta delež že povečal do četrtine.

Tabela 6.36: Oslabitve in rezervacije terjatev do holdingov, december 2009

	RA do podjetij iz dejavnosti holdingov					RA z zamudami nad 90 dni			
			Pokritost z oslabitvami						
	RA holdingov v mio EUR	Delež v celotni RA skupine	Dec. 08	Dec. 09	Delež nezavarovanih terjatev	Delež v celotni RA do holdingov	Pokritost z oslabitvami	Delež nezavarovanih terjatev	Zavarovanja z delnicami in deleži
	Holdingi								
Velike domače banke	1.382,8	4,6	2,8	8,0	35,3	14,8	27,3	77,3	19,7
Majhne domače banke	200,2	5,5	2,2	6,6	60,0	14,3	28,0	99,1	0,0
Banke v večinski tuji lasti	553,2	3,5	0,4	5,4	40,7	33,4	13,7	32,6	5,4
Skupaj	2.160,3	4,3	2,1	7,1	38,6	19,3	21,3	59,0	12,0

Vir: Banka Slovenije

Kljub povečanju oslabitev so terjatve do holdingov, glede na njihovo visoko nelikvidnost, z njimi slabo pokrite.

Ob tako visoki nelikvidnosti holdingov so banke oblikovale relativno malo oslabitev zanje, čeprav višje kot v drugih dejavnostih. Pri bankah v večinski tuji lasti so pomenile daljše zamude holdingov – kar tretjino vseh terjatev do te skupine komitentov – pokritost z oslabitvami tega dela portfelja pa je znašala le 13,7%. Tveganost terjatev do holdingov dodatno povečuje dejstvo, da je večina teh terjatev brez zavarovanja. Zaskrbljujoče visok delež nezavarovanih terjatev do holdingov je bil pri terjatvah z daljšimi zamudami, kjer je bilo brez zavarovanja 60% terjatev z zamudami nad 90 dni, pri majhnih bankah celo 99%. Prevladujoča oblika zavarovanj terjatev do holdingov so bile delnice in deleži, s katerimi je bilo pokrito le 12% razvrščenih terjatev do holdingov, ter nepremičnine v višini 2,5%.

Velika izpostavljenost bank

Zmanjšanje števila in vsote velikih izpostavljenosti v letu 2009.

Število in vsota velikih izpostavljenosti bank sta se v letu 2009 zmanjšali. Število velikih izpostavljenosti se je znižalo za 18 na 230, vsota velikih izpostavljenosti pa s 169% na 159% kapitala bank. Ob koncu leta 2009 sta imeli samo dve banki vsoto velikih izpostavljenosti nad 300% kapitala.

Slika 6.45: Gibanje vsote in števila velikih izpostavljenosti bančnega sektorja

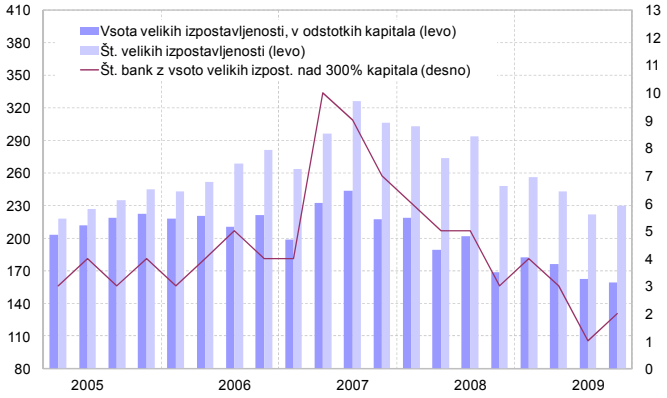

Vir: Banka Slovenije

V letu 2009 so izpostavljenost kreditnemu tveganju, merjeno z veliko izpostavljenostjo, zmanjšale predvsem majhne domače banke. Povprečna višina velikih izpostavljenosti se je pri majhnih domačih bankah zmanjšala za 0,7 odstotne točke na 3,1% regulatornega kapitala, medtem ko je pri velikih domačih bankah ostala nespremenjena. Pri bankah v večinski tuji lasti se je velika izpostavljenost povečala za 0,1 odstotne točke na 1,9% regulatornega kapitala.

Slika 6.46: Povprečna velikost velike izpostavljenosti v odstotkih regulatornega kapitala (levo) in število velikih izpostavljenosti (desno) po posameznih skupinah bank

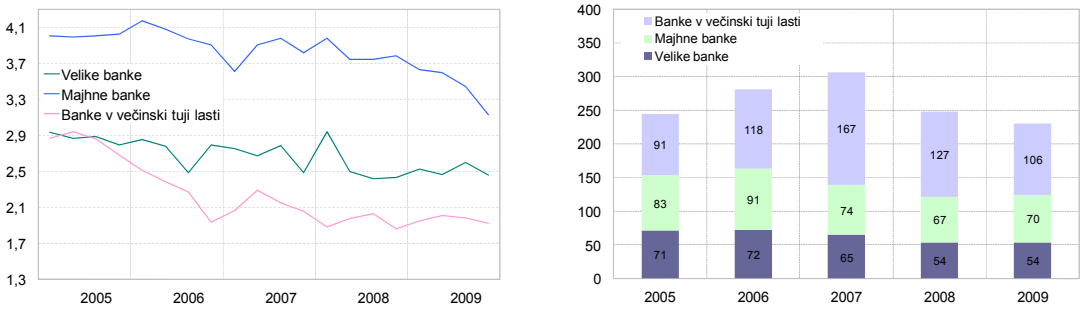

Vir: Banka Slovenije

Okvir 6.3: Ocene potencialnega povečanja nedonosnih terjatev in oslabitev

V letu 2009 se je delež nedonosnih terjatev (D in E),[4] povečal za 0,4 odstotne točke. Precej bolj, za 1,6 odstotne točke, se je povečal delež terjatev, razvrščenih v razred C.[5] Kljub počasnemu okrevanju gospodarstva je pričakovati, da delež nedonosnih terjatev še ni dosegel najvišje vrednosti. Razlogov za to je več.

Prvič, v letu 2009 je kreditna rast stagnirala. Tudi za leto 2010 je napovedana zelo nizka rast posojil nebančnemu sektorju. Nova posojila imajo v povprečju boljšo bonitetno strukturo kot obstoječa posojila in izboljšujejo kakovost kreditnega portfelja. V obdobjih stagnacije ali zelo nizke kreditne rasti pretehta poslabševanje kakovosti obstoječih posojil. Zato se poslabšuje tudi bonitetna struktura celotnega kreditnega portfelja.

Drugič, v letu 2009 se je poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja pokazalo predvsem v povečevanju deleža terjatev, razvrščenih v bonitetni razred C. Glede počasnega okrevanja gospodarstva se bodo zatečene zamude pri določenem delu posojil še podaljševale, kar bo pomenilo prerazvrščanje v razreda D in E. Po drugi strani se v razmerah, ko ni pričakovati rasti cen nepremičnin in je zaradi majhnega prometa vprašljiva njihova unovčljivost, poslabšuje tudi kakovost dela zavarovanj in s tem bonitete terjatev.

Tretjič, ocenjujemo, da tudi banke zadržujejo prerazvrščanje terjatev v nižje bonitetne skupine. Zaradi zmanjšane donosnosti se je zmanjšala sposobnost bank za oblikovanje dodatnih oslabitev iz tekočih dohodkov. V ozadju pa je tudi predpostavka, da je bila recesija samo kratkotrajna in se bodo gospodarske razmere hitro izboljšale in s tem plačilna sposobnost komitentov.

Četrtič, posojila, ki se trenutno še redno odplačujejo, vendar zanje obstaja tveganje, da bodo v prihodnje postala problematična. V to skupino spadajo npr. tisti posojilojemalci, za katere je ključno hitro okrevanje gospodarstva. Gre tudi

za posojila, ki bi postala problematična v primeru zunanjega šoka, npr. dviga obrestnih mer. V to skupino spadajo tudi tista posojila, pri katerih se tekoče plačujejo le obresti, medtem ko se glavnica odplača ob zapadlosti. Slednjo bodo morali posojilojemalci poplačati v povsem drugačnih gospodarskih razmerah, kot so bile ob odobritvi posojila.

V nadaljevanju so prikazane ocene potencialnega povečanja deleža nedonosnih terjatev, pokritosti z oslabitvami in stroškov oslabitev za bančni sistem. Ocene temeljijo na podatkih do konca novembra 2009.[6] Najprej je prikazan učinek, če bi se zmanjšale razlike med bankami pri oblikovanju oslabitev in bi se pospešilo prerazvrščanje terjatev v nižje bonitetne razrede. Nato so prikazane ocene za leto 2010, kjer so uporabljeni trije pristopki: prehodne matrike, agregatna enačba za delež nedonosnih terjatev in model kreditnega tveganja na panelnih podatkih.

Prilagoditev odstotkov oslabitev istih komitentov pri različnih bankah

Na približno četrtini komitentov lahko ocenimo, kolikšen bi bil potreben obseg dodatnih oslabitev, če bi pri odstotkih oslabitev upoštevali konservativne ocene bank. Upoštevan je maksimalni odstotek oslabitev, ki ga za terjatev do istega komitenta oblikuje posamezna banka. Maksimalni odstotek, zmanjšan za dejanski odstotek oblikovanih oslabitev, je apliciran na nezavarovani del razvrščenih terjatev. Na podlagi podatkov ob koncu novembra 2009 bi morale banke po tej oceni oblikovati dodatne oslabitve v višini 490 mio EUR. Pri omejitvi samo na tiste komitente, kjer posamezna banka terjatve do njih razvršča med nedonosne in bi temu sledile tudi druge banke, bi bil potreben obseg dodatnih oslabitev 174 mio EUR. To bi na ravni bančnega sistema pomenilo povečanje pokritosti razvrščenih terjatev z oslabitvami za 0,4 odstotne točke na 4%. Če bi vse te terjatve banke prerazvrstile med nedonosne, bi se delež nedonosnih terjatev povečal za 1,7 odstotne točke na 4%.

Primerjava po panogah pokaže, da bi bilo od 174 mio EUR dodatnih oslabitev 60% potrebnih za panogi finančno posredništvo in predelovalne dejavnosti. Pokritost z oslabitvami bi se pri teh dveh panogah zvišala za 0,9 odstotne točke na 3,5% pri finančnem posredništvu in za 0,6 odstotne točke na 5,9% pri predelovalnih dejavnostih. Visok obseg potrebnih dodatnih oslabitev pri panogi finančnega posredništva, kjer gre pretežno za holdinge in lizinge, kaže na to, da so posamezne banke terjatve do teh podjetij že identificirale kot slabe in zanje oblikovale oslabitve, medtem ko druge banke še vedno ohranjajo relativno nizke odstotke oslabitev. Bolj problematična je dejavnost gradbeništva, kjer bi pričakovali potencialno odstopanje, vendar banke podjetja iz panoge gradbeništvo še vedno ocenjujejo kot relativno dobra. Ker je kakovost terjatev iz panoge gradbeništva vezana na tržno vrednotenje nepremičnin in njihovo dejansko unovčljivost, bi lahko v prihodnje pričakovali večje zahteve po dodatnih oslabitvah, če bi se razmere na nepremičninskem trgu poslabšale.

Ocene za leto 2010

Pri oceni pričakovanega gibanja oslabitev in nedonosnih terjatev v letu 2010 so uporabljeni trije pristopi. Ocena na podlagi prehodne matrike predpostavlja, da ostane prehodna matrika v letu 2010 enaka kot v letu 2009. Enačba na agregatni ravni ocenjuje delež nedonosnih terjatev v odvisnosti od BDP, obrestnih mer in kreditne rasti. Model kreditnega tveganja na panelnih podatkih[7] pa ocenjuje boniteto podjetij v odvisnosti od mikroekonomskih spremenljivk (kapital, denarni tok, likvidnost, zadolženost in povpraševanje), ki so značilne za posamezno podjetje, in od makroekonomskih dejavnikov (gospodarska rast, obrestne mere in delež posojil nebančnemu sektorju v BDP), ki so skupni vsem komitentom, pri čemer je predpostavljeno, da ostanejo spremenljivke, ki se nanašajo na posamezna podjetja, nespremenjene in se spremenijo samo makroekonomski dejavniki.

Na podlagi teh treh pristopov se delež nedonosnih terjatev v letu 2010 poveča v razponu od 0,2 do 1 odstotne točke in pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v razponu od 0,3 do 0,9 odstotne točke. Delež nedonosnih terjatev bi se lahko v letu 2010 povzpel do ravni 3,3% in pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami do ravni 4,5%.

Ocenjeni neto stroški oslabitev za leto 2010 se gibajo v razponu od 300 do 600 mio EUR. V letu 2009 so banke izkazovale 428 mio EUR neto stroškov oslabitev (finančnih sredstev po odplačni vrednosti), kar je na enaki ravni kot ocena za leto 2010 ob predpostavki nespremenjene prehodne matrike. Pri taki višini stroškov oslabitev so imele banke v letu 2009 160 mio EUR dobička pred davki. Če bi se stroški oslabitev približali zgornji meji ocenjenega intervala (600 mio EUR), bi bil bančni sistem pri enakem bruto dohodku in operativnih stroških kot v letu 2009 na meji pozitivnega rezultata. To ne izključuje možnosti negativnih poslovnih rezultatov posameznih bank v letu 2010.

Ocena stroškov oslabitev v razponu med 300 in 600 mio EUR upošteva vplive makroekonomskih dejavnikov oziroma nespremenjene verjetnosti prerazvrstitev terjatev med bonitetnimi razredi. Stroški oslabitev bank bi se še dodatno povečali v primeru zunanjega šoka (npr. zvišanja tržnih obrestnih mer).

Tabela 6.37: Delež nedonosnih terjatev, stroški oslabitev in pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v 2009 (podatki do konca novembra)

	Razvrščene terjatve (v mio EUR)	Oslabitve (v mio EUR)	Delež D in E terjatev (v %)	Stroški oslabitev (v mio EUR)	Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (v %)
Nov. 09	48.732	1.763	2,3%	428	3,6%

Vir: Banka Slovenije

Tabela 6.38: Ocenjeno povečanje stroškov oslabitev, deleža nedonosnih terjatev in pokritosti razvrščenih terjatev z oslabitvami pri upoštevanju različnih metod izračuna

	Razvrščene terjatve (v mio EUR)	Delež D in E terjatev (v %)	Sprememba deleža D in E terjatev (v o.t.)	Stroški oslabitev (v mio EUR)	Povečanje oslabitev brez odpisov (v mio EUR)	Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami (v %)	Sprememba pokritosti (v o.t.)
1. Prilagoditev ocen istih komitentov pri različnih bankah (maksimalni % oslabitev)							
- Vsi komitenti zadolženi pri več bankah	48.732	4,0%	1,7	490	490	4,6%	1,0
- Komitenti, do katerih imajo posamezne banke nedonosne terjatve		4,0%	1,7	174	174	4,0%	0,4
2. Osnovni scenarij za leto 2010							
Agregatna enačba za D in E terjatve	51.618	2,5%	0,2	307	260	3,9%	0,3
Prehodna matrika		2,8%	0,5	436	401	4,2%	0,6
Model na panelu		3,3%	1,0	598	557	4,5%	0,9

Vir: Banka Slovenije, lastni preračuni

Visoki stroški oslabitev v letu 2009 – pričakujemo jih lahko tudi v letošnjem letu – so posledica procikličnega obnašanja bank. Kreditna rast se je v preteklosti krepila skladno z visoko gospodarsko rastjo ter visokimi donosi na kapitalskem in nepremičninskem trgu. Bolj kot je kreditna politika bank ekspanzivna v obdobju konjunkture, bolj postane restriktivna in usmerjena na tveganja v slabših gospodarskih razmerah. S poslabševanjem gospodarskih razmer se je zmanjšalo povpraševanje po kreditih in kreditna sposobnost posojilojemalcev. Ob oteženem dostopu do svežega kapitala je pomemben dejavnik težnja bank po zmanjševanju finančnega vzvoda v želji po ohranitvi kapitalske ustreznosti na dovolj visoki ravni. Slednje velja tudi v luči še nerealiziranih, vendar pričakovanih potreb po oblikovanih oslabitvah zaradi poslabševanja kakovosti kreditnega portfelja. Ob trenutni nizki kreditni rasti se zmanjšuje sposobnost bank za generiranje prihodkov v prihodnosti. Z zmanjšano pričakovano donosnostjo bank pa se zmanjšuje tudi njihova sposobnost oblikovanja oslabitev. S tem se povečujejo pričakovanja o potrebnem pokrivanju nepričakovanih izgub s kapitalom.

Pomembno je, da banke še povečajo aktivnosti pri spremljanju kreditnega portfelja. Posebno pozornost namenijo uspešnosti izterjav, ki lahko tudi dolgoročno razbremenijo pritisk na dohodek in kapital. Poseganje z izrednimi ukrepi v bančni sistem z razmeroma dobro kapitaliziranimi in likvidnimi bankami ter za krizne razmere zadovoljivo dobičkonosnostjo in kakovostjo naložb bi bilo zelo neobičajno. Zaradi dinamike slabšanja kakovosti kreditnega portfelja ter naraščanja oslabitev in rezervacij je potrebna pozornost uprav in nadzornih svetov bank na pravočasnost postopkov dokapitalizacije. Na izdelavo ustreznih ocen ter pripravo in pravočasno izvedbo potrebnih dokapitalizacij je Banka Slovenije banke januarja 2010 še posebej opozorila.

[4] To je razvrščenih terjatev z odstotkom oslabitev nad 40%.
[5] Odstotek oslabitev med 15% in 40%.
[6] Upoštevane so banke in hranilnice brez podružnic, ki niso zavezane izpolnjevanju zahtev glede oblikovanja oslabitev.
[7] Uporabljen je ordinalni probit model slučajnih učinkov za panelne podatke.

6.8 Obrestno tveganje

Banke ostajajo izpostavljene dvigu obrestnih mer ob povečani verjetnosti realizacije obrestnega tveganja.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je v letu 2009 zmanjšalo kljub naraščanju v drugi polovici leta. Analiza obrestnih vrzeli kaže, da se je izpostavljenost dvigu obrestnih mer povečala v razredih, za katere so pričakovani višji dvigi obrestnih mer. Po ključnih referenčnih obrestnih merah so se dolge neto pozicije sicer zmanjšale, vendar je to ob pričakovanem povečanju obrestnih mer še vedno ugodno.

Različna dinamika izpostavljenosti obrestnemu tveganju med skupinami bank.

Analiza po skupinah bank kaže, da se je izpostavljenost dvigu obrestnih mer, merjena z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, zmanjšala le pri velikih domačih bankah, pri bankah v večinski tuji lasti in majhnih domačih bankah pa povečala. Ocenjujemo, da je zmanjšanje obrestnega tveganja v slovenskem bančnem sistemu po tem kazalniku samo začasno, kar potrjuje tudi njegova dinamika od sredine leta 2009 naprej.

Na podlagi gibanja obrestnih mer iz terminskih pogodb ocenjujemo, da se je povečala verjetnost zvišanja obrestnih mer in s tem verjetnost realizacije obrestnega tveganja.

6.8.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je skrajšala.

Obrestno tveganje, merjeno z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, se je z izdajo bančne obveznice z državnim jamstvom in nespremenljivo kuponsko obrestno mero sredi leta 2009 občutno zmanjšalo, nato pa začelo ponovno počasi naraščati. Februarja 2010 je bilo povprečno obdobje spremembe

aktivnih obrestnih mer za 3,7 meseca daljše od povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer, kar je za 0,9 meseca manj kot ob koncu leta 2008. Pri velikih bankah v večinski domači lasti je ta razlika znašala 3,1 meseca, pri tujih bankah 4,8 mesecev in pri majhnih bankah v večinski domači lasti 5,2 mesecev.

Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se je v letu 2009 prenehalo zniževati in se do konca februarja 2010 glede na december 2008 povečalo za 0,4 meseca na 10,7 mesecev. Povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je v enakem obdobju podaljšalo za 1,3 meseca na 7 mesecev. Podaljšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer v letu 2009 je lahko samo začasne narave, zlasti če banke zapadlih kratkoročnih virov ne bodo nadomeščale z viri daljših ročnosti, obrestovanimi s fiksnimi obrestnimi merami. Posledično se utegne izpostavljenost obrestnemu tveganju povečati.

Slika 6.47: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih

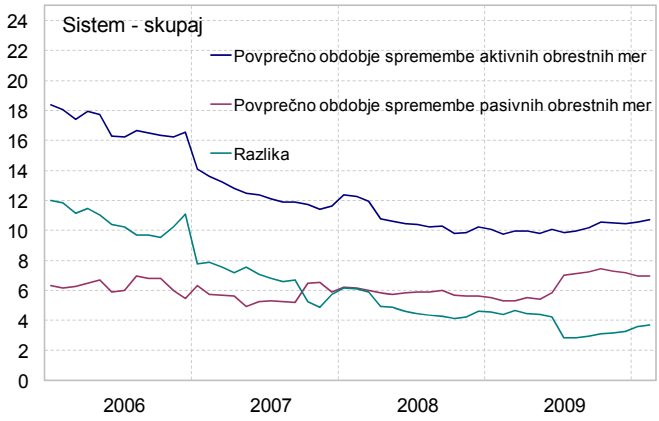

Vir: Banka Slovenije

Primerjava med skupinami bank kaže precejšnje razlike v dinamiki obrestnega tveganja, merjenega z razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih mer. Pri velikih domačih bankah se je obrestno tveganje po tem kazalniku v letu 2009 izrazito zmanjšalo zaradi izdaje obveznice s fiksno kuponsko obrestno mero. Pri bankah v večinski tuji lasti se je izpostavljenost obrestnemu tveganju povečala zaradi krajšanja povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer. Pri majhnih domačih bankah se je obrestno tveganje povečalo zaradi podaljševanja povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer.

6.8.2 Obrestna vrzel

Negativna kumulativna obrestna vrzel do enega leta se je zmanjšala, do dveh let pa prešla iz pozitivne v negativno.

Analiza kumulativnih obrestnih vrzeli kaže, da se je izpostavljenost dvigu obrestnih mer zmanjšala na segmentu do enega leta in povečala na segmentu do dveh let. Negativna kumulativna obrestna vrzel do enega leta se je v letu 2009 zmanjšala za dobri dve tretjini, v prvih dveh mesecih leta 2010 pa ponovno nekoliko povečala. Negativna kumulativna obrestna vrzel do dveh let se je v letu 2009 povečala za 64%; do februarja 2010 pa še za nadaljnjih 11%.

Banke imajo večjo negativno vrzel v razredu od 1 do 2 let, za katerega se pričakuje izrazitejši dvig obrestnih mer.

Negativna obrestna vrzel v razredu od 1 do 3 mesecev je bila pod vplivom zmanjševanja naložb in obveznosti v tem razredu. V prvi polovici leta so se naložbe zmanjševale hitreje od obveznosti, kar je vodilo v naraščanje negativne vrzeli, nato pa so obveznosti upadale hitreje od naložb, zato se je obrestna vrzel v tem razredu vrnila na raven s konca leta 2008. V letu 2009 se je obrestna vrzel v razredu od 3 mesecev do enega leta po prehodnem povečanju vrnila na raven s konca leta 2008. Obrestna vrzel v razredu od 1 do 2 leti je ostala izrazito negativna. Banke so v tem razredu izpostavljene dvigu obrestnih mer. V tem horizontu lahko, na podlagi obrestnih mer iz standardiziranih terminskih pogodb[34] in pričakovanj tržnih udeležencev o spremembah obrestne mere ECB,[35] pričakujemo dvig obrestnih mer.

[34] Podatki iz Futures pogodb z dne 26.3.2010. Vir: Bloomberg.
[35] Pričakovanja glede ključne obrestne mere ECB. Vir: Anketa REUTERS.

Slika 6.48: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih, v mio EUR

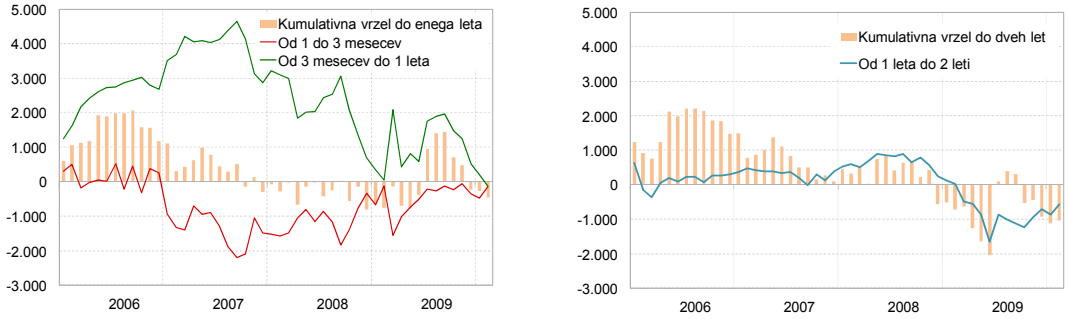

Vir: Banka Slovenije

6.8.3 Bazično tveganje

Obrestne vrzeli po valutah

Februarja 2010 je obrestno občutljiva aktiva presegala obrestno občutljivo pasivo za 3,4 mrd EUR. Obrestno občutljiva aktiva se je v letu 2009 povečala za 8,6% na 49,4 mrd EUR, nato pa do konca februarja 2010 znižala na 48,9 mrd EUR. Podobno dinamiko je imela tudi obrestno občutljiva pasiva, ki se je v letu 2009 povečala za 8,8% na 46,2 mrd EUR, nato pa v prvih dveh mesecih leta 2010 upadla na 45,5 mrd EUR.

Rast obrestno občutljive aktive je znašala 8,6%, pasive pa 8,8%.

V letu 2009 ni bilo večjih sprememb v valutni strukturi obrestno občutljivih postavk. Na račun zmanjševanja deleža CHF se je še nekoliko povečal delež domače valute. Na aktivi se je v letu 2009 delež domače valute povečal za 1,5 odstotne točke na 94,7%, na pasivi pa za 1,7 odstotne točke na 95,8%.

Visok delež aktivnih in pasivnih obrestno občutljivih postavk v domači valuti se je še nekoliko povečal.

Slika 6.49: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR

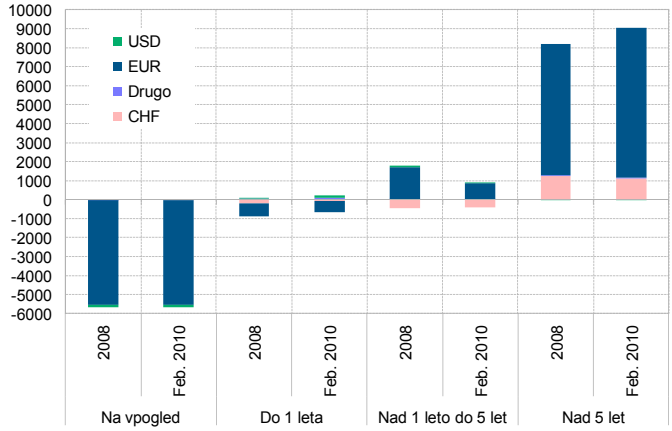

Vir: Banka Slovenije

Obrestnemu tveganju zvišanja obrestnih mer so banke izpostavljene predvsem v domači valuti in švicarskih frankih. Nekaj izpostavljenosti na krajših ročnostih je tudi v ameriških dolarjih.

Vrzeli po vrsti referenčne obrestne mere

Dodaten izvor obrestnega tveganja je neusklajenost strukture obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk glede na vrsto referenčne obrestne mere. Neusklajenost se je v letu 2009 zmanjšala.

Delež obrestno občutljivih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere, se je v letu 2009 na aktivi znižal za 12 odstotnih točk na 53%, na pasivi pa za 6 odstotnih točk na 33%. Razlika med deležem obrestno občutljive aktive in pasive, vezane na referenčne obrestne mere, se je znižala na 20 odstotnih točk.

Deleža obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk, vezanih na referenčne obrestne mere, sta se znižala.

Tabela 6.39: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere

(v %)	Obrestno občutljiva aktiva				Obrestno občutljiva pasiva			
	Dec. 07	Dec. 08	Dec. 09	Feb. 10	Dec. 07	Dec. 08	Dec. 09	Feb. 10
Stanje v mio EUR	40.173	45.440	49.368	48.883	37.919	42.426	46.168	45.520
	Struktura (v %)							
Referenčne OM	59,6	65,4	53,0	53,9	38,3	39,2	33,2	33,6
TOM	1,4	0,8	0,5	0,4	0,9	0,4	0,2	0,2
Drugo	39,0	33,8	46,5	45,6	60,8	60,4	66,6	66,3
	Delež posameznih referenčnih OM v strukturi postavk, vezanih na referenčne obrestne mere (v %)							
EURIBOR								
1 mesec	19,6	17,4	8,2	7,7	23,2	18,6	10,7	10,1
3 mesece	23,0	24,0	29,3	29,3	24,7	28,2	31,3	28,2
6 mesecev	45,7	47,0	51,7	52,2	41,1	41,4	46,9	47,2
1 leto	2,2	1,9	2,1	2,1	1,3	1,6	0,4	0,4
LIBOR CHF								
1 mesec	1,1	0,7	0,5	0,5	0,2	0,4	0,3	0,2
3 mesece	1,8	2,2	1,8	1,8	2,5	3,0	3,3	3,3
6 mesecev	2,5	3,2	3,1	3,1	1,6	3,2	2,4	2,4
1 leto	1,5	1,6	1,6	1,6	1,9	1,6	1,2	1,1
Obrestna mera CB	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,0	2,6	2,6
Drugo	2,4	1,9	1,5	1,6	3,5	2,1	1,1	4,5

Vir: Banka Slovenije

Na EURIBOR različnih ročnosti je vezanih prek 90% aktivnih in pasivnih obrestno občutljivih postavk.

Najpogosteje uporabljena aktivna referenčna obrestna mera, z 91,3%, ostaja EURIBOR. V letu 2009 sta se na aktivi povečala deleža 3- in 6-mesečnega EURIBOR-ja, na račun zmanjšanja deleža 1-mesečnega EURIBOR-ja. S tem je struktura obrestno občutljivih aktivnih postavk po ročnosti EURIBOR-ja postala bolj podobna strukturi pasivnih obrestno občutljivih postavk. V strukturi obrestnih občutljivih postavk, vezanih na EURIBOR, še naprej prevladuje 6-mesečni EURIBOR. Druga najpomembnejša referenčna obrestna mera ostaja LIBOR CHF, vendar se je njen delež začel zniževati zaradi odplačevanja in zaustavitve odobravanja novih posojil, vezanih na švicarski frank. Med aktivnimi obrestno občutljivimi postavkami se je njihov delež, vezan na LIBOR CHF, v letu 2009 znižal za 0,7 odstotne točke na 7%, med pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami pa za 1 odstotno točko na 7,1 odstotka.

Dolge pozicije po ključnih obrestnih merah so se v letu 2009 skrajšale.

Banke so v letu 2009 znižale dolge pozicije po ključnih referenčnih obrestnih merah, a še vedno ostajajo izpostavljene znižanju obrestnih mer, kar je ob pričakovanem naraščanju referenčnih obrestnih mer ugodno.

Tabela 6.40: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere

	Skupna neto pozicija				Neto pozicija po razredih, Feb. 2010			
	Dec.2007	Dec.2008	Dec.2009	Feb.2010	Na vpogled	Do 1 leta	Nad 1 do 5 let	Nad 5 let
EURIBOR								
1 mesec	3,3	4,6	1,0	1,0	0,3	0,1	-1,0	1,5
3 mesece	4,8	5,4	5,8	7,0	2,8	0,1	0,9	3,2
6 mesecev	12,4	15,6	12,8	13,4	2,7	-0,1	5,2	5,6
1 leto	0,9	0,7	1,0	1,0	0,1	0,0	0,1	0,9
LIBOR CHF								
1 mesec	0,6	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1
3 mesece	0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,2	0,0	-0,5	0,2
6 mesecev	0,9	0,9	0,9	0,9	-0,3	0,0	-0,2	1,4
1 leto	0,2	0,5	0,5	0,5	-0,1	0,0	-0,1	0,7
TOM	0,5	0,4	0,3	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1

Vir: Banka Slovenije

6.9 Valutno tveganje

Valutno tveganje se je v letu 2009 povečalo, a ostaja nizko.

Valutno tveganje se je bankam v letu 2009 povečalo, vendar ostaja med vsemi vrstami tveganj relativno manj pomembno. Neto odprta devizna pozicija bank v odstotkih regulatornega kapitala je ob koncu leta 2009 znašala 0,9%. Banke so bolj odprle svoje

pozicije v valutah držav nekdanje Jugoslavije in v valutah novih držav članic EU, medtem ko so pozicije v pomembnejših svetovnih valutah večinoma zapirale.

Valutnemu tveganju so najbolj izpostavljene velike domače banke. Ob koncu leta 2009 so imele neto dolgo devizno pozicijo v višini 1,4% regulatornega kapitala.

6.9.1 Valutna struktura bilanc bank

Delež postavk v tuji valuti v bilančni vsoti bank se je v letu 2009 zmanjšal.

Delež postavk v tuji valuti v bilančni vsoti bank se je v letu 2009 zmanjšal glede na konec leta 2008. Ob koncu leta 2009 se je delež devizne aktive gibal na ravni 5%, medtem ko je znašal delež devizne pasive 3,5% bilančne vsote bank. Bilančna odprta devizna pozicija je v letu 2009 ostala dolga in je znašala 1,5% bilančne vsote bank.

Slika 6.50: Delež devizne aktive in devizne pasive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih

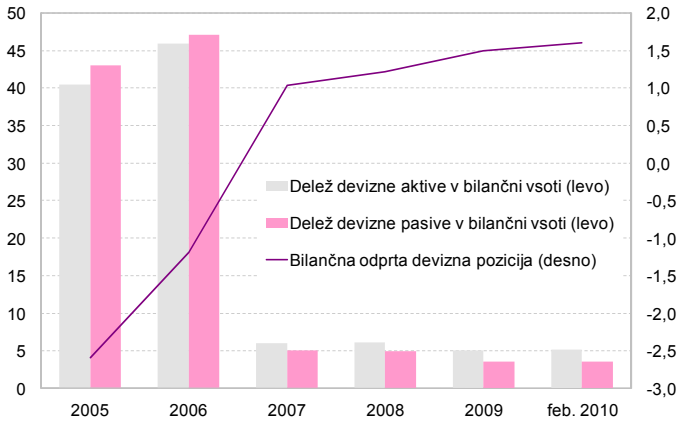

Vir: Banka Slovenije

Ob koncu leta 2009 je medletna rast aktivnih postavk v tuji valuti znašala –16,2% in rast pasivnih postavk –22,6%. Vzrok negativnih rasti je v razdolževanju bank v tujini (v neevrskih valutah) in v zmanjšanem obsegu kreditiranja v tujih valutah, predvsem v švicarskih frankih. Podoben trend se je nadaljeval tudi v začetku leta 2010.

Opazna je sprememba valutne strukture, saj se je v letu 2009 zmanjšal delež švicarskih frankov v valutni strukturi aktive in pasive in povečal delež ameriških dolarjev. Na aktivi se je povečal delež valut novih držav članic EU in držav nekdanje Jugoslavije, vendar je njihov delež znašal le 3,9% aktive v tuji valuti.

Tabela 6.41: Valutna struktura aktive in pasive

	December 2008		December 2009		Februar 2010	
	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Skupaj v tuji valuti brez evra (v mio EUR)	3.108	2.528	2.605	1.957	2.644	1.960
medletna rast (v %)	14,3	11,5	-16,2	-22,6	-13,4	-19,2
Struktura tujih valut brez evra			(v %)			
svetovne valute	98,1	99,5	94,9	99,3	95,3	99,0
švicarski frank	80,1	75,6	76,0	71,3	76,2	71,4
britanski funt	0,7	0,8	0,8	1,2	0,8	1,3
ameriški dolar	16,0	22,0	16,7	25,5	16,7	24,9
kanadski dolar	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7
japonski jen	0,7	0,1	0,6	0,1	0,5	0,1
avstralski dolar	0,2	0,4	0,5	0,6	0,5	0,6
nove države članice EU	1,3	0,0	2,8	0,0	2,8	0,1
Skandinavija	0,2	0,3	0,5	0,5	0,5	0,4
območje nekdanje Jugoslavije	0,3	0,2	1,3	0,2	1,1	0,2
drugo	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3	0,3

Vir: Banka Slovenije

6.9.2 Odprta devizna pozicija

Neto odprta devizna pozicija je bila ob koncu leta 2009 dolga – v višini 41,4 mio EUR oziroma 0,9% regulatornega kapitala.

Neto odprta devizna pozicija se je v letu 2009 povečala, a ostaja nizka. Bila je dolga in je ob koncu leta 2009 znašala 41,4 mio EUR oziroma 0,9% regulatornega kapitala. Ob koncu leta 2009 so neto dolge devizne pozicije prevladovale predvsem v enotah

investicijskih skladov in v drugih manj pomembnih valutah, medtem ko so imele banke v pomembnejših svetovnih valutah neto kratke devizne pozicije. To pomeni, da so banke na eni strani izpostavljene tveganju apreciacije pomembnejših svetovnih valut v primerjavi z evrom, na drugi strani pa tveganju depreciacije drugih valut. V skupini drugih valut največji delež pomenijo valute držav nekdanje Jugoslavije. Zaradi slabih makroekonomskih razmer so valute teh držav v zadnjem letu večinoma izgubljale vrednost. V kratkem ni pričakovati, da bi se trend obrnil, saj ima večina držav nekdanje Jugoslavije visoke primanjkljaje na tekočem računu plačilne bilance. Kljub temu je zaradi nizkih vrednosti odprtih deviznih pozicij valutno tveganje za slovenske banke nizko.

Tabela 6.42: Odprta devizna pozicija po valutah v mio EUR

	Neto pozicija			Večja od vsote dolgih in vsote kratkih pozicij		
	Dec. 2008	Jun. 2009	Dec. 2009	Dec. 2008	Jun. 2009	Dec. 2009
Svetovne valute	-39,5	-33,0	-28,9	49,5	42,8	37,1
ameriški dolar	-22,9	-17,1	-14,7	26,8	22,0	19,1
švicarski frank	-19,2	-14,4	-12,3	19,6	17,6	14,6
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	2,6	-1,5	-1,8	5,7	3,2	3,4
Valute EGP	1,1	0,0	4,9	4,4	2,8	5,0
Druge valute	9,9	34,5	17,2	10,1	34,7	25,2
CIU	38,0	41,3	48,2	38,0	41,3	48,2
Skupaj	9,5	42,8	41,4	62,6	88,6	86,6
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,2	1,0	0,9	1,5	2,0	1,9

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Odprta devizna pozicija po opredelitvi, ki izhaja iz kapitalskih zahtev (to je večja od vsote dolgih in vsote kratkih pozicij po posameznih valutah), se je v letu 2009 povečala na 86,6 mio EUR oziroma na 1,9% regulatornega kapitala.

Tabela 6.43: Odprta devizna pozicija po skupinah bank v mio EUR, v decembru 2009

	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Svetovne valute	-25,1	1,2	-5,3	-28,9
ameriški dolar	-14,1	0,6	-1,3	-14,7
švicarski frank	-8,5	0,3	-4,3	-12,3
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-2,5	0,3	0,3	-1,8
Valute EGP	4,5	0,2	0,3	4,9
Druge valute	14,2	2,3	0,6	17,2
CIU	47,9	0,2	0,1	48,2
Skupaj	41,6	3,9	-4,4	41,4
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	1,4	1,0	-0,4	0,9

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Domače banke imajo dolge, banke v večinski tuji lasti pa kratke neto devizne pozicije.

Valutnemu tveganju so najbolj izpostavljene velike domače banke, ki so ob koncu leta 2009 imele neto dolgo devizno pozicijo v višini 1,4% regulatornega kapitala, sledijo majhne domače banke z neto dolgo pozicijo v višini 1% ter banke v večinski tuji lasti z neto kratko devizno pozicijo pri 0,4% regulatornega kapitala.

6.9.3 Zadolževanje v švicarskih frankih

Negativna rast zadolževanja nebančnega sektorja v švicarskih frankih.

V letu 2009 se je obseg kreditov nebančnemu sektorju v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank znižal za 21,3%. Negativne medletne rasti so se nadaljevale tudi v začetku leta 2010. Razlogi za to so predvsem zmanjšana razlika med EURIBOR in LIBOR CHF, tendenca po apreciaciji švicarskega franka, ki je opazna zlasti v začetku leta 2010, in visoki pribitki bank na posojila v švicarskih frankih.

Tabela 6.44: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank

	Nebančni sektor	Nefinančne družbe	DFO	Država	Gospodinjstva	
					Vsa posojila	Stanovanjska posojila
	Stanje posojil (v mio EUR)					
2008	2.403,8	743,6	226,6	7,4	1.426,2	1.125,8
2009	1.891,4	464,8	173,3	6,4	1.246,9	1.034,9
Feb. 2010	1.879,4	459,6	174,7	6,4	1.238,7	1.033,1
	Medletna stopnja rasti (v %)					
2008	21,1	-5,1	34,7	-0,2	39,1	46,3
2009	-21,3	-37,5	-23,5	-13,5	-12,6	-8,1
Feb.2010	-18,9	-33,1	-18,0	-20,4	-12,1	-7,7

Vir: Banka Slovenije

Ob koncu leta 2009 je imel celoten nebančni sektor v strukturi posojil 4,9% posojil vezanih na tečaj švicarskega franka oziroma z valutno klavzulo, kar je bilo za 2,3 odstotne točke manj kot ob koncu leta 2008.

Tabela 6.45: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka po skupinah bank

	Medletne stopnje rasti (v %)		Delež v strukturi vseh posojil bančnega sektorja, vezanih na CHF (v %)		Delež v strukturi posojil skupine bank (v %)	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Velike banke	22,8	-19,5	31,0	31,7	4,0	2,6
Majhne banke	-17,7	-7,1	0,9	1,1	0,9	0,7
Banke v večinski tuji lasti	21,1	-21,4	68,1	67,2	13,5	9,8
Skupaj	21,1	-21,3	100,0	100,0	7,2	4,9

Vir: Banka Slovenije

Švicarski frank je v prvih treh mesecih leta 2010 proti evru apreciiral za 3,8%.

Švicarski frank je ob koncu leta 2009 glede na konec leta 2008 v primerjavi z evrom ostal skoraj nespremenjen, v prvih treh mesecih leta 2010 pa je do evra pridobil 3,8%. Glavni razlogi za apreciacijo švicarskega franka proti evru so bile spodbudne napovedi glede rasti švicarskega gospodarstva, presežek na njihovem tekočem računu plačilne bilance in javnofinančne težave Grčije, ki imajo negativen vpliv na vrednost evra. Kljub temu je nadaljnja izrazitejša apreciacija švicarskega franka kratkoročno manj verjetna, saj švicarska centralna banka nadaljuje ekspanzivno monetarno politiko in s poseganjem na deviznem trgu zavira rast švicarskega franka.

Šestmesečni LIBOR CHF še vedno zaostaja za šestmesečnim EURIBOR, vendar se je v zadnjem obdobju razlika precej zmanjšala in je ob koncu marca 2010 znašala 0,62 odstotne točke. Nizka vrednost LIBOR CHF vpliva na razbremenitev dohodka kreditojemalcev pri odplačevanju dolga in delno kompenzira vpliv apreciacije švicarskega franka do evra.

Slika 6.51: Referenčne obrestne mere LIBOR na švicarski frank in EURIBOR ter gibanje tečaja EUR/CHF

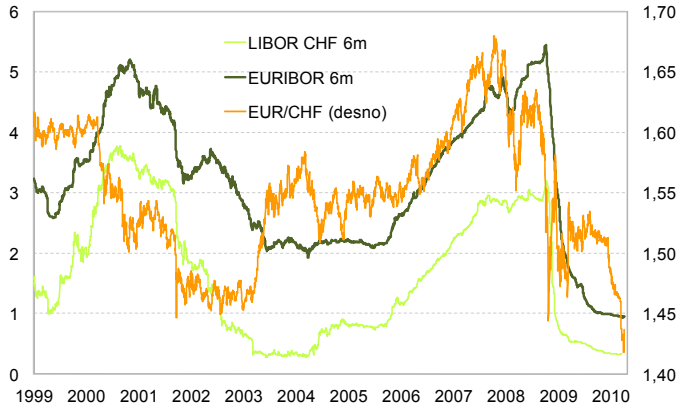

Vir: Banka Slovenije

6.10 Solventnost bank

Kapitalska ustreznost bank je v letu 2009 ostala na ravni predhodnega leta. Rasti regulatornega kapitala in kapitalskih zahtev sta bili nizki. Pripravljenost lastnikov na dokapitalizacije bank je v neugodnih gospodarskih razmerah manjša. Ocenjujemo, da imajo banke zadosten potencial za povečanje podrejenega dolga. Kapitalske zahteve odražajo manjšo pripravljenost bank na prevzemanje dodatnih kreditnih tveganj in poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja.

Najranljivejše so majhne banke. V strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje imajo največji delež kapitalskih zahtev za regulatorno zelo tvegane postavke in najvišjo rast kapitalskih zahtev za zapadle postavke med vsemi tremi skupinami bank. Pri tem dosegajo majhne banke najnižjo kapitalsko ustreznost in kapitalsko ustreznost prvega reda in imajo največji zaostanek za kapitalsko ustreznostjo primerljivih bank v EU. V letu 2009 so majhne banke najbolj zmanjšale delež temeljnega kapitala v strukturi kapitala pred odbitnimi postavkami, kar kaže na poslabševanje kakovosti regulatornega kapitala.

Kapitalska ustreznost bank v večinski tuji lasti zaostaja za povprečjem EU. Tudi ta skupina bank je v letu 2009 zmanjšala delež temeljnega kapitala. V preteklosti je prevladovalo prepričanje, da imajo banke v večinski tuji lasti močno podporo nadrejenih bank, pri katerih lahko pridobijo dodaten kapital. Glede na težave, s katerimi so se srečale nekatere nadrejene banke v finančni krizi, se je moč te predpostavke zmanjšala, zato je večja pozornost potrebna tudi pri bankah v večinski tuji lasti.

Majhne banke in banke v večinski tuji lasti bodo težko v zelo kratkem obdobju nadomestile zaostanek v višini kapitalske ustreznosti za primerljivimi evropskimi bankami. Vendar postaja za vse banke kapitalska ustreznost prvega reda vse pomembnejši kazalnik, ki vpliva tudi na bonitetno oceno bank in njihove stroške financiranja. V skladu s spremenjeno bančno regulativo bodo v daljšem obdobju morale banke, ki v temeljni kapital vključujejo tudi inovativne instrumente, te nadomestiti s kakovostnejšo obliko kapitala. V oteženih razmerah za izvedbo dokapitalizacij ni mogoče izključiti krčenja obsega finančnega posredništva z zmanjševanjem oziroma upočasnjeno rastjo naložb. Banke v večinski tuji lasti so v letu 2009 zmanjšale obseg kapitalskih zahtev. Pri bankah v domači lasti lahko ob tem pričakujemo tudi zmanjšanje odbitnih postavk, ki so pretežno vezane na kapitalske naložbe.

Pri bankah, ki potrebujejo dokapitalizacijo, je nujno, da lastniki ne iščejo samo ustrezne donosnosti, ampak skupaj z upravo prevzamejo odgovornost za pretekle poslovne odločitve in poskrbijo za zadosten kapital. Lastniki so v obdobju konjunkture prevzeli dodatno tveganje, podprli ekspanzivno kreditiranje in prejeli s tem povezane donose. Kapital, ki ga banke potrebujejo danes, je deloma posledica slabih kreditnih odločitev iz obdobja visokih rasti in deloma zahtev, ki izhajajo iz mednarodnega okolja po izboljšanju kakovosti kapitala.

6.10.1 Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost je ostala na ravni leta 2008.

Kapitalsko ustreznost so banke v celotnem letu 2009 ohranjale na ravni preteklega leta. Zaradi odprave bonitetnega filtra in dokapitalizacij se je v zadnjem četrtletju 2008 kapitalska ustreznost povečala za 1,2 odstotne točke na 11,7%. Ob koncu leta 2009 je znašala 11,6% in kapitalska ustreznost prvega reda 9,3%. Kljub finančni krizi se kapitalska ustreznost bančnega sistema v letu 2009 ni bistveno zmanjšala, ampak so banke raje zmanjševale finančni vzvod. Razmerje med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto se je povečalo za 0,2 odstotne točke na 8,6%, kar odraža stagnacijo kreditne rasti. Posledično je bila nizka tudi rast kapitalskih zahtev. Slednje je bilo najizrazitejše v zadnjem četrtletju 2009, ko so se kapitalske zahteve povečale le za 8 mio EUR, medtem ko v preteklih treh četrtletjih v povprečju za 42 mio EUR.

Tabela 6.46: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kapitalska ustreznost	11,8	10,5	11,0	11,2	11,7	11,6
Temeljni kapital/ kapitalske zahteve	9,0	8,9	9,3	8,9	10,0	10,3
Tier 1 / kapitalske zahteve	8,1	7,6	8,3	7,8	9,2	9,3
Knjigovodski kapital/bilančna vsota	8,1	8,5	8,4	8,4	8,4	8,6

Opomba: Tier 1 – temeljni kapital zmanjšan za odbitne postavke
Vir: Banka Slovenije

Slika 6.52: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

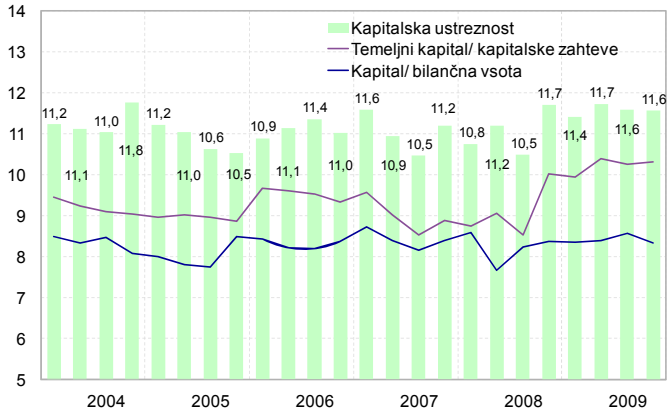

Vir: Banka Slovenije

Najvišjo kapitalsko ustreznost dosegajo velike domače banke. Zaradi precej nižje rasti regulatornega kapitala (1,4%) kot kapitalskih zahtev (6,3%) se je kapitalska ustreznost velikih bank v letu 2009 zmanjšala. Nižja je bila za 0,6 odstotne točke in je znašala 11,8%. Pri drugih dveh skupinah bank se je kapitalska ustreznost glede na konec leta 2008 izboljšala. Majhne banke so imele med vsemi skupinami bank najvišjo medletno rast regulatornega kapitala (10,1%). Pri bankah v večinski tuji lasti se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal nominalni obseg kapitalskih zahtev.

Velike domače banke imajo najvišjo kapitalsko ustreznost.

Tabela 6.47: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na solo podlagi v odstotkih

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Velike banke	12,0	10,5	11,0	11,9	12,3	11,8
Majhne banke	11,7	10,8	10,9	12,1	10,8	11,1
Banke v večinski tuji lasti	11,3	10,5	11,1	9,3	10,6	11,2
Slovenski bančni sektor	11,8	10,5	11,0	11,2	11,7	11,6

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.53: Kapitalska ustreznost po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih

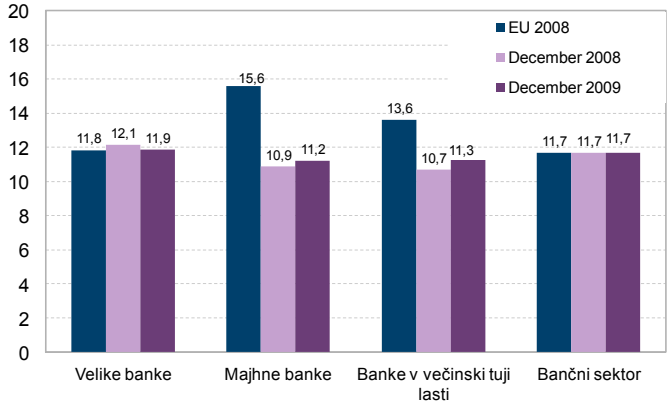

Vir: Banka Slovenije, EU Banking Sector Stability Report, ECB avgust 2009

V primerjavi s povprečjem EU za leto 2008 imajo na konsolidirani osnovi velike domače banke kapitalsko ustreznost na enaki ravni kot primerljive banke v EU. Za povprečjem EU najbolj zaostajajo majhne banke. Njihova kapitalska ustreznost je za 4,4 odstotne točke nižja od povprečja majhnih bank EU. Banke v večinski tuji lasti za primerljivimi bankami v EU zaostajajo za 2,3 odstotne točke. Da bi majhne banke na konsolidirani osnovi dosegle enako raven kapitalske ustreznosti kot primerljive banke v povprečju EU, bi pri nespremenjenih kapitalskih zahtevah potrebovale povečanje regulatornega kapitala v višini 168 mio EUR oziroma za 39%. Banke v večinski tuji lasti bi potrebovale dodatnih 261 mio EUR kapitala oziroma 21-odstotno povečanje.

Kapitalska ustreznost majhnih bank najbolj zaostaja za povprečjem EU.

Kapitalska ustreznost prvega reda se pri posameznih skupinah bank ni bistveno spremenila glede na konec leta 2008. Izjema so banke v večinski tuji lasti, kjer se je zaradi

Najnižjo kapitalsko ustreznost prvega reda dosegajo majhne banke, ki tudi najbolj zaostajajo za povprečjem EU.

zmanjšanja kapitalskih zahtev izboljšala tudi kapitalska ustreznost prvega reda. Najnižjo kapitalsko ustreznost prvega reda še naprej dosegajo majhne domače banke.

Tudi v primerjavi s povprečjem primerljivo velikih bank v EU je zaostanek v višini kapitalske ustreznosti prvega reda največji pri majhnih bankah. Da bi se izenačile s povprečjem EU, bi morale majhne banke na konsolidirani osnovi temeljni kapital povečati za 126 mio EUR oziroma za 38%. Pri bankah v večinski tuji lasti bi bilo relativno povečanje temeljnega kapitala 16-odstotno oziroma 170 mio EUR. Pri velikih domačih bankah kapitalska ustreznost prvega reda presega povprečje primerljivo velikih bank EU.

Tabela 6.48: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na solo podlagi v odstotkih

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Velike banke	7,4	6,8	7,4	7,3	9,3	9,4
Majhne banke	9,2	8,1	8,6	9,6	8,5	8,5
Banke v večinski tuji lasti	9,0	9,4	10,2	8,1	9,1	9,5
Slovenski bančni sektor	8,1	7,6	8,3	7,8	9,2	9,3

Vir: Banka Slovenije

Slika 6.54: Kapitalska ustreznost prvega reda po skupinah bank na konsolidirani podlagi v primerjavi s povprečjem EU v odstotkih

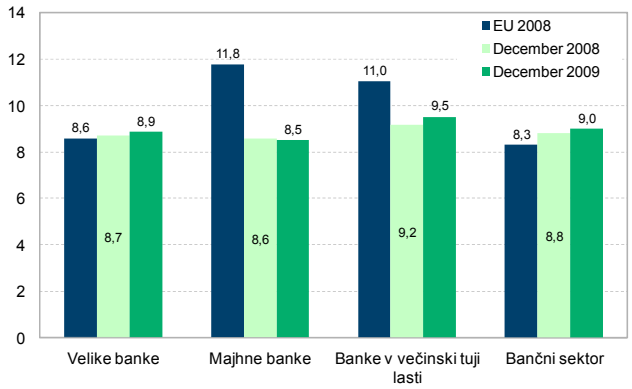

Vir: Banka Slovenije, EU Banking Sector Stability Report, ECB avgust 2009

Nobena banka ob koncu leta 2009 ni imela kapitalske ustreznosti nižje od 10%.

Pri porazdelitvi bank glede na kapitalsko ustreznost je prišlo do pozitivnega premika v smeri višjih kapitalskih ustreznosti. Nobena banka ob koncu leta 2009 ni imela kapitalske ustreznosti nižje od 10%. Povečal se je delež bank s kapitalsko ustreznostjo, višjo od 12%.

Slika 6.55: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti bank (levo) in kapitalskih ustreznosti prvega reda (desno), v odstotkih

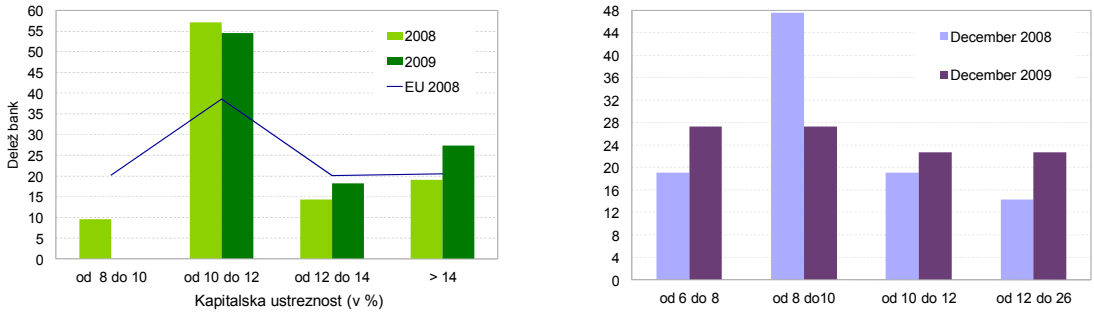

Vir: Banka Slovenije, EU Banking Sector Stability Report, ECB avgust 2009

Porazdelitev kapitalske ustreznosti prvega reda se je sploščila.

Porazdelitev kapitalske ustreznosti prvega reda se je v primerjavi z letom 2008 sploščila. Povečal se je delež bank, kjer kapitalska ustreznost prvega reda presega 10%. Hkrati se je povečal tudi delež bank, ki imajo kapitalsko ustreznost prvega reda manjšo od 8%. Povečanje deleža bank z nizko kapitalsko ustreznostjo prvega reda odraža zmanjševanje kapitalskih ustreznosti in poslabševanje strukture kapitala posameznih bank. Na ravni celotnega bančnega sistema se je kapitalska ustreznost prvega reda v letu 2009 zmanjšala devetim bankam v povprečju za 0,6 odstotne točke. Struktura kapitala se je poslabšala pri nekaterih majhnih bankah in bankah v večinski tuji lasti.

6.10.2 Kapital

Temeljni kapital se je povečal na račun osnovnega kapitala in zadržanih dobičkov.

Temeljni kapital je ob koncu leta 2009 znašal 4,1 mrd EUR. Glede na konec leta 2008 se je povečal za 282 mio EUR. Prirast izhaja iz povečanja osnovnega kapitala v višini 165 mio EUR ter postavke rezerv in zadržanih dobičkov, ki je višja za 131 mio EUR.

Tabela 6.49: Regulatorni kapital in njegove sestavine, stanje in prirast v mio EUR, medletna rast v odstotkih

	2008	2009		
	Stanje	Stanje	Prirast	Rast
Regulatorni kapital	4.475	4.616	141	3,1%
Temeljni kapital	3.835	4.116	282	7,3%
Dodatni kapital I	1.277	1.239	-38	-3,0%
Odbitne postavke	636	739	103	16,2%
Temeljni kapital za izračun kapitalske ustreznosti	3.501	3.722	220	6,3%
Dodatni kapital I za izračun kapitalske ustreznosti	974	894	-80	-8,2%
Dodatni kapital II	0	0	0	

Vir: Banka Slovenije

Velike banke so izboljšale strukturo kapitala.

Kakovost kapitala se je na ravni bančnega sistema v letu 2009 izboljšala. Delež temeljnega kapitala v strukturi kapitala pred odbitnimi postavkami se je povečal za 1,9 odstotne točke. Podrobnejši prikaz pokaže, da to velja samo za velike banke, medtem ko se je pri majhnih bankah in bankah v večinski tuji lasti delež temeljnega kapitala zmanjšal. Pri treh bankah se je delež temeljnega kapitala zmanjšal za več kot 5 odstotnih točk.

Slika 6.56: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in skupine bank (desno), v odstotkih

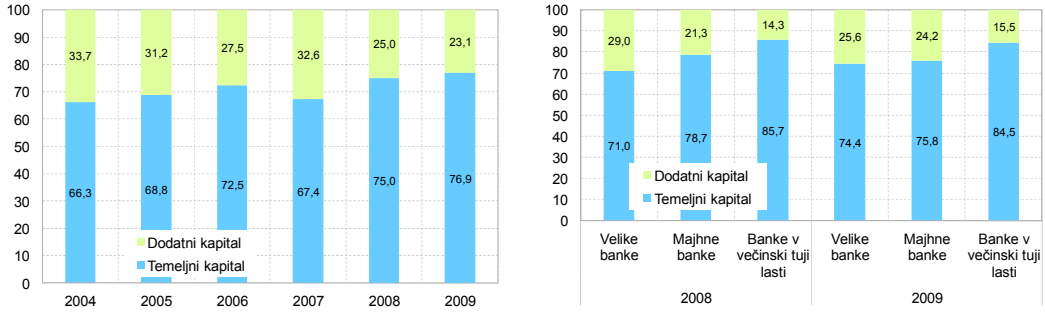

Vir: Banka Slovenije

V strukturi temeljnega kapitala se zmanjšuje delež postavk, vezanih na dobičke, in s tem povečuje odvisnost bank od dokapitalizacij.

V strukturi temeljnega kapitala se je zmanjšal delež postavk, ki se nanašajo na tekoče in zadržane dobičke. Te postavke so v letu 2009 pomenile 47% temeljnega kapitala, medtem ko v letih 2006 in 2007 več kot 60%. V preteklosti so bili zadržani dobički ključni vir povečevanja temeljnega kapitala. Njihov pomen se zdaj zmanjšuje. Zmanjševanje finančnega vzvoda na strani naložb, ki se kaže v stagnaciji kreditne rasti, pomeni manjše generiranje dobičkov tudi v prihodnosti. To še povečuje odvisnost bank od lastnikov in njihove pripravljenosti za izvedbo dokapitalizacij.

Pet bank v temeljni kapital vključuje inovativne instrumente in jih bodo morale sčasoma nadomestiti.

Pet bank v temeljni kapital vključuje inovativne instrumente. Skupni obseg teh instrumentov znaša 331 mio EUR in se je v letu 2009 povečal za 26 mio EUR[36]. S spremembo regulative bodo morale banke te instrumente nadomestiti s kakovostnejšo obliko kapitala.

V naslednjih treh letih sedem bank načrtuje dokapitalizacije predvsem zaradi rasti obsega poslovanja.

Na podlagi anketnih podatkov v naslednjih treh letih načrtuje dokapitalizacijo sedem bank. Dokapitalizacijo načrtujejo predvsem majhne banke. Skupni obseg predvidenih dokapitalizacij znaša 140 mio EUR. Glavni razlog za izvedbo dokapitalizacij je, poleg želje po izboljšanju kapitalske ustreznosti pričakovana rast obsega poslovanja. Banke po anketnih podatkih v letu 2010 načrtujejo 7,3-odstotno rast bilančne vsote. Najnižjo rast bilančne vsote načrtujejo velike banke, 6,6-odstotno, najvišjo banke v večinski tuji lasti, 7,9-odstotno. Večino dokapitalizacij nameravajo banke izvesti z vplačilom osnovnega kapitala in le delno s povečanjem podrejenega dolga.

[36] Teh pet bank lahko v temeljnem kapitalu inovativne instrumente upošteva v višini 250 mio EUR.

Slika 6.57: Struktura temeljnega kapitala v odstotkih

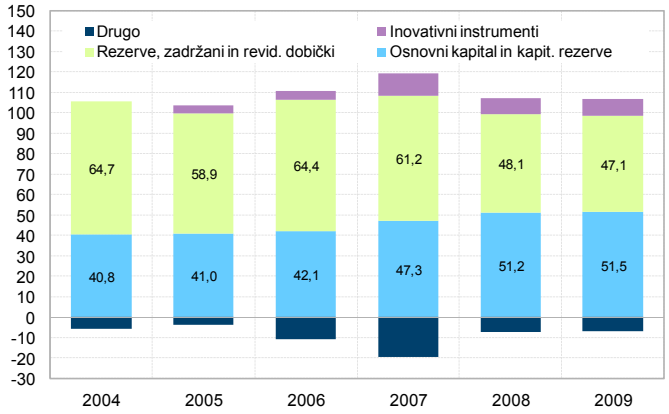

Vir: Banka Slovenije

Obseg podrejenega dolga so zmanjšale velike banke. Potencial za povečanje podrejenega dolga znaša na ravni sistema 1,4 mrd EUR.

Obseg podrejenega dolga se je v letu 2009 na ravni bančnega sistema zmanjšal za 40 mio EUR na 616 mio EUR. Podrejeni dolg so zmanjševale predvsem velike banke, skupaj za 83 mio EUR. Majhne banke in banke v večinski tuji lasti so obseg podrejenega dolga povečale, vsaka skupina za dobrih 20 mio EUR. Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom se je posledično pri majhnih bankah povečalo za 5,1 odstotne točke, medtem ko pri bankah v večinski tuji lasti za 1,6 odstotne točke. Velike banke so zmanjšale tudi obseg hibridnih instrumentov in obseg presežka inovativnih instrumentov, ki se prenaša v dodatni kapital. Pri drugih dveh skupinah bank se obseg teh postavk ni bistveno spremenil. Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom je pri treh bankah presegalo 40%, še pri dveh je bilo blizu ravni 40%.[37]

Slika 6.58: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom po skupinah bank v odstotkih

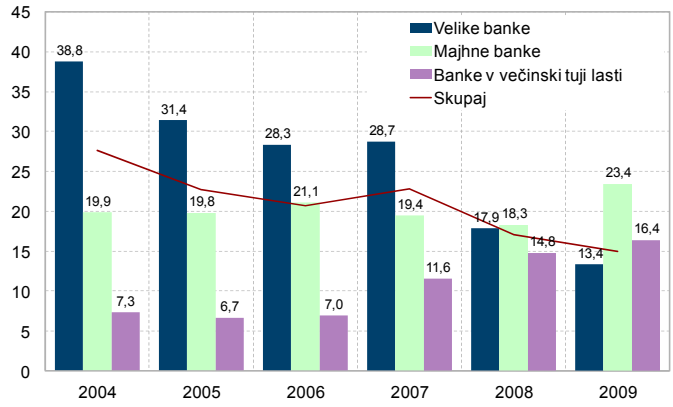

Vir: Banka Slovenije

Potencial bančnega sistema za povečanje podrejenega dolga je znašal po podatkih ob koncu leta 2009 1,4 mrd EUR. Glede na konec leta 2008 je večji za 180 mio EUR. Pri velikih bankah se je v enem letu povečal za 194 mio EUR. Pri drugih dveh skupinah bank se je zmanjšal (malim bankam za 10,5 mio EUR in bankam v večinski tuji lasti za dobre 3 mio EUR). Če za rast kapitalskih zahtev privzamemo planirano rast bilančne vsote, to je 7,3% na podlagi ankete bank, bi potencial za povečanje podrejenega dolga na ravni bančnega sistema zadoščal za pokrivanje kapitalskih zahtev prihodnjih 9,1 leta.

Odbitne postavke so se v letu 2009 povečale za 103 mio EUR.

Odbitne postavke, ki izhajajo pretežno iz kapitalskih naložb in se odštevajo od temeljnega in dodatnega kapitala, so se v letu 2009 povečale za 103 mio EUR na 739 mio EUR. S temeljnim kapitalom se pokriva 53,4% in z dodatnim kapitalom 46,6% odbitnih postavk.

Rast regulatornega kapitala je zaostajala za rastjo kapitalskih zahtev. Presežek znaša 30,8% regulatornega kapitala.

Celoten regulatorni kapital je ob koncu leta 2009 znašal 4,6 mrd EUR in se je v letu 2009 povečal za 141 mio EUR oziroma za 3,1%. Na račun velikih bank je na ravni bančnega sistema rast regulatornega kapitala zaostajala za rastjo kapitalskih zahtev, ki je znašala 4,4%.

[37] Regulatorna omejitev znaša 50%.

Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami, ki odraža absorpcijsko sposobnost bank za prevzemanje tveganj, se je na ravni bančnega sistema v letu 2009 zmanjšal za 0,8 odstotne točke na 30,8% regulatornega kapitala. Povečal se je pri bankah v večinski tuji lasti in pri majhnih domačih bankah.

Slika 6.59: Regulatorni kapital in kapitalske zahteve v mio EUR (levo) ter presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (desno)

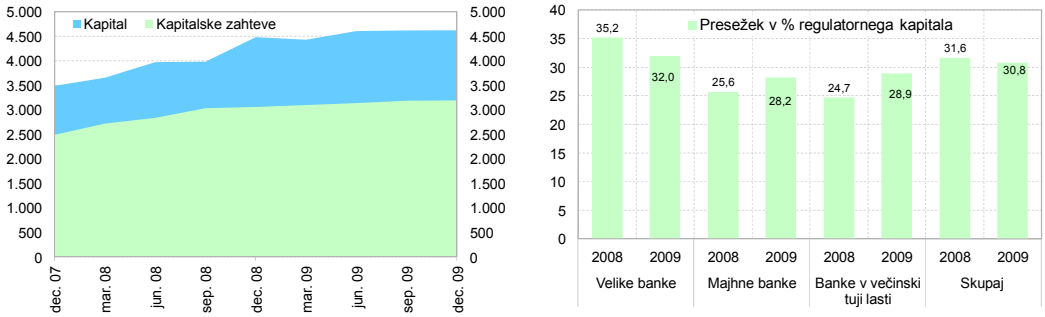

Vir: Banka Slovenije

6.10.3 Kapitalske zahteve

Banke so zmanjšale pripravljenost na prevzemanje dodatnih kreditnih tveganj.

Kapitalske zahteve so se v letu 2009 povečale za 134 mio EUR na 3,2 mrd EUR. Večina kapitalskih zahtev se nanaša na kreditno tveganje. Vendar so banke z izbruhom finančne krize zmanjšale svojo pripravljenost prevzemati dodatna kreditna tveganja. Na to kaže razmerje med kapitalskimi zahtevami za kreditno tveganje in bilančno vsoto, ki se je v letu 2009 zmanjšalo za 0,2 odstotne točke na 5,7%. Večino zmanjšanja so banke dosegle v tretjem četrtletju 2009. Pri kapitalskih zahtevah za tržna in operativna tveganja v razmerju do bilančne vsote ni prišlo do sprememb.

Na ravni bančnega sistema se je delež kapitalskih zahtev za kreditno tveganje zmanjšal za 0,3 odstotne točke na 92,2%. Zmanjšanje deleža se v celoti nanaša na velike domače banke. Majhne domače banke so delež kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v letu 2009 povečale za 1,9 odstotne točke. Velike banke so se v strukturi kapitala in kapitalskih zahtev odzvale na spremenjene razmere v obdobju finančne krize. Tega pri majhnih bankah ni opaziti in so še vedno pripravljene prevzemati dodatno kreditno tveganje.

Slika 6.60: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) in struktura kapitalskih zahtev po skupinah bank (desno) v odstotkih

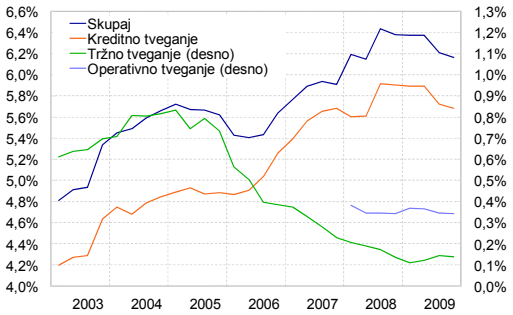

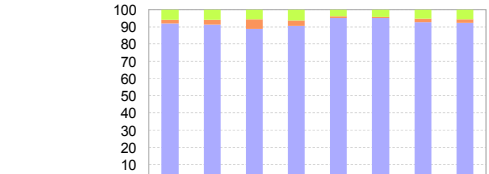

	Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti		Skupaj	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Operativno tveganje	5,9	6,0	5,7	6,2	4,0	4,3	5,4	5,6
Tržno tveganje	2,2	2,9	5,7	3,3	0,8	0,4	2,1	2,2
Kreditno tveganje	91,8	91,1	88,6	90,6	95,2	95,2	92,5	92,2

Vir: Banka Slovenije

Pomik od izpostavljenosti do podjetij proti izpostavljenostim do institucij in bančništva na drobno.

Manjša naklonjenost prevzemanju kreditnega tveganja na ravni bančnega sistema se v strukturi kapitalskih zahtev za kreditna tveganja kaže v zmanjšanju kapitalskih zahtev za izpostavljenosti do podjetij za 73 mio EUR. Zmanjšanje se v približno enakem obsegu nanaša na velike banke in banke v večinski tuji lasti. Pri tem so se velike banke raje usmerile na institucije[38], kjer so se jim kapitalske zahteve povečale za 61 mio EUR, oziroma za 43%. Medtem ko so banke v večinski tuji lasti svojo aktivnost usmerile v bančništvo na drobno, kjer so dosegli največje povečanje kapitalskih zahtev, in sicer v višini 18,5 mio EUR oziroma za 8,1%.

Povečanje kapitalskih zahtev za zapadle postavke odraža poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja.

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja se kaže v velikem povečanju kapitalskih zahtev za zapadle postavke. Te so se na ravni bančnega sistema v letu 2009 podvojile in so večje za slabih 50 mio EUR. Večina (60%) prirasta se nanaša na velike banke.

[38] Finančne institucije, investicijska podjetja, klirinške hiše in borze.

Medletna rast je najvišja pri majhnih bankah, kjer je obseg kapitalskih zahtev za zapadle postavke skoraj 5-krat večji, kot je bil ob koncu leta 2008. Ob koncu leta 2009 so kapitalske zahteve za zapadle postavke pri vseh skupinah bank pomenile dobre 3% kapitalskih zahtev za kreditna tveganja.

Glede strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje so najbolj ranljive majhne banke.

Glede strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje so najranljivejše majhne banke. Imajo najmanjši delež kapitalskih zahtev za izpostavljenosti do podjetij in bančništva na drobno. Njihove izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, pomenijo 8,1% kapitalskih zahtev za kreditna tveganja, medtem ko je pri drugih skupinah bank delež manjši od 1%. Za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, uporabijo majhne banke nižje uteži in namenijo manj kapitala. Druge skupine bank te izpostavljenosti uvrščajo med izpostavljenosti do podjetij in do bančništva na drobno. Na teh segmentih je upoštevana utež v izračunu kapitalskih zahtev lahko tudi dvakrat višja. Poleg tega dosegajo majhne banke največji delež kapitalskih zahtev za regulatorno zelo tvegane postavke, kar je delno vezano na financiranje prevzemnih aktivnosti. Hkrati se majhnim bankam najhitreje povečujejo kapitalske zahteve za zapadle postavke.

Tabela 6.50: Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR in njihova struktura za bančni sektor in skupine bank v odstotkih

	2008				2009				Razlika			
	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1741,6	253,5	835,0	2830,1	1837,3	275,4	831,6	2944,2	95,7	21,8	-3,5	114,1
	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih								Razlike v odstotnih točkah			
Širša država, mednarodne org.	0,5	0,5	1,0	0,6	0,4	1,0	1,2	0,7	-0,1	0,5	0,2	0,1
Institucije	8,3	5,2	4,1	6,7	11,2	5,6	3,3	8,4	2,9	0,5	-0,8	1,7
Podjetja	63,8	59,0	59,4	62,1	58,5	54,6	55,3	57,2	-5,3	-4,4	-4,2	-4,9
Bančništvo na drobno	17,2	13,4	27,4	19,9	17,0	13,1	29,8	20,2	-0,3	-0,3	2,3	0,3
Zavarovane z nepremičninam	0,0	5,6	0,6	0,7	0,0	8,1	0,6	0,9	0,0	2,5	0,0	0,3
Zapadle postavke	1,9	0,6	1,7	1,7	3,4	3,1	3,2	3,3	1,5	2,5	1,5	1,6
Regulatorno zelo tvegane postavke	5,8	10,3	3,8	5,6	5,5	9,5	3,9	5,5	-0,3	-0,9	0,1	-0,2
Drugo	2,4	5,4	2,0	2,6	4,0	5,0	2,7	3,7	1,5	-0,4	0,7	1,1

Vir: Banka Slovenije

Kapitalske zahteve za tržna tveganja so povečale velike banke, pri preostalih skupinah bank je prišlo do zmanjšanja.

Kapitalske zahteve za tržna tveganja so se v letu 2009 povečale za 10%, vendar se povečanje nanaša na velike banke, pri katerih se je skoraj podvojil obseg kapitalskih zahtev za lastniške finančne instrumente. Razlogi so predvsem v vrednostnih papirjih, ki so jih banke pridobile z unovčitvijo zavarovanj za slaba posojila. Pri drugih skupinah bank je prišlo do precejšnjega zmanjšanja kapitalskih zahtev za tržna tveganja; pri majhnih bankah za 39% in pri bankah v večinski tuji lasti za 45%. Glavni razlog je pri majhnih bankah zmanjšanje kapitalskih zahtev za lastniške finančne instrumente, medtem ko je pri bankah v večinski tuji lasti v zmanjšanju kapitalskih zahtev za lastniške in dolžniške finančne instrumente.

Slika 6.61: Struktura kapitalskih zahtev za tržna tveganja po skupinah bank v odstotkih

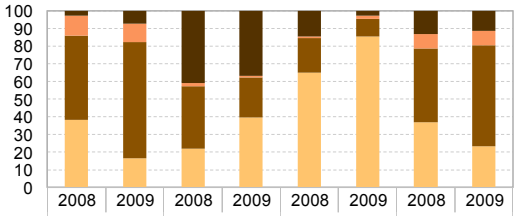

	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
	Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti		Skupaj	
Ostalo	2,5	7,4	40,7	36,8	14,4	2,8	13,3	11,2
Tuje valute	11,6	10,0	1,9	0,8	0,8	1,7	8,0	8,3
Lastniški finančni instrumenti	47,6	66,0	35,5	22,9	19,8	10,0	41,6	57,0
Dolžniški finančni instrumenti	38,3	16,7	21,9	39,6	65,0	85,6	37,1	23,5

Vir: Banka Slovenije

Pri vseh skupinah bank so se v letu 2009 povečale kapitalske zahteve za operativno tveganje. Na ravni bančnega sistema so znašale 178 mio EUR in so bile glede na konec leta 2008 višje za 13,4 mio EUR oziroma za 8,2%. Najbolj so se kapitalske zahteve za operativno tveganje povečale pri majhnih bankah, za 15%.

Pri vseh skupinah bank so se povečale kapitalske zahteve za operativno tveganje.

7 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

7.1 Zavarovalnice

7.1.1 Značilnosti poslovanja zavarovalnic in primerjava z EU

Zvišanje koncentracije na področju prostovoljnih pokojninskih zavarovanj.

V Sloveniji je ob koncu leta 2009 delovalo 15 zavarovalnic in dve pozavarovalnici. Koncentracija v zavarovalniškem sektorju ostaja visoka. Tržni delež največje zavarovalnice se je glede na zbrano premijo znižal za odstotno točko na 38%, na področju prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja pa se je delež povečal za 8 odstotnih točk na 55%. Največja zavarovalnica pokriva 37% trga premoženjskih zavarovanj, največja zavarovalnica pa 42% življenjskih zavarovanj. Tržni delež največje pozavarovalnice ostaja s 56% nespremenjen.

Leta 2009 je na poslovanje zavarovalnic vplivala negotovost na kapitalskih trgih, ki je zniževala zanimanje za zavarovalne produkte z naložbenim tveganjem. Zaradi nižje gospodarske aktivnosti je bilo nižje povpraševanje po bančnih posojilih, kar je pri zavarovalnicah povzročilo nižje povpraševanje po kreditnih zavarovanjih. Preteklo leto je ponovno zaznamovalo več neurij s točo in poplave ob koncu leta. Že drugo leto zapored je bila višina škod izjemno visoka. Skupaj z zaostrenimi tržnimi razmerami je vplivala na likvidnost zavarovalnic. Te so za pravočasno poravnavanje zapadlih obveznosti uporabljale kreditne linije bank, večja zavarovalnica pa je izdala obveznico v višini 30 mio EUR.

Zavarovalnice so leta 2009 zbrale za 3,7% več premij premoženjskih zavarovanj in za 5,1% manj premij življenjskih zavarovanj.

V letu 2009 se je obseg zbrane bruto premije zavarovalnic zvišal za skromnih 1,9%, kar je najnižja stopnja rasti po letu 2000,[39] na 1.948 mio EUR. Zbrana premija se je sicer povečala pri premoženjskih in zdravstvenih zavarovanjih za 3,7% oziroma 6,8%, vendar se je znižala pri življenjskih zavarovanjih za 5,1%. Najbolj se je znižala pri pokojninskem zavarovanju za visokih 13,2%.

Čiste zavarovalno-tehnične rezervacije so se povečale za 14,2%, njihova pokritost z naložbami kritnega premoženja se je zvišala za 3,6 odstotne točke na 118,8%, kar je tudi posledica kratkoročne rasti kapitalskih trgov. Donosnost na kapital[40] zavarovalnic se je leta 2009 nekoliko zvišala na 3%, kar nakazuje na uspešnejše poslovanje v primerjavi s preteklim letom, vendar so posamezne zavarovalnice še vedno poslovno leto končale z izgubo. Vrednost dokapitalizacije slovenskih zavarovalnic je bila v preteklem letu 25 mio EUR oziroma 11-odstotno povečanje vplačanega osnovnega kapitala. Leta 2009 je bilo dokapitaliziranih 6 zavarovalnic, dve zavarovalnici pa načrtujeta dokapitalizacijo v letu 2010. V državah evroobmočja je bila povprečna donosnost na kapital 2-odstotna ob koncu tretjega četrtletja 2009.[41]

[39] S podatki razpolagamo od leta 2000 naprej.
[40] Donosnost na kapital (ROE) in donosnost na sredstva (ROA) sta pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah izračunana iz dobička po davkih.
[41] Vir: ECB. Financial Stability Review, december 2009.

Slika 7.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva skala) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna skala)

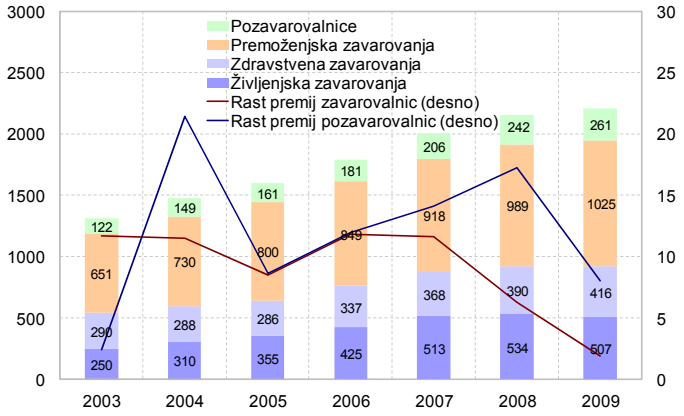

Vir: AZN

Kljub nižji dinamiki rasti obsega zbrane bruto premije pozavarovalnic je povečanje za 8% na 261 mio EUR zadovoljivo. Povečanje je tudi rezultat odločitev zavarovalnic za klasične produkte pozavarovanja, s katerimi so v pogojih finančne negotovosti želele izboljšati solventnost. Zaradi negativnega izida ob koncu poslovnega leta 2008, ki se je nadaljeval tudi ob koncu tretjega četrtletja 2009, se znižuje vrednost lastniškega kapitala. V državah evroobmočja je ob koncu tretjega četrtletja 2009 znašala povprečna donosnost na kapital pozavarovalnic okoli 10%.

Pri življenjskih zavarovanjih dosegamo 15% premije na prebivalca v primerjavi z državami evroobmočja.

V strukturi zbranih premij sta se za odstotno točko zvišala deleža premoženjskih zavarovanj brez zdravstvenih na 53% in zdravstvenih zavarovanj na 21% na račun življenjskih zavarovanj, ki zavzemajo 26%. Leta 2009 je celotna zbrana premija zavarovalnic znašala 5,6% BDP, kar je 954 EUR na prebivalca oziroma slabih 38% premije na prebivalca držav evroobmočja. Predvsem zaradi visokih škod ob naravnih nesrečah v zadnjih dveh letih se kaže tendenca po višanju premij za premoženjsko zavarovanje ali po zavarovanju z nižjimi premijami, ki ponujajo manj kritja. Hkrati se dosega le 15% premije na prebivalca držav evroobmočja pri življenjskih zavarovanjih, kar je dodaten motiv za pospeševanje prodaje.

Tabela 7.1: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah za Slovenijo za leto 2009 in za druge države za leto 2008

	Slovenija	EU15	EU27	Portugal.	Avstrija	Nemčija	Vel. Britanija
Celotna premija (v mrd EUR)	1,95	1.063,7	1.099,1	15,4	16,3	165,3	306,1
na prebivalca (v EUR)	954	2.534	2.081	1.443	1.949	1.985	4.663
delež v BDP (v %)	5,6	8,7	8,3	9,2	5,8	6,6	15,7
Premija življ. zavar. (v mrd EUR)	0,51	662,0	678,9	11,1	7,4	75,7	233,0
na prebivalca (v EUR)	248	1.608	1.310	1.036	882	916	3.795
delež v celotni premiji (v %)	26,0	62,2	61,8	71,7	45,3	45,8	76,1
delež v BDP (v %)	1,5	5,5	5,2	6,6	2,6	3,0	12,8

Vir: AZN, Swiss Re, lastni preračuni

Pričakuje se segmentacija zavarovalnih produktov in višja diferenciacija zavarovancev.

Krizne razmere ponujajo priložnost zavarovalnicam, da z izboljšano kakovostno in cenovno ponudbo produktov ter svetovanjem dosežejo cenovno občutljivo skupino zavarovancev in tako povečajo tržni delež. Konkurenca bo silila zavarovalnice v večjo segmentacijo zavarovalnih produktov in diferenciacijo med manj in bolj tveganimi zavarovanci. Vendar sta dolgoročna rast in ustvarjanje dobička podrejena kapitalski in finančni trdnosti zavarovalnic. Poslabšan položaj zavarovancev zaradi slabšega makroekonomskega okolja lahko vodi v več goljufivih zahtevkov predvsem pri premoženjskih zavarovanjih, pri življenjskih pa lahko privede do predčasne prekinitve sklenjenih dolgoročnih pogodb.

Življenjsko zavarovanje in pogodbeno povezovanje zavarovalnic z bankami

Znižanje strukturnega deleža naložbenih na račun klasičnih življenjskih zavarovanj.

Bilančna vsota življenjskih zavarovanj je ob koncu leta 2009 znašala 54% celotne bilančne vsote zavarovalnic. Zaradi izkušnje visokih izgub na kapitalskih trgih se je za 7,5% znižala tudi zbrana premija pri življenjskem zavarovanju, vezanem na enote

investicijskih skladov. Nekateri zavarovanci so imeli težave pri poravnavanju obveznosti, zato je del sklenjenih pogodb v mirovanju ali je bil celo prekinjen. V preteklem letu je bilo za četrtino več izrednih odpovedi pogodb življenjskega zavarovanja, kar pomeni 6% obstoječih sklenjenih življenjskih zavarovanj ob koncu leta 2009. Delež zbranih premij življenjskih zavarovanj, pri katerih zavarovanci prevzemajo naložbeno tveganje, v celotni zbrani premiji življenjskih zavarovanj se je na račun klasičnih nekoliko znižal na 45,9%. Ponovno pa se je povečal pomen teh naložb v življenjskem delu bilance zavarovalnic, delež se je zvišal za 5,3 odstotne točke na 24,6%, medtem ko je znašal v državah evroobmočja 21,4% v letu 2008.[42]

Tabela 7.2: Zbrana premija v mio EUR ter število zavarovancev življenjskega in pokojninskega zavarovanja zavarovalnic

	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Življenjska zavarovanja skupaj					Stopnje rasti (v %)			
premija (v mio EUR)	425	513	534	507	19,7	20,6	4,1	-5,1
število zavarovancev	986.803	1.140.435	1.196.312	1.206.786	6,5	15,6	4,9	0,9
Življenjsko zavarovanje, vezano na enote IS					Delež v življenjskem zavarovanju (v %)			
premija (v mio EUR)	173	238	252	233	40,8	46,3	47,1	45,9
število zavarovancev	216.122	309.009	361.639	432.509	21,9	27,1	30,2	35,8
Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje								
premija (v mio EUR)	16	44	57	49	3,8	8,6	10,7	9,8
število zavarovancev	42.413	113.246	123.281	81.295	4,3	9,9	10,3	6,7

Vir: AZN

Znižanje zbrane premije prek bank pri trženju zavarovalnih produktov.

Povezanost bank z zavarovalnicami pri trženju zavarovalnih produktov se je znižala. Vrednost sklenjenih poslov glede na zbrano premijo se je znižala za 22% pri življenjskih zavarovanjih na 30,4 mio EUR, pri premoženjskih zavarovanjih, ki so po obsegu z 1,5 mio EUR relativno majhna, pa se je zvišala za 42%. Provizija bank pomeni okoli 9% vrednosti od trženja zavarovalnih polic.[43]

Računovodski izkazi zavarovalnic

Bilančna vsota zavarovalnic je dosegla 5,1 mrd EUR.

Bilančna vsota zavarovalnic se je leta 2009 povečala za visokih 10,9% na 5,1 mrd EUR, kar je le delno posledica povečanja obsega zbranih bruto premij. Bilančna vsota premoženjskih zavarovanj se je povečala za 3,1%, življenjskih pa za 18,5%. Bilančna vsota pozavarovalnic se je ob koncu tretjega četrtletja 2009 povečala za 5,1% na 590 mio EUR.

Povečanje je tudi rezultat postopnega izboljšanja na kapitalskih trgih po marcu 2009, kar je pomenilo rast vrednosti finančnih naložb v investicijskih skladih in delnicah. Prav tako so se zvišale cene dolžniških vrednostih papirjev, vendar se zavarovalniški sektor srečuje s tveganjem, da ostanejo donosi državnih obveznic dlje časa na nizki ravni. Nizki donosi imajo negativen vpliv na vrednost obveznosti zavarovalnic, saj se uporabljajo za diskontiranje prihodnjih obveznostih. Povečanje neto sedanje vrednosti obveznosti je zaskrbljujoče predvsem za življenjske zavarovalnice, ki imajo veliko pogodb z zajamčenimi donosi. Z nizkimi donosi je prav tako težje ustvariti zadovoljive prihodke od naložb. Stanje lahko privede do iskanja naložb, ki bi zapolnile vrzel med zajamčeno in netvegano obrestno mero. Zaradi krize oslabljenega realnega sektorja je povečano tveganje investiranja v vrednostne papirje podjetij. Ob morebitnih težavah bančnih in drugih finančnih sektorjev bi se lahko te prek lastniško-dolžniških povezav prenesle na zavarovalniški sektor.

[42] Vir: CEIOPS. Statistical anex 2008.
[43] Vir: Anketa bank.

Slika 7.2: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic

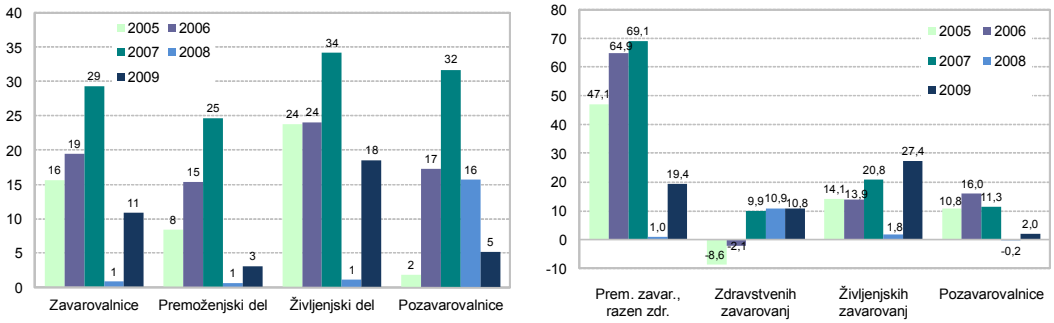

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2009 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2009.
Vir: AZN

Čisti poslovni izid zavarovalnic se je v letu 2009 zvišal na 23 mio EUR, kar dosega dobro polovico povprečja petih let pred finančno-gospodarsko krizo. Kljub pozitivnemu rezultatu na ravni sistema nekaj zavarovalnic še vedno izkazuje izgubo: 4 na premoženjskem zavarovanju, 2 na življenjskem in ena na zdravstvenem. Ob koncu tretjega četrtletja 2009 so pozavarovalnice izkazovale 3 mio EUR čiste izgube.

Zavarovalnicam se je zvišal čisti pozitivni poslovni izid v letu 2009, pozavarovalnice pa so še vedno izkazovale izgubo ob koncu tretjega četrtletja 2009.

Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic je ob koncu leta 2009 ostal z 52,4% skoraj nespremenjen. Večjih sprememb ni niti v strukturi med življenjskimi in premoženjskimi zavarovanji. Še vedno je kapitalsko neustrezna ena zavarovalnica na premoženjskem delu, ki pomeni 14,4-odstotni delež bruto zavarovalne premije.

Slika 7.3: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih

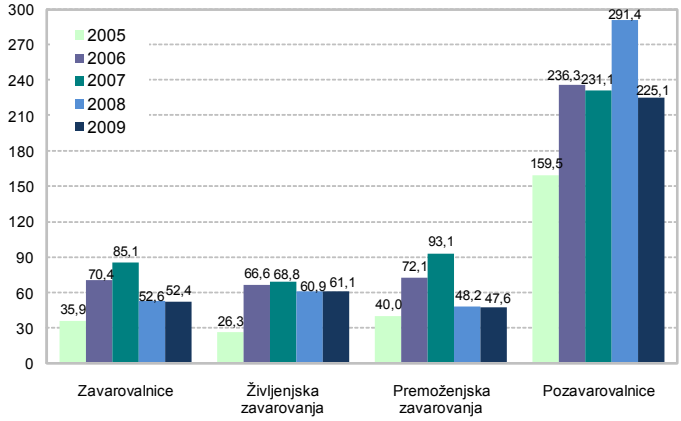

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2009 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2009.
Vir: AZN

7.1.2 Stabilnost zavarovalniškega sektorja

Tveganja pri sklepanju zavarovanj

Škodni rezultat zavarovalnic, izračunan kot razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, se je po visokem zvišanju leta 2008 lani ohranil na enaki ravni. To je posledica večjih obsegov naravnih nesreč v zadnjih dveh letih. V preteklem letu se je nekoliko poslabšalo razmerje pri življenjskih zavarovanjih, kar je posledica 8,8-odstotne rasti izplačanih odškodnin in 5,1-odstotnega znižanja zbranih premij. Delež zadržanega tveganja zavarovalnic pri premoženjskih zavarovanjih se je po povečanju v letu 2008 lani ponovno znižal za 2,8 odstotne točke na 81%.

Poslabšanje škodnega rezultata pri življenjskih zavarovanjih.

Slika 7.4: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

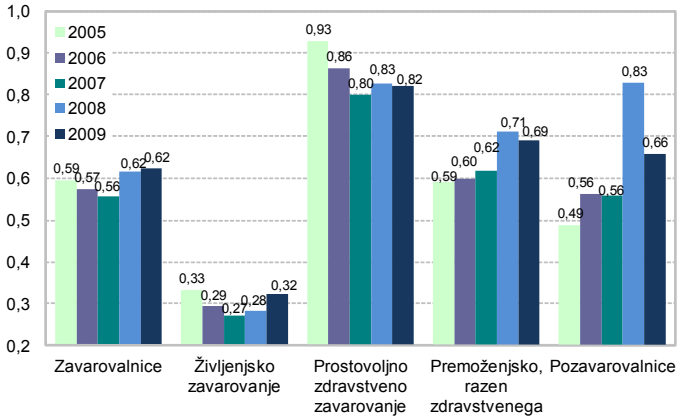

Vir AZN

Naložbena tveganja

Naložbe kritnega premoženja so se v letu 2009 povečale za 17,8% na 4.115 mio EUR in znašajo 11,8% BDP. V nasprotju z letom 2008 je bila rast naložb življenjskih zavarovanj preteklo leto višja od rasti naložb premoženjskih zavarovanj. Zato se je razmerje med naložbami kritnih skladov in naložbami kritnega premoženja zvišalo na 1,6:1.

Pokritost zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je povečalo na 118,8%.

Leta 2009 se je pokritost zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja povečala za 3,6 odstotne točke na 118,8%. K temu je največ prispevalo izboljšanje pokritosti drugih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja za 6,9 odstotne točke na 116% in za odstotno točko izboljšano pokritje matematičnih rezervacij z naložbami kritnih skladov življenjskih in zdravstvenih zavarovanj.

Slika 7.5: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja (desno) v odstotkih

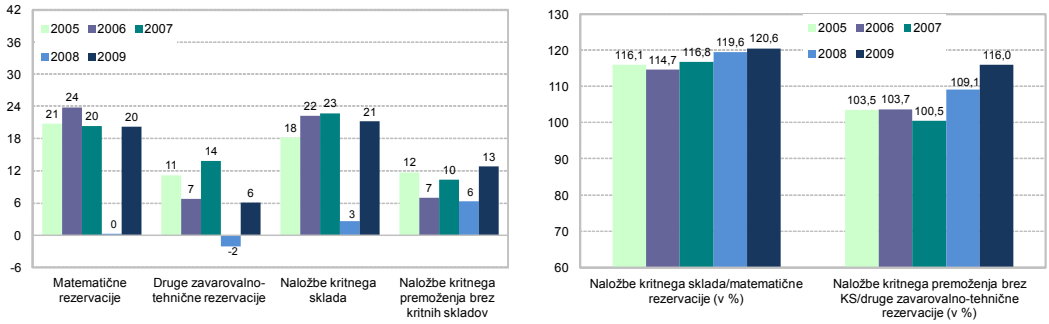

Vir: AZN, lastni preračuni

Slovenske zavarovalnice ostajajo v primerjavi z zavarovalnicami evroobmočja konservativnejše, čeprav se je razlika v višini varnih naložb v obdobju krize leta 2008 znižala na 10 odstotnih točk. Delež najvarnejših naložb v depozitih, državnih in drugih dolžniških vrednostnih papirjih je v Sloveniji ob koncu leta 2009 pomenil 60,2%, kar je za slabe 4 odstotne točke manj od leta 2008 in je tudi posledica naložbenih prevrednotenj. Ta delež je znašal ob koncu leta 2008 54% v evroobmočju.[44]

Prevrednotenja na kapitalskih trgih so vplivala na spremembo strukture naložb.

V strukturi naložb življenjskih zavarovanj je najopaznejša sprememba zvišanja deleža enot vzajemnih skladov za 4,8 odstotne točke na 23,6%. Ker je bilo preteklo leto nižje zanimanje za naložbena zavarovanja, je to posledica gibanj cen vrednostnih papirjev. Delež nedržavnih dolžniških vrednostnih papirjev se je znižal za 5,6 odstotne točke na 26,7%. Največji del s 37,1% še vedno zavzemajo državni vrednostni papirji.

[44] CEIOPS. Statistical anex 2008.

Slika 7.6: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih

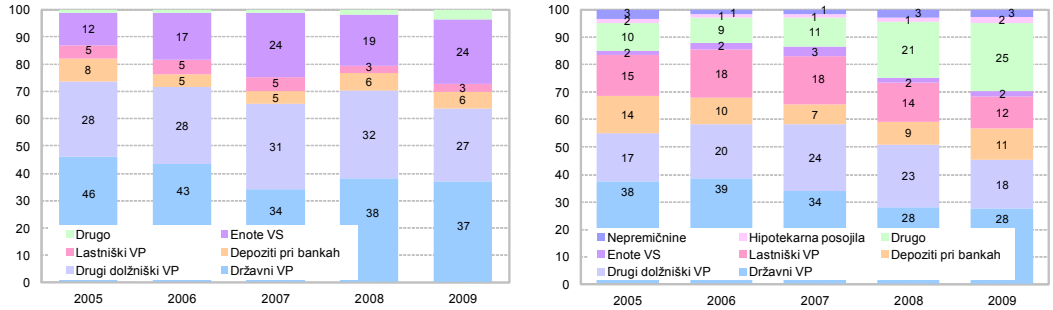

Vir: AZN

V strukturi naložb premoženjskega zavarovanja so se povečali depoziti pri bankah za 2,8 odstotne točke, dolžniški vrednostni papirji pa so se znižali za 5,4 odstotne točke. Delež najvarnejših naložbenih oblik se je tako znižal na 57%.

Dinamika naložb kritnih skladov v tuje vrednostne papirje se je upočasnila. Leta 2009 je bila stopnja rasti 15,1%, delež v strukturi pa se je znižal za 2,2 odstotne točke na 40,6%. Le za odstotek so se zvišale naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov v tuje vrednostne papirje. Strukturno se je delež znižal za 1,6 odstotne točke na 14,9%.

Dobri dve tretjini zavarovalniških naložb v tujini je v državah evroobmočja, vendar zaradi lastniških povezav ostaja pomemben delež v državah nekdanje Jugoslavije.

Naložbe celotnega zavarovalniškega sektorja v tujino so se leta 2009 povečale za 13,2% na 2.043 mio EUR. Vendar se je delež naložb v tujino v vseh naložbah znižal za 1,3 odstotne točke na 32,1%. Neto nakupov je bilo v preteklem letu za 135,2 mio EUR. Od tega je bilo 73 mio EUR naložb v delnice, predvsem v države evroobmočja in nekdanje Jugoslavije, kar je tudi posledica dokapitalizacij lastniško povezanih zavarovalnih podjetij. Posledično ostaja delež naložb v delnice držav nekdanje Jugoslavije v strukturi z 29% visok. Zavarovalnice ocenjujejo jugovzhodno Evropo kot perspektivno tržišče, kjer bo mogoče dosegati višje tržne deleže in ustvarjati dobiček, vendar je proces zaradi nizke kupne moči in potrebe večjega ozaveščanja prebivalstva o vlogi zavarovanja počasen. Neto nakupi dolžniških vrednostnih papirjev v višini 62 mio EUR so bili opravljeni predvsem z izdajatelji držav Evropske unije in Norveške, medtem ko so jih neto prodali iz držav nekdanje Jugoslavije.

Slika 7.7: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih

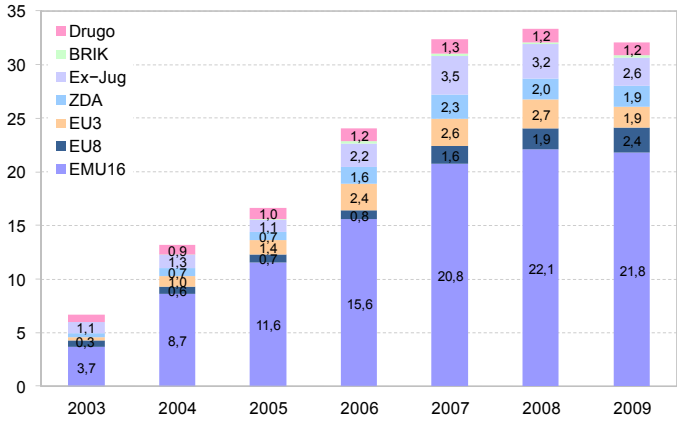

Vir: Banka Slovenije

7.1.3 Vpliv zavarovalnic na stabilnost bančnega sektorja prek kreditnih zavarovanj

Zaradi gospodarske krize se je znižala zbrana premija za kreditna zavarovanja.

Gospodarska kriza je zmanjšala povpraševanje po kreditnih zavarovanjih pri zavarovalnicah, ki so posredno odvisna od posojilne aktivnosti bank. Po upočasnjeni dinamiki rasti zbranih premij kreditnih zavarovanj v letih 2006 do 2008 se je obseg sklenjenih poslov v preteklem letu znižal za 5,8%. Delež kreditnih zavarovanj v celotni zbrani premiji zavarovalnic se je znižal na 2%, v zbrani premiji premoženjskih zavarovanj pa na 2,7%. Delež kreditne zavarovalne vsote slovenskih zavarovalnic v posojilih nebančnemu sektorju se je znižal že četrto leto zapored, in sicer na 16,5% oziroma na 5.578 mio EUR. Delež kreditne zavarovalne vsote stanovanjskih in potrošniških posojil

ter posojil samostojnim podjetnikom v posojilih gospodinjstvom se je nekoliko znižal, in sicer na 8,8% oziroma na 697 mio EUR. Znesek zavarovalne vsote potrošniških posojil se je v preteklem letu povečal za 10,1%. Najbolj pa se je zmanjšal znesek zavarovalne vsote izvoznih kreditov za visokih –41,6%, sledi mu znesek zavarovalne vsote stanovanjskih posojil z –20,2%.

Slika 7.8: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih

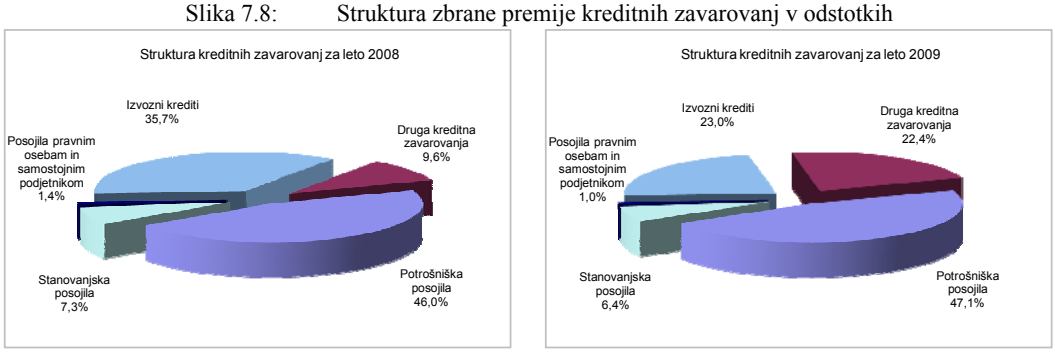

Vir: AZN

Poslabšanje škodnega rezultata pri kreditnih zavarovanjih.

Leta 2009 se je škodni rezultat celotnih kreditnih zavarovanj pričakovano poslabšal in dosegel razmerje 0,9. To je posledica poslabšanega poslovanja podjetij in ekonomskega položaja gospodinjstev. Izrazito se je poslabšal škodni rezultat izvoznih zavarovanj na 1,23. Pri njih se je bruto zbrana premija zmanjšala za 39,3%, izplačane bruto odškodnine pa povečale za 96,7%. Pri zavarovanju potrošniških posojil se je zmanjšal obseg zbranih bruto premij za –3,6% in precej povečal obseg izplačanih bruto odškodnin za 37,5%. To se je odrazilo v povišanju škodnega rezultata na 0,97. Čeprav pomenijo premije zavarovanja posojil majhen delež v celoti, visoko poslabšanje škodnih rezultatov negativno vpliva na poslovanje in taki rezultati se bodo ob šibki gospodarski aktivnosti nadaljevali.

Slika 7.9: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje)

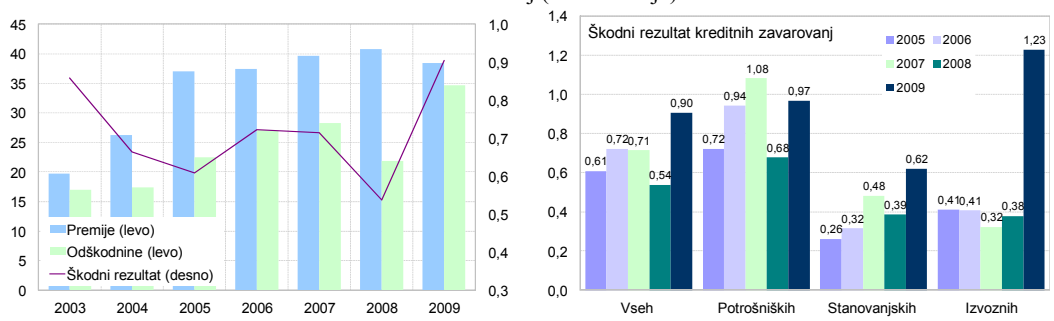

Vir: AZN

7.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Znižanje števila zavarovancev v prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju za 5,7%.

Število zavarovancev, vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, se je leta 2009 znižalo za 5,7%. Hkrati se je obseg zbranih premij znižal za 3,6% na 231 mio EUR; obseg sredstev pa se je zaradi ugodnih kapitalskih gibanj zvišal za 26,1% na 1,5 mrd EUR oziroma 4,4% BDP. Vplačana premija se je znižala zaradi poslabšanega ekonomskega položaja gospodinjstev, kar je posledica višje stopnje brezposelnosti, nižjih neto plač v nekaterih podjetjih in uvedbe skrajšanega delovnega časa.

Tabela 7.3: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Število zavarovancev	404.885	427.645	459.764	486.816	512.343	482.988
Struktura (v %)						
vzajemni pokojninski skladi	50,7	49,3	48,0	47,4	46,6	51,1
zavarovalnice	9,5	9,3	9,2	23,3	24,1	16,8
pokojninske družbe	39,8	41,4	42,8	29,3	29,3	32,1
Zbrana premija (v mio EUR)	179	182	202	217	240	231
Struktura (v %)						
vzajemni pokojninski skladi	51,6	46,3	44,6	43,7	42,6	45,9
zavarovalnice	8,3	8,3	7,9	20,2	23,7	21,4
pokojninske družbe	40,1	45,3	47,5	36,0	33,7	32,7
Sredstva (v mio EUR)	398	592	783	956	1.212	1.528
Struktura (v %)						
vzajemni pokojninski skladi	38,0	40,6	43,0	45,9	39,9	42,4
zavarovalnice	13,1	11,5	10,9	12,3	22,1	21,5
pokojninske družbe	48,9	47,8	46,1	41,8	38,0	36,1

Vir: AZN, ATVP

Pritisk na blagajno obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja se je zaradi višje stopnje brezposelnosti nekoliko povečal, saj se je razmerje med številom zavarovancev pri ZPIZ in številom upokojencev znižalo na 1,6. Rast povprečne pokojnine je za pol odstotne točke zaostajala za rastjo neto povprečne plače. Povprečna starost prejemnikov pokojnin se je povečala za 0,3 leta na 59,5 let.

Predlog novega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju predvideva postopen dvig dejanske upokojitvene starosti.

V marcu 2010 je bil zato, da bi se moderniziral pokojninski sistem, predstavljen predlog Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Predlog zasleduje povečanje deleža aktivnih zavarovancev prek postopnega dviga dejanske upokojitvene starosti za moške na 65 let in za ženske na 63 let ob pokojninski dobi 40 oziroma 38 let. Cilj je vzpostaviti načelo, da višina prejemkov temelji na vplačanih prispevkih, zato se odpravlja upoštevanje obdobja prejemanja socialnih transferjev za na primer čas študija in porodniške. Postopoma se podaljšuje tudi obračunsko obdobje na 34 najugodnejših let zavarovanja.

V povprečju se je donos dodatnega pokojninskega zavarovanja izboljšal.

Povprečna dosežena letna donosnost zavarovalnic in pokojninskih družb iz naložb prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je v letu 2009 znašala 4,6%, letna rast VEP vzajemnih pokojninskih skladov pa 14%. Donosi so boljši zaradi boljših razmer na kapitalskih trgih v primerjavi z letom prej. Večji vpliv so imele višje cene dolžniških vrednostnih papirjev. Večjo motiviranost varčevanja v tej obliki ovira zakonsko predpisana minimalna zajamčena donosnost,[45] ki je decembra 2009 znašala na letni ravni 1,69%. Ker je varčevanje za tretje življenjsko obdobje dolgoročno, bi bilo treba aktivneje upravljati z naložbami, jasneje upravljati s tveganji in izkoriščati različne možnosti. Bolj tvegane naložbe so primerne v zgodnejšem obdobju varčevanja, bližje upokojitvi pa se zavarovanci lahko odločijo za manj tvegane naložbe.

Tabela 7.4: Struktura sredstev pokojninskih skladov za Slovenijo ob koncu leta 2009 in v izbranih evropskih državah ob koncu leta 2008 v odstotkih

	Slovenija	Portugalska	Avstrija	Nemčija	Velika Britanija
Struktura naložb (v %)					
denar in depoziti	19,2	13,6	15,2	5,3	3,7
dolžniški vrednostni papirji	69,9	52,2	49,0	38,3	27,1
delnice	2,5	18,3	21,2	6,1	45,8
enote vzajemnih skladov	4,2				
drugo	4,1	15,9	14,6	50,3	23,4

Opomba: Podatki OECD vključujejo naložbe v investicijske sklade. Njihove naložbe prikazujejo razporejeno po vrsti vrednostnih papirjev.

Vir: AZN, ATVP, OECD Pension Markets in Focus, October 2009, Issue 6

V primerjavi z nekaterimi evropskimi državami je struktura naložb sredstev slovenskih pokojninskih skladov še vedno precej konservativna, kar se je v preteklih dveh letih

[45] Zajamčeni letni donos pokojninskega varčevanja je zakonsko predpisan v višini najmanj 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom.

odrazilo pozitivno. Vendar bi moralo biti vlaganje prilagojeno tudi času visokih rasti kapitalskih trgov, ki omogočajo realiziranje dobičkov, ob še stalnem upoštevanju temeljnega načela zagotavljanja varnosti.

Slika 7.10: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v odstotkih

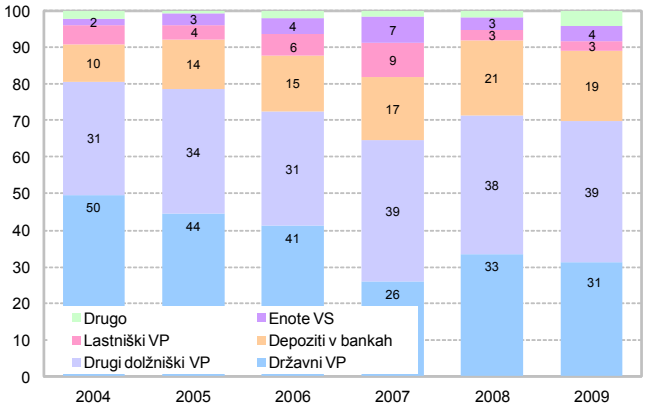

Vir: AZN, ATVP

7.3 Investicijski skladi

Po obsežnejšem umiku sredstev iz skladov leta 2008 so se leta 2009 razmere stabilizirale.

Leta 2009 so se sredstva v investicijskih skladih povečala za 16,8%, kar je izrazit preobrat glede na leto 2008, ko so se sredstva zmanjšala za 53,8%. Leto 2008 je bilo torej predvsem značilno po množičnih izplačilih sredstev in tudi precejšnjem padcu vrednosti naložb. Leta 2009 se je stanje normaliziralo in skladi so ponovno pritegnili manjši obseg neto vplačil ob izboljšani donosnosti naložb. Zaradi procesa preoblikovanja investicijskih skladov se nadaljuje povečevanje deleža vzajemnih skladov v strukturi investicijskih skladov. Ob koncu leta 2009 je njihov delež znašal 83,1%, ob koncu marca 2010 pa 84,1% vseh sredstev investicijskih skladov.

Tabela 7.5: Pregled investicijskih skladov

	2005	2006	2007	2008	2009	Mar. 2010
	Sredstva (v mio EUR)					
Investicijski skladi (IS)	2.220	2.845	4.138	1.912	2.234	2.341
Vzajemni skladi (VS)	1.385	1.929	2.924	1.513	1.856	1.969
letna neto vplačila VS	138	163	470	-304	18	33
Investicijske družbe (ID)	835	916	1.213	398	377	372
	Struktura (v %)					
Vzajemni skladi	62	68	71	79	83	84
Investicijske družbe	38	32	29	21	17	16
	Stopnje rasti (v %)					
Investicijski skladi	6,4	28,1	45,4	-53,8	16,8	29,8
Vzajemni skladi	57,9	39,3	51,6	-48,2	22,7	38,6
Investicijske družbe	-30,9	9,7	32,4	-67,2	-5,3	-3,1
VEP	7,2	18,8	28,0	-42,8	24,0	39,0

Vir: ATVP, LJSE, lastni preračuni

Tržna koncentracija investicijskih skladov ostaja nizka.

Zaradi kriznih razmer ni bilo večjih sprememb v lastniški strukturi družb za upravljanje. Tudi njihovi tržni deleži so ostali praktično na enaki ravni kot ob koncu leta 2008. Investicijski skladi so bili zelo razpršeni, saj je imelo manj kot 5% vseh skladov 5- ali večodstotni tržni delež, le en sklad od 132 je presegal 10-odstotni tržni delež ob koncu marca 2010. Slabo polovico vseh skladov je v lasti bank. Tuji skladi so ob koncu marca 2010 pomenili majhen delež, in sicer 9,5%.

Slika 7.11: Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov

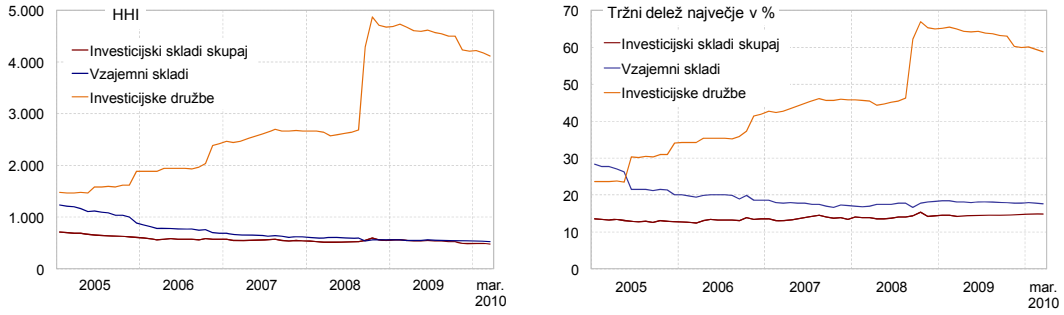

Opomba: HHI je Herfindahl-Hirschmanov indeks. Tržni deleži so določeni na podlagi velikosti sredstev v upravljanju.
Vir: ATVP

V strukturi finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev so sredstva investicijskih skladov ob koncu leta 2009 pomenila 5,9%, kar je za 0,8 odstotne točke več kot ob koncu leta 2008. Podoben delež so dosegle ob koncu leta 2004. Pred izbruhom finančne krize je bil ta delež skoraj dvakrat višji (9,2% ob koncu leta 2007). V primerjavi z evroobmočjem so bile to zelo nizke vrednosti. Celotna sredstva domačih investicijskih skladov na prebivalca so ob koncu leta 2009 znašala 1.099 EUR in so se v enem letu povečala za 15,6%. V evroobmočju[46] se je vrednost sredstev na prebivalca znižala za 5,1%. Odstotek sredstev v BDP se je povečal za 24,4% in je ob koncu leta 2009 dosegel 6,4%. To je precej nižja vrednost kot povprečje evroobmočja, kjer so sredstva skladov znašala 34,2%. Po izrazitem znižanju leta 2008 v Sloveniji in evroobmočju je bilo lani povečanje sredstev v investicijskih skladih zmerno.

Slika 7.12: Primerjava med Slovenijo in evroobmočjem – sredstva investicijskih skladov na prebivalca v 1000 EUR (levo) in delež sredstev v BDP v odstotkih (desno)

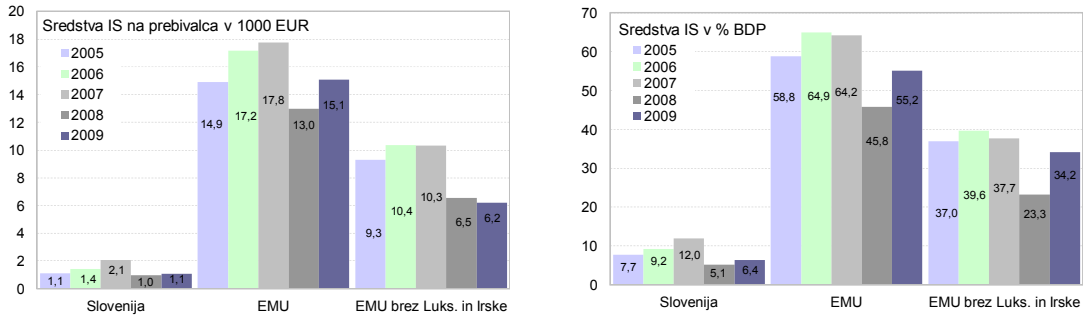

Vir: ECB, ATVP, Eurostat, SURS

Potencial povečanja vlaganja v sklade je v finančnem sektorju.

Lastniška struktura enot in delnic investicijskih skladov je izkazovala še precejšen potencial povečanja sredstev skladov, zlasti korporativnih vlagateljev. V primerjavi z evroobmočjem je bil namreč delež gospodinjstev v lastniški strukturi ob koncu septembra 2009 nadpovprečen in je v tretjem četrtletju znašal 61,5%. Primerjalno je bil delež gospodinjstev v evroobmočju s 34,0% precej nižji. Predvsem finančni sektor je bil v evroobmočju večji investitor, saj je presegal 50% lastništva, medtem ko v Sloveniji ni dosegal niti 30%.

[46] Pri tem nista upoštevana Luksemburg in Irska, ki imata registriranih veliko skladov, ki se tržijo zunaj držav evroobmočja.

Slika 7.13: Lastniška struktura enot/delnic investicijskih skladov v odstotkih

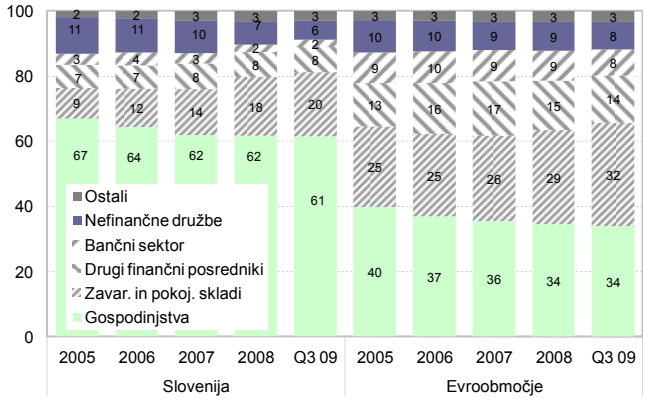

Opomba: Upoštevane so enote/delnice vseh investicijskih skladov (investicijskih družb in vzajemnih skladov), domačih in tujih.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Prepletenost dejavnosti investicijskih skladov z bančnim sektorjem

Družbe za upravljanje (DZU) v večinski lasti bank so ob koncu leta 2009 upravljale 42,2% vseh sredstev domačih investicijskih skladov. Zaradi procesa preoblikovanja investicijskih družb v vzajemne sklade se je ta postopoma približeval deležu bančnih vzajemnih skladov, ki je ob koncu leta 2009 znašal 38,6%.

Povezovanje med bančnimi in nebančnimi DZU leta 2009 ni bilo aktualno.

V preteklem letu banke niso bile spodbujene k povezovanju z drugimi upravljavci investicijskih skladov, saj so bile bančne vloge zaradi varnosti zanimivejše od vlaganja v investicijske sklade. Poleg tega so banke v kriznih časih preudarnejše pri kapitalskem povezovanju. Kljub temu so si banke prizadevale pridobiti alternativne vire financiranja s ponujanjem hibridnih oblik bančnih vlog, da bi s tem pridobile tudi tiste komitente, ki so bolj nagnjeni k tveganju.

Slika 7.14: Delež sredstev investicijskih skladov in posebej vzajemnih skladov ter investicijskih družb v upravljanju DZU v večinski lasti bank

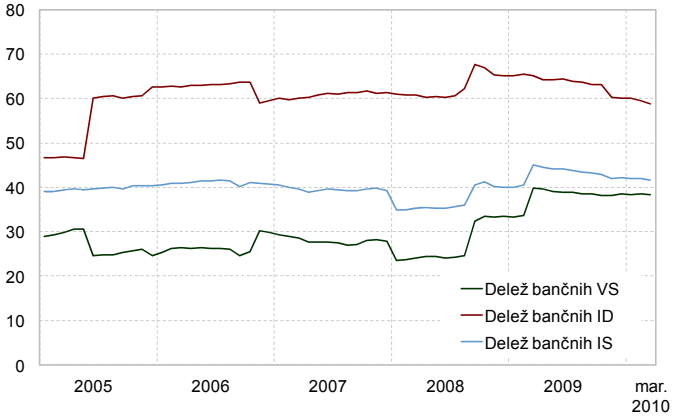

Opomba: Marca 2009 odstopanje zaradi spremembe poročanja.
Vir: ATVP

Vrednost trgovanja s kuponi vzajemnih skladov je leta 2009 znašala 132,5 mio EUR, vrednost zbranih provizij iz tega naslova pa 2,0 mio EUR. Tako se je leta 2009 vrednost trgovanja zmanjšala skoraj za polovico, vrednost zbranih provizij pa za 16,9%.

Vzajemni skladi v upravljanju družb za upravljanje v večinski lasti bank so imeli večji delež naložb v tujini. Medtem ko so imele bančne DZU le 14,9% vseh sredstev v domačih delnicah, so imele nebančne DZU 26,7%. Bančne DZU so imele delež tujih vrednostnih papirjev 69,3%, medtem ko so imele nebančne DZU 57,3%. To razliko je mogoče pojasniti z dejstvom, da imajo banke boljše naložbene politike z večjo diverzifikacijo naložb in večje trgovalne portfelje.

Bančne DZU izkazale višji VEP kot nebančne.

Bolj razpršen portfelj bančnih DZU je pripomogel k manjšemu upadu vrednosti VEP bančnih DZU v drugi polovici leta 2008 in v prvi polovici leta 2009. Marca 2010 so bančne DZU dosegale višje vrednosti VEP kot v najuspešnejšem obdobju ekspanzije leta

2007, medtem ko nebančne DZU za svojimi rekordnimi vrednostmi še zaostajajo. Kljub temu je marca VEP nebančnih DZU ponovno prehitel VEP bančnih DZU in je bil ob koncu meseca 4,9 odstotne točke nad VEP bančnih DZU.

Slika 7.15: Primerjava med vzajemnimi skladi v upravljanju DZU v večinski lasti bank in drugih – struktura naložb v odstotkih (levo); letna rast VEP v odstotkih in mesečna neto vplačila v mio EUR (desno)

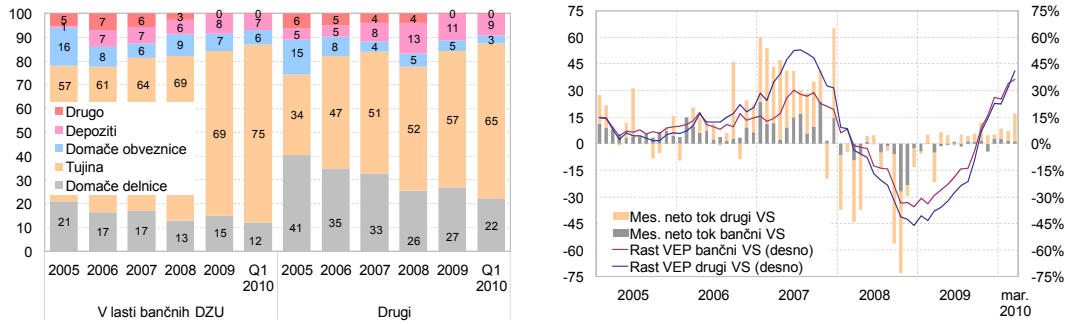

Vir: ATVP, lastni preračuni

Medtem ko so leta 2008 vzajemni skladi dosegli izrazito visoka neto izplačila sredstev, je leto 2009 zaznamovala nizka vrednost neto vplačil. Vplačila in izplačila bančnih DZU niso dosegala deleža med vsemi vplačili, ki bi ga jim pripisali na podlagi deleža bančnih DZU v vseh sredstvih investicijskih skladov. To je predvsem posledica specializiranega pristopa nebančnih DZU, ki dosežejo večji odziv vlagateljev.

Neposredna zadolženost družb za upravljanje pri domačih bankah je ob koncu leta 2009 znašala 110 mio EUR, kar je za 14,5% manj kot ob koncu leta 2008. Celotna izpostavljenost bank do družb za upravljanje je ob koncu 2009 znašala 278,3 mio EUR, kar je za 11,5% manj kot ob koncu leta 2008. Družbe za upravljanje po množičnih izplačilih leta 2008 ne potrebujejo toliko likvidnih sredstev za poslovanje, zato se njihova zadolženost pri bankah znižuje.

7.3.2 Vzajemni skladi

Zaradi procesa preoblikovanja investicijskih družb se je nadaljevalo povečevanje deleža vzajemnih skladov v strukturi investicijskih družb. Ob koncu marca 2010 so vzajemni skladi pomenili 84,1% vseh sredstev investicijskih skladov.

Tabela 7.6: Gibanje sredstev vzajemnih skladov v odvisnosti od neto vplačil in drugih dejavnikov v mio EUR

	Obvezniški	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj VS
			2007		
Neto vplačila	-6	75	398	3	470
Kapitalski dobički	3	176	346	1	526
Sredstva konec leta	40	1.019	1.855	11	2.924
			2008		
Neto vplačila	-5	-105	-200	6	-304
Kapitalski dobički	-3	-407	-698	0	-1.107
Sredstva konec leta	32	507	957	18	1.513
			2009		
Neto vplačila	5	-20	36	-4	18
Kapitalski dobički	2	142	181	0	325
Sredstva konec leta	39	628	1.173	14	1.856

Vir: ATVP, lastni preračuni

V Sloveniji je večina sredstev porazdeljena med delniške in mešane sklade in se tudi med krizo ni spremenila.

V Sloveniji so ob koncu 2009 prevladovali delniški (63,2%) in mešani skladi (33,8%), druge oblike skladov so imele zanemarljiv delež. V EU je bila struktura skladov bistveno bolj uravnotežena, saj nobena oblika sklada ni bistveno izstopala. Medtem ko so se slovenski vlagatelji na krizo odzvali predvsem z zmanjšanjem vplačil in povečanjem izplačil iz skladov, niso spremenili svoje naravnanosti k vlaganju v posamezne oblike skladov. Deleži različnih oblik skladov (delniški, obvezniški, mešani, denarni, drugi) so v Sloveniji v celotnem obdobju krize ostali dejansko vseskozi enaki. V EU je bil odziv drugačen, saj so se vlagatelji tudi z izbiro sklada odzivali na spreminjajoče se razmere v gospodarstvu. Tako so se leta 2008 močno povečali deleži denarnih skladov, močno znižali pa bolj tvegani delniški skladi. Leta 2009 so se ti deleži počasi vračali na raven pred krizo.

Slika 7.16: Primerjava strukture vrste skladov glede na sredstva v Sloveniji in EU v odstotkih

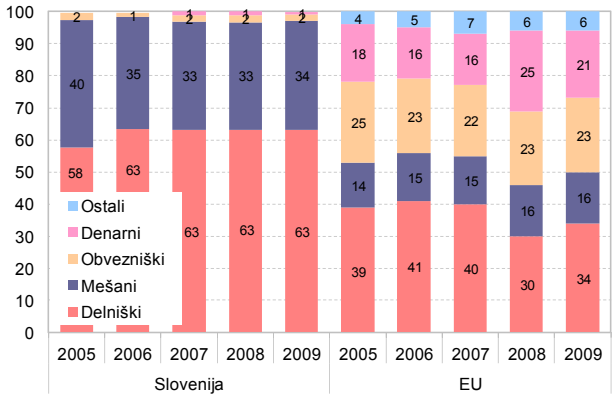

Vir: ATVP, EFAMA

Vzajemnim skladom je leta 2009 z 18,3 mio EUR neto vplačili uspelo povečati sredstva za 22,7% na 1.856,3 mio EUR. Večino povečanja je mogoče pripisati spremembi VEP, saj se je povišal za 24,0%. Strmemu padcu leta 2008 je sledilo leto okrevanja. Glede na gibanja svetovnih borznih indeksov so lani največ pridobili delniški skladi, najmanj pa obvezniški.

Kapitalski dobički so bili glavno gonilo rasti sredstev vzajemnih skladov leta 2009.

Kljub neto vplačilom so glavnino povečanja sredstev vzajemnih skladov pojasnjevali kapitalski dobički, predvsem zaradi rasti cen delnic.

Upravljavci so naložbeno politiko prilagodili in niso več tako dosledno sledili sestavi indeksa SBI TOP. Korelacijski koeficient za dnevne odstotne spremembe SBI TOP in VEP, ki je ob koncu leta 2008 znašal 0,68, je ob koncu leta 2009 znašal le 0,35. To je deloma posledica tudi večje korelacije borznih indeksov in VEP v obdobju krize kot v obdobju prosperitete.

Slika 7.17: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) in višina letnih vplačil v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

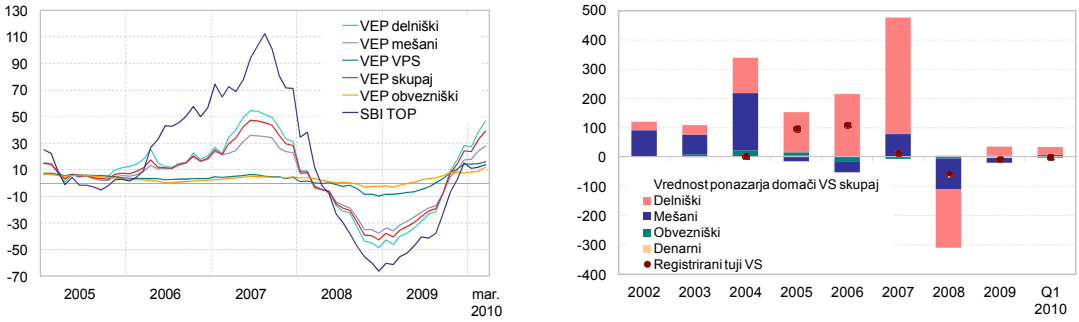

Vir: ATVP, LJSE, Banka Slovenije

V drugi polovici 2009 ponovno neto vplačila v vzajemne sklade.

Vlagatelji so se na gibanje VEP odzvali z umikom sredstev iz skladov leta 2008 in s ponovnim nalaganjem sredstev leta 2009. Medtem ko so družbe za upravljanje vzajemnih skladov leta 2008 dosegle 303,8 mio EUR neto izplačil, so leta 2009 dosegle 18,3 mio EUR neto vplačil, večino v drugi polovici leta, ko je bil trend rasti VEP že očitnejši in vabljivejši za investitorje.

Večje razlike med vzajemnimi skladi so se pojavile že leta 2007 zaradi njihove regijske in panožne naravnanosti. Različna donosnost je vplivala na različne odzive vlagateljev pri vplačilih v sklade. Od drugega četrtletja 2009 je večina skladov ponovno dosegla neto vplačila. V prvem četrtletju 2010 je 77,1% delniških vzajemnih skladov doseglo vplačila, medtem ko je pri mešanih skladih ta delež znašal 45,1%.

Slika 7.18: Delež vzajemnih skladov, ki so prejeli neto vplačila, in delež tistih vzajemnih skladov, ki so neto izplačevali, za delniške (levo) in mešane (desno)

Vir: ATVP

Razlike v letnih donosnostih so se povečevale, večina je bila pozitivnih.

Standardni odklon letnih donosnosti vseh vzajemnih skladov se je z leti večal in se je ob koncu leta 2009 povzpel do 19,94. Medtem ko so leta 2008 skoraj vsi skladi izkazali izgubo, so v letu 2009 skoraj vsi izkazali letno rast VEP. Z 28,4% so bili najdonosnejši delniški skladi, predvsem skladi z naložbeno politiko, usmerjeno v države BRIK[47], vzhodno Evropo in Latinsko Ameriko, najmanj pa denarni in obvezniški skladi z 2,2-odstotno oziroma 7,4-odstotno letno rastjo VEP. Vzajemnim skladom je torej zaradi obrata na svetovnih trgih uspelo povečati sredstva. Leta 2009 so kapitalski dobički pojasnili kar 98,5% povečanja sredstev.

Slika 7.19: Razvrstitev vzajemnih skladov glede na letne donosnosti ob koncu leta v odstotkih

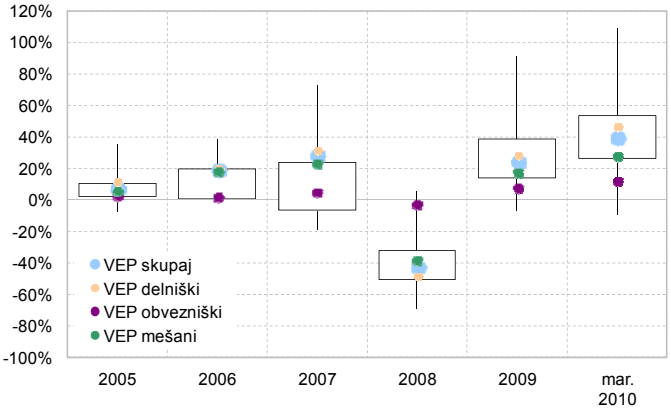

Opomba: Ker je razvrstitev skladov v ranžirno listo narejena glede na doseženo letno donosnost ob koncu posameznega leta, so upoštevani le skladi, ki obstajajo vsaj eno leto. Slika kaže variabilnost letnih donosnosti med skladi in relativni položaj posameznih vrst vzajemnih skladov med vsemi skladi. Štirikotniki pomenijo 50% vzajemnih skladov, od katerih ima četrtina skladov nižje in četrtina višje letne donosnosti.

Vir: ATVP, lastni preračuni

Leta 2009 so se rasti VEP spremenile iz izrazito negativnih v pozitivne pri večini delniških in mešanih vzajemnih skladov.

Najbolj so se spreminjale donosnosti delniških in mešanih skladov, saj so imeli najbolj tvegano naložbeno politiko. Leta 2009 se je delež delniških vzajemnih skladov z izgubo postopoma zmanjševal in je ob koncu leta znašal 2,1%. Mešani skladi so vsi izkazali pozitivne donosnosti. Le dva sklada sta izkazala letno izgubo. Oba imata naložbeno politiko naravnano na Balkan. Marca 2010 je le en sklad izkazoval letno izgubo. Povečuje se delež skladov, ki presegajo 20-odstotno letno donosnost.

[47] Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska.

Slika 7.20: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP

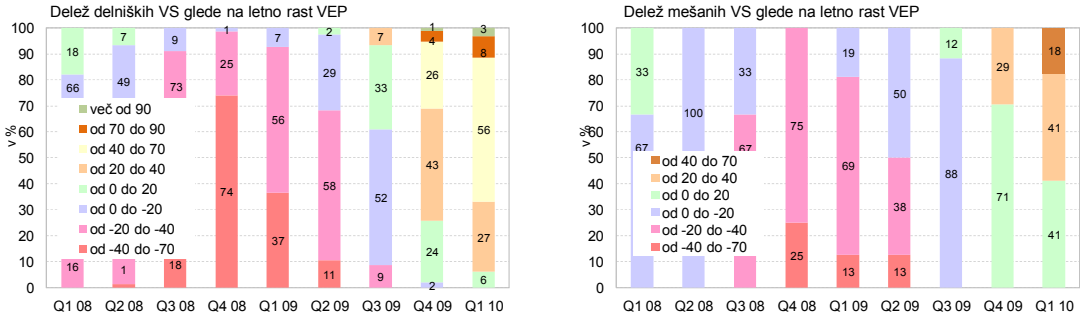

Vir: ATVP

Pozitivna donosnost vzajemnih skladov je bila poleg rasti borznih tečajev posledica ustreznejše naložbene politike. Leta 2009 se je znižal delež domačih delnic v portfeljih vzajemnih skladov. Domače delnice v vseh vzajemnih skladih so marca 2010 znašale le še 19,2% vseh naložb, medtem ko so tuje znašale 67,5%. Tega trenda ni oblikovala finančna kriza, saj je bil prisoten že pred njo in pomeni pričakovano evolucijo vzajemnih skladov, ki postopoma z nabranim znanjem in izkušnjami nadgrajujejo obstoječe naložbene politike.

Nadaljuje se prilagajanje portfelja za doseganje večje donosnosti.

Po drugi strani je bila regijska naravnanost precej odvisna od svetovnih gibanj. Največji odziv na prestrukturiranje portfelja je bil v letih 2006–2008, ko so vzajemni skladi množično vstopili na trge nekdanje Jugoslavije, v obdobju krize pa se jim je vrednost portfelja zaradi velikega padca tečajev v regiji tudi precej znižala. Delež delnic iz držav nekdanje Jugoslavije v sredstvih vzajemnih skladov se je leta 2009 postopoma zmanjševal in je ob koncu leta znašal le še 5,7% (leta 2007 je znašal več kot 15%). Težave na teh trgih izhajajo predvsem iz nizke likvidnosti, gospodarske in politične nestabilnosti ter valutnega tveganja. Na drugi strani so se povečevali deleži delnic iz ZDA in evroobmočja (te naložbe veljajo predvsem za manj tvegane) ter BRIK (sicer bolj tvegane naložbe, a donosnejše).

Slika 7.21: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)

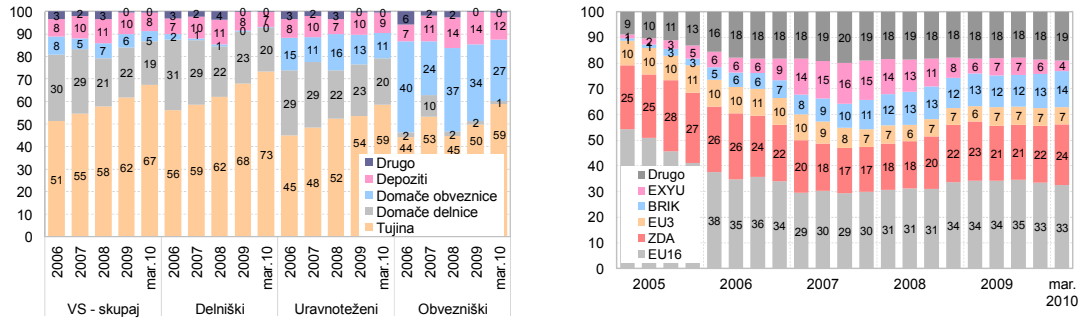

Opomba: BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
EXYU – države nekdanje Jugoslavije

Vir: ATVP

Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov se je v drugi polovici 2009 ponovno zmanjševal.

Največ zahtev po izplačilih je bilo leta 2008. Kljub temu so upravljavci likvidna sredstva povečevali vse do junija 2009, ko je delež likvidnih sredstev znašal 14,0%. Povečano unovčevanje enot skladov, ki je doseglo vrh leta 2008 in je povzročalo pri upravljavcih večjo potrebo po zagotavljanju likvidnih sredstev, je zaradi varnostnih razlogov in naložbene negotovosti prisotno tudi v prvi polovici leta 2009. Do konca leta se je delež likvidnih sredstev znižal na 11,4% celotnih sredstev, kar je za 1,4 odstotne točke manj kot leto prej. Upad deleža likvidnih sredstev je posledica manjšega povpraševanja vlagateljev po izplačilih iz skladov.

Tabela 7.7: Delež likvidnih sredstev vzajemnih skladov v celotnih sredstvih ob koncu meseca

(v %)	Obveznički	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj
Mar.08	30,2	11,7	9,2	99,5	11,1
Jun.08	36,8	10,7	8,9	99,2	10,5
Sep.08	39,9	10,4	9,7	99,7	11,2
Dec.08	37,1	11,4	11,1	99,5	12,8
Mar.09	38,5	11,3	8,3	99,6	11,4
Jun.09	39,6	18,3	9,0	99,8	14,0
Sep.09	37,1	16,6	8,1	99,4	12,4
Dec.09	36,2	15,3	7,4	99,3	11,4
Mar.10	30,5	14,0	7,0	99,4	10,6

Opombe: Med likvidna sredstva so vključena denarna sredstva, depoziti, instrumenti denarnega trga in državne obveznice.
Vir: ATVP, lastni preračuni

Poleg boljše donosnosti skladov je k znižanju izplačil sredstev pripomogel tudi Pravilnik o sledljivosti prehodov med podskladi istega krovnega sklada, ki od 25. oktobra 2008 naprej omogoča zamenjavo investicijskih kuponov podsklada za investicijske kupone drugih podskladov istega krovnega sklada brez obdavčitve.

Vzajemni skladi z naložbeno politiko, usmerjeno na Balkan

Izplačila iz balkanskih skladov nižja kot upad sredstev.

Skladi z naložbeno politiko, usmerjeno pretežno na trge nekdanje Jugoslavije, so ob koncu leta 2009 znašali 5,7% vseh sredstev vzajemnih skladov. Ta delež se je postopoma zniževal od najvišjih vrednosti leta 2007, ko je presegal 15%. To znižanje deleža je mogoče delno razložiti z izplačili iz skladov, v glavnem pa z izrazitim padcem vrednosti premoženja.

Obdobju nadpovprečno visokih donosov v letu 2007 je sledilo obdobje nadpovprečnih izgub od druge polovice 2008 do prve polovice 2009. Šele ob koncu 2009 in v začetku 2010 so začeli vzajemni skladi z naložbeno politiko, usmerjeno na Balkan, izkazovati pozitivne letne donose. Od sedmih balkanskih vzajemnih skladov sta ob koncu leta 2009 dva izkazala letni upad VEP.

Slika 7.22: Primerjava skladov, katerih naložbena politika je usmerjena na Balkan, z vsemi domačimi vzajemnimi skladi glede na neto tokove v mio EUR (levo), ter letne donosnosti VEP v odstotkih (desno)

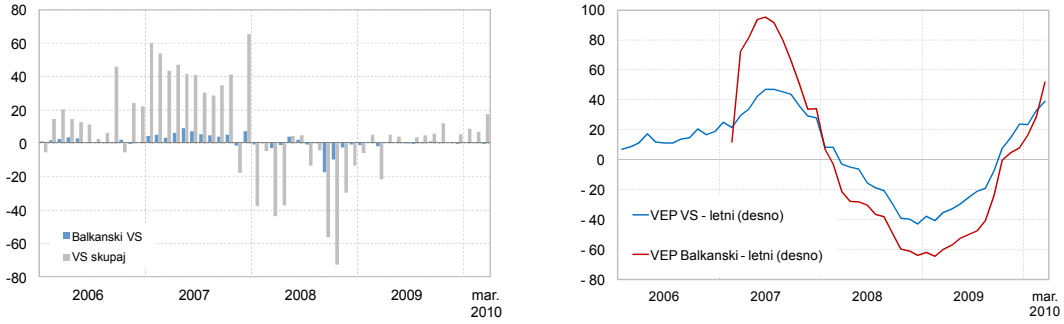

Vir: ATVP, lastni preračuni

Rast indeksov v regiji od marca 2009 naprej.

Podobno gibanje je mogoče zaslediti na borznih trgih regije. Po izrazito pozitivni rasti leta 2007 je sledil strm padec vrednosti leta 2008 in v začetku 2009. Ob koncu februarja 2009 je hrvaški CROBEX izkazoval letni padec za 67,3%, makedonski MBI-20 72,6%, srbski BELEX15 pa celo za 79,4%. Od marca 2009 naprej so indeksi pridobili na vrednostih in so ob koncu leta že izkazovali pozitivne letne stopnje rasti. Hrvaški CROBEX je leto 2009 končal s 16,4-odstotno, makedonski MBI-20 z 31,3-odstotno in srbski BELEX15 s 17,4-odstotno rastjo. Do konca marca 2010 so indeksi še pridobili na vrednostih.

Slika 7.23: Mesečne (levo) in letne (desno) stopnje rasti nekaterih borznih indeksov držav nekdanje Jugoslavije

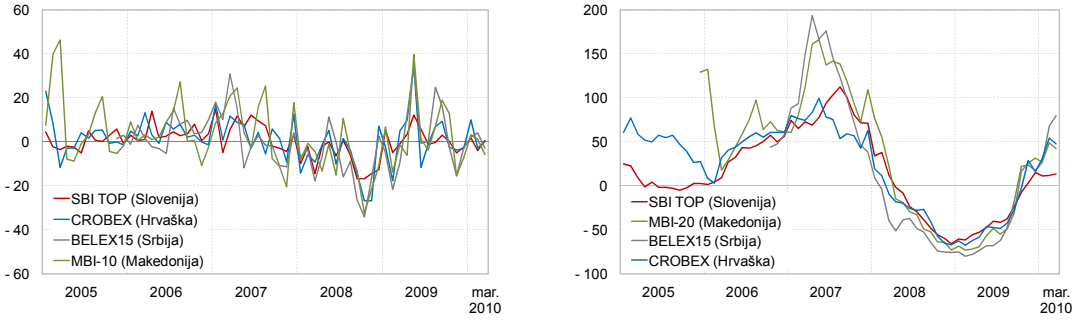

Vir: LJSE, Bloomberg, spletne strani borz držav nekdanje Jugoslavije

7.3.3 Investicijske družbe

Preostale štiri investicijske družbe se morajo do leta 2011 preoblikovati v vzajemni sklad.

Investicijske družbe so ob koncu marca 2010 dosegle 15,9% vseh sredstev investicijskih skladov. Zaradi procesa preoblikovanja investicijskih družb v vzajemne sklade se njihov pomen zmanjšuje, saj je promet z delnicami investicijskih družb leta 2009 pomenil le še 5,4% celotnega prometa na Ljubljanski borzi. Leta 2008 je ta delež znašal 10,1%, leta 2007 pa 14,0%. Do leta 2011 se morajo preostale štiri družbe preoblikovati v vzajemni sklad. Tržna kapitalizacija investicijskih družb se je leta 2009 povečala za 12,2%, saj se med letom nobeni izmed družb ni uspelo preoblikovati v vzajemni sklad.

Investicijski družbi z manjšo izpostavljenostjo do domačih delnic sta leta 2009 izkazali višjo donosnost.

V primerjavi z naložbeno strukturo vzajemnih skladov so naložbene politike investicijskih družb močno naravnane na vlaganje v domače delnice, saj je ob koncu leta 2009 njihov delež znašal 78,0%, medtem ko je pri vseh vzajemnih skladih ta odstotek znašal 22,4% in pri delniških vzajemnih skladih 23,2%. Dve družbi, ki sta leto 2009 končali nad donosnostjo SBI TOP, sta bili najmanj izpostavljeni do delnic domačih izdajateljev. Kljub temu sta imeli delež domačih delnic z 58,0% in 40,0% krepko nad povprečjem vzajemnih skladov. Deleža domačih delnic v naložbenem portfelju preostalih dveh družb, katerih tečaji so ob koncu leta 2009 ostali na skoraj enaki ravni kot ob koncu leta 2008, sta znašala 94,1% in 77,4%.

Slika 7.24: Mesečni promet z investicijskimi družbami v mio EUR in letne rasti SBI TOP (levo) ter struktura naložb investicijskih družb v odstotkih (desno)

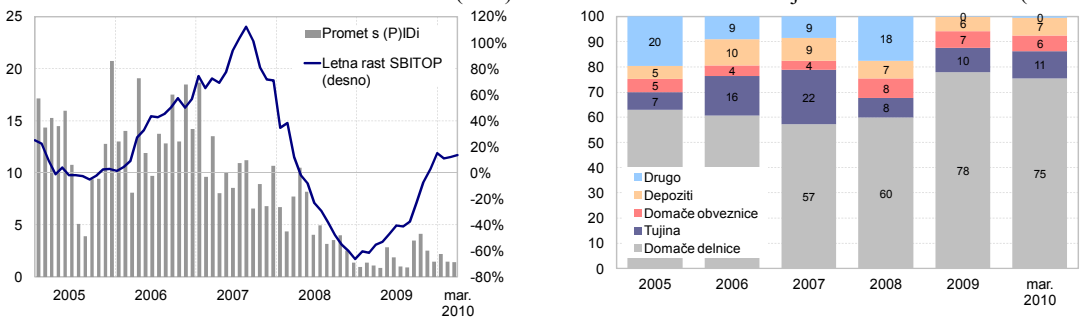

Opomba: Podatki pred 2009 se razlikujejo zaradi ohlapnejšega načina poročanja. Naložbe iz postavke „Drugi prenosljivi VP in instrumenti denarnega trga“ so od leta 2009 natančneje definirane in porazdeljene med druge kategorije (domače delnice, obveznice, depoziti, tujina, drugo).
Vir: ATVP, LJSE

7.4 Lizinška podjetja

Obseg sklenjenih lizinških poslov se je leta 2009 znižal za 46,4%.

Podobno kot banke so se tudi slovenske lizinške družbe v letu 2009 srečevale z nižjim povpraševanjem. Obseg prometa lizinških podjetij se je znižal za 46,4%, stanje glavnice pa se je ob koncu leta 2009 znižalo za 13,4% na 4,4 mrd EUR. Med članicami Odbora za lizing pri ZBS, ki so po bilančni vsoti ob koncu leta 2008 pomenile 88-odstotni delež trga, se je preteklo leto tržni delež največje lizinške družbe po prometu znižal za 4,4 odstotne točke na 33,1%.

Slika 7.25: Obseg odobrenih lizinških poslov v mrd EUR,[48] delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo), letne rasti lizinške dejavnosti v odstotkih (desno)

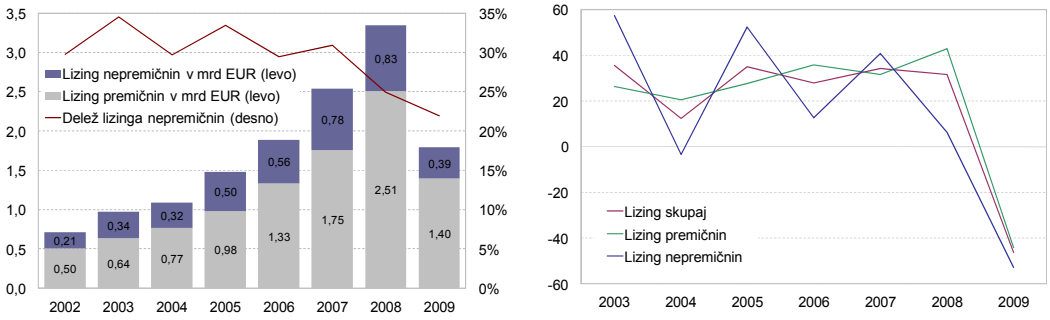

Vir: ZLPS, ZBS

V strukturi z lizingom financiranih poslov se je delež lizinga nepremičnin znižal na 22%. Njegovo znižanje za več kot polovico, na 394 mio EUR, sovpada z nižanjem gradbene aktivnosti in tudi upadom števila transakcij na nepremičninskem trgu. Preteklo leto se je odstotek lizinških poslov v ocenjenem prometu na sekundarnem nepremičninskem trgu[49] znižal za 7,6 odstotne točke na 26,7%. Lizing ostaja kljub znižanju gospodarske aktivnosti eden izmed pomembnih virov za nove poslovne investicije, zlasti za poslovne zgradbe.

Znižali so se posli lizinga z nepremičninami za 52,8% in s premičninami za 44,2%.

Za 44,2% se je znižal obseg poslov s premičninami, ki v strukturi lizinških poslov zavzema 78%. Pri razpršenosti lizinških storitev po posameznih vrstah premičnin ostajajo v ospredju osebna in komercialna vozila ter stroji in proizvodna oprema. V strukturi so med njimi v zadnjih dveh letih največ pridobila osebna vozila, ki so povečala delež za 15 odstotnih točk na 61%, delež komercialnih vozil se je znižal na 16%, strojev in opreme pa se je znižal na 11%.

Slika 7.26: Struktura lizinga nepremičnin (levo) in premičnin (desno) v odstotkih

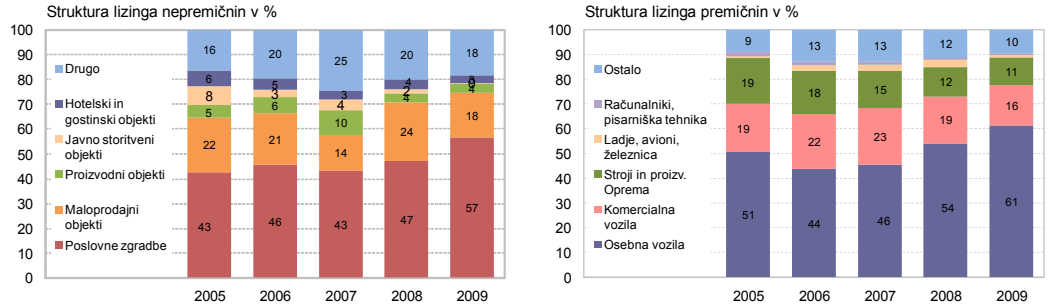

Vir: ZLPS, ZBS

Pri nakupu premičnine se je v povprečju zvišal odstotek lastne udeležbe lizingojemalca za 1,5 odstotne točke na 16,2%, pri lizingu nepremičnin pa kar za 13,1 odstotne točke na 22,9%. Najizraziteje se je zvišala zahteva po ustrezni udeležbi pri lizingu maloprodajnih objektov s 7,7% na 46%. Slabše okoliščine so privedle do nižjih bonitet lizingojemalcev, ki so neredno poravnavali obveznosti in imeli manjšo možnost refinanciranja obveznosti. Zato so lizinška podjetja zvišala marže in zahtevala dodatne oblike zavarovanj.

Zvišale so se zahteve po lastni udeležbi lizingojemalca.

Pri lizingu premičnin se je leta 2009 precej skrajšala ročnost sklenjenih poslov. V strukturi se je za devet odstotnih točk povečal obseg pogodb z ročnostjo do dveh let, ki zavzemajo 45%. Pri nepremičninskih poslih gre za strukturno povečanje poslov, ki trajajo od pet do deset let (31%), na račun zmanjšanja tistih z dobo nad 10 let (46%).

Ročnost liziških pogodb se skrajšuje.

Po podatkih Leaseurope se je obseg sklenjenih evropskih lizinških poslov v letu 2008 znižal za 1,6%, predvsem zaradi visokega znižanja financiranja nepremičnin za 21,6%, medtem ko je imel lizing premičnin še 1,6-odstotno rast. Posledično se je struktura poslov zvišala v korist premičnin na 89,1%. To je za dobrih 14 odstotnih točk več kot v Sloveniji. Najbolj se je znižal promet v Baltskih državah ter Španiji, Italiji in Grčiji.[50] Čeprav se je

Evropski lizinški trg je leta 2008 znižal obseg poslovanja za 1,6%, po začasnih podatkih v letu 2009 pa za 28%.

[48] Zadnji dve leti so na voljo podatki o nabavni in financirani vrednosti sklenjenih poslov. Zaradi primerjave v času je v analizi uporabljena nabavna vrednost.
[49] Vključene so fizične in pravne osebe.
[50] Podatki Leaseurope za leto 2008: Latvija –42,1%, Španija –30,5%, Estonija –22,4%, Italija –18,5% in Grčija –10,3%.

skupni promet znižal, je bila rast na posameznih trgih še vedno prisotna. Najvišja je bila v Bolgariji in Romuniji, sledile so jim Danska, Slovaška in Belgija.[51]

Po začasnih podatkih za leto 2009 se je obseg sklenjenih evropskih poslov znižal za 28,4%, kar pomeni raven izpred več kot šestih let. Lizing nepremičnin se je znižal za 23,4%, lizing premičnin pa za visokih 35,3%. Države CEE so imele nižji obseg sklenjenih poslov za 44,2% in mediteranske države za 43,7%.[52] Izboljšanje se pričakuje šele leta 2011.

Slika 7.27: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva v odstotkih

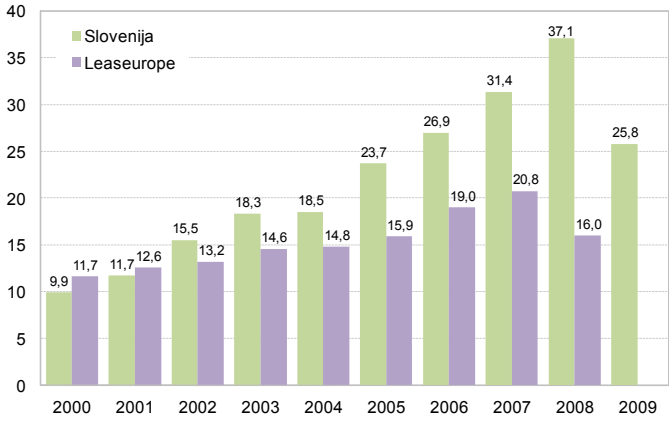

Opomba: V podatkih Leaseurope so zajete vse članice Evropske unije, razen Luksemburga, Irske, Litve, Cipra in Malte; poleg članic EU tudi Norveška in Rusija, Švica in Srbija (zanju podatki za leto 2008 še niso na razpolago). Zaradi primerljivosti s podatki Leaseurope so za investicije upoštevane bruto investicije v osnovna sredstva brez investicij v stanovanjske zgradbe.

Vir: ZLPS, ZBS, SURS, Leaseurope

Lizinški posli v bruto investicijah v osnovna sredstva so se znižali za 11,3 odstotne točke na 25,8%.

Negativni vplivi krize realnega sektorja so se na lizinško poslovanje močno odrazili v letu 2009, kar se kaže v znižanju lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (brez investicij v stanovanjske zgradbe). Financiranje investicij brez stanovanjskih zgradb se je po več letih rasti znižalo za visoke 11,3 odstotne točke in se s 25,8% vrnilo na raven pred letom 2006.

Neugodne gospodarske razmere so silile lizinška podjetja v racionalizacijo poslovnih procesov. Plačilna sposobnost se je ob pomanjkanju likvidnosti zagotavljala z optimalnim pridobivanjem dolgoročnih finančnih virov in previdnim plasiranjem sredstev.

Zaradi težav na strani poslovanja s komitenti se je znižala kakovost portfelja lizinškim podjetjem. Ob realiziranem kreditnem tveganju je bila za poslovanje ključna tudi pravočasna izterjava terjatev. Visoka zadolženost komitentov, negotove gospodarske razmere in dražji viri financiranja dražijo stroške najemanja lizinških poslov. V primeru potrošniških kreditov lahko znaša efektivna obrestna mera po Zakonu o potrošniških kreditih največ 200% zadnje objavljene povprečne efektivne obrestne mere bank in hranilnic.

[51] Bolgarija 58%, Romunija 22,8%, Danska 15,1%, Slovaška 14,6%, Belgija 10,8%.

[52] CEE: Bolgarija, Češka, Estonija, Poljska, Slovaška in Slovenija. Mediteranske: Španija, Portugalska in Grčija.

Slika 7.28: Stopnje rasti novoodobrenih lizinških poslov in obsega stanj danih bančnih posojil nebančnim sektorjem v odstotkih (levo) in delež lizinških v bančnih posojilih v odstotkih (desno)

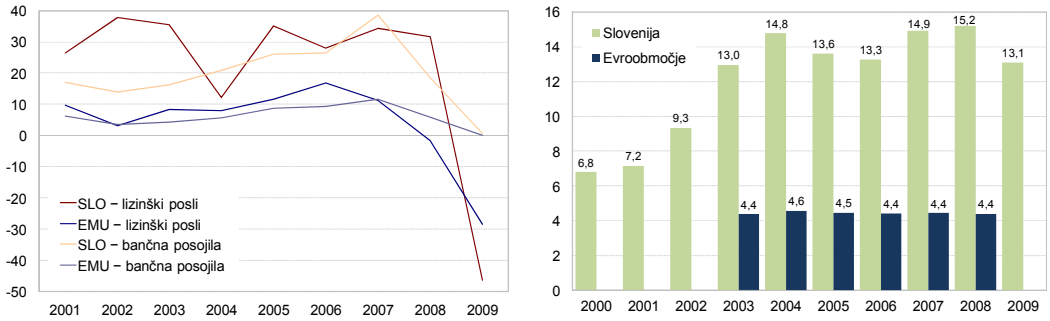

Opomba: V podatkih za obseg lizinških poslov evroobmočja ni Luksemburga, Irske, Cipra in Malte. Podatek za stopnjo rasti poslov evropskih lizinških podjetij za leto 2009 je začasen.
Vir: ZLPS, ZBS, Banka Slovenije, Leaseurope, ECB

Obseg lizinških poslov je v Sloveniji za gospodarstvo pomembnejši kot v evroobmočju po indikatorju delež lizinških posojil v bančni posojilih. Nadaljnja aktivnost lizinških podjetij bo determinirana tudi z uspešnostjo poslovanja bank, s katerimi so v glavnem lastniško prepletena. Po podatkih zaključnih računov leta 2008 je bilo med vsemi obveznostmi lizinških podjetij 76% obveznosti do bank.

Lizinška podjetja, ki so v lasti bank, so imela manj težav s pridobivanjem finančnih virov. Vendar se bo ob morebitni potrditvi predlogov Evropske komisije za izboljšanje odpornosti finančnega sistema tudi njim položaj zaostril. Predvsem bi nanje vplivalo predlagano izračunavanje likvidnostnega količnika za pravne osebe in spremenjeni MSRP, ki bi tudi vplivali na višino finančnega vzvoda.

Uspešnost slovenskih lizinških podjetij

Prepolovitev dobička lizinških podjetij v letu 2008.

Že v letu 2008, ko je lizinški sektor po obsegu prometa še rastel, se je dobiček skoraj prepolovil zaradi visoke konkurence, dražjih virov financiranja, zasegov pogodbenih predmetov in višjih stroškov oslabitev. Posledično se je znižala za dobrih deset odstotnih točk dobičkonosnost kapitala na 9,3%. Stopnja rasti bilančne vsote se je s 15,3% upočasnila.

Rast posojil domačih bank lizinškim podjetjem se je nadaljevala tudi v letu 2008. Z 2,8 mrd EUR je pomenila okoli 46% pasive lizinških podjetij.[53] Ker so se finančne obveznosti leta 2008 zvišale precej bolj kot kapital, se je poslabšalo razmerje med dolgom in kapitalom. Delež posojil lizinškim podjetjem v celotnih bančnih posojilih nebančnim sektorjem je znašal slabe štiri odstotke in ne pomeni prevelike sistemske grožnje za bančni sektor.

Tabela 7.8: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja

						Stopnje rasti (v %)				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Bilančna vsota (v mio EUR)	2.669	3.162	4.052	5.328	6.144	51,1	18,4	28,1	31,5	15,3
Kapital (v mio EUR)	177	212	287	318	324	46,2	19,5	35,5	10,7	1,9
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	45	48	55	61	30	39,5	8,0	13,2	11,1	-50,7
ROA – donos na sredstva (v %)	2,0	1,7	1,5	1,3	0,5					
ROE – donos na kapital (v %)	30,0	24,8	21,9	20,1	9,3					
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	2.468	2.934	3.738	4.976	5.777	32,4	18,9	27,4	33,1	16,1
obveznosti do bank in podjetij v sk. (v %)	81	83	94	94	96	49,1	20,7	44,5	34,3	18,0
obveznosti do tujine (v %)	79	78	74	72	73	52,8	17,6	21,2	28,5	17,9
Obveznosti do tujine/pasiva (v %)	-72,9	-72,4	-68,5	-66,9	-68,4					

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD 2008 vključena pod Dejavnost finančnega zakupa, šifra dejavnosti K64.91 (SKD 2002: J65.21). Od leta 2006 naprej so zaključni računi podjetij sestavljeni po novih Slovenskih računovodskih standardih (SRS 2006).
Vir: AJPES

[53] V letu 2005 je delež znašal 15%, leta 2006 39%, leta 2007 43%.

8 FINANČNA INFRASTRUKTURA

Plačilni sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev zagotavljajo prenose denarnih sredstev in vrednostnih papirjev, njihovo varno in učinkovito delovanje pa omogoča zanesljivo, pravočasno in stroškovno učinkovito poravnavo finančnih terjatev in obveznosti. Tako prispevajo k splošni stabilnosti in učinkovitosti delovanja finančnih sistemov, hkrati pa lahko zaradi svoje pomembnosti povzročijo sistemske šoke ali pa postanejo kanal za njihov prenos.

8.1 Plačilni sistemi

Za finančno stabilnost v Sloveniji je zaradi visoke vrednosti transakcij najpomembnejši plačilni sistem TARGET2-Slovenija. Kot nacionalno komponento centraliziranega vseevropskega sistema za posamično (bruto) poravnavo evrskih plačil v realnem času (TARGET2) ga upravlja Banka Slovenije. Ker je TARGET2 tehnološko vzpostavljen kot enotna skupna platforma Evrosistema, se tudi pregled sistema, zato da bi se zagotovilo njegovo varno in učinkovito delovanje, izvaja centralizirano pod vodstvom ECB. Pregled leta 2009 ni pokazal večjih odstopanj od normalnega delovanja. Upravljavci enotne skupne platforme so kot odziv na grožnjo pandemije gripe sprejeli krizni načrt ravnanja v tem primeru.

Prehod iz sistema Žiro kliring BS v sistem kreditnih plačil malih vrednosti SEPA interna kreditna plačila.

Ob upoštevanju velikega števila dnevno obdelanih transakcij je za finančno stabilnost pomemben tudi plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila (SEPA IKP), ki ga upravlja Bankart d.o.o. Namenjen je obdelavi kreditnih plačil malih vrednosti (do 50.000 evrov), skladnih s pravili enotnega območja plačil v evrih (SEPA), po principih izračuna neto terjatev oziroma neto obveznosti posameznega udeleženca v sistemu nasproti drugim. Za vse udeležence, razen za Banko Slovenije, je obvezno sodelovanje v Poravnalni jamstveni shemi (PJS), ki je bila vzpostavljena za obvladovanje finančnega tveganja (neznožnosti poravnave obveznosti). Sistem SEPA IKP, ki je začel delovati 4. marca 2009, je nadomestil Žiro kliring Banke Slovenije, postopen prehod plačil v novi plačilni sistem pa je potekal od vzpostavitve sistema SEPA IKP do konca julija 2009.

Vrednost transakcij v plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija se je povečala tudi leta 2009.

Leta 2009 sta se v sistemu TARGET2-Slovenija vrednost in število transakcij povečala, v sistemu SEPA IKP (skupaj s plačili v Žiro kliringu) pa upadla. Skupna vrednost transakcij v sistemu TARGET2-Slovenija oziroma SEPA IKP je leta 2009 dosegla 14,5-kratnik oziroma 1,3-kratnik BDP Slovenije.

Tabela 8.1: Vrednost in število transakcij sistemov BPRČ/TARGET/TARGET2[54] ter Žiro kliring/SEPA IKP

	Leto					Medletne stopnje rasti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
BPRČ/TARGET/TARGET2[1]										
Vrednost (v mrd EUR)	261,6	317,6	364,7	410,4	507,6	28,0	21,4	14,8	12,5	23,7
Število transakcij (mio)	1,40	1,57	0,73	0,66	0,67	2,4	11,6	-53,5	-9,6	1,2
Žiro kliring/SEPA IKP										
Vrednost (v mrd EUR)	21,0	22,9	45,7	49,1	44,9	3,8	9,3	99,3	7,5	-8,6
Število transakcij (mio)	49,42	52,11	53,62	55,91	55,13	1,7	5,4	2,9	4,3	-1,4

Opomba: [1] Transakcije med udeleženci sistema TARGET2-Slovenija (domača plačila)
Vir: Banka Slovenije

Sistem TARGET2-Slovenija omogoča poravnavo transakcij med udeleženci sistema TARGET2-Slovenija ter čezmejne transakcije z udeleženci sistema TARGET2 zunaj Slovenije. Število in vrednost slednjih sta relativno majhna, kar omejuje možnost čezmejnega prenosa tveganj. Leta 2009 je bilo v sistemu TARGET2-Slovenija v povprečju mesečno poravnanih 55.600 transakcij v skupni vrednosti 42,30 mrd EUR. Hkrati so udeleženci sistema TARGET2-Slovenija v povprečju iz sistema TARGET2 (torej od udeležencev zunaj Slovenije) mesečno prejeli 14.300 prilivnih čezmejnih plačil v skupni vrednosti 5,28 mrd EUR, vanj pa poslali povprečno 9.770 plačil mesečno v skupni vrednosti 5,33 mrd EUR. Target2-Slovenija je leta 2009 s 100-odstotno razpoložljivostjo udeležencem zagotavljala nemoteno uporabo instrumentov Evrosistema, ki so blažili

[54] Ob uvedbi evra 1. januarja 2007 je bil sistem Banke Slovenije za bruto poravnave tolarskih plačil velikih vrednosti v realnem času (BPRČ) nadomeščen s plačilnim sistemom TARGET, prehod v sistem TARGET2, ki je naslednik sistema TARGET, pa je bil izveden novembra 2007.

učinke finančne krize. Dejstvo, da bi realizacija operativnih tveganj v sistemu pomenila moteno delovanje Evrosistema in hkrati močno povečala izpostavljenost bank likvidnostnemu tveganju, dokazuje pomembnost ustreznega upravljanja tveganj v sistemu.

Slika 8.1: TARGET2-Slovenija: domača in čezmejna plačila, vrednosti (v mrd EUR) ter število (v tisočih, desno)

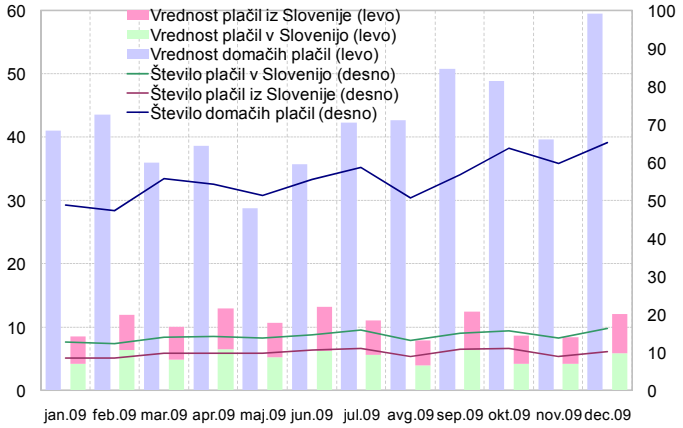

Vir: Banka Slovenije

V sistemih Žiro kliring in SEPA IKP skupaj je bilo leta 2009 v povprečju mesečno obdelanih 4,59 mio transakcij v skupni vrednosti 3,74 mrd EUR, povprečna mesečna neto vrednost poravnanih transakcij pa je znašala 0,88 mrd EUR. S tem je stopnja pobota dosegla 76,6% (za poravnavo bruto vrednosti plačil je bila potrebna likvidnost v višini 23,4% njihove bruto vrednosti). Delež neto denarnega toka v bruto vrednosti transakcij se je v obdobju marec–maj 2009 zaradi soobstoja dveh alternativnih sistemov in različne intenzivnosti prenosa plačil posameznih udeležencev iz sistema Žiro kliringa v sistem SEPA IKP bistveno povečal.

Slika 8.2: Žiro kliring in SEPA IKP (skupaj): vrednost (v mrd EUR, levo) in število (v mio, desno)

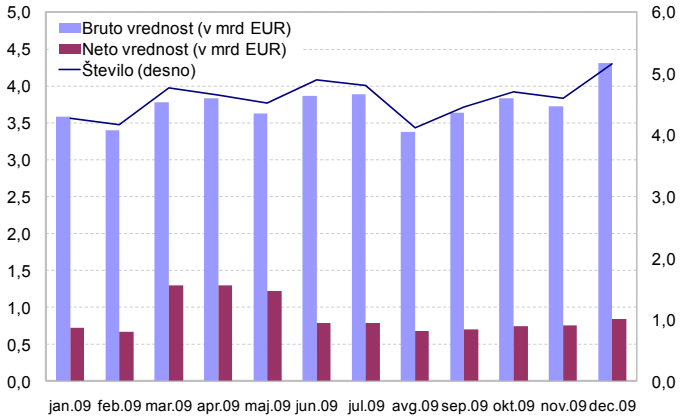

Vir: Banka Slovenije

Poravnalna jamstvena shema, ki je namenjena obvladovanju finančnih tveganj v primeru nelikvidnosti udeleženca, tudi leta 2009 ni bila aktivirana. Na področju obvladovanja operativnih tveganj je Žiro kliring (do prenehanja delovanja) zagotavljal 100-odstotno, sistem SEPA IKP pa (od začetka delovanja marca 2009 naprej) 99,85-odstotno razpoložljivost.

Izpostavljenost sistema TARGET2-Slovenija sistemskemu tveganju se ni bistveno spremenila.

V sistemu TARGET2-Slovenija se je koncentracija, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom, v primerjavi z letom 2008 malenkostno povečala, delež največjih petih udeležencev v sistemu po številu transakcij pa se ni spremenil. V sistemu SEPA IKP (upoštevajoč tudi Žiro kliring) se je koncentracija rahlo zmanjšala. Delež največjih petih udeležencev se je v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 1,5 odstotne točke.

Slika 8.3: Koncentracija števila transakcij v sistemih BPRČ/TARGET/TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno), brez Banke Slovenije

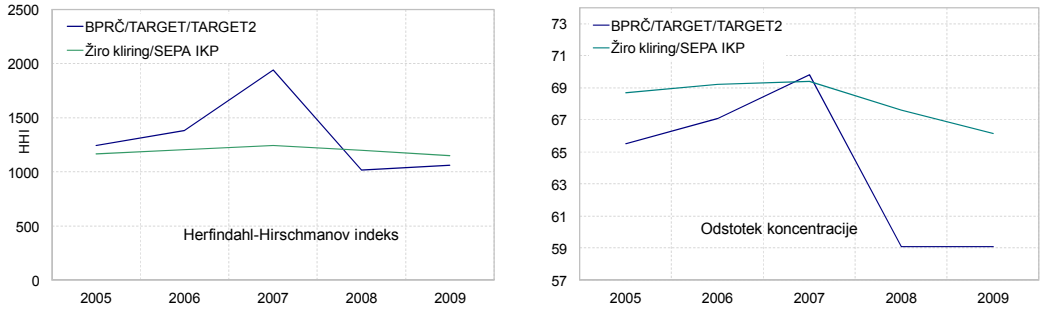

Vir: Banka Slovenije

8.2 Sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev

Pomen obvladovanja tveganj v poravnalnih sistemih narašča zaradi povečane uporabe primernih vrednostnih papirjev za zavarovanje operacij Evrosistema.

Storitve kliringa in poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji zagotavlja Centralna klirinško depotna družba d.d. (KDD), ki upravlja poravnalne sisteme za poravnavo poslov, sklenjenih na Ljubljanski borzi, in za poravnavo poslov, sklenjenih zunaj organiziranega trga. Upravljanje temelji na načelih poravnave proti sočasnemu plačilu in poravnave brez sočasnega plačila. Slednjega Banka Slovenije uporablja za potrebe zavarovanja kreditnih operacij Evrosistema. Na podlagi določil Statuta Evropskega sistema centralnih bank morajo biti vse kreditne operacije centralnih bank Evrosistema polno zavarovane s primernim finančnim premoženjem. To vključuje vrednostne papirje, ki so vknjiženi in poravnani v sistemih poravnave vrednostnih papirjev, ki so usklajeni z zahtevami Evrosistema. Svet ECB je avgusta 2009 potrdil ustreznost KDD kot upravljavca poravnalnega sistema za poravnavo vrednostnih papirjev po načelu poravnave brez sočasnega plačila v okviru ocene ustreznosti sistemov poravnave vrednostnih papirjev v evroobmočju. Mesec prej pa je Svet ECB v okviru ad hoc ocene potrdil tudi ustreznost povezav KDD s tujima sistemoma poravnave vrednostnih papirjev v upravljanju Clearstream Banking Frankfurt in Clearstream Banking Luxembourg. Obe oceni odražata ustreznost obvladovanja poravnalnih in operativnih tveganj v KDD z vidika zahtev in potreb centralnih bank Evrosistema.

Pomen obvladovanja tveganj v poravnalnih sistemih se je dodatno okrepil zaradi velikega povečanja uporabe primernih vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD, za zavarovanje kreditnih operacij centralnih bank Evrosistema. Slovenske banke in hranilnice so v finančno zavarovanje leta 2009 povprečno mesečno skupaj predložile 2.135 mio EUR primernih domačih vrednostnih papirjev, kar je 86,8% več kot leta 2008. Njihova vrednost je močno naraščala do junija 2009, nato pa se stabilizirala in ob koncu leta znašala 2.369 mio EUR. V manjšem obsegu se je leta 2009 z uporabo korespondenčnega centralnobančnega modela (ta za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema omogoča uporabo čezmejnega finančnega premoženja) povečal interes tujih bank za uporabo vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD. Povprečna mesečna vrednost slovenskih vrednostnih papirjev, uporabljenih za zavarovanje kreditnih operacij drugih centralnih bank Evrosistema, se je leta 2009 povečala za 13,8% in dosegla 77 mio EUR.

STATISTIČNA PRILOGA

1. Medsektorske finančne terjatve in obveznosti 146
Tabela 1.1 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2009 v odstotkih BDP 146
Tabela 1.2 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2008 v odstotkih BDP 147
Tabela 1.3 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2007 v odstotkih BDP 148

2. Finančni sistem 149
Tabela 2.1 Struktura finančnega sistema 149
Tabela 2.2 Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij 149
Tabela 2.3 Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij 149
Tabela 2.4 Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih 150

3. Bančni sektor 151
Tabela 3.1 Bilanca stanja bančnega sektorja v mio EUR ter stopnje rasti v odstotkih 151
Tabela 3.2 Bilanca stanja bančnega sektorja – deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih 152
Tabela 3.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih 153
Tabela 3.4 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – deleži bruto dohodku in deleži bilančni vsoti v odstotkih 153
Tabela 3.5 Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektorja 154

4. Zavarovalnice 155
Tabela 4.1 Bilančna vsota ter izračun izida zavarovalnic in pozavarovalnic 155
Tabela 4.2 Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic 155
Tabela 4.3 Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst 156
Tabela 4.4 Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja 156
Tabela 4.5 Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja 157

5. Investicijskih skladi 158
Tabela 5.1 Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mio EUR ter medletna donosnost v odstotkih 158
Tabela 5.2 Sredstva investicijskih skladov držav EU in Slovenije v mrd EUR in odstotkih 158
Tabela 5.3 Vzajemni skladi – število, sredstva in neto vplačila v mio EUR ter donosnost v odstotkih 159
Tabela 5.4 Struktura naložb po posameznih vrstah investicijskih skladov v odstotkih 159

6. Lizinška podjetja 160
Tabela 6.1 Primerjava slovenske lizinške dejavnosti z evropskimi lizinškimi podjetji v odstotkih 160

7. Kapitalski trg 161
Tabela 7.1 Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mio EUR in odstotkih 161
Tabela 7.2 Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD 161
Tabela 7.3 Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini v mio EUR in odstotkih 161
Tabela 7.4 Naložbe ne rezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji v mio EUR in odstotkih 162

1. Medsektorske finančne terjatve in obveznosti

Tabela 1.1 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2009 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	73,8	79,0	22,3	31,7	206,8	43,5	250,2
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,3	1,5	0,1	0,1	2,0	0,8	
posojila	10,3	69,1	0,4	2,5	82,3	13,5	
lastniški kapital	38,8	6,8	17,2	24,1	87,0	17,3	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	24,4	1,6	4,6	4,8	35,5	11,8	
Finančni sektor	18,5	40,6	20,3	61,9	141,3	75,9	217,2
gotovina in vloge	11,0	15,0	12,4	42,9	81,4	25,0	
vr. papirji, razen delnic	0,4	5,1	0,3	0,2	6,0	6,4	
posojila	0,7	14,1	0,0	0,2	15,0	38,1	
lastniški kapital	4,3	5,5	6,5	7,3	23,6	5,9	
zavar.-teh. rezervacije	1,3	0,7	0,0	10,9	12,9	0,3	
drugo	0,8	0,2	1,0	0,4	2,4	0,3	
Država	5,1	17,0	15,6	2,1	39,7	20,5	60,3
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	14,1	0,4	1,0	15,8	18,9	
posojila	0,2	2,5	8,9	0,0	11,6	0,4	
lastniški kapital	0,0	0,0	4,4	0,0	4,4	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	4,7	0,4	1,9	1,0	7,9	1,2	
Gospodinjstva	3,9	28,9	1,0	0,0	33,8	0,0	33,8
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	1,2	28,0	0,4	0,0	29,5	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,7	0,9	0,6	0,0	4,3	0,0	
Skupaj	101,4	165,4	59,1	95,7	421,6	140,0	561,6
gotovina in vloge	11,0	15,0	12,4	43,1	81,5	25,0	
vr. papirji, razen delnic	0,9	20,8	0,8	1,3	23,8	26,1	
posojila	12,3	113,6	9,7	2,7	138,3	52,1	
lastniški kapital	43,1	12,3	28,1	31,4	114,9	23,2	
zavar.-teh. rezervacije	1,3	0,7	0,0	10,9	12,9	0,3	
drugo	32,7	3,1	8,1	6,3	50,1	13,3	
Tujina	29,6	53,9	1,5	18,4	103,4		103,4
gotovina in vloge	0,5	9,7	0,0	16,7			
vr. papirji, razen delnic	0,2	26,3	0,4	0,1			
posojila	4,6	10,3	0,0	0,0			
lastniški kapital	10,3	6,9	0,8	1,3			
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,1	0,0	0,3			
drugo	13,9	0,6	0,3	0,0			
Skupaj terjatve	130,9	219,3	60,7	114,1	525,0	140,0	665,0

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 1.2 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2008 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	70,0	73,0	21,0	28,1	192,1	42,1	234,2
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	1,4	0,1	0,1	1,8	0,1	
posojila	9,1	64,2	0,8	2,3	76,4	13,4	
lastniški kapital	36,7	6,3	15,7	21,3	80,0	16,1	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	24,0	1,0	4,4	4,4	33,8	12,5	
Finančni sektor	17,6	30,8	12,0	53,6	114,0	75,3	189,3
gotovina in vloge	10,1	10,6	6,1	38,2	64,9	27,5	
vr. papirji, razen delnic	0,5	3,4	0,3	0,1	4,2	1,7	
posojila	0,8	11,5	0,0	0,1	12,4	40,0	
lastniški kapital	4,4	4,6	4,7	5,8	19,5	5,6	
zavar.-teh. rezervacije	1,1	0,6	0,0	8,9	10,6	0,2	
drugo	0,8	0,3	0,9	0,4	2,4	0,2	
Država	5,5	11,2	11,1	2,0	29,9	11,1	41,0
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	9,1	0,4	0,9	10,7	9,5	
posojila	0,2	1,7	3,1	0,0	5,1	0,5	
lastniški kapital	0,0	0,0	5,2	0,0	5,2	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	5,2	0,4	2,3	0,9	8,8	1,1	
Gospodinjstva	3,6	25,6	0,9	0,0	30,1	0,0	30,2
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	0,9	24,8	0,4	0,0	26,1	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,7	0,8	0,5	0,0	4,0	0,0	
Skupaj	96,7	140,7	45,0	83,7	366,1	128,5	494,6
gotovina in vloge	10,1	10,6	6,1	38,3	65,0	27,5	
vr. papirji, razen delnic	0,9	13,9	0,8	1,2	16,8	11,3	
posojila	11,0	102,2	4,4	2,4	120,0	53,9	
lastniški kapital	41,1	10,9	25,6	27,1	104,8	21,8	
zavar.-teh. rezervacije	1,1	0,6	0,0	8,9	10,6	0,2	
drugo	32,6	2,5	8,1	5,8	49,0	13,9	
Tujina	27,3	50,7	1,5	15,6	95,2		95,2
gotovina in vloge	0,4	9,9	0,0	14,4	24,7		
vr. papirji, razen delnic	0,1	24,9	0,5	0,1	25,7		
posojila	3,7	9,4	0,0	0,0	13,1		
lastniški kapital	8,8	5,7	0,6	0,9	16,1		
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,1	0,0	0,3	0,4		
drugo	14,2	0,6	0,4	0,0	15,2		
Skupaj terjatve	124,0	191,4	46,5	99,3	461,3	128,5	589,7

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 1.3 Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva ob koncu leta 2007 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	76,3	72,0	31,1	33,2	212,7	41,8	254,5
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,3	1,1	0,1	0,1	1,6	0,1	
posojila	7,4	57,8	0,8	2,3	68,4	10,8	
lastniški kapital	43,7	11,8	25,5	26,4	107,4	17,9	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	24,9	1,3	4,6	4,4	35,2	13,0	
Finančni sektor	19,8	26,2	14,1	57,4	117,4	73,1	190,5
gotovina in vloge	10,8	7,1	5,7	36,8	60,4	28,3	
vr. papirji, razen delnic	0,6	3,0	0,4	0,1	4,1	1,2	
posojila	0,6	8,7	0,0	0,1	9,4	37,8	
lastniški kapital	5,8	6,6	6,5	10,9	29,7	5,4	
zavar.-teh. rezervacije	1,1	0,5	0,1	8,9	10,6	0,2	
drugo	1,0	0,3	1,4	0,5	3,1	0,3	
Država	5,8	12,7	17,3	1,9	37,7	9,5	47,3
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,3	10,6	0,5	1,0	12,4	8,2	
posojila	0,6	1,6	3,5	0,0	5,7	0,6	
lastniški kapital	0,0	0,0	10,3	0,0	10,3	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	4,9	0,5	3,0	0,8	9,2	0,8	
Gospodinjstva	3,8	24,5	0,8	0,0	29,1	0,0	29,1
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	1,1	23,6	0,2	0,0	24,9	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,7	0,9	0,6	0,0	4,1	0,0	
Skupaj	105,8	135,3	63,3	92,5	396,9	124,5	521,4
gotovina in vloge	10,8	7,1	5,7	37,0	60,5	28,3	
vr. papirji, razen delnic	1,2	14,7	1,0	1,3	18,2	9,4	
posojila	9,7	91,7	4,6	2,5	108,4	49,2	
lastniški kapital	49,5	18,3	42,3	37,3	147,5	23,3	
zavar.-teh. rezervacije	1,1	0,5	0,1	8,9	10,6	0,2	
drugo	33,4	2,9	9,6	5,7	51,7	14,1	
Tujina	26,3	59,1	1,6	15,8	102,8		102,8
gotovina in vloge	0,6	13,8	0,0	12,7	27,1		
vr. papirji, razen delnic	0,2	27,0	0,5	0,2	27,9		
posojila	3,4	8,1	0,0	0,0	11,5		
lastniški kapital	7,9	8,9	0,7	2,6	20,1		
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,1	0,0	0,3	0,3		
drugo	14,2	1,2	0,4	0,0	15,8		
Skupaj terjatve	132,0	194,4	64,9	108,4	499,7	124,5	624,2

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

2. Finančni sistem

Tabela 2.1 Struktura finančnega sistema

	Bil. vsota (v mio EUR)		Struktura (v %)		Delež v BDP (v %)		Št. institucij	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Denarne fin. institucije[1]	47.948	51.824	76,3	76,4	129,1	148,5	24	25
banke	47.628	51.427	75,8	75,8	128,3	147,4	21	22
banke v zasebni lasti	38.484	40.885	61,2	60,3	103,6	117,2	-	-
domači	18.908	20.622	30,1	30,4	50,9	59,1	-	-
tuji	19.575	20.262	31,1	29,9	52,7	58,1	-	-
banke v državni lasti	9.145	10.543	14,5	15,5	24,6	30,2	-	-
hranilnice	397	397	0,6	0,6	1,1	1,1	3	3
Nedenarne fin. institucije	14.925	16.030	23,7	23,6	40,2	45,9	-	-
zavarovalnice[2]	5.151	5.680	8,2	8,4	13,9	16,3	17	17
pokojninski skladi[3]	1.041	1.296	1,7	1,9	2,8	3,7	10	10
investicijski skladi	1.912	2.234	3,0	3,3	5,1	6,4	131	132
lizinška podjetja[4, 5]	6.144	6.144	9,8	9,1	16,5	17,6	22	21
BPH, DZU in drugi[5]	676	676	1,1	1,0	1,8	1,9	-	-
Skupaj	62.872	67.854	100,0	100,0	169,3	194,5	-	-

Opombe: Podatki za finančne institucije, ki niso banke, zavarovalnice, pokojninske družbe ali pokojninski in investicijski skladi, so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz AJPES-ove baze zaključnih računov.
[1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke. [2] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2009. [3] Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad. [4] Upoštevana so tista lizinška podjetja, ki jih spremlja Odbor za lizing ZBS. [5] Bilančna vsota po podatkih za konec leta 2008.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES, ZBS

Tabela 2.2 Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij

		Banke		Zavarovalnice		Pokojninski skladi		Investicijski skladi		Lizinška podjetja	
		2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
HHI	vse družbe	1.265	1.250	2.389	2.302	2.052	2.119	555	492	1.903	1.680
	pet največjih družb	1.121	1.034	2.329	2.233	2.042	2.109	464	403	1.801	1.600
Delež (v %)	pet največjih družb	59	54	77	75	94	94	42	40	72	75
	prva največja	30	30	45	44	29	32	14	15	39	33

Opomba: Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je bil obseg sklenjenih poslov osnova za izračun. Med pokojninske sklade ni vključen Prvi pokojninski sklad, ker gre za zaprti pokojninski sklad, ki ne predvideva dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES, ZBS

Tabela 2.3 Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	Dobiček pred obdavčitvijo (v mio EUR)					
Banke	234,2	261,2	393,7	514,2	306,3	160,8
Zavarovalnice in pozavarovalnici[1]	22,7	47,2	67,8	117,5	-2,8	19,7
Lizinška podjetja	44,7	48,3	54,6	60,7	29,9	
Družbe za upravljanje	16,6	18,1	17,1	34,6	21,3	
	ROA (v %)					
Banke	1,06	1,00	1,25	1,36	0,68	0,32
Zavarovalnice in pozavarovalnici[1]	0,79	1,45	1,74	2,63	-0,06	0,36
Lizinška podjetja	2,07	1,66	1,51	1,29	0,52	
Družbe za upravljanje	25,86	14,01	11,64	15,98	9,83	
	ROE (v %)					
Banke	12,72	12,72	15,07	16,29	8,14	3,85
Zavarovalnice in pozavarovalnici[1]	4,53	8,66	9,69	12,90	-0,28	2,05
Lizinška podjetja	29,72	24,83	21,92	20,07	9,33	
Družbe za upravljanje	37,39	20,24	16,74	23,01	15,15	

Opomba: [1] Pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah je upoštevan čisti poslovni izid obračunskega obdobja (dobiček po davkih). Za leto 2009 so za pozavarovalnici upoštevani podatki do tretjega četrtletja 2009.
Vir: Banka Slovenije, AZN, AJPES

Tabela 2.4 Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih

	Lastniška struktura (v %)				
IZDAJATELJI / IMETNIKI	Banke	Drugi finančni posredniki	Zavarovalnice in pokojninski skladi	Podjetja	Skupaj
			2005		
Nefinančna podjetja	24	30	14	31	29
Banke	8	8	7	3	4
Drugi finančni posredniki	2	9	1	11	10
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	8	10	1	2
Država	23	8	54	23	23
Prebivalstvo	2	34	1	17	16
Tujina	36	2	10	11	13
Drugo	2	2	0	3	2
Skupaj	100	100	100	100	100
			2006		
Nefinančna podjetja	24	29	16	29	28
Banke	8	10	5	3	5
Drugi finančni posredniki	2	15	1	9	8
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	6	9	2	3
Država	20	7	56	25	24
Prebivalstvo	2	30	4	18	16
Tujina	39	1	8	11	15
Drugo	1	2	1	3	2
Skupaj	100	100	100	100	100
			2007		
Nefinančna podjetja	17	33	22	32	30
Banke	7	8	6	2	3
Drugi finančni posredniki	5	16	1	10	9
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	7	9	2	2
Država	26	1	47	24	23
Prebivalstvo	8	32	6	19	18
Tujina	34	2	9	11	13
Drugo	1	2	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2008		
Nefinančna podjetja	24	31	19	39	35
Banke	5	4	11	3	4
Drugi finančni posredniki	5	19	4	8	8
Zavarovalnice in pokojninski skladi	5	4	15	1	3
Država	21	1	31	19	19
Prebivalstvo	3	25	5	15	13
Tujina	38	13	15	13	17
Drugo	0	3	0	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2010		
Nefinančna podjetja	21	27	19	38	33
Banke	6	6	10	4	5
Drugi finančni posredniki	5	20	4	7	7
Zavarovalnice in pokojninski skladi	4	5	11	2	3
Država	25	1	36	20	21
Prebivalstvo	3	27	6	16	14
Tujina	37	12	13	12	17
Drugo	0	1	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100

Vir: KDD, lastni preračuni

3. Bančni sektor

Tabela 3.1 Bilanca stanja bančnega sektorja v mio EUR ter stopnje rasti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
AKTIVA	29.287	33.868	42.343	47.628	51.427	23,6	15,6	25,0	12,5	8,0
1) Denar	599	1.057	604	1.243	1.454	1,9	76,3	-42,9	105,9	17,0
2) Posojila bankam (vključno z BS/Evrosist.)	2.872	3.067	4.072	4.031	5.694	35,6	6,8	32,8	-1,0	41,2
3) Posojila nebančnemu sektorju	16.149	20.414	28.302	33.530	33.744	26,1	26,4	38,6	18,5	0,6
3.1 Valutno										
v domači valuti	8.757	9.095	26.669	31.506	32.110	4,9	3,9	193,2	18,1	1,9
v tuji valuti	7.392	11.320	1.633	2.024	1.634	65,7	53,1	-85,6	23,9	-19,3
3.2 Po ročnosti										
kratkoročni	5.219	6.821	9.893	12.515	10.597	19,5	30,7	45,0	26,5	-15,3
dolgoročni	10.931	13.593	18.409	21.015	23.147	29,5	24,4	35,4	14,2	10,1
3.3 Sektorsko										
gospodarstvo	9.908	12.364	17.039	20.245	20.006	22,5	24,8	37,8	18,8	-1,2
gospodinjstva	4.078	5.060	6.429	7.386	7.886	28,0	24,1	27,1	14,9	6,8
država	665	574	465	506	735	11,6	-13,8	-18,9	8,9	45,1
drugi	1.498	2.417	4.369	5.392	5.118	59,4	61,3	80,7	23,4	-5,1
4) Finančna sredstva/vrednostni papirji	8.243	7.719	7.459	7.093	8.547	19,4	-6,4	-3,4	-4,9	20,5
4.1 Valutno										
v domači valuti	5.406	5.014	6.506	6.232	7.419	36,4	-7,2	29,7	-4,2	19,0
v tuji valuti	2.254	2.006	56	21	10	-11,5	-11,0	-97,2	-63,0	-49,7
4.2 Po ročnosti										
kratkoročni	3.595	2.101	1.192	1.107	1.869	7,8	-41,6	-43,3	-7,2	68,8
dolgoročni	4.064	4.919	5.369	5.146	5.560	28,1	21,1	9,1	-4,2	8,0
4.3 Sektorsko										
država	2.706	2.718	4.283	4.079	5.094	7,9	0,5	57,5	-4,8	24,9
Banka Slovenije	3.501	1.789	0	0	0	9,5	-48,9	....	....	....
drugi	2.037	3.211	3.176	3.014	3.453	70,0	57,7	-1,1	-5,1	14,6
5) Kapitalske naložbe	356	427	615	627	696	11,6	19,9	43,9	2,0	11,0
6) Drugo	931	1.006	1.031	917	964	-2,2	8,0	2,5	-11,1	5,1
PASIVA	29.287	33.868	42.343	47.628	51.427	23,6	15,6	25,0	12,5	8,0
1) Obveznosti do bank (vključno z BS/Evrosist.)	8.397	10.797	16.086	19.372	17.870	80,0	28,6	49,0	20,4	-7,8
tujih	7.892	10.112	14.410	16.091	12.878	86,4	28,1	42,5	11,7	-20,0
2) Vloge nebančnega sektorja	16.018	17.507	19.381	20.612	23.554	8,8	9,3	10,7	6,4	14,3
2.1 Valutno										
v domači valuti	10.716	11.653	18.848	20.127	23.103	11,4	8,7	61,7	6,8	14,8
v tuji valuti	5.300	5.853	532	485	450	4,1	10,4	-90,9	-8,9	-7,2
2.2 Po ročnosti										
kratkoročni	14.017	15.341	17.626	18.151	18.217	10,9	9,4	14,9	3,0	0,4
dolgoročni	1.999	2.165	1.754	2.461	5.337	-3,5	8,3	-19,0	40,3	116,8
2.3 Sektorsko										
gospodarstvo	4.340	4.787	4.819	4.770	4.934	11,6	10,3	0,7	-1,0	3,4
gospodinjstva	10.545	11.322	12.370	13.513	14.092	6,0	7,4	9,3	9,2	4,3
država	867	1.114	1.510	1.857	3.990	53,4	28,5	35,6	22,9	114,9
drugi	266	285	681	472	537	-15,6	6,9	139,0	-30,7	13,8
3) Vrednostni papirji	992	976	963	1.259	3.435	5,7	-1,6	-1,3	30,6	172,9
3.1 Valutno										
v domači valuti	973	969	962	1.259	3.435	5,5	-0,4	-0,7	30,8	172,9
v tuji valuti	19	7	1	0	0	17,6	-63,9	-85,1	-95,1	-100,0
3.2 Po ročnosti										
kratkoročni	21	8	11	108	8	-73,3	-63,0	49,4	845,6	-92,7
dolgoročni	971	968	952	1.151	3.427	12,8	-0,3	-1,7	20,9	197,8
4) Rezervacije	180	184	208	176	173	-64,1	2,2	12,6	-15,4	-1,3
5) Podrejeni dolg	709	993	1.470	1.597	1.550	18,4	40,0	48,1	8,6	-2,9
6) Kapital	2.486	2.841	3.556	3.996	4.295	29,6	14,3	25,2	12,4	7,5
7) Drugo	505	570	680	617	551	42,7	12,8	19,3	-9,3	-10,7

Opombi: Preračun v EUR po tečaju zamenjave.
Za leta 2006, 2007, 2008 in 2009 so upoštevani podatki poročani v skladu z MSRP, za leto 2005 pa so podatki prikazani na podlagi ocenjenih vrednosti v skladu z MSRP.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.2 Bilanca stanja bančnega sektorja – deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih

	Delež v bilančni vsoti (v %)					Delež v BDP (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
AKTIVA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	102,0	109,2	122,5	128,3	147,4
1) Denar	2,0	3,1	1,4	2,6	2,8	2,1	3,4	1,7	3,3	4,2
2) Posojila bankam (vključno z BS/Evrosist.)	9,8	9,1	9,6	8,5	11,1	10,0	9,9	11,8	10,9	16,3
3) Posojila nebančnemu sektorju	55,1	60,3	66,8	70,4	65,6	56,3	65,8	81,9	90,3	96,7
3.1 Valutno										
v domači valuti	29,9	26,9	63,0	66,1	62,4	30,5	29,3	77,1	84,8	92,0
v tuji valuti	25,2	33,4	3,9	4,2	3,2	25,8	36,5	4,7	5,4	4,7
3.2 Po ročnosti						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	17,8	20,1	23,4	26,3	20,6	18,2	22,0	28,6	33,7	30,4
dolgoročni	37,3	40,1	43,5	44,1	45,0	38,1	43,8	53,3	56,6	66,3
3.3 Sektorsko										
gospodarstvo	33,8	36,5	40,2	42,5	38,9	34,5	39,9	49,3	54,5	57,3
gospodinjstva	13,9	14,9	15,2	15,5	15,3	14,2	16,3	18,6	19,9	22,6
država	2,3	1,7	1,1	1,1	1,4	2,3	1,9	1,3	1,4	2,1
drugi	5,1	7,1	10,3	11,3	10,0	5,2	7,8	12,6	14,5	14,7
4) Fin. sredstva/vredn. papirji	28,1	22,8	17,6	14,9	16,6	28,7	24,9	21,6	19,1	24,5
4.1 Valutno										
v domači valuti	18,5	14,8	15,4	13,1	14,4	18,8	16,2	18,8	16,8	21,3
v tuji valuti	7,7	5,9	0,1	0,0	0,0	7,9	6,5	0,2	0,1	0,0
4.2 Po ročnosti						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	12,3	6,2	2,8	2,3	3,6	12,5	6,8	3,4	3,0	5,4
dolgoročni	13,9	14,5	12,7	10,8	10,8	14,2	15,9	15,5	13,9	15,9
4.3 Sektorsko										
država	9,2	8,0	10,1	8,6	9,9	9,4	8,8	12,4	11,0	14,6
Banka Slovenije	12,0	5,3	0,0	0,0	0,0	12,2	5,8	0,0	0,0	0,0
drugi	7,0	9,5	7,5	6,3	6,7	7,1	10,4	9,2	8,1	9,9
5) Kapitalske naložbe	1,2	1,3	1,5	1,3	1,4	1,2	1,4	1,8	1,7	2,0
6) Drugo	3,2	3,0	2,4	1,9	1,9	3,2	3,2	3,0	2,5	2,8
PASIVA	100	100	100	100	100	102,0	109,2	122,5	128,3	147,4
1) Obveznosti do bank (vključno z BS/Evrosist.)	28,7	31,9	38,0	40,7	34,7	29,3	34,8	46,5	52,2	51,2
– tujih	26,9	29,9	34,0	33,8	25,0	27,5	32,6	41,7	43,3	36,9
2) Vloge nebančnega sektorja	54,7	51,7	45,8	43,3	45,8	55,8	56,5	56,1	55,5	67,5
2.1 Valutno										
v domači valuti	36,6	34,4	44,5	42,3	44,9	37,3	37,6	54,5	54,2	66,2
v tuji valuti	18,1	17,3	1,3	1,0	0,9	18,5	18,9	1,5	1,3	1,3
2.2 Po ročnosti						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	47,9	45,3	41,6	38,1	35,4	48,8	49,5	51,0	48,9	52,2
dolgoročni	6,8	6,4	4,1	5,2	10,4	7,0	7,0	5,1	6,6	15,3
2.3 Sektorsko										
gospodarstvo	14,8	14,1	11,4	10,0	9,6	15,1	15,4	13,9	12,8	14,1
gospodinjstva	36,0	33,4	29,2	28,4	27,4	36,7	36,5	35,8	36,4	40,4
država	3,0	3,3	3,6	3,9	7,8	3,0	3,6	4,4	5,0	11,4
drugi	0,9	0,8	1,6	1,0	1,0	0,9	0,9	2,0	1,3	1,5
3) Vrednostni papirji	3,4	2,9	2,3	2,6	6,7	3,5	3,1	2,8	3,4	9,8
3.1 Valutno										
v domači valuti	3,3	2,9	2,3	2,6	6,7	3,4	3,1	2,8	3,4	9,8
v tuji valuti	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3.2 Po ročnosti										
kratkoročni	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0
dolgoročni	3,3	2,9	2,2	2,4	6,7	3,4	3,1	2,8	3,1	9,8
4) Rezervacije	0,6	0,5	0,5	0,4	0,3	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
5) Podrejeni dolg	2,4	2,9	3,5	3,4	3,0	2,5	3,2	4,3	4,3	4,4
6) Kapital	8,5	8,4	8,4	8,4	8,4	8,7	9,2	10,3	10,8	12,3
7) Drugo	1,7	1,7	1,6	1,3	1,1	1,8	1,8	2,0	1,7	1,6

Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
1. Neto obrestni prihodki	631	690	816	945	925	5,4	9,2	18,3	15,7	-2,1
1.1 Obrestni prihodki	1.198	1.421	1.954	2.615	2.086	0,3	18,6	37,5	33,8	-20,2
1.2 Obrestni odhodki	567	731	1.138	1.671	1.162	-4,8	29,0	55,6	46,8	-30,5
2. Neto neobrestni prihodki	417	526	617	416	492	9,0	26,0	17,3	-32,6	18,4
2.1 Neto opravnine	282	309	336	340	335	9,1	9,5	9,0	1,0	-1,5
2.2 Neto finančni posli	71	97	136	-115	42	-15,7	37,2	39,7	-184,4	-136,2
2.3 Neto ostalo	65	120	145	191	116	60,0	85,7	20,5	31,8	-39,1
3. Bruto dohodek (1+2)	1.049	1.216	1.433	1.360	1.417	6,8	15,9	17,9	-5,1	4,2
4. Operativni stroški	647	702	756	776	762	5,8	8,5	7,7	2,7	-1,9
– stroški dela	342	367	402	412	413	5,0	7,3	9,4	2,6	0,3
5. Neto dohodek (3-4)	401	513	677	584	655	8,5	28,0	31,9	-13,7	12,2
6. Neto rezervacije	140	120	163	278	496	3,2	-14,5	36,0	70,5	78,5
7. Stroški skupaj (4+6)	787	822	919	1.054	1.257	5,3	4,4	11,8	14,7	19,3
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	261	394	514	306	160	11,5	50,7	30,6	-40,4	-47,9
9. Davki	52	91	102	59	38	-35,9	75,5	12,8	-42,8	-34,7
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	209	303	412	248	121	36,5	44,6	36,0	-39,8	-51,1

Opombi: Preračun v EUR po tečaju zamenjave.
Za leta 2006, 2007, 2008 in 2009 so upoštevani podatki poročani v skladu z MSRP, za leto 2005 pa so podatki prikazani na podlagi ocenjenih vrednosti v skladu z MSRP.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.4 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – deleži bruto dohodku in deleži bilančni vsoti v odstotkih

	Delež v bruto dohodka (v %)					Delež v bilančni vsoti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
1. Neto obrestni prihodki	60	57	57	69	65	2,2	2,0	1,9	2,0	1,8
1.1 Obrestni prihodki	114	117	136	192	147	4,1	4,2	4,6	5,5	4,1
1.2 Obrestni odhodki	54	60	79	123	82	1,9	2,2	2,7	3,5	2,3
2. Neto neobrestni prihodki	39,8	43,3	43,0	30,6	34,7	1,4	1,6	1,5	0,9	1,0
2.1 Neto opravnine	27	25	23	25	24	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7
2.2 Neto finančni posli	7	8	9	-8	3	0,2	0,3	0,3	-0,2	0,1
2.3 Neto ostalo	6	10	10	14	8	0,2	0,4	0,3	0,4	0,2
3. Bruto dohodek (1+2)	100	100	100	100	100	3,6	3,6	3,4	2,9	2,8
4. Operativni stroški	62	58	53	57	54	2,2	2,1	1,8	1,6	1,5
– stroški dela	33	30	28	30	29	1,2	1,1	0,9	0,9	0,8
5. Neto dohodek (3-4)	38	42	47	43	46	1,4	1,5	1,6	1,2	1,3
6. Neto rezervacije	13	10	11	20	35	0,5	0,4	0,4	0,6	1,0
7. Stroški skupaj (4+6)	75	68	64	77	89	2,7	2,4	2,2	2,2	2,4
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	25	32	36	23	11	0,9	1,2	1,2	0,6	0,3
9. Davki	5	7	7	4	3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	20	25	29	18	9	0,7	0,9	1,0	0,5	0,2

Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.5 Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektorja

	2005	2006	2007	2008	2009
1) Donosnost in marže (v %)					
donos na aktivo (ROA)	1,0	1,3	1,4	0,7	0,3
donos na kapital (ROE)	12,7	15,1	16,3	8,1	3,8
operativni stroški/bruto dohodek/CIR)	61,7	57,8	52,7	57,1	53,7
marža finančnega posredništva	4,0	3,9	3,8	3,0	2,9
obrestna marža (na bilančno vsoto)	2,4	2,2	2,2	2,1	1,9
neobrestna marža (na bilančno vsoto)	1,6	1,7	1,6	0,9	1,0
neto obrestna marža (na obrestonosno aktivo)	2,6	2,4	2,3	2,2	2,0
obrestni razmik[1]	3,8	3,8	2,3	2,3	2,3
2) Struktura aktive in pasive (v %)					
2.1 Ročnost posojil nebančnega sektorja					
kratkoročna posojila/posojila	32,3	33,4	35,0	37,0	33,2
dolgoročna posojila/posojila	67,7	66,6	65,0	63,0	66,8
2.2 Ročnost vlog nebančnega sektorja					
kratkoročne vloge/vloge	87,5	87,6	90,9	88,1	77,3
dolgoročne vloge/vloge	12,5	12,4	9,1	11,9	22,7
2.3 Geografska razdelitev posojil					
rezidentom	95,4	94,4	92,2	92,5	93,0
nerezidentom	4,6	5,6	7,8	7,5	7,0
2.4 Devizna podbilanca					
devizna aktiva/bilančna vsota	40,5	45,9	6,0	6,1	5,0
devizna pasiva/bilančna vsota	42,9	46,8	5,0	4,9	3,5
razlika	-2,4	-0,8	1,1	1,2	1,5
devizna posojila/posojila	48,7	55,9	6,4	6,4	5,2
devizne vloge/vloge	49,4	53,3	5,9	6,0	4,5
devizna posojila/posojila (nebančnemu sektorju)	45,8	55,4	5,8	6,0	4,8
devizne vloge/vloge (nebančnega sektorja)	33,1	33,4	2,7	2,4	1,9
2.5 Vrednostni papirji					
vrednostni papirji/posojila nebančnemu sektorju	50,4	37,3	26,1	21,1	24,5
2.6 Sektorska struktura					
podjetja					
posojila podjetjem/posojila nebančnemu sektorju	65,9	66,7	67,7	68,6	67,3
posojila podjetjem v tuji valuti/posojila podjetjem	57,0	65,4	3,7	3,4	2,3
gospodinjstva					
posojila gospodinjstvom/posojila nebančnemu sektorju	25,3	24,9	22,9	22,3	23,5
posojila gospodinjstvom v tuji valuti/posojila gospodinjstvom	11,8	23,2	10,2	12,9	10,6
država					
posojila državi/posojila nebančnemu sektorju	4,1	2,8	1,6	1,5	2,2
tujina					
obveznosti do tujih bank/bilančna vsota	26,9	29,9	34,0	33,7	25,0
3) Kakovost naložb					
oslabitve (mio EUR)	1.168,7	1.233,8	1.311,1	1.403,2	1.827,2
razvrščene terjatve (mio EUR)	25.209,1	31.581,0	40.541,6	47.129,2	49.757,3
oslabitve/razvrščene terjatve (v %)	4,6	3,9	3,2	3,0	3,7
nedonosne razvrščene terjatve/razvrščene terjatve (v %)	2,5	2,5	1,8	1,8	2,2
oslabitve za nedonosne terjatve/nedonosne razvrščene terjatve (v %)	80,6	84,3	86,4	79,3	75,9
nedonosne razvrščene terjatve/regulatorni kapital (v %)	30,8	31,0	20,8	19,1	18,3
nedonosne razvrščene terjatve, zmanjšane za oslabitve/kapital (v %)	6,0	4,9	2,8	4,0	5,8
vsota velikih izpostavljenosti/kapital (v %)	222,6	221,2	217,4	168,7	159,2
4) Obrestno tveganje					
razlika med deležema obrestovane aktive in pasive (o. t.)	3,7	3,7	5,0	4,8	6,2
obrestovana aktiva/aktiva (v %)	90,2	91,3	95,1	94,2	96,0
obrestovana pasiva/pasiva (v %)	86,5	87,6	90,1	89,4	89,8
5) Tečajno tveganje (v %)					
odprta devizna pozicija/regulatorni kapital	21,7	25,8	0,9	0,2	0,9
6) Likvidnost					
povprečna likvidna sredstva/povprečne kratkoročne vloge nebančnega sektorja (v %)	9,5	9,7	8,37	34,33	36,16
povprečna likvidna sredstva/povprečna bilančna vsota (v %)	4,8	4,5	3,6	13,78	13,82
količnik 1. razreda likvidnostne lestvice	1,12	1,13	1,21	1,24	1,33
količnik 2. razreda likvidnostne lestvice	1,11	1,15	1,13	1,14	1,17
delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti (v %)	26,2	20,8	16,0	13,5	15,0
7) Solventnost in struktura kapitala (v %)					
kapitalska ustreznost	10,5	11,1	11,2	11,7	11,6
kapitalska ustreznost prvega reda	8,9	9,3	8,9	10,0	10,3
dodatni kapital/temeljni kapital	45,3	38,0	48,5	33,3	30,0

Opombe: [1] Razlika med povprečno efektivno tolarsko obrestno mero za posojila in vloge nebančnega sektorja v zadnjem četrtletju leta.
[2] Za leta 2006, 2007, 2008 in 2009 so upoštevani podatki poročani v skladu z MSRP, za leto 2005 pa so podatki prikazani na podlagi ocenjenih vrednosti v skladu z MSRP.

Vir: Banka Slovenije

4. Zavarovalnice

Tabela 4.1 Bilančna vsota ter izračun izida zavarovalnic in pozavarovalnic

	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)			
	Zavarovalnice								
Bilančna vsota	2.946	3.519	4.550	4.590	5.091	19,4	29,3	0,9	10,9
premoženjski del	1.565	1.806	2.251	2.265	2.335	15,4	24,6	0,7	3,1
življenjski del	1.381	1.713	2.299	2.325	2.755	24,0	34,2	1,1	18,5
Izračun izida									
izid iz prem. zavar., razen zdr.[1]	47,1	64,9	69,1	1,0	19,4	37,6	6,5	-98,6	1860,8
izid iz zdravstvenih zavarovanj[1]	-8,6	-2,1	9,9	10,9	10,8	-75,7	-573,4	9,9	-0,7
izid iz življenjskih zavarovanj[1]	14,1	13,9	20,8	1,8	27,4	-1,2	49,5	-91,5	1446,5
prihodki od naložb	78,0	74,6	118,7	104,0	99,1	-4,4	59,1	-12,4	-4,7
odhodki od naložb	18,7	13,1	21,2	86,9	69,9	-29,8	62,0	309,3	-19,6
čisti poslovni izid[2]	37,6	51,5	95,1	2,9	23,1	37,1	84,7	-97,0	696,9
ROE (v %)	8,70	9,93	12,42	0,34	2,99				
ROA (v %)	1,37	1,59	2,36	0,06	0,48				
	Pozavarovalnice[3]								
Bilančna vsota	314	368	485	561	590	17,3	31,7	15,7	5,1
Izračun izida									
izid iz prem. zavar., razen zdr.	10,8	16,0	11,3	-0,2	2,0	47,8	-29,1	-101,5	-1265,0
prihodki od naložb	14,4	15,6	31,3	27,0	13,2	8,2	101,2	-13,9	-51,2
odhodki od naložb	2,7	2,4	6,9	30,6	13,1	-11,4	184,6	343,0	-57,1
čisti poslovni izid	9,7	16,3	22,4	-5,7	-3,4	68,4	37,6	-125,6	-40,4
ROE (v %)	10,58	15,67	15,48	-3,16	-1,82				
ROA (v %)	3,11	4,77	5,25	-1,10	-0,59				

Opombe: [1] Izid iz rednega delovanja.
[2] Čisti poslovni izid iz obračunskega obdobja je izračunan po davkih.
[3] Podatki za pozavarovalnice se v letu 2009 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2009.
Vir: AZN, lastni preračuni

Tabela 4.2 Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic

	2005	2006	2007	2008	2009	Stopnje rasti (v %) 2006	2007	2008	2009
	Zavarovalnice – skupaj								
Zahtevani minimalni kapital (v mio EUR)	200,7	220,1	261,0	275,2	286,6	9,7	18,6	5,5	4,1
Presežek (v mio EUR)	72,0	155,0	222,2	144,8	150,1	115,3	43,4	-34,8	3,6
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	35,9	70,4	85,1	52,6	52,4	96,3	20,9	-38,2	-0,5
	Življenjska zavarovanja								
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	26,3	66,6	68,8	60,9	61,1				
Temeljni kapital/čiste zav.-teh. rezervacije (v %)	6,9	8,0	10,4	10,3	8,6				
	Premoženjska zavarovanja skupaj z zdravstvenimi								
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	40,0	72,1	93,1	48,2	47,6				
Temeljni kapital/čista zbrana premija (v %)	19,8	26,7	45,3	36,9	36,0				
	Pozavarovalnice[1]								
Zahtevani minimalni kapital (v mio EUR)	19,3	21,9	26,1	26,1	29,9	13,4	18,9	0,0	14,6
Presežek (v mio EUR)	30,8	51,8	60,2	75,9	67,2	67,9	16,3	26,1	-11,5
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	159,5	236,3	231,1	291,4	225,1	48,1	-2,2	26,1	-22,7
Temeljni kapital/čista zbrana premija (v %)	83,6	73,8	107,0	105,6	124,8	-11,6	44,9	-1,3	18,2

Opomba: [1] Podatki za pozavarovalnice se v letu 2009 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2009.
Vir: AZN, lastni preračuni

Tabela 4.3 Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst

	2005	2006	2007	2008	2009
			Zavarovalnice		
Skupaj	0,59	0,57	0,56	0,62	0,62
Življenjsko zavarovanje	0,33	0,29	0,27	0,28	0,32
Prostovoljno zdravstveno zavarovanje	0,93	0,86	0,80	0,83	0,82
Premoženjsko, razen zdravstvenega	0,59	0,60	0,62	0,71	0,69
zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	0,56	0,54	0,55	0,55	0,57
zavarovanje kopenskih motornih vozil	0,71	0,76	0,77	0,87	0,89
nezgodno zavarovanje	0,52	0,44	0,39	0,39	0,38
drugo škodno zavarovanje	0,70	0,64	0,76	1,04	0,86
zavarovanje požara in elementarnih nesreč	0,43	0,45	0,60	1,14	0,69
kreditno zavarovanje	0,61	0,72	0,71	0,54	0,90
drugo premoženjsko zavarovanje	0,63	0,77	0,64	0,61	0,62
			Pozavarovalnice		
Skupaj	0,49	0,56	0,56	0,83	0,66

Vir: AZN

Tabela 4.4 Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zavarovalno-tehnične rezervacije (v mio EUR)	1.939	2.250	2.601	3.056	3.033	3.464
stopnje rasti (v %)		16	16	18	-1	14
Naložbe kritnega premoženja (v mio EUR)	2.150	2.476	2.856	3.357	3.493	4.115
stopnje rasti (v %)		15	15	18	4	18
Naložbe kritnega premoženja/zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	110,9	110,1	109,8	109,8	115,2	118,8
Delež naložb kritnega premoženja v BDP (v %)	7,9	8,6	9,2	9,7	9,4	11,8
Matematične rezervacije (v mio EUR)	971	1.173	1.452	1.748	1.752	2.105
stopnje rasti (v %)		21	24	20	0	20
Naložbe kritnega sklada (v mio EUR)	1.152	1.361	1.665	2.042	2.095	2.539
stopnje rasti (v %)		18	22	23	3	21
Naložbe kritnega sklada/matematične rezervacije (v %)	118,7	116,1	114,7	116,8	119,6	120,6
Delež naložb kritnega sklada v BDP (v %)	4,3	4,7	5,4	5,9	5,6	7,3
Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v mio EUR)	968	1.077	1.149	1.308	1.281	1.359
stopnje rasti (v %)		11	7	14	-2	6
Naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov (v mio EUR)	998	1.114	1.192	1.315	1.398	1.576
stopnje rasti (v %)		12	7	10	6	13
Naložbe kritnega premoženja brez KS/druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	103,0	103,5	103,7	100,5	109,1	116,0
Delež naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov v BDP (v %)	3,7	3,9	3,8	3,8	3,8	4,5

Vir: AZN, SURS, lastni preračuni

Tabela 4.5 Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

						Stopnje rasti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
	Obvezno pokojninsko zavarovanje									
Povprečno število zavarovancev pri ZPIZ	845.643	857.922	879.090	904.084	894.886	1,1	1,5	2,5	2,8	-1,0
Povprečno število upokojencev [1]	531.075	536.887	543.473	551.258	560.428	1,4	1,1	1,2	1,4	1,7
Razmerje	1,59	1,60	1,62	1,64	1,60	-0,3	0,4	1,2	1,4	-2,6
Povprečna pokojnina (v EUR)[2]	461	484	512	554	570	3,1	4,9	5,7	8,3	2,9
Neto povprečna plača (v EUR)	736	773	835	900	930	6,2	5,1	7,9	7,8	3,4
Razmerje	0,63	0,63	0,61	0,62	0,61	-2,8	-0,2	-2,0	0,5	-0,5
Povprečna starost novih prejemnikov pokojnin	58,8	58,9	59,2	59,2	59,5	0,4	0,2	0,5	0,0	0,6
moški	60,4	60,3	60,7	60,8	60,9	-0,3	-0,1	0,6	0,1	0,3
ženske	57,1	57,2	57,4	57,5	58,0	0,9	0,1	0,4	0,2	0,9
	Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje									
Število zavarovancev dod. prost. pok. zavarovanja	427.645	459.764	486.816	512.343	482.988	5,6	7,5	5,9	5,2	-5,7
Delovno aktivno prebivalstvo	813.558	833.016	864.361	880.252	844.655	0,8	2,4	3,8	1,8	-4,0
Razmerje	0,53	0,55	0,56	0,58	0,57	4,8	5,0	2,0	3,3	-1,8
Sredstva (v mio EUR)	592	783	956	1.212	1.528	48,7	32,3	22,0	26,9	26,1
delež sredstev v BDP (v %)	2,1	2,5	2,8	3,3	4,4	40,0	22,5	9,6	18,1	34,1
delež sredstev v finančnih sredstvih gospodinjstev (v %)	2,1	2,5	2,6	3,3	3,9	38,0	16,4	3,5	28,1	18,0
Zbrana premija (v mio EUR)	182	202	217	240	231	2,0	10,6	7,8	10,3	-3,6
delež premije v davčnih prihodkih ZPIZ (v %)	7,2	7,5	7,5	7,4	7,0	-3,9	5,5	-0,7	-1,6	-4,7

Opombi: [1] Vključeni so prejemniki vseh vrst pokojnin: starostnih, invalidskih, družinskih, vdovskih, vojaških, kmečkih in državnih.
[2] Vključene so starostne, invalidske ter družinske in vdovske pokojnine, zmanjšane za obračunano akontacijo davka.
Vir: ZPIZ, AZN, ATVP, SURS, Banka Slovenije

5. Investicijskih skladi

Tabela 5.1 Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mio EUR ter medletna donosnost v odstotkih

	Vzajemni skladi				(Pooblaščene) investicijske družbe				Skupaj inv. skladi	
					Sredstva					
	Neto vplačila	Sredstva		VEP - VS	Pidi		Idi		Sredstva	
	(mio EUR)	(mio EUR)	St. rasti	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti
2000	5	45	22%	4%	2.393	-4%	-	-	2.438	-
2001	7	61	37%	23%	2.287	-4%	-	-	2.348	-4%
2002	122	231	277%	54%	1.352	-41%	578	-	2.161	-8%
2003	107	389	68%	17%	550	-59%	894	55%	1.833	-15%
2004	339	877	126%	18%	-	-	1.209	35%	2.086	14%
2005	138	1.385	58%	7%	-	-	835	-31%	2.220	6%
2006	163	1.929	39%	19%	-	-	916	10%	2.845	28%
2007	470	2.924	52%	28%	-	-	1.213	32%	4.138	45%
2008	-304	1.513	-48%	-43%	-	-	398	-67%	1.912	-54%
2009	18	1.856	23%	24%	-	-	377	-5%	2.234	17%

Vir: ZDZU, ATVP, LJSE, lastni preračuni

Tabela 5.2 Sredstva investicijskih skladov držav EU in Slovenije v mrd EUR in odstotkih

		Vred. sred.	Letna	Struktura glede na sredstva (v %)				
		(mrd EUR)	rast (v %)	Delniški	Obvezniški	Mešani	Denarni	Drugi
EU	2005	5.170	23,3	39	25	14	18	4
	2006	5.974	15,1	41	23	15	16	5
	2007	6.203	4,2	40	22	15	16	7
	2008	4.593	-25,4	30	23	16	25	6
	2009	5.299	16,7	34	23	16	21	6
Slovenija	2005	1,4	57,9	58	2	40	0	0
	2006	1,9	39,3	63	1	35	0	0
	2007	2,9	51,3	63	2	33	1	0
	2008	1,5	-48,8	63	2	33	1	0
	2009	1,8	21,6	63	2	34	1	0

Vir: Banka Slovenije, Eurostat

Tabela 5.3 Vzajemni skladi – število, sredstva in neto vplačila v mio EUR ter donosnost v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Število										
skupaj	50	99	109	127	128	51,5	98,0	10,1	16,5	0,8
delniški	26	72	80	96	98	116,7	176,9	11,1	20,0	2,1
obveznički	9	9	10	10	10	28,6	0,0	11,1	0,0	0,0
uravnoteženi	14	16	17	18	17	0,0	14,3	6,3	5,9	-5,6
denarni	1	2	2	2	2	-	-	0,0	0,0	0,0
drugi	-	-	-	1	1	-	-	-	-	0,0
Sredstva										
domači VS (v mio EUR)	1.385	1.929	2.924	1.513	1.856	57,9	39,3	51,6	-48,2	22,7
delniški (v %)	53	58	68	63	63	85,4	9,6	17,7	-6,8	0,0
obveznički (v %)	4	2	1	2	2	-18,6	-45,3	-47,4	78,6	-0,4
uravnoteženi (v %)	43	40	31	33	34	-35,5	-7,4	-23,0	9,4	1,0
bančni (v %)	25	30	28	33	39	-13,4	20,8	-6,5	20,1	15,2
nebančni (v %)	75	70	72	67	61	5,3	-6,8	2,7	-7,8	-7,6
tuji VS (v mio EUR)	137	308	367	130	189	-	119,8	19,4	-64,7	45,773
Letna neto vplačila										
domači VS (v mio EUR)	138	163	470	-304	18	-59,1	18,1	187,3	-164,6	-106,01
delniški (v %)	100	130	84	-200	66					
obveznički (v %)	8	-9	-1	-5	2					
uravnoteženi (v %)	-11	-23	16	-105	35					
bančni (v %)	52	44	31	28	52					
nebančni (v %)	48	56	69	72	48					
tuji VS (v mio EUR)	97	127	2	-55	-7					
Letna stopnja rasti VEP (v %)										
skupaj	7	19	28	-43	39					
delniški	11	20	32	-48	47					
obveznički	3	2	5	-3	12					
uravnoteženi	5	18	23	-38	28					
bančni	10	15	19	-35	26					
nebančni	6	20	31	-46	23					

Opomba: Podatki za tuje sklade vključujejo le tiste, ki se uradno tržijo v Sloveniji.
Vir: ATVP, lastni preračuni

Tabela 5.4 Struktura naložb po posameznih vrstah investicijskih skladov v odstotkih

(v %)	2005	2006	2007	2008	2009
Vzajemni skladi					
delnice	36	30	29	21	22
obveznice	15	8	5	7	6
bančni depoziti	6	8	10	11	10
tuje naložbe	39	51	55	58	62
drugo	4	3	2	3	0

Vir: ATVP

6. Lizinška podjetja

Tabela 6.1 Primerjava slovenske lizinške dejavnosti z evropskimi lizinškimi podjetji v odstotkih

(v %)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovenska lizinška podjetja							
stopnja rasti poslov	35,6	12,3	35,5	28,0	34,3	31,7	-46,4
delež lizinških poslov v bruto investicijah	18,3	18,5	23,7	26,9	31,4	37,1	25,8
struktura poslov							
lizing nepremičnin	34,5	29,7	33,5	29,5	30,9	25,0	22,0
lizing premičnin	65,5	70,3	66,4	70,5	69,1	75,0	78,0
lizing premičnin in nepremičnin fizičnih oseb	20,2	22,2	20,9	19,2	19,5	20,9	23,8
Evropska lizinška podjetja							
stopnja rasti poslov	8,3	8,0	11,6	16,9	11,2	-1,6	-28,4
delež lizinških poslov v bruto investicijah	14,6	14,8	15,9	19,0	20,8	16,0	-
struktura poslov							
lizing nepremičnin	16,6	16,2	17,1	15,5	13,7	10,9	-
lizing premičnin	83,4	83,8	82,9	84,5	86,3	89,1	-

Opomba: V podatkih Leaseurope so zajete vse članice Evropske unije, razen Luksemburga, Irske, Litve, Cipra in Malte; poleg članic EU tudi Norveška in Rusija, Švica in Srbija (zanju podatki za leto 2008 še niso na razpolago). Zaradi primerljivosti s podatki Leaseurope so za investicije upoštevane bruto investicije v osnovna sredstva brez investicij v stanovanjske zgradbe. Podatek za stopnjo rasti poslov evropskih lizinških podjetij za leto 2009 je začasen.

Vir: Leaseurope, SURS, ZBS, ZLPS

7. Kapitalski trg

Slovenski kapitalski trg

Tabela 7.1 Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mio EUR in odstotkih

	Tržna kapitalizacija (v mio EUR)	Delež tržne kapit. v BDP (v %)	Promet (v mio EUR)	Delež prometa v BDP (v %)	Vrednostni obrat vred. papirjev	Letne stopnje rasti SBI TOP (v %)
2001	5.759	27,9	1.454	7,0	0,252	-
2002	9.073	39,2	2.007	8,7	0,221	-
2003	10.190	40,6	1.420	5,7	0,139	-
2004	12.726	47,0	1.655	6,1	0,130	29,3
2005	13.395	46,7	1.840	6,4	0,137	2,8
2006	18.838	60,8	1.805	5,8	0,096	56,57
2007	26.696	77,4	3.324	9,6	0,125	70,97
2008	15.488	41,7	1.286	3,5	0,083	-66,09
2009	19.668	55,4	904	2,5	0,046	15,03

Vir: LJSE, SURS

Tabela 7.2 Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD

	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
LJSE						Medletne razlike				
število izdajateljev	148	130	119	107	97	-25	-18	-11	-12	-10
število izdanih VP	227	205	188	187	174	-27	-22	-17	-1	-13
delnic	112	102	89	86	86	-30	-10	-13	-3	0
obveznic	95	93	89	90	85	-6	-2	-4	1	-5
invest. družb	10	7	7	4	4	-1	-3	0	-3	0
število članov	27	24	24	23	25	0	-3	0	-1	2
KDD						Delež izdajateljev in VP iz LJSE v KDD (v %)				
število izdajateljev	827	810	803	764	742	18	16	15	14	13
število izdanih VP	1043	1026	995	943	912	22	20	19	20	19
delnic	910	889	877	821	795	12	11	10	10	11
obveznic	123	115	112	111	107	77	81	79	81	79
invest. družb	10	7	7	4	4	100	100	100	100	100

Vir LJSE, KDD

Naložbe rezidentov v tujino

Tabela 7.3 Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini v mio EUR in odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009
Stopnja rasti naložb v tujino (v %)	130,5	81,5	77,7	-21,6	7,8
Skupaj naložbe v tujino (v mio EUR)	3.027	5.495	9.767	7.655	8.256
	Struktura po sektorjih (v %)				
Banke	39	41	47	55	47
Drugi finančni posredniki	21	21	19	12	15
Zavarovalnice	19	18	17	24	27
Prebivalstvo	11	12	10	4	6
Podjetja	5	4	3	1	2
Drugo	5	4	4	4	3

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Naložbe nerezidentov v Slovenijo

Tabela 7.4 Naložbe ne rezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji v mio EUR in odstotkih

	2005	2006	2007	2008	2009
Stopnja rasti naložb nerezidentov (v %)	24,9	38,6	22	5	65
Skupaj naložbe nerezidentov (v mio EUR)	3.000	4.129	5.054	5.295	8.855
	Struktura po domačih sektorjih (v %)				
Podjetja	57	52	55	36	21
Banke	25	24	26	29	18
Drugi finančni posredniki	1	0	1	3	1
Zavarovalnice	2	2	2	2	2
Država	16	22	16	30	58

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni